

การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
สังกัดวิทยุชุมชนวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน

นายไพฑูรย์ มากสุข

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วัน เดือน ปี..... 4 FEB 2013

เลขทะเบียน..... 244219

เลขเรียกหนังสือ

๑๖

๓๕๔.๐๔

พ.ศ.๒๕๕๓

๒๕๕๓

ชื่อเรื่องคุณิพนธ์

การพัฒนาารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน

ชื่อนักศึกษา

นายไพฑูรย์ มากสุข

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ดันธนเดชา)

.....กรรมการ
(ดร.ทวิช นุญธิร์ศรี)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอนุมัติให้คุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

.....ประธาน โครงการปรัชญาคุษฎีบัณฑิต
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพศ วุฒิเสน)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทิมทรัพย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ ทรดาล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดิลก นุญเรีอรอด)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ)

.....กรรมการ ผู้แทนจากคณะกรรมการบริหาร
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิโพฐ วัฒนานิมิตกุล) โครงการปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน
ชื่อผู้วิจัย	ไพฑูรย์ มากสุข
สาขาวิชา	การศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ตันธนะเดชา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.ทวิช บุญธีรศมี
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง สุทัศน์ ณ อยุธยา
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษา พฤติกรรม ความคิดเห็นและความต้องการรับฟังรายการวิทยุชุมชนของประชาชน 2) เพื่อศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน 3) เพื่อศึกษาการใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ 4) เพื่อทดลองการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน 5) เพื่อประเมินผลการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน 6) เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาของชุมชน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ทดลองโดยใช้พื้นที่แขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยชุมชนต่างๆ 9 ชุมชน เครื่องมือและขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) ได้ตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงด้วยคลื่นความถี่ 95.75MHz 1 สถานี และจัดตั้งระบบกระจายเสียงในระบบ Internet Broadcasting (radio online) อีกหนึ่งช่องทางเพื่อเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งกระจายเสียง 2) สำรวจความต้องการและความคิดเห็น โดยใช้แบบสอบถาม 3) ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม Focus group 4) การฝึกอบรมการใช้วิทยุออนไลน์ 5) การทดลองส่งกระจายเสียงวิทยุชุมชนร่วมกับวิทยุออนไลน์ 6) การประเมินผลการทดลองการกระจายเสียง

ผลการวิจัยพบว่า การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ปรากฏว่าพฤติกรรมการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชน เคยฟังรายการของวิทยุชุมชน สถานที่รับฟัง ผู้ฟังรับฟังที่บ้าน ที่ทำงาน และรับฟัง ขณะขับรถ การมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุชุมชน พบว่า ใช้วิธีการโทรศัพท์ การส่ง SMS และใช้วิธีการส่งจดหมายไปยังสถานี รายการที่ผู้ฟังต้องการ ผู้ฟังต้องการฟังรายการเพลง รายการข่าว และรายการสารคดี ประชาชนเสนอแนะให้จัดรายการเพื่อชุมชนโดยมีข่าวสารชุมชนมากๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อยากรู้ให้เชิญผู้เชี่ยวชาญ

มาร่วมจัดรายการให้มาก มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน และควรมีเนื้อหาในรายการที่ดีกว่านี้ ผลการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาของชุมชน มีความเห็นสอดคล้องที่ต้องปรับปรุงให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรายการวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน โดยใช้วิธีการจัดรายการวิทยุออนไลน์ ผลการทดลองใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเป็นเวลา 2 เดือน พบว่า ประชาชน ใช้วิธีการออนไลน์ร่วมกระจายเสียงในรูปแบบของข่าวสั้น สารคดี บทความ มีเนื้อหาที่สำคัญ 4 เรื่องคือ 1).ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน 2) ความปลอดภัยในชุมชน 3) การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน 4) การมีความรักและหวงแหนชุมชน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ 1) สถานีวิทยุชุมชนต้องมีและปฏิบัติตามนโยบายเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง 2) สถานีต้องสร้างเครือข่ายในการผลิตข่าวสารของชุมชน 3) กำกับถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้ฟังในชุมชน 4) สร้างรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ง่ายและสะดวก 5) สนับสนุนให้ผู้สนใจและอาสาสมัครเพื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตข่าวสารของชุมชน 6) ให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุก ๆ เรื่องสำหรับรูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน มีดังนี้ รูปแบบที่ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการผลิตรายการวิทยุชุมชนใน 3 ลักษณะ 1.1 การมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้ดำเนินรายการด้วยตนเอง 1.2 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชน 1.3 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกรูปแบบในการผลิตรายการวิทยุชุมชน รูปแบบที่ 2) การผลิตรายการวิทยุออนไลน์ที่บ้านร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน รูปแบบที่ 3) การผลิตรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนที่มีการออนไลน์ร่วมด้วยรูปแบบที่ 4) การจัดตั้งเครือข่ายวิทยุชุมชนออนไลน์

Title	The Development Model of the Radio Online in Cooperation with the Local Radio to Support the Process of Community Development
Author	Paitoon Marksuk
Program	Education for Locality Development
Major Advisor	Assistant Professor Dr.Suchat Tantanadacha
Co-Advisor	Dr.Thavit Buntirasame
Co-Advisor	Assistant Professor Dr. Panornuang Sudasna Na Ayudhya
Academic Year	2010

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the behavior, opinions and needs of the public for community radio 2) to study the patterns of community radio programs with the needs of people in the community 3) to practice the use of computers for radio online production 4) to try out the participation in the use of radio online with the community radio 5) to evaluate the use of online radio with the community radio 6) to develop a model of community radio, online radio for supporting community development. The sample was the people from 9 communities in Hirunrujee Sub-district, Thonburi District, Bangkok. The methodology of this study consisted of: 1) establishing a radio station with the frequency of 95.75 MHz and organizing the distribution system using internet broadcast (online radio) to increase a new channel for the community participation in broadcasting, 2) surveying the needs and opinions using the questionnaires, 3) conducting the focus group discussion, 4) providing the training for online radio, 5) trying out the community broadcast and online radio, and 6) evaluating the broadcast.

The research findings were as follows:

The results of the study showed that people's behaviors in listening to the community radio were as follows; the listeners listened at home, at work, and while they were driving, the listeners participated in the radio broadcasting by telephone, by SMS, and by mail. They enjoyed listening to songs, news program, and documentary program. The suggestions from the people were that the radio broadcast should provide more community news programs, open for the community participation, invite more experts to be the guests, cooperate with the community

activities, and improve the content of the programs. The investigation of the focus group discussion revealed that the stakeholders involving in the community development agreed that in order to enhance the community development process, the community should participate in community broadcast by producing the online radio program. It was also found out that two-month production of online radio and community broadcast in the forms of short news, documentary, and commentary with voice file and picture file relating to the community news by people, community leaders, and stakeholders could increase the people's participation in the community radio more conveniently. The content were on the main four parts: 1) community self-reliance of community 2) community safety. 3) community vision and 4) community cherish the belonging. The key factors affecting the people's participation were as follows: 1) Community Radio Stations must and follow for real community benefits 2) The station must establish a network of community in the news production 3) The diversity of the audiences in the community must be considered 4) A form of communication that was easy and convenient 5) The interests and community volunteers should be support to participate in the production of the community news 6) The community leaders have the role to share and to exchange the opinions in every topic. The models of the radio online in cooperation with the community radio were as follows: 1) The cooperation was a part of community radio program production that could be divided into 3 patterns 1.1 running the program by themselves 1.2 selecting the contents of the program 1.3 selecting the patterns of community radio program production 2) setting the radio programs at home in cooperation with community radio station 3) setting the radio programs community radio and online radio station 4) Setting community online radio network.

กิตติกรรมประกาศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นมหาวิทยาลัยที่ได้มีส่วนในการพัฒนาบุคลากรในประเทศนี้มาเป็นจำนวนมากมาย ผู้วิจัยเป็นบุคลากรคนหนึ่งที่ได้รับความรู้ และนำความรู้ไปพัฒนาสังคม งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ใช้ความเพียรพยายามอย่างเต็มที่ ได้ทดลองและนำผลการทดลองไปใช้ประโยชน์กับชุมชนและมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งตามนโยบายของ รศ.ดร.สุพล วุฒิสาน อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่สนับสนุนให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยได้ศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ สากล นำไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยและอธิการบดี ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาในระดับปริญญาเอกครั้งนี้ นอกจากนี้คุษฎีนิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับคำปรึกษาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ สุชาติ ตันธนะเสชา ดอกเตอร์ ทวิช บุญศิริศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ พนอเนียง สุทัศน์ ณ อยุธยา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ขอขอบคุณเพื่อนร่วมนรุ่นและเพื่อนร่วมงานที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ครบถ้วนที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

คุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับบุพการี และครูอาจารย์ทั้งหลายที่มีพระคุณต่อผู้วิจัยมาโดยตลอด

ไพฑูรย์ มากสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
กรอบแนวความคิด.....	10
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย.....	14
แนวคิดเรื่องการสื่อสารชุมชน.....	26
แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ.....	28
แนวคิดเรื่อง วิทยุชุมชน.....	29
แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน.....	31

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	35
แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต.....	36
ทฤษฎีการกำหนดภาวะข่าวสารโดยสื่อมวลชน.....	46
ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพอใจ.....	49
ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย.....	51
3. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	54
การวิจัยเชิงสำรวจ.....	55
ประชากร.....	55
กลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง.....	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
4. ผลการวิจัย.....	65
ตอนที่ 1 การสำรวจพฤติกรรม ความคิดเห็น แลความต้องการรับฟังวิทยุ.....	65
ตอนที่ 2 การศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน.....	93
ตอนที่ 3 ฝักการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์.....	104
ตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการใช้วิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชน.....	105

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการจัดรายการวิทยุ ออนไลน์	
ร่วมกับวิทยุชุมชน.....	112
ตอนที่ 6 พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน	129
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	135
สรุปผลการวิจัย.....	136
อภิปรายผลการศึกษา.....	140
ข้อเสนอแนะ.....	148
บรรณานุกรม.....	151
ภาคผนวก	156
ก. ตัวอย่าง ภาพข่าวชุมชนที่ตัวแทนของชุมชน ได้จัดส่งทางออนไลน์ ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz.....	157
ข. ตัวอย่างข่าวที่ตัวแทนของชุมชนได้ Upload เข้ามาสถานี วิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คลื่นความถี่ 95.75 MHz.....	159
ค. เนื้อหาในเอกสารประกอบการฝึกอบรมการผลิตรายการ วิทยุออนไลน์	160
ง. แบบสอบถาม	177
จ. แบบสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz (ครั้งที่ 1).....	187
ฉ. แบบสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz (ครั้งที่ 2).....	189

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ช. การเผยแพร่ผลงานวิจัย	190
ซ. การพัฒนาต่อยอดผลงานวิจัย.....	192
ฅ. การสนทนากลุ่ม (Focus Group).....	193
ญ. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 1.....	201
ฎ. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 2.....	202
ฏ. ข้อมูลสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระดิโอ.....	204
ประวัติการศึกษาผู้วิจัย.....	205

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์.....	44
2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามเพศ.....	66
3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามอายุ.....	67
4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามสถานภาพ.....	67
5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามระดับการศึกษา.....	68
6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามรายได้.....	68
7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามอาชีพ.....	69
8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เคหะพิงวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จพระดิโอ.....	70
9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแสดงถึงสถานที่การพิงวิทยุกระจายเสียง.....	71
10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแสดงถึงความถี่ในการพิงวิทยุชุมชน.....	72
11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแสดงถึงระยะเวลาในการพิงวิทยุชุมชน.....	72
12 แสดงจำนวนและร้อยละของรายการวิทยุกระจายเสียงจากสถานีหลักที่ประชาชนชอบพิง.....	74
13 แสดงจำนวนและร้อยละของถึงการสารกลับเข้าไปยังรายการ โดยวิธีต่างๆ.....	75
14 แสดงจำนวนและร้อยละของเหตุผลต่างๆที่ประชาชนรับพิงรายการวิทยุชุมชน.....	82
15 แสดงจำนวนและร้อยละของเหตุผลต่างๆที่ประชาชนคิดว่าวิทยุชุมชนควรปรับปรุง.....	82
16 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องเนื้อหาที่เหมาะสม จากรายการวิทยุชุมชน.....	83
17 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องประโยชน์ของวิทยุชุมชน.....	83
18 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องการรับทราบข่าวสาร จากรายการวิทยุชุมชน.....	84
19 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนกับการได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ เป็นเพื่อนแก้เหงา จากรายการวิทยุชุมชน.....	84

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
20 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องการนำความรู้จากรายการวิทยุ ไปประยุกต์ใช้ในการงานและชีวิตประจำวัน.....	85
21 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องการนำข้อมูลข่าวสารจากวิทยุชุมชน ไปใช้ในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น.....	85
22 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนได้นำข้อมูลจากวิทยุชุมชน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นของตัวเอง.....	86
23 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการของประชาชนให้มีโฆษณาในรายการของวิทยุชุมชน.	86
24 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชนในรูปแบบบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพข่าว ประจำเดือน 1-15 ธันวาคม 2552.....	116
25 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชนในรูปแบบบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพข่าว ประจำ เดือน 16-31 ธันวาคม 2552.....	118
26 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน ในรูปแบบบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพข่าว ประจำเดือน 1-15 มกราคม 2553.....	120
27 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน ในรูปแบบบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพข่าว ประจำเดือน 16-31 มกราคม 2553.....	122
28 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน รูปแบบ ของบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพ ประจำวัน ที่ 1 ธันวาคม 2552 – 31 มกราคม 2553.....	124

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 แสดงกรอบแนวความคิดการพัฒนา รูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุน กระบวนการพัฒนาชุมชน.....	10
2 แสดงการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุ Online ร่วมกับวิทยุชุมชน.....	11
3 แสดงแผนที่ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.....	14
4 แบบจำลองการสื่อสารของแชนนอนและวีเวอร์.....	36
5 แบบจำลองแสดงการสื่อสารการตลาดแบบใหม่บนเว็บไซต์	37
6 แบบจำลองแสดงการสื่อสารผ่านสื่อเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของ Lechner และ Schmid.....	38
7 แบบจำลองทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda setting Theory Model).....	47
8 แบบจำลองทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร	48
9 ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย (เน้นการสื่อสารแนวนอน Horizontal line).	51
10 ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย (การสื่อสารแบบแนวตั้ง Vertical line).....	51
11 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละที่แสดงถึงเหตุผลสำคัญที่ฟังรายการจากสถานี บ้านสมเด็จพระดิไอ 95.75 MHz	70
12 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละ ของช่วงเวลาการเปิดรับฟังวิทยุชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ที่เปิดรับฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์.....	73
13 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความต้องการประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบ ของรายการวิทยุชุมชน	74
14 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชน ได้เคยรับฟัง กับความต้องการ ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการฟังตนเองของชุมชน.....	77
15 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนให้เนื้อหาเกี่ยวกับ การมีความรักและหวงแหนของชุมชนในรายการของวิทยุชุมชน.....	78

สารบัญแผนภาพ(ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
16 แสดงการเปรียบเทียบถึงจำนวนร้อยละของ ของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนได้เคยรับฟัง กับความต้องการ ในเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน.....	79
17 แสดงเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนเคยรับฟัง กับความต้องการในเนื้อหาเกี่ยวกับมิติวิสัยทัศน์ของชุมชน.....	81
18 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของ ความต้องการของประชาชนในเรื่องคุณลักษณะ ของผู้ดำเนินรายการของวิทยุชุมชน.....	87
19 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน ในฐานะของผู้รับสาร.....	88
20 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน ในลักษณะของการผลิตเนื้อหาสาระในรายการ.....	89
21 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละ ของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการ วิทยุชุมชนในลักษณะของช่องทาง การสื่อสาร.....	91
22 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการ วิทยุชุมชนในฐานะของผู้ส่งสาร.....	92
23 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชนของ ประชาชนในฐานะของผู้ส่งสาร.....	92
24 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละที่แสดงถึงเหตุผลสำคัญที่ฟังรายการจากสถานี บ้านสมเด็จเจเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทาง โทรศัพท์.....	95
25 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของประเภทเพลงที่ผู้ฟังรายการวิทยุมีความต้องการฟัง จากรายการบ้านสมเด็จเจเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทาง โทรศัพท์	96
26 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของ ประเภทรายการข่าวที่ผู้ฟังต้องการรับฟัง จากสถานี วิทยุบ้านสมเด็จเจเรดิโอ 95.75 MHz	97

สารบัญแผนภาพ(ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
27 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของเนื้อหาสาระที่ผู้ฟังความต้องการฟังจากรายการ บ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz โดยการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ครั้งที่ 1.....	98
28 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความต้องการในการปรับปรุงการนำเสนอรายการ ของผู้ฟังรายการวิทยุ จากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟัง ทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 2.....	99
29 แสดงหน้า Web Site ของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz.....	106
30 แสดงช่องทางในการ Download ข้อมูลส่งมายังสถานีบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz.....	107
31 แสดงช่องทางในการใส่รหัสผ่านสำหรับการส่งข้อมูล.....	108
32 แสดงช่องทางการเลือกไฟล์ข้อมูลที่ต้องการส่ง.....	108
33 แสดงช่องทางการเลือกไฟล์ที่ต้องการจะจัดส่ง.....	109
34 แสดงช่องทางในการ Upload ไฟล์ที่ต้องการจะจัดส่ง.....	109
35 แสดงการ Upload ไฟล์ที่จัดส่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว.....	110
36 แสดงผังรายการวิทยุ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาคลื่น FM 95.75 MHz.	111
37 แสดงตัวอย่าง ของรูปแบบรายการวิทยุที่ผู้แทนของชุมชน ได้ส่งผ่านมาร่วมออกอากาศโดยผ่าน http://www.bsru.ac.th	113
38 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความคิดเห็นเรื่องความชัดเจนในการรับฟังรายการ จากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz ของประชาชน จากการสัมภาษณ์ผู้ฟัง ทางโทรศัพท์.....	125
39 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของประเภทของรายการข่าวที่ผู้ฟังวิทยุชุมชนต้องการ รับฟังจากรายการของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz โดยการสัมภาษณ์ผู้ฟังทาง โทรศัพท์ครั้งที่ 2.....	125

สารบัญแผนภาพ(ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า	
40	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของประเภทของเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนที่ผู้ฟังต้องการรับฟังรายการจากบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์.....	126
41	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความต้องการของผู้ฟังรายการวิทยุจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz ปรับปรุงรายการ จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์	127
42	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความคิดเห็นของผู้ฟังกับ การรับฟัง ข่าวชุมชน คั่นชั่วโมง รายการจากบ้านสมเด็จพระดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ ...	128
43	แสดงการมีส่วนร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการด้วยตนเองของประชาชน.....	129
44	แสดงการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชน.....	130
45	แสดงการมีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบในการผลิตรายการวิทยุชุมชน.....	131
46	แสดงการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ที่บ้าน ร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน.....	132
47	แสดง การผลิตรายการวิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชนและออนไลน์.....	133
48	แสดงรูปแบบการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนระบบเครือข่าย.....	134

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคน เพื่อให้มีความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งมีพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ ที่ดี เครื่องมือที่สำคัญคือ การศึกษา การศึกษาเป็นทั้งเครื่องมือและเป็นกระบวนการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของคนตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ของคนสามารถศึกษาได้จาก 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยและจะต้องมีการผสมผสานกัน เพื่อให้สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเพื่อชีวิต การศึกษาคือชีวิตของคนสามารถเกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เรียนจากประสบการณ์ จากการทำงาน เรียนรู้จากบุคคล ครอบครัว สภาพแวดล้อม จากสื่อ เป็นต้น

สื่อมวลชน เป็นสื่อกลางที่นำสาระความรู้ ความบันเทิง จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไปยังกลุ่มประชาชนที่หลากหลาย กระจายไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มากมายในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางในแทบทุกกิจกรรมของสังคม วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ที่มีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยในสังคม โดยมีข้อจำกัดน้อยกว่าสื่อประเภทอื่นไม่ว่าจำนวนของผู้ที่สามารถเข้าถึงครอบคลุมเขตพื้นที่ได้กว้างไกล โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงจำนวนไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทอื่น ด้วยเหตุนี้สื่อวิทยุกระจายเสียงจึงได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้ในการสื่อสารทุกเรื่องไม่ว่า เรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและด้านอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายต่างๆอย่างกว้างขวาง ในอดีตสื่อวิทยุกระจายเสียงจะดำเนินการโดยภาครัฐ ซึ่งสื่อวิทยุกระจายเสียงใช้เป็นเครื่องมือของภาครัฐที่ต้องการเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนในลักษณะของการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) แต่ในปัจจุบันเนื่องด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงที่มีข้อได้เปรียบกว่าสื่ออื่นในด้านการเข้าถึงและราคาถูก รัฐบาลในหลายประเทศจึงอนุญาตให้ประชาชนสามารถดำเนินการกระจายเสียง มีประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกระจายเสียงโดยประชาชนในชุมชน ที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ วิทยุชุมชน (Local Radio หรือ Community Radio) ซึ่งขณะนี้ มีวิทยุชุมชนเกิดขึ้นอย่างมากมายทั่วโลก

วิทยุชุมชนได้เกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศแถบลาตินอเมริกา โดยเริ่มมีการบุกเบิกวิทยุชุมชนเมื่อ 60 กว่าปีมาแล้ว คือเมื่อ ค.ศ. 1947 (จุมพล รอดคำดี, 2544 , น.14) เพราะความยากลำบากและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมกระตุ้นให้เกิดประสบการณ์ครั้งแรก ๆ ในด้านวิทยุชุมชนในประเทศโบลิเวีย เริ่มด้วยวิทยุ “เสียงชาวเหมือง” ในแขวงโปโคซี เพราะธุรกิจเหมืองแร่ตกอยู่ในการครอบครองของเศรษฐีไม่กี่ตระกูล โดยมีการใช้แรงงานอย่างไรมนุษยธรรม และกดขี่ จึงเกิดการรวมตัวและตั้งวิทยุ “เสียงชาวเหมือง” เพื่อเป็นปากเป็นเสียงสำหรับชาวเหมืองแร่

และในประเทศโคลัมเบีย บาทหลวงโจอาควิน ซาลเซโด เป็นผู้ก่อตั้งวิทยุกระจายเสียงในหมู่บ้าน ซูดานเดนา เพื่อให้การศึกษาแก่ชาวนา เพื่อช่วยให้วิทยุชุมชนเป็นสื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคม ได้มีส่วนร่วมทำให้มีความคิดที่หลากหลาย ซึ่งอาจจะมีความคิดขัดแย้งกัน โดยเฉพาะเมื่อมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ เรื่องไม่ว่าในเรื่องของ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา เป็นต้น วิทยุชุมชนซึ่งต้องเป็นกลาง เสนอมุมมองของทุกฝ่าย วิทยุชุมชนจึงมีหน้าที่ ที่จัดหาเวที เพื่อให้ประชาชนร่วมอภิปราย หรือหา มติที่สำคัญต่อชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ นับตั้งแต่นั้นมากิจการวิทยุ ชุมชนก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (ลิขเรศ ศิราภานต์ , 2544 น.88-90) ได้สรุปกิจกรรมการดำเนินงานด้านวิทยุกระจายเสียงชุมชนจากทั่วภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ไว้ดังนี้ การดำเนินกิจการกระจายเสียงวิทยุชุมชนในภูมิภาคยุโรป ทวีปอเมริกาใต้ อเมริกา เหนือทวีปออสเตรเลีย และทวีปเอเชีย มีหลักการและเหตุผล สอดคล้องเหมือนกัน คือ การดำเนิน กิจการการกระจายเสียง จะเน้นการให้บริการข้อมูลข่าวสารสาระความบันเทิงภายในชุมชน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนในชุมชน และใช้วิทยุชุมชนเป็นเวทีในการแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นของบุคคลที่มีความหลากหลายที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน

สำหรับการจัดการบริหารสถานีวิทยุชุมชนดำเนินการ การดำเนินกิจการกระจายเสียงวิทยุ ชุมชนในภูมิภาคยุโรป การบริหารสถานีขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ดำเนินรายการ การบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการจากชุมชนท้องถิ่นตามรูปแบบหรือองค์กรของผู้ดำเนินรายการ ส่วนลักษณะของ ผู้ดำเนินรายการอาจเป็นประชาชนภายในท้องถิ่น องค์กร ชุมชนทางศาสนา สหภาพแรงงาน สถานศึกษา กลุ่มที่สนใจในปัญหาาร่วมกัน หรือ องค์กรภาคเอกชน (NGO) เป็นต้น

ส่วนภูมิภาคทวีปอเมริกาใต้ การบริหารก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ดำเนินรายการ มีการ บริหารจัดการ โดยคณะกรรมการจากชุมชนท้องถิ่น หรือกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายในการจัดรายการ การบริหารจัดการตามรูปแบบหรือองค์กรของผู้ดำเนินรายการ ส่วนภูมิภาคทวีปอเมริกา ลักษณะ ของผู้ดำเนินการลักษณะของผู้ดำเนินรายการเป็นประชาชนภายในท้องถิ่น องค์กร ชุมชนทางศาสนา สหภาพแรงงาน สถานศึกษา กลุ่มที่สนใจในปัญหาาร่วมกัน หรือ องค์กรภาคเอกชน ในทวีปออสเตรเลีย ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ดำเนินรายการมีการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการจากชุมชนท้องถิ่น หรือ กลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายในการจัดรายการ การบริหารจัดการตามรูปแบบหรือองค์กรของผู้ดำเนินรายการ สำหรับลักษณะของผู้ดำเนินการอาจเป็นประชาชนภายในท้องถิ่นองค์กรชุมชนทางศาสนา สหภาพ แรงงานสถานศึกษา กลุ่มที่สนใจในปัญหาาร่วมกัน หรือ องค์กรภาคเอกชน สำหรับทวีปเอเชีย จะขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ดำเนินรายการ โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการจากชุมชน ท้องถิ่น หรือกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายในการจัดรายการ การบริหารจัดการตามรูปแบบหรือองค์กร ของผู้ดำเนินรายการเช่นเดียวกันกับภูมิภาคอื่นของโลก

สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิงชุมชน ในภูมิภาคยุโรป บุคลากร ในการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิง อาสาสมัครจากชุมชน หรือจากกลุ่มเป้าหมาย หรือ พนักงานที่ได้รับการว่าจ้างในทวีปอเมริกาใต้ บุคลากรในการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิงอาสาสมัคร จากชุมชน หรือจากกลุ่มเป้าหมาย หรือพนักงานที่ได้รับการว่าจ้างเช่นกันกับในทวีปอเมริกา บุคลากรในการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิง อาสาสมัครจากชุมชนหรือจากกลุ่มเป้าหมายหรือพนักงาน ที่ได้รับการว่าจ้างแหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนในกิจกรรม และในทวีปออสเตรเลีย บุคลากร ในการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิงอาสาสมัครจากชุมชนหรือ จากกลุ่มเป้าหมาย หรือ พนักงาน ที่ได้รับการว่าจ้างแหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนในกิจกรรม การดำเนินงาน แต่ในทวีปเอเชีย บุคลากรในการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิงมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ/องค์กรระหว่างประเทศ หรือ อาสาสมัคร จากชุมชน หรือ จากกลุ่มเป้าหมายหรือพนักงานที่ได้รับการว่าจ้างแหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุน ในกิจกรรม

สำหรับงบประมาณในการดำเนินงานโครงการวิจัยเชิงของวิทย์ชุมชน ปรากฏว่าในทวีป ยุโรป แหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุน ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ค่าบำรุงจากสมาชิกรายได้ จากการบริจาค การระดมทุน การสนับสนุนจากองค์กรของผู้ดำเนินรายการ การสนับสนุนจาก องค์กร มูลนิธิ สถาบันการศึกษา และ การสนับสนุนรายการทางด้านสื่อโฆษณา ระบบการส่ง สัญญาณการกระจายเสียง เทคนิค และขอบเขตการดำเนินงาน ให้การบริการเน้นภายในชุมชน เป็นหลัก หลายแห่งอาจมีการถ่ายทอดสัญญาณสดจากหลากหลายพื้นที่ กรณีเป็นสถานีวิทยุที่มี ลักษณะเป็นเครือข่าย สำหรับในทวีปอเมริกาใต้ ทวีปอเมริกา และทวีปออสเตรเลีย การดำเนินงานโครงการของวิทย์ชุมชนมีแหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนในกิจกรรม การดำเนินงาน และได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐ ค่าบำรุงจากสมาชิกรายได้จากการบริจาค การระดมทุน การสนับสนุนจาก องค์กรของผู้ดำเนินรายการ การสนับสนุนจากองค์กร มูลนิธิ สถาบันการศึกษา และ การสนับสนุน รายการทางด้านสื่อโฆษณา และในทวีปเอเชีย แหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนในกิจกรรม การดำเนินงาน งบประมาณของรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ ระบบการ ส่งสัญญาณการกระจายเสียง เทคนิค และ ขอบเขตการดำเนินงาน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อโครงการวิจัย อาจขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ เช่น ขนาด พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ขนาดของผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในหลายแห่งอาจมีการถ่ายทอดสัญญาณ นอกสถานที่

ทางด้านรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทย์ชุมชน ปรากฏว่าในทวีปยุโรปแหล่งเงินทุน ที่ให้การสนับสนุนในกิจกรรม การดำเนินงานงบประมาณของรัฐ องค์กร ระหว่างประเทศ ระบบ การ ส่งสัญญาณการกระจายเสียง เทคนิคและขอบเขตการดำเนินงาน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การกระจายเสียงอาจขึ้นอยู่กับสิ่งต่างเช่น ขนาดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ขนาดของผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในหลายแห่งอาจมีการถ่ายทอดสัญญาณนอกสถานที่ ในทวีปอเมริกาใต้ ทวีปอเมริกา ทวีป

ออสเตรเลีย และทวีปเอเชีย รูปแบบ เนื้อหาสาระที่นำเสนอรูปแบบการนำเสนอมีความหลากหลาย โดยเนื้อหาสาระขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เป้าหมายของสถานีและความสนใจของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย การประสานความร่วมมือกับสถานีวิทยุอื่น ๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างสถานีมีการถ่ายทอดสัญญาณสู่สถานีอื่น ๆ (สถานีเครือข่าย) เช่น รายการการศึกษาทางไกล

สำหรับประเทศไทยวิทยุชุมชนก็มีการพัฒนาในลักษณะเดียวกันกับที่อื่น ๆ คือ วิทยุชุมชนเป็นการกระจายเสียงแบบบริการสาธารณะ เริ่มตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองช่วงการปฏิรูปการเมือง หลังจากเกิดเหตุการณ์จลาจลทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2535 นับว่าเป็นจุดหักเหที่สำคัญทำให้เกิดการปฏิรูปสื่อภาคประชาชน เห็นผลชัดเจนเป็นรูปธรรม คือรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งมีบัญญัติในการให้สิทธิของประชาชนเพิ่มมากขึ้น โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 40 วรรคหนึ่งว่า “ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ”

นับตั้งแต่บัดนั้นมาเกิดวิทยุชุมชนขึ้นมามากมาย แต่การรับรู้ของประชาชนส่วนใหญ่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าประชาชนยังไม่อาจแยกแยะความแตกต่างระหว่างวิทยุ 3 ประเภท คือ วิทยุกระจายเสียงภาครัฐ วิทยุกระจายเสียงที่ดำเนินการในเชิงธุรกิจ และวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชน ออกจากกันได้ชัดเจน นอกจากนั้น จากการสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการวิทยุชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จิระวรรณ (2545) พบว่า การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ฟังนั้น ประชาชนจะไม่ค่อยคิดถึงการมีปฏิภิกิริยาป้อนกลับมาที่สถานีวิทยุกระจายเสียง มีกลุ่มผู้ฟังส่วนน้อยที่เข้ามามีบทบาทเอาการเองในวิทยุ แต่ส่วนใหญ่แล้วเนื่องมาจากมุลเหตุจูงใจในเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น กำลังจะลงรับสมัครเลือกตั้ง เมื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ชาวบ้านมีความเข้าใจอยู่รูปแบบเดียว คือการเข้ามาเป็นดีเจผู้จัดรายการ ซึ่งรูปแบบนี้มีข้อจำกัดมากเพราะเปิดโอกาสให้คนไม่กี่คนเข้ามาได้ การรับรู้ภาพลักษณ์ของการเป็น “ ผู้จัดรายการ/ดีเจวิทยุ ” เป็นแหล่งที่มาของชื่อเสียง รายได้ และอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ในสังคม ชาลีสา (2547) ได้สรุปบทเรียนเรื่องการเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชนว่า ประชาชนจะเข้ามาทำวิทยุชุมชนด้วย “ ความเข้าใจแบบวิทยุสาธารณะ ” และอาจจะวิทยุธุรกิจ ในโอกาสต่อไป เช่น กลุ่มประชาชนที่ทำวิทยุชุมชนจะสนใจแต่การจัดรายการ สนใจแต่การพัฒนาเทคนิค แต่ไม่สนใจเรื่องการบริหารจัดการเป็นกลุ่ม เรื่องความรับผิดชอบต่องานวิทยุโดยรวม การบริหารจัดการเรื่องงบประมาณ กำลังคน ฯลฯ และที่สำคัญที่สุดคือ เรื่อง ความเข้าใจเรื่องปรัชญา/เป้าหมายและธรรมชาติเฉพาะตัวของวิทยุชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องวิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ของ วีรพงษ์ (2545) พบว่า ไม่เพียงแต่ฝ่ายประชาชนเท่านั้นที่ไม่รู้จัก และไม่เข้าใจว่า “ วิทยุชุมชนคืออะไร ” แม้แต่ในฝ่ายของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องก็ยังคงขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน

สำหรับปัญหาของการดำเนินการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจำกัดซึ่งจากการศึกษา พบว่าวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยมีรัฐเป็นเจ้าของคลื่น ได้นำเอาวิทยุไปสร้างประโยชน์ทางธุรกิจให้แก่ภาครัฐเป็นหลัก และสร้างประโยชน์เชิงชุมชน คือกระจายข่าวสารของชุมชนให้แก่ท้องถิ่นเป็นส่วนน้อย ทำให้ประชาชนมองว่าสถานีที่ตั้งอยู่ในชุมชนของคนมิได้พยายามเข้ามามีส่วนร่วม หรือเหลียวแลชุมชนเท่าที่ควร กลับมุ่งแต่กอบโกยผลประโยชน์ ซาลิสตา (2547) ส่วนการวิจัยของ ทิวา แสนเมืองจีน (2543) ศึกษารายการวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการติดตามรับฟัง การแจ้งข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและร้องทุกข์ การผลิตและการวางแผน แต่ยังไม่ได้อาศัยโอกาสบริหารจัดการสถานีด้วยตนเอง ในแง่ของกลุ่มคนที่เข้าถึงและได้ใช้ประโยชน์จากวิทยุ นอกเหนือจากภาครัฐแล้ว ก็มีอยู่อย่างจำกัดเพียงไม่กี่กลุ่ม ดังตัวอย่างของการศึกษาวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม ซาคริต (2547) สามารถเป็นตัวแทนได้ดีว่า กลุ่มคนที่เข้าไปใช้วิทยุท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม นับตั้งแต่ก่อตั้งมานั้นมีอยู่เพียง 5 กลุ่มคือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มชมรมผู้สื่อข่าว กลุ่มนักจัดรายการอิสระและนักการเมือง กลุ่มทุนสัมปทาน กลุ่มอาสาสมัคร (เกิดขึ้นในยุคที่เริ่มปฏิรูปสื่อ พ.ศ. 2540 กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มอาจารย์ นักวิชาชีพที่มุ่งใช้สื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะ) เมื่อพิจารณาจากกลุ่มคนที่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้แสดงความคิดเห็นข้างต้นนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า กลุ่มประชาชนระดับรากหญ้า กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม กลุ่มคนที่มีอำนาจน้อยแทบจะไม่มีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากวิทยุของรัฐที่มีอยู่ได้เลย การทำหน้าที่ที่จำกัดของวิทยุ กระจายเสียงส่งผลให้วิทยุของรัฐทำหน้าที่ได้อย่างจำกัด ผลการวิจัยเรื่องกระบวนการเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชน จังหวัดปัตตานี ของ ซาลิสตา (2547) พบว่า แม้แต่ประชาชนระดับแกนนำที่เข้าร่วมทำงานเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชน ก็ยังให้ความสนใจรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมแต่เฉพาะ “ การมาจัดรายการวิทยุ ” เท่านั้น

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนก็มีอยู่บ้าง แต่มีส่วนร่วมเฉพาะบางเรื่องในกิจการการกระจายเสียงของชุมชน ดังเช่น พรรณนิภา วงษ์นิมิต (2546) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าความเห็นผู้นำความคิดเห็น คิดเห็นว่าความน่าเชื่อถือ พฤติกรรมการสื่อสารของพระสงฆ์ ปริมาณการรับสารของประชาชนจากพระสงฆ์ โดยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของประชาชน เช่นเดียวกับ ภริศพร สุขโกศล (2547) ได้ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้รับสารส่วนใหญ่เปิดฟังรายการที่บ้าน และเปิดรับฟังในที่ทำงาน ไร่นา สวน สำหรับ จิระวรรณ ดันทรานันท์ (2548) ศึกษาเรื่อง “ การมีส่วนร่วมและบทบาทของผู้นำชุมชนในชาวไทยภูเขา ในการจัดรายการวิทยุชุมชน จังหวัด แม่ฮ่องสอน ” พบว่า ผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขามีสมาชิกสนใจมีบทบาทอย่างมาก ในการมีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชนแม้ว่า

ยังไม่เข้าใจการดำเนินงานที่ชัดเจน ส่วน ทิวพร แสนเมืองชิน (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านรายการวิทยุชุมชนสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า แนวคิดของรายการวิทยุชุมชนเกิดมาจากนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ มีคณะกรรมการ 2 ชุด ซึ่งมีปัญหาในการทำงานเป็นอย่างมาก ควรจะมีคณะกรรมการเพียงชุดเดียวที่มาจากอาสาสมัครของประชาชนและประชาชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตและวางแผน แต่ไม่ได้ร่วมบริการจัดการ

สำหรับ ภรศพร สุขโกศล (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง” พบว่า ผู้ส่งสารมีกระบวนการในการแสวงหาความรู้ โดยพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมาย และ พบว่า กระบวนการเข้ามาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการ สอดคล้องกันในเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในวิทยุชุมชน ในฐานะเป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร เป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตเป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและดำเนินนโยบายบทบาทและหน้าที่และระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบตาม ตำแหน่ง คณะกรรมการส่วนใหญ่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็น คณะกรรมการบางคนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ คณะกรรมการสามารถเสนอความคิดเห็น เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของทางสถานีวิทยุชุมชน ความเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ถูกชักชวนมาให้เข้าร่วมดำเนินการ อาสาสมัครเข้ามา คณะกรรมการเคยฟังรายการมาก่อน ไม่เคยฟังรายการมาก่อน คณะกรรมการที่อาสาสมัครเคยฟังรายการวิทยุจึงเกิดความสนใจ อยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน คณะกรรมการที่ได้รับชักชวนเข้ามาทำงาน มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุในการเข้าร่วมในการดำเนินงาน

สำหรับความเป็นเจ้าของในกิจการวิทยุกระจายเสียงชุมชน ผู้ดำเนินกิจการได้นำเอาวิทยุไปสร้างประโยชน์ทางธุรกิจให้แก่ภาครัฐเป็นหลัก และสร้างประโยชน์เชิงชุมชนคือกระจายข่าวสารของชุมชนให้แก่ท้องถิ่นเป็นส่วนน้อย ทำให้ประชาชนมองว่าสถานีที่ตั้งอยู่ในชุมชนของตนมิได้พยายามเข้ามามีส่วนร่วมหรือเหลียวแลชุมชนเท่าที่ควร กลับมุ่งแต่กอบโกยผลประโยชน์ (ชาลีสา, 2547, น 9)

จากเหตุดังกล่าว พบว่านอกจากการตื่นตัวในการเรียกร้องการมีสิทธิในการจัดตั้งวิทยุชุมชนจากกลุ่มภาคประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแล้ว ก็พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการกระจายเสียงชุมชนยังมีปัญหาอยู่มาก ยังไม่ได้เป็นวิทยุชุมชนมีคุณลักษณะที่เป็นสื่อที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชนในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนกับประชาชนอย่างแท้จริง ตามหลักทฤษฎีที่ระบุไว้ว่า ชุมชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิทยุชุมชนได้ 3 ระดับคือ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ ,2551)

1. ระดับการเป็นผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) ซึ่งเป็นระดับที่สามารถเปิดกว้างให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด

2. ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ผลิตรายการ (Producer) ไม่ว่าจะเข้ามาในตำแหน่งผู้จัดรายการ แกร็บเชิญ ผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการประเภท “เปิดสายหน้าไมค์” การมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป สำหรับประชาชนที่มองเห็นว่าวิทยุชุมชนมีความแตกต่างจากวิทยุสาธารณะ วิทยุธุรกิจตรงจุดนี้ และมักเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนปรารถนาจะเข้ามา อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ก็จะมีจำกัดวงแคบมากขึ้น

3. การเข้ามามีส่วนร่วมในระดับผู้วางนโยบาย /ผู้บริหาร/ผู้วางแผนงานวิทยุชุมชน การมีส่วนร่วมในระดับนี้จะมีการรับรู้ที่น้อยที่สุดในหมู่ประชาชน และมักจะไม่เป็นที่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในหมู่ประชาชน ดังเช่น งานวิจัยวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี ที่ ซาลิสสา (2547) ค้นพบว่าชุมชนอยากจะมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนแบบ “นักจัดรายการ” เท่านั้นแต่ไม่อยากจะร่วม “บริหาร/วางแผนการทำงานของกลุ่มวิทยุ” และโดยธรรมชาติของเนื้อหาแล้วกลุ่มคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ ก็จะมีเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น การดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนของประชาชนทั่วไปในประเทศไทยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีอยู่ในขอบเขตที่จำกัดด้วยเหตุผลหลายประการ วิทยุชุมชนจึงไม่เป็นที่ต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงต้องการพัฒนารูปแบบการใช้การสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ในรูปแบบการจัดรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับการรายการวิทยุชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการวิทยุชุมชนได้กว้างขวางและสะดวกมากยิ่งขึ้น ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงต้องการจะพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ โดยใช้การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตซึ่งมีข้อดีอยู่มากมาย น่าจะสนับสนุนให้ปัญหาของการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนมีประโยชน์ และเป็นสื่อของประชาชนอย่างแท้จริง จึงได้ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชนในพื้นที่ทดลอง
2. เพื่อศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน
3. เพื่อศึกษาการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์
4. เพื่อทดลองการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
5. เพื่อประเมินผลการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

6. เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาของชุมชน ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน ” สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชนที่สนองตอบตามความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน มุ่งศึกษาการดำเนินงานของวิทยุชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตของเนื้อหา ได้แยกศึกษาประเด็นสำคัญในเรื่อง

1. ศึกษาบริบทของชุมชนพื้นที่ทดลองและศึกษาลักษณะของพฤติกรรม ความพึงพอใจ และความต้องการของประชาชนในการรับฟังรายการวิทยุชุมชน

2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการของวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

3. ทดลองการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน โดยประชาชนในพื้นที่ทดลอง

ขอบเขตของประชากร

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายของการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ทดลองเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่โดยรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยชุมชน 9 ชุมชน คือ ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ชุมชนวัดบางไต้ไก่อบ้านสมเด็จฯ ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ชุมชนประสานมิตร ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จฯ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนสี่แยกบ้านแขก และชุมชนศรีภูมิ และชุมชนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แขวงศิริธรรม เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

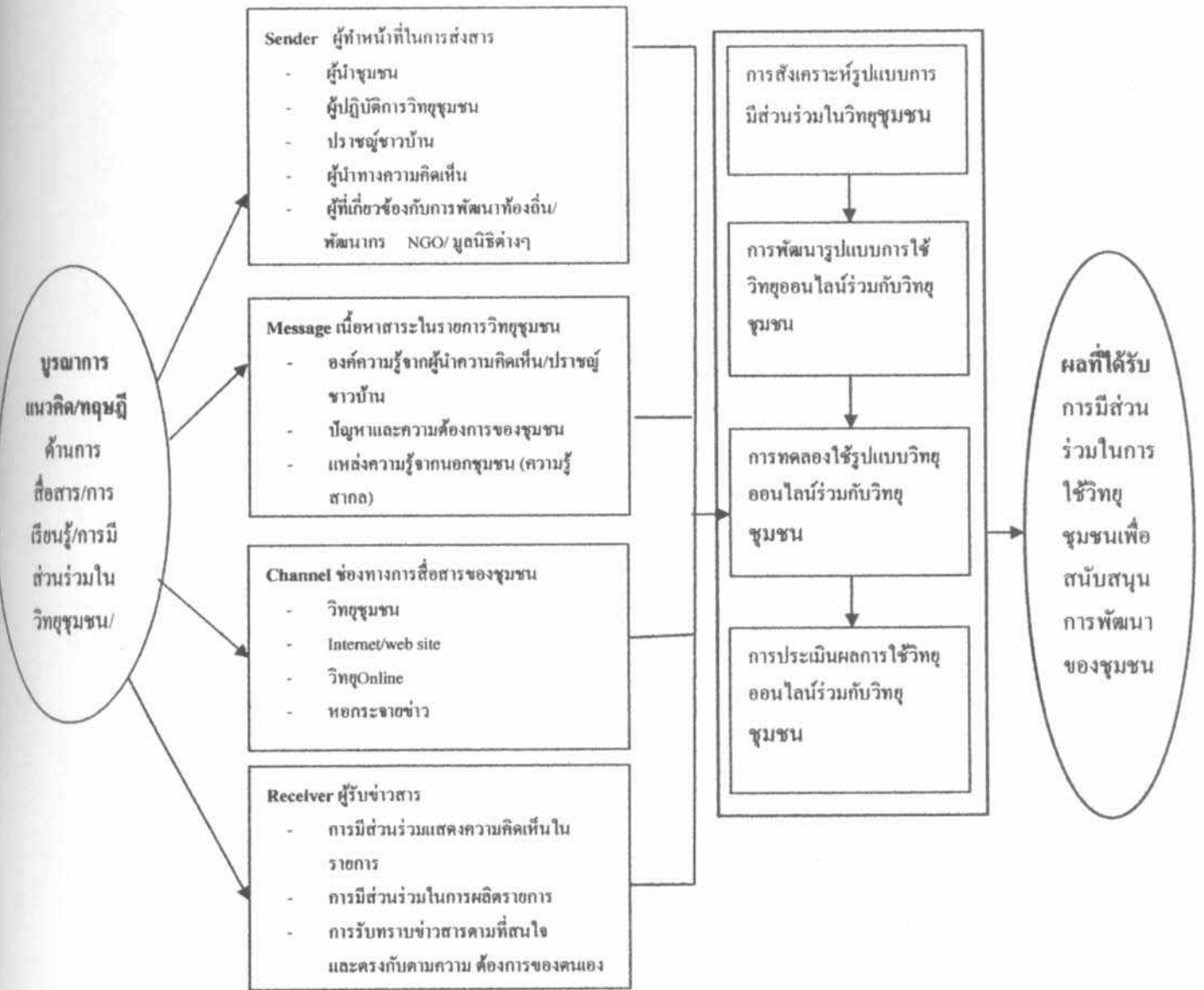
คำนิยามศัพท์

1. วิทยุชุมชน หมายถึง กระบวนการการดำเนินกิจการกระจายเสียงโดยใช้คลื่นความถี่ที่กลุ่มประชาชนเป็นเจ้าของ เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชน/มีเป้าหมายไม่แสวงหากำไร เป็นวิทยุอาสาสมัครเพื่อสร้างประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน/ใช้ระบบบริหารด้วยตนเองแบบประชาธิปไตยมีลักษณะที่หลากหลายแล้วแต่ความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับลักษณะของชุมชน

2. วิทยุออนไลน์ หมายถึง กระบวนการดำเนินการกระจายเสียงในลักษณะรูปแบบของวิทยุกระจายเสียงที่นำเสนอสาระข่าวสารในรูปแบบของความบันเทิงและอื่นๆ โดยใช้ช่องทางผ่านสื่อ Internet

3. วิทยุสาธารณะหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงหลัก เป็นวิทยุกระจายเสียงที่ดำเนินการโดยมีรัฐเป็นเจ้าของ มีเป้าหมายเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารจากรัฐไปสู่ประชาชนเป็น

การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

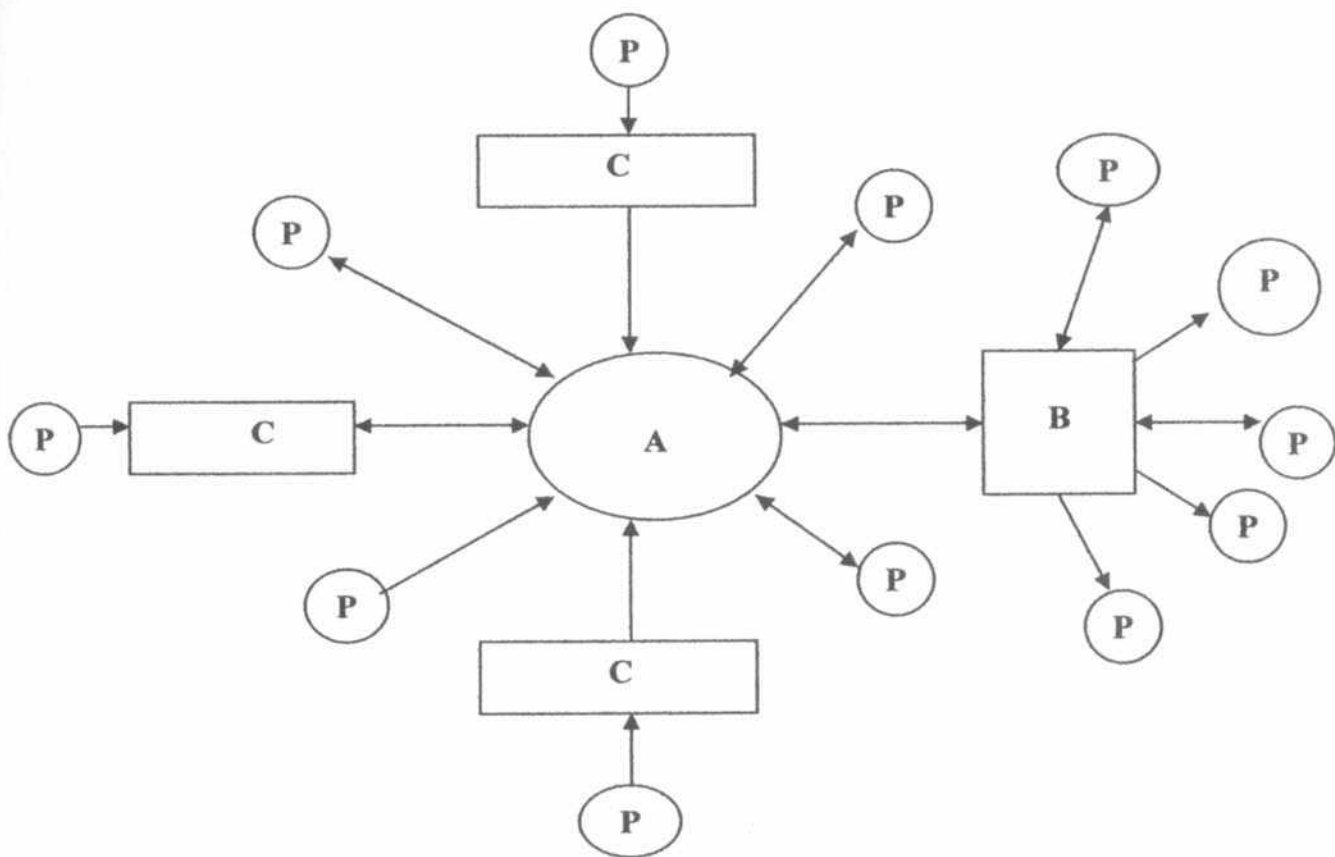

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

จากแผนภาพข้างบน การจัดและผลิตรายการวิทยุชุมชนจะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระ ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร สำหรับวิทยุชุมชน เป็นสื่อของชุมชน ดังนั้นการที่สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ในทุกองค์ประกอบของการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน นับตั้งแต่ผู้ทำหน้าที่ในการส่งสาร ในชุมชนอาทิ ผู้นำชุมชน ผู้ปฏิบัติการวิทยุชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำทางความคิดเห็น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น/ พัฒนาการ NGO/ มูลนิธิต่างๆ สำหรับ เนื้อหาสาระในรายการ

วิทยุชุมชน ไม่ว่าจะองค์ความรู้จากผู้นำความคิดเห็น/ปราชญ์ชาวบ้าน ปัญหาและความต้องการของชุมชน แหล่งความรู้จากนอกชุมชน ถ้าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะนำเสนอจะส่งผลให้ช่องทางการสื่อสารของชุมชน ในรูปแบบของวิทยุชุมชน Internet/web site วิทยุ Online หอกระจายข่าว เป็นประโยชน์ได้อย่างมากมาย ทางด้านผู้รับข่าวสาร การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการ การรับทราบข่าวสารตามที่สนใจ และตรงกับตามความต้องการของตนเอง

จากแนวความคิดดังกล่าวเป็นช่องทางที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชนทุกคนได้มีส่วนร่วม ซึ่งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างสะดวก รวดเร็วและเป็นได้อย่างต่อเนื่องโดยใช้การสื่อสารผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ดังแผนภาพต่อไปนี้

A สถานีวิทยุกระจายเสียง(บ้านสมเด็จฯ เรดิโอแม่ข่าย On Air/Online) B สถานีวิทยุชุมชน (ลูกข่าย) C เนื้อหาสาระของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน / สถานศึกษา วัด / หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น / สถานประกอบการต่างๆในท้องถิ่น / องค์กรการกุศล มูลนิธิต่างๆ และ NGO P ประชาชนในชุมชน

- > การสื่อสาร โดยตรงทางInternet กับสถานีวิทยุ
- >< การสื่อสาร โดยตรงแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive)

แผนภาพที่ 2 แสดงการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุ Online ร่วมกับวิทยุชุมชน

จากแผนภาพ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้รับสาร และผู้ส่งสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้อย่างดีและสะดวก สถานีวิทยุชุมชนเมื่อใช้การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหนึ่งในการรับส่งข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน คือระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงกับผู้ฟังโดยตรง หรือระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงกับสถานีวิทยุกระจายเสียงโดยตรง หรือสถานีวิทยุกระจายเสียงกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็ว มีข้อจำกัดน้อย ไม่ว่าข้อจำกัดเรื่องเวลา เรื่องความถี่ในการส่ง ปริมาณของข้อมูลข่าวสาร และสามารถส่งข้อมูลข่าวสารได้หลายอย่าง ทั้งภาพ ทั้งเสียง หรือข่าวสารอื่น ๆ ซึ่งข้อดีเหล่านี้เมื่อนำมาใช้ร่วมกับการดำเนินกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ก็สามารถขจัดข้อจำกัดของการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนในการที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ส่งสาร หรือผู้ดำเนินรายการ เป็นผู้ฟัง หรือผู้รับสาร สามารถมีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าวสารด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถเป็นผู้กำหนดช่องทางการสื่อสารได้ด้วยตนเอง

ดังนั้นหากสถานีวิทยุชุมชนทั่วไปมีการดำเนินกิจการกระจายเสียงด้วยกรอบแนวคิดข้างบนนี้จะทำให้วิทยุชุมชนเป็นวิทยุกระจายเสียง ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นสื่อของชุมชนอย่างแท้จริงต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

(Review of Related literature)

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ มีโอกาสเข้าไปใช้วิทยุชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาของชุมชนตามเจตนารมณ์ของการเกิดวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่การวิจัย

2. แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 แนวความคิดพื้นฐานของการสื่อสารชุมชน
- 2.2 แนวความคิดพื้นฐานของสื่อสารสาธารณะ
- 2.3 แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ
- 2.4 แนวความคิดเรื่องวิทยุชุมชน
- 2.5 แนวความคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
- 2.6 แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.7 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- 2.8 แนวความคิดเรื่องกระบวนการการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร โดยสื่อมวลชน (Agenda Setting Theory)
- 3.2 ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพอใจ (The Uses and Gratification)
- 3.3 ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย (Democratic Participant Media Theory)

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนา ผู้วิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่ทดลองที่เหมาะสมกับปัญหาการวิจัย การพัฒนาการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนจำเป็นต้องอาศัยบริบทของชุมชนที่มีเทคโนโลยีทางการสื่อสารด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และมีการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนสื่อสารกันภายในชุมชน ซึ่งเมื่อเริ่มต้นการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ทดลอง ที่ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ แต่จากการศึกษาบริบทชุมชน ทั้งจากการเข้าร่วมสังเกต การทดลอง และฝึกอบรมการผลิตรายการวิทยุชุมชนระยะหนึ่ง ปรากฏว่าประชาชนที่นั่นมีพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์ยังอยู่ในปริมาณจำกัด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ขอเปลี่ยนพื้นที่ทดลองมาเป็น แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่มีข้อจำกัดในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น

แผนภาพที่ 3 แสดงแผนที่ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

จากแผนภาพแสดงถึงขอบเขตของพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นพื้นที่ทดลองซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยชุมชนต่าง ๆ 9 ชุมชน คือ

1. ชุมชนบางไส้ไก่
2. ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ
3. ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ
4. ชุมชนศรีภูมิ
5. ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระยา (นุรุลมุบีน)
6. ชุมชนประสานมิตร
7. ชุมชนประดิษฐาราม
8. ชุมชนสี่แยกบ้านแจก
9. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จพระยา

1. ชุมชนบางไส้ไก่ ที่ตั้งชุมชน ชุมชนบางไส้ไก่อยู่อหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แขวงหิรัญวุฒิ เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร อาณาเขต ชุมชนบางไส้ไก่นี้มีพื้นที่ทั้งหมด 11 ไร่ เป็นของเอกชนมีกรรมสิทธิ์บางส่วนที่ดินส่วนตัว และเป็นพื้นที่ที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ราชพัสดุอยู่ในความดูแลของกรม ธนารักษ์ กระทรวงการคลังบางส่วน ทิศเหนือ ติดกับวัดบางไส้ไก่ ทิศใต้ ติดกับชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ทิศตะวันออกติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทิศตะวันตก ติดกับชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย รับราชการ งานอิสระ ทำธุรกิจส่วนตัว

ความเป็นมาชุมชนบางไส้ไก่ หรือหมู่บ้านลาว ในแถบชุมชนบางไส้ไก่นี้ ยังมีอีกชื่อหนึ่งว่าชุมชนบ้านลาว มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 200 ปีมาแล้ว (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม , มบส, 2550, น. 27) ในสมัยที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงปกครองกรุงธนบุรีอยู่นั้น ได้เกิดมีกบฏขึ้นทางเมืองเวียงจันทน์พระองค์ทรงแต่งตั้งให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งที่ยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปปราบกบฏที่เมืองเวียงจันทน์ ได้กวาดต้อนเชลยศึกซึ่งเป็นคนลาวมาด้วย โดยให้ชาวลาวเหล่านั้นตั้งหลักปักฐานอยู่ติดกับคลอง เพื่อจะได้ทำมาค้าขายและประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยสะดวกและในปี พ.ศ. 2369 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ยกทัพไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ และได้กวาดต้อนชาวลาวจำนวนมากมาเป็นเชลย โดยส่วนหนึ่งอยู่ที่สระบุรีและอีกส่วนหนึ่งอยู่แถวคลองบางไส้ไก่

จนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เจ้าสนิทพงษ์พัฒนเดช พระราชดอสรในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท ซึ่งประทับอยู่ริมคลองบางหลวงใกล้ ๆ กับคลองบางไส้ไก่ ทรงโปรดคนตรีไทยมาก ได้ทรงพระราชทานคำแนะนำการทำขลุ่ยให้แก่ ชาวลาวบางไส้ไก่ ขลุ่ยบ้านลาวจึงได้รับการพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น กว่าเดิม

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหมู่บ้านลาวบางไส้ไก่ ในขณะนั้นนอกจากการทำขลุ่ยแล้วยังได้ดำเนินชีวิตถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเหมือนกับที่เคยอยู่เมืองเวียงจันทน์ โดยประกอบอาชีพทำสวน ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ค้าขาย มีประเพณีบุญข้าวจี บุญเทศน์มหาชาติ บุญบั้งไฟ บุญสงกรานต์ และด้วยความที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และมีชีวิตผูกพันกับวัดวาอารามจึงได้ร่วมใจสร้างวัดเพื่อเป็นที่ปฏิบัติธรรม เมื่อสร้างเสร็จก็ขนานนามว่าวัด ลาว ต่อมาทางราชการได้ตั้งชื่อว่า “วัดบางไส้ไก่” จนถึงปัจจุบันนี้

2. **ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ** อาณาเขตและที่ตั้ง อยู่ในแขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ทิศเหนือ ติดกับบางไส้ไก่ ทิศใต้ ติดกับชุมชนศรีภูมิ ทิศตะวันออก ติดกับวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ทิศตะวันตก ติดกับคลองบางหลวง

ประวัติชุมชน ชุมชนแห่งนี้มีพื้นที่ประมาณ 19.81 ไร่ ซึ่งเป็นกรมธนารักษ์ประมาณ 16.33 ไร่ ขยายเข้ามาถึงวัด สมัยคุณดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ ได้เข้ามาทำทางเดินเท้าเป็นไม้ และคอนกรีต แยกจากถนนเข้ามาตามซอย และได้สร้างศูนย์จตุรมิตรสัมพันธ์ ขึ้นใช้เป็นสถานที่ประชุมชนทั้ง 6 ชุมชน ในแขวงหิรัญบุรี สาธารณูปโภค ทางทำส่วนใหญ่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก มีไฟฟ้าและประปาใช้ทั่วครัวเรือน การรวมกลุ่ม มีศูนย์จตุรมิตรสัมพันธ์เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียน ศูนย์นี้ทำงานร่วมกัน 6 ชุมชน คือ ชุมชน วัดใหญ่ศรีสุพรรณ ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนบางไส้ไก่บางสมเด็จ ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

3. **ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ** ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ เป็นชุมชนหนึ่งของโครงการปรับปรุงชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2522 มีชื่อเดิมว่า “ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ๑” ซึ่งดำเนินการเลือกตั้งโดยการเคหะแห่งชาติ ที่ตั้งชุมชน ตั้งอยู่หลังโรงเรียนมัธยมสาธิตบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซอยอิสรภาพ 15 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีที่ดินของชุมชนจำนวน 5 ไร่ 2 งาน ตารางวา เป็นที่ดินเอกชนบ้านเรือนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี ทิศเหนือ ติดต่อกับชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทิศใต้ ติดต่อกับคลองบางไส้ไก่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับโรงเรียนสาธิตบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทิศตะวันตก ติดต่อกับชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ๑

ประวัติย่อของชุมชน ชุมชนเดิมเป็นเชลยศึกชาวลาวซึ่งรัชกาลที่ 1 กวาดต้อนมาจากการทำศึกที่เวียงจันทน์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีประชาชนเข้ามาอยู่มากขึ้นจนกลายเป็นความหนาแน่น ได้รวมตัวกันของประชาชนมีทั้ง ไทย จีน ลาว และอิสลาม เป็นชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ๑ เขต 3 ระยะเวลาหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ”

4. **ชุมชนศรีภูมิ** ที่ตั้ง อยู่ในแขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อาณาเขต ติดต่อกับทิศเหนือ จดบางไส้ไก่ ทิศตะวันออก จดวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ทิศใต้ จดชุมชนศรีภูมิ ทิศตะวันตก จดคลองบางหลวง ลักษณะชุมชน ชุมชนแห่งนี้มีพื้นที่ประมาณ 19.81 ไร่ ซึ่งเป็นของกรมธนารักษ์ประมาณ 16.33 ไร่ สมัย คุณดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ ได้เข้ามาทำทางเดินเท้าเป็นไม้และคอนกรีต แยกจากถนนเข้าตามซอย และได้สร้างศูนย์จตุรมิตรสัมพันธ์ขึ้นใช้เป็นสถานที่ประชุมของชุมชนทั้ง 6 ชุมชน ในแขวงหิรัญบุรี

5. ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระยา (นุรุลมุบีน) ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระยา เขตธนบุรี ที่ตั้งชุมชน อยู่ในซอยหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จพระยา แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี อาณาเขต ทิศเหนือ ติดกับซอยหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จพระยา ทิศใต้ ติดกับคลองบางไส้ไก่ ทิศตะวันออก ติดกับวัดหิรัญรูจี ทิศตะวันตก ติดกับชุมชนบางไส้ไก่ บ้านสมเด็จพระยา และชุมชนสามัคคี ศรีสุพรรณ

ประวัติย่อของชุมชน เดิมสมัย ร.1 ทรงกวาดค้อนเขลยจากเวียงจันทร์และปัตตานีซึ่งเป็นชาวมุสลิมให้มาตั้งบ้าน เรือนบริเวณนี้ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีคนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น จนกลายเป็นชุมชนแออัดดังเช่นปัจจุบัน เมื่อก่อนรวมพื้นที่อยู่ในนามชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จพระยา ต่อมามีการแยกตัวเป็น บางไส้ไก่บ้านสมเด็จพระยา เขต 2 และครั้งหลังมีการตั้งชื่อว่า “ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระยา” เรียกตามสถานที่คือ บ้านสมเด็จพระยาพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ มุสลิมในชุมชนนี้ ส่วนใหญ่เชื้อสายมลายู ทั้งจากปัตตานีและไทรบุรี (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, มบศ, 2550, น.44) ส่วนใหญ่มีฝีมือทางการช่าง มุสลิมกลุ่มนี้เรียกว่า กักสมเด็จพระยาหรือบ้านแขก ในชุมชนมีมัสยิดนุรุลมุบีน เป็นสถาบันหลักศูนย์กลางของชุมชนสุสาน (กูโบร์) ของมัสยิดแห่งนี้มีเนื้อที่กว้างขวาง และได้รับการยอมรับจากชุมชนอื่น พื้นที่ของมัสยิดหลายมัสยิดที่ไม่มีสุสานจะนำศพมาทำพิธีทางศาสนาและฝังที่กูโบร์นี้

ปัจจุบันมัสยิดนุรุลมุบีน มีการบริหารงานด้วยคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการศานูปถัมภ์ศาสนาอิสลาม ภายในชุมชนมีโรงเรียนสหราษฎร์วิทยา เปิดสอนวิชาสามัญ ให้แก่เด็กในชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชนเป็นไม้เรือนแถว 2 ชั้น และมีห้องเช่าจำนวนมาก

6. ชุมชนประสานมิตร ที่ตั้ง ทิศเหนือจดถนนอินทรพิทักษ์ ทิศใต้จดคลองบางไส้ไก่ ทิศตะวันออกจดถนนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ทิศตะวันตกจดถนนอินทรพิทักษ์ พื้นที่ชุมชนประมาณ 30 ไร่ เป็นที่วัดประมาณ 13 ไร่ เป็นที่ทรัพย์สินประมาณ 5 ไร่ เป็นที่เอกชนประมาณ 12 ไร่ ชุมชนนี้มีประมาณ 491 ครอบครัว 392 หลังคาเรือน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนประสานมิตร จากการบอกเล่าของคุณชาย แดง คุณป้าศรีรัตน์ คุณเสนาะ คุณเลียง คุณวิภา และอีกหลายท่านที่อยู่ในชุมชนประสานมิตรมานานบางท่านอยู่ตั้งแต่เกิด ได้เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนนี้ที่แถวนี้ยังเป็นสวน มีสวนพลูที่กินกับหมากและสวนฝรั่ง มีดินหมากและดินไม้ขึ้นหนาแน่น ถนนก่อนหนทางก็ยังไม่ค่อยมี จะเป็นคูคลองห้องล่องสวน ถ้าประโดงเสียหายมาก ผู้คนก็ยังมาอยู่อาศัยน้อย ส่วนมากจะเดินทางโดยทางเรือ และยังไม่มีย่านประปาใช้ อาศัยตักน้ำในคลองเอาไปแกว่งสารส้มใช้ วัคก็ขังทุด โทมมร้ววัคก็ยังไม่ค่อยสวยงามเหมือนปัจจุบันนี้ ต่อมามีคนมาอยู่หนาแน่นขึ้น ถนนทางก็ดีขึ้นมีบ้านหลายหลังขึ้น และถมคูคลอง

บางส่วน ทำให้ต่อมาได้เกิดน้ำท่วมบ้านมาโดยตลอด เพราะไม่มีที่ระบายน้ำเหมือนเมื่อก่อน และต่อมาก็มีโรงเรียน กทม. มาสร้างในพื้นที่ของวัด และต่อมาในปี 2525 ทาง กทม. ก็ได้มาทำถนนให้สูงขึ้น ทำให้บ้านต่ำลง ก็ต้องเสียเงินซ่อมบ้านอีก ปี พ.ศ. 2526 ก็เกิดน้ำท่วมใหญ่อีกครั้ง คราวนี้ท่วมนานถึงเกือบ 2 เดือน ต่อมาทางการได้มาทำเขื่อนกั้นน้ำที่คลองบางหลวง จึงทำให้น้ำท่วมลดน้อยลงไปกับทำเขื่อนรอบวัด

7. ชุมชนประดิษฐาราม สภาพชุมชนในปัจจุบัน สภาพชุมชนวัดประดิษฐาราม ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่กลายเป็นบ้านจัดสรรหอพัก ห้องเช่า คนดั้งเดิมได้ย้ายถิ่นฐานออกไป กลายเป็นสิ่งที่หลากหลาย ประวัติและประเพณีเก่า ๆ ก็เริ่มจางหายไป เหลือแต่ความเป็นสมัยใหม่ สภาพบ้านเรือนกลายเป็นตึกถนนคอนกรีต การสื่อสาร และการคมนาคมที่สะดวก ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นการออกไปทำงานนอกบ้าน มีทั้งราชการและเอกชน มีร้านอาหาร ร้านค้าแม่ค้าแผงลอย สภาพของชุมชนถือได้ว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็งเพราะมีฐานะทางการเงินที่ดี

ชุมชนวัดประดิษฐาราม หรือชุมชนวัดมอญ เป็ชาวมอญรุ่นหลังสุดที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัตนสินทร์(สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ,มบศ, 2550 , น. 26) ทำหน้าที่เป็นพวกฝีพายเรือหลวง พวกนี้เดิมเป็นชาวมอญที่เคยอาศัยอยู่แถวเมืองทะวายและเมืองมะริด มีความชำนาญทางเรือสาเหตุที่อพยพมาอยู่ในเมืองไทย เนื่องจากสมัยของพระเจ้าปดุง กษัตริย์พม่าที่ปกครองอยู่นั้นได้กล่าวหาว่า มอญเมืองทะวายและเมืองมะริดเป็นกบฏ ได้จับพวกมอญในเมืองใส่เกล้าเผ่าทิ้งเป็นจำนวนมาก จึงอพยพหนีภัยเข้ามาสู่ประเทศไทย จากการที่มอญพวกนี้มีความชำนาญทางเรือมาแต่เดิมแล้วทางฝ่ายไทยจึงให้มารับราชการที่กองเรือหลวง

ต่อมาจนถึงตอนกลางรัชกาลที่ 4 เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้ขึ้นครองตำแหน่งกรมท่า มีหน้าที่ติดต่อกับชาติต่างประเทศ มีหน้าที่ป้องกันข้าศึกทางน้ำและทางทะเล การป้องกันข้าศึกทางทะเลนั้น ท่านต่อเรือสำเภาและตึกปืนใหญ่ขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่วนการป้องกันข้าศึกทางน้ำในประเทศนั้น ท่านก็ได้จัดเสริมกำลังเรือรบ ที่มีอยู่เดิม และได้จัดตั้งกองเรือขึ้นใหม่เรียกว่า กองเรือรักษาพระนคร ท่านได้เลือกเอาพื้นที่ทางฝั่งกรุงธนบุรีเป็นที่เก็บและชุมพลกองเรือใหม่นี้ โดยขุดคลองใหญ่ขึ้น 2 คลอง คลองหนึ่งขุดจากปากคลองบางหลวงตรงข้ามวัดสังข์กระจายไปทะลุออกแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามวัดยานนาวา ซึ่งต่อมาภายหลังเรียกว่าคลองบางไส้ไก่ อีกคลองหนึ่งขุดแยกจากคลองข้างวัดบุปผารามไปออกคลองบางหลวงเชื่อมกับวัดหงส์ อีกแยกหนึ่งจากหน้าวัดพิชัยญาติการาม ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามกับวัดเลียบ(วัดราชบูรณะ) ต่อมาภายหลังใช้ชื่อว่า คลองสมเด็จพระเจ้าตากสินนี้ เป็นคลองสายหลัก คลองหลักสายแรกใช้เป็นทางหนีทีไล่ ทั้งสองฝั่งของคลองสายหลัก สายที่ 2 ขุดเป็นคูแยกออกไปเป็นรูปก้างปลา ใช้เป็นที่เก็บเรือรบตุลคลองในรูปนี้ น่าจะเรียกว่าคลองก้างปลา เพราะรูปร่างคล้ายก้างปลาจะมีเหตุผลอันใดไม่ทราบศัพท์ทางทหาร แต่โบราณกลับเรียกว่าคลองไส้ไก่ และเรียกบริเวณอันกว้างใหญ่ที่มีคลองไส้ไก่เป็นที่เก็บเรือรบนี้ว่า

บางไส้ไก่ ซึ่งเทียบเท่ากับปัจจุบันฐานทัพเรือ พร้อมกับการขุดคลอง เจ้าคุณท่านก็ได้จัดการต่อเรือ และเตรียมกำลังฝีพายไว้พร้อม สำหรับกำลังฝีพาย ท่านเลือกเอาส่วนจากชาวมอญที่สามโลก อีกส่วนหนึ่งจากนครเขื่อนขันธ์ เมื่อคลองและเรือพร้อมสรรพท่านก็ขออนุมัติย้ายครอบครัวมอญ ที่ได้คัดเลือกไว้จากสองแห่งนั้น เข้ามาอยู่ในพื้นที่ตะวันออกของคลองบางหลวงฝั่งตรงข้ามกับวัดพลับพลึงไปจนถึงวัดสังข์กระจาย กล่าวโดยรวมก็คือพื้นที่บริเวณจอดเรือรบนั่นเอง เกิดเป็นบ้านมอญแห่งใหม่เป็นแห่งที่ 3 ในตอนกลางรัชกาลที่ 4 ชาวบ้านมอญที่เป็นต้นกำเนิดของผู้บ้านเหล่านี้ ได้จัดการตากถางป่าที่อยู่ระหว่างคูเก็บเรือในบริเวณที่ใกล้กับเรือที่ตนมีหน้าที่เป็นฝีพายประจำ เพื่อให้ลงเรือได้ทันทีแล้วสร้างที่พักครอบครัว มีอาชีพเป็นฝีพายไม่ได้เลี้ยงไก่ไว้ฆ่าและขายอย่างที่ให้สัมภาษณ์ เลี้ยงไว้กินคงมีบ้าง อยู่กันตามมีตามเกิดเช่นนั้นมานานฐานะและอาชีพ จึงได้เปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการการของโลก

เมื่อท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์พ้นจากตำแหน่งเจ้ากรมท่าไปรับหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ประกอบกับการป้องกันประเทศทางน้ำใหญ่โตมากขึ้นจึงต้องแยกงานจากกรมท่าให้ไปอยู่ในความรับผิดชอบของกรมที่ตั้งขึ้นใหม่ คือกรมทหารเรือ (ต่อมาเป็นกระทรวงทหารเรือและกองทัพเรือ) กรมอู่ที่ตั้งมาแต่เดิมก็ใหญ่ขึ้นเปลี่ยนเป็นกรมอู่ทหารเรือ ลูกบ้านมอญที่เป็นลูกจ้างกรมอู่มาแต่ก่อนจึง โชคดีได้เลื่อนฐานะเป็นข้าราชการ แต่งเครื่องแบบทหารมียศฐาบรรดาศักดิ์ลดหลั่นกันไปตามลำดับคุณงานความดีและความสามารถ ลูกบ้านมอญที่โชคดีที่สุดในครั้งนั้นชื่อนายสิน ต้นตระกูล “โสภะภลิน” ต่อมาได้เป็นเจ้ากรมอู่ทหารเรือ มียศนาวาโท มีบรรดาศักดิ์เป็นพระวิจารณ์จรรยกิจ ในการแปรสภาพเป็นข้าราชการทหารเรือครั้งนี้ เมื่อลูกบ้านมอญแปรสภาพเป็นข้าราชการทหารเรือไฟแล้ว บ้านมอญก็กลายเป็นหมู่บ้านทหารเรือ ชายฉกรรจ์ในบ้านแทบทุกหลังคาเรือนมีรายไต่กันทุกคน ผู้หญิงในครอบครัวก็ขยันหมั่นประกอบอาชีพโดยไปรับผ้ามาเย็บเป็นมุ้ง หมอน ที่นอน และเครื่องแต่งกาย บางบ้านก็ทำขมิ้น แป้งรำ แป้งหอม เครื่องประเทืองผิว บางคนก็ทำผลไม้กวนจนมีชื่อเสียงทำเนียบท้องถิ่นเรียกบ้านมอญว่า หมู่บ้านขุนกวน เมื่อทำมาหากินกันตัวเป็นเกลียว ประกอบกับการอดออม ทุกครอบครัวจึงมั่งคั่ง เป็นยุคที่บ้านมอญเจริญสุดขีด บ้านช่องที่เป็นเพิงหรือฝาบ้านด้วยใบจากและลำแพน หรือฝาบ้านด้วยใบจากหรือไม้ไผ่ซัดแตะก็เปลี่ยนเป็นบ้านฝาไม้กระดานหลังใหญ่กว่าเดิมละมีบ้านลูก บ้านหลานขึ้นแซมอยู่ทั่วไป

หมู่บ้านมอญที่เจริญถึงขีดสุดดังกล่าวแล้วก็ตกต่ำและยากจนลงไป หมกมุ่นกับการเสพศรชยาเมตติการพนัน ละทิ้งอาชีพในครอบครัวจนเปลี่ยนมือไป การเย็บผ้าก็เปลี่ยนไปอยู่แถวบางกอกน้อย การทำขมิ้นเครื่องประเทืองผิวก็ย้ายไปทำแถวบ้านขมิ้นหลังวัดอรุณราชวราราม ผู้ชายที่เคยเป็นข้าราชการทหารเรือก็เปลี่ยนไปทำงานอื่นหรือไม่กี่ไร่อาชีพ หมู่บ้านมอญก็มีคนไทย จีน และแขกเข้ามาแซมอยู่เต็มเพราะเป็นถิ่นสงบจนทางราชการถึงเข้ามาปักป้ายเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านมอญให้เป็น “ชุมชนวัดประคิษฐาราม”

8. ชุมชนสี่แยกบ้านแขก ชุมชนนี้เริ่มค้นตั้งแต่ บริเวณซอยข้างโรงรับจำนำสี่แยกบ้านแขก ถนนอิสราภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ทิศเหนือ ติดกับตลาดสี่แยกบ้านแขก ทิศใต้ ติดกับ วัดหิรัญรูจี ทิศตะวันออก ติดกับ ถนนประชาธิปไตย ทิศตะวันตก ติดกับ มัสยิดสี่แยกบ้านแขก เส้นทาง การเข้า-ออก เข้าได้ทางซอยอิสราภาพ 9 และซอยวัดหิรัญรูจี ออกได้ทางด้านวัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ ด้านซอยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซอยอิสราภาพ 15 ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวที่มีถนน เข้าถึง มีรถเข้าออกในพื้นที่ได้สะดวกในช่วงหน้าของถนนอิสราภาพ บางส่วนที่เป็นซอยเข้าไป ในชุมชนเป็นบ้านไม้สองชั้นเป็นเรือนแถวติดกัน มีร้านค้าตามริมฟุตบาท เต็มไปด้วย ร้านขายของชำ ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหาร โดยในอดีตสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนเป็นสวนผลไม้ ริมคลองทั่วทั้ง พื้นที่ คลองในชุมชนจะเป็นคลองที่เชื่อมต่อกับคลองบาลหลวง ซึ่งจะไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ในปัจจุบันมีการก่อสร้างถนน และเส้นทางเดิน ที่สะดวก และคลองเล็ก ๆ เป็นที่ระบายน้ำเสีย มี สถานที่สำคัญทางศาสนา ศาสนาด้วยกัน ทั้ง ไทย จีน อิสลาม คริสต์ มีลานออกกำลังกาย ออกประสงค์ มีทางคลองระบายน้ำ หลายเส้นทาง และในซอยโรงรับจำนำ ตลาดสี่แยกบ้านแขก มีร้านกาแฟดั้งเดิมชื่อ “ร้านไทยกาแฟ” เป็นแหล่งพบปะของชุมชน ภายในร้านกาแฟ นอกจาก เครื่องดื่มแล้วยังขายอาหารด้วย เช่น ข้าวหมกไก่ ก๋วยเตี๋ยวแขก และขนมบดิน ซึ่งเป็นขนมโบราณ ของชาวมุสลิมที่ใช้ในงานบุญ (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ,มบส, 2550, น. 46)

สถานที่สำคัญของชุมชนได้แก่ โบสถ์คริสจักรแสงสว่างแบ็บติสท์นิกายโปรแตสแตนท์ และในบริเวณเดียวกันยังเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กศูนย์บริการธนบุรี มูลนิธิพุทธสมาคมปทุมรังสี สมาชิก ในชุมชนสี่แยกบ้านแขกส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อาชีพของคนในชุมชน ค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ

ประวัติความเป็นมาชุมชนสี่แยกบ้านแขก เป็นชุมชนที่สร้างขึ้นโดยท่าน อีหม่าม มานิดย์ เกียรติราชย์ ประมาณ ปี2539 เป็นตำแหน่ง อีหม่าม มัสยิดนูลูบบินบ้านสมเด็จ เป็นชุมชน ที่ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ประธานชุมชนคนปัจจุบัน คือ นายสง่า คลชุมทรัพย์ โดยมีสถานที่สำคัญๆทางศาสนาต่างๆหลายที่ โดย ชื่อชุมชนคาดว่ามาจากการที่ชุมชนนี้มีประชากร ที่นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ เป็นจำนวนมาก เพราะมีพระเมตตาจากพระมหากษัตริย์ทรงโปรด ให้ชาวมุสลิมที่มาจากที่ประเทศ ไทยสามารถรวมกลุ่มหาที่อยู่อาศัยของกลุ่มตนได้ จึงมีชาวไทย มุสลิมย้ายมาอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อตั้งเป็นชุมชนสี่แยกบ้านแขก คนกลุ่มแรกที่มาอาศัย เป็นคนเชื้อสาย มาลายู ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และ ชาวปัตตานีที่อพยพมาอาศัยอยู่ร่วมกัน

9. ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นสถานศึกษาที่ก่อตั้งมาครบ 114 ปี ใน พ.ศ.2553 สถานศึกษาอันมีชื่อว่า “บ้านสมเด็จเจ้าพระยา” (คณะวิทยาการจัดการ ,มบส, 2553, น. 11) เกิดจาก พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ที่จะตั้งโรงเรียนแบบ public

school ของอังกฤษ โดยโปรดให้จัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการเรื่องนี้ มีเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เป็นประธาน ที่ประชุมเห็นว่าจวนของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่ง พระยาศีหราชเลโขชัย หลานปู่ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้น้อมเกล้าฯ ถวายไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2433 เป็นที่กว้างขวางใหญ่โตเห็นสมควรจัดตั้งเป็นโรงเรียน ให้ชื่อว่า "โรงเรียนราชวิทยาลัย" เปิดเรียนตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม 2439 แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า "โรงเรียน ฟากชะโน้น" หรือ "โรงเรียนบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา" คราของโรงเรียนเป็นรูป จูฬามงกุฏ การแต่งกาย นุ่งผ้าสีครามแก่เสื้อขาว มีนายเอ ซี คาร์เตอร์ เป็นอาจารย์ใหญ่

ครั้นต่อมา การศึกษาขยายตัวขึ้นเป็นลำดับ ทำให้สถานที่คับแคบลง โรงเรียนราชวิทยาลัย จึงย้ายไปอยู่ที่ตำบลไผ่ลิงโค ปทุมวัน ข้างวังสระปทุมวัน จวนของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ก็ว่างลง ในขณะนั้นการศึกษาระหว่างหัวเมืองกับกรุงเทพมหานคร เหลื่อมล้ำกันมาก เนื่องจากคุณภาพ ของครูแตกต่างกัน กระทรวงธรรมการจึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นที่จวนของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก" สำหรับผลิตครูที่มีคุณภาพเพื่อสอนในหัวเมือง เริ่มเปิดสอน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2446 มีหลวงบำเน็จวรญาณ เป็นอาจารย์ใหญ่ การจัดการศึกษาฝึกหัดครูระยะ นั้นได้ขยายตัวออกไปต่างจังหวัดมากขึ้น จึงทำให้ความจำเป็นที่จะส่งนักเรียนมาเรียน ในกรุงเทพฯ ที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาลดน้อยลง ทางราชการเห็นว่าการฝึกหัดอาจารย์ที่มีอยู่เดิม จะให้ได้ ประโยชน์อย่างสูง ควรจัดเป็นโรงเรียนประจำ จึงให้ย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ ซึ่งเป็น นักเรียนกลางวันมาอยู่ที่โรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตกแล้วเรียกชื่อใหม่ว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ฝั่งตะวันตก" เมื่อ พ.ศ. 2449 ขุนวิเทศรุณกิจ เป็นอาจารย์ใหญ่ และต่อมาเรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัด อาจารย์บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา"

พ.ศ.2456 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้โรงเรียนฝึกหัด อาจารย์บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาไปสังกัดเป็นแผนกหนึ่งของโรงเรียนข้าราชการพลเรือน (จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน) แต่ยังคงอยู่ที่เดิมจนถึงปี พ.ศ. 2458 จึงได้ย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ไปอยู่ที่ วังใหม่ (กรีฑาสถานแห่งชาติในปัจจุบัน) ทำให้จวนของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ว่างลงอีกครั้ง ทางราชการจึงได้ตั้งโรงเรียนมัธยมขึ้น ณ จวนสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ขึ้นใหม่ เรียกว่า "โรงเรียนมัธยม บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา" เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2458 รับนักเรียนประจำ โดยมีโรงเรียนใกล้เคียง เข้าร่วมเป็นสาขาของสถานศึกษาแห่งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมวัดอนงค์ โรงเรียนสุพุมาลัย (ตั้งอยู่ บริเวณวัดพิชัยญาติ) และโรงเรียนประถมวัดอนงค์ มีพระยาประมวลาวิชาพูล เป็นอาจารย์ใหญ่

โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่อดีต สี่ประจำโรงเรียน คือ ม่วงและขาว อักษรย่อของโรงเรียนคือ บ.ส. มีคติพจน์ประจำโรงเรียนคือ "สัจจ เว อมตา วาจา" และตราประจำโรงเรียน คือ รูปเสมาสุริยมณฑล เพื่อเป็นเกียรติแก่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ สัญลักษณ์ที่กล่าวมานี้ เป็นรากฐานสำคัญของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยามาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อพ.ศ. 2473 ทางราชการได้สร้างสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ) และได้ตัดถนนผ่านโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สถานที่นี้จึงถูกรื้อถอนไม่สามารถทำเป็นโรงเรียนได้อีกต่อไป พระยาวิเศษศุภวัตร ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อยู่ในสมัยนั้นได้เจรจาผ่านกระทรวงธรรมการ เพื่อขอแลกเปลี่ยนสถานที่กับโรงเรียนศึกษานารีซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีนักเรียนจำนวนน้อย ดังนั้นสถานที่ของโรงเรียนศึกษานารีเดิม จึงก่อสร้างเป็นโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และกระทรวงพระคลังมหาสมบัติยังได้มอบที่ดินบริเวณตำบลบางไส้ไก่ และตอนใต้ของโรงเรียนศึกษานารีเดิมเพื่อสร้างหอนอนและห้องเรียน และได้ย้ายนักเรียนมาอยู่ ณ ที่แห่งใหม่นี้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นสถานที่ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปัจจุบัน ขณะนั้นมีการศึกษาถึงชั้นมัธยมตอนปลาย (ม.7 - ม.8)

ในปี พ.ศ. 2484 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายผลิตครูมากขึ้น จึงให้เปิดสอนแผนกฝึกหัดครูอีกแผนกหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" คู่กับโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แผนกฝึกหัดครูแห่งนี้เปิดรับนักเรียนทุนของจังหวัด ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และได้เปิดสอนหลักสูตรประโยคครูประถม (ป.ป.) เป็นโรงเรียนประจำ ต่อมาใน พ.ศ. 2499 ได้ยุบหลักสูตรดังกล่าวและเปิดสอนหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พ.ศ. 2501 โรงเรียนฝึกหัดครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และโรงเรียนมัธยมศึกษาบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ขยายการจัดการศึกษา เพื่อผลิตครูมาเป็นลำดับในปี พ.ศ. 2516 ได้เปิดสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตรประโยคอุดมศึกษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงได้เปิดสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) จนกระทั่ง พ.ศ. 2527 จึงได้เปิดสอนระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการอื่นเพิ่มขึ้น ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ และยังได้เปิดระดับอนุปริญญา หลักสูตร 2 ปี นับเป็นการขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างกว้างขวาง ในปีเดียวกันนี้วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้รวมกลุ่มกับวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง 6 แห่ง เรียกชื่อว่า "วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์"

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ "สถาบันราชภัฏ" เป็นชื่อสถาบันการศึกษาในกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ แทนชื่อ "วิทยาลัยครู" วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจึงได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า "สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" และจากพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ

พ.ศ. 2538 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สามารถจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้

ประชากร ในแขวงหิรัญรุจี เป็นชุมชนหนาแน่น มีพื้นที่ในแต่ละชุมชนไม่มากนักอยู่ระหว่าง 10 - 30 ไร่เท่านั้นมีประชาชนอาศัย ในแต่ละชุมชนจำนวนหลังคาเรือนอยู่ระหว่าง ชุมชนละ 100 - 300 หลังคาเรือน จำนวนประชากร อยู่ระหว่างชุมชนละ 900 - 2500 คนเท่านั้น นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยามีบุคลากรจำนวนมาก ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย รับราชการ งานอิสระ ทำธุรกิจส่วนตัว การศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คนว่างงาน มีจำนวนน้อย มีบ้านปลูกติดต่อกันและเป็นไม้หลังคาสังกะสี และส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยชั่วคราวผลัดเปลี่ยนกันไป ชุมชนเหล่านี้เป็นชุมชนเมือง คำนึงวัฒนธรรม ถิ่นนิยมต่าง ๆ จึงเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ อย่างไรก็ตามชาวชุมชนก็ยังมีสถาบันสังคมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวให้กับตนเอง สถาบันต่างๆ ของชุมชน สภาพครอบครัว มีความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสังคมเมือง กล่าวคือ สภาพครอบครัวจะเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือขนาดย่อม แต่มีจำนวนสมาชิกภายในครอบครัวมาก

ปัจจุบันพื้นที่ส่วนหนึ่งของชุมชนกลายเป็นบ้านจัดสรรหอพัก ห้องเช่า คนดั้งเดิมได้ย้ายถิ่นฐานออกไป กลายเป็นสิ่งที่หลากหลาย ประวัติและประเพณีเก่า ๆ ก็เริ่มจางหายไป เหลือแต่ความเป็นสมัยใหม่ สภาพบ้านเรือนกลายเป็นตึกถนนคอนกรีต การสื่อสาร และการคมนาคมสะดวกมากขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนในแขวงหิรัญรุจี เป็นชุมชนแออัดในเมือง ชุมชนต่าง ๆ มีที่มาอย่างยาวนาน แต่ละชุมชนได้สะสมภูมิปัญญาต่าง ๆ ไว้มากมายเช่น

การทำขลุ่ยบ้านลาวบางไส้ไก่ เป็นขลุ่ยที่มีคุณภาพ และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของผู้นิยมเล่นขลุ่ยและได้นำมาใช้ในวงดนตรีไทยอย่างแพร่หลาย บ้านลาวบางไส้ไก่นี้ตั้งอยู่ที่แขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ผลิตขลุ่ยเป็นอาชีพมาเป็นเวลานานกว่า 200 ปี ประวัติของหมู่บ้านลาวบางไส้ไก่ เป็นชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาในสมัยกรุงธนบุรีในคราวที่เจ้าพระยาจักรียกทัพไปตีเวียงจันทน์

การทำหัวโขน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกประการหนึ่งที่ทางชุมชนบางไส้ไก่ภาคภูมิใจ คือ การทำหัวโขน ซึ่งปัจจุบันมีการทำหัวโขนเหลืออยู่เพียงบ้านเดียว คือบ้านศิลปะไทยของลุงสุข และป้าเจริญ เพ็ญ บ้านเลขที่ 539/1 ซึ่งตั้งอยู่ข้างวัดบางไส้ไก่

การประกอบและประดิษฐ์ผ้าไหมบัว กระดาษทิชชู ลูกปิดกระดาษเงินกระดาษทอง เป็นเครื่องประดับและตกแต่งสถานที่ ของกลุ่มอาชีพแม่บ้าน และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเยาวชนของชุมชนมีการฝึกซ้อมศิลปป้องกันตัว เช่น การฟันดาบ กระบี่กระบอง มวยไทย เพื่อเป็นการให้เยาวชนใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์ของชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ

การแพทย์แผนไทย การนวดแผนไทยของชุมชนชุมชนวัดประดิษฐาราม ได้เรียนรู้จากความรู้พื้นฐานและรับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมต่อไป โดยผู้นำกลุ่ม และ มีการออกไปปฏิบัติงานนอกชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและสร้างชื่อเสียงกับชุมชน

สำหรับภูมิปัญญาชาวบ้านด้านโภชนาการ จากการทำขนม ฝอยทองเปียก ของป่าสมถวิล เป็นที่ขึ้นชื่อของชุมชนวัดประดิษฐาราม และคนภายนอก จะทำเฉพาะที่มีการสั่ง ไม่มีการนำไปส่งหรือขายทั่วไป และการทำปลาต้ม ภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่เก่าแก่ของชุมชนบ้านลาว เป็นภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร โดยเฉพาะ การทำปลาต้ม ซึ่งปัจจุบันเกือบจะสูญหายไปแล้ว แต่ก็ยังมีบ้านที่ทำปลาต้มที่อร่อย และมีรสชาติดั้งเดิมสืบทอดมาจากบรรพบุรุษประมาณ 2-3 ครอบครัวเท่านั้น ลักษณะปลาต้มของชุมชนบ้านลาวนี้มีลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกับปลาต้มที่มีขายในตลาด จังหวัดสระบุรี แต่ความแตกต่างอยู่ที่รสชาติที่ไม่เหมือนใคร แต่เนื่องจากสูตรการทำและรสชาติปลาต้มบ้านลาวมีความใกล้เคียงกับปลาต้มของชาวลาวหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงมีผู้สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นกลุ่มชาวลาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาในคราวเดียวกันก็เป็นได้ แต่ต้องแยกย้ายกระจัดกระจายกันไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกันอยู่นั่นเอง

การพัฒนาของชุมชน สำหรับชุมชนในเมืองเป็นชุมชนที่มีประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่น มีปัญหาทางกายภาพของชุมชนมาก แต่ด้วยที่เป็นชุมชนเมืองจึงมีหน่วยงานให้การส่งเสริมการพัฒนามาก เช่น ในชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ มีศูนย์สุขภาพชุมชน มีหน้าที่คอยให้บริการ บริการในการให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพ และการให้บริการในการปฐมพยาบาล บรรเทาและรักษาอาการเบื้องต้น สำหรับศูนย์ผู้สูงอายุในชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ เพื่อเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เศรษฐกิจ และภูมิปัญญา เสริมสร้างบทบาทผู้สูงอายุของชุมชน ให้มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ มีความอบอุ่นในครอบครัว เสริมสร้างสุขอนามัยให้กับผู้สูงอายุ สำหรับการพัฒนาทางด้านกายภาพของชุมชนมี โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สวนครัวรั้วคอนกรีตเพื่อเสริมรายได้ให้กินดีมีสุข การดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นนโยบายของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากปัจจุบันมีการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วจึงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนจะเห็นได้จากมลพิษทางเสียงเกิดจากเครื่องยนต์ต่าง ๆ มลพิษทางกลิ่นน้ำเน่าเหม็นเนื่องจากน้ำเน่าเสียจากการทิ้งของเสียลงแม่น้ำลำคลอง เช่นเดียวกันชุมชนประสานมิตร มีโครงการหน้าบ้านนำมอญคลองน้ำใสขยะหมดไปจากชุมชน โดยการให้ชุมชนช่วยพัฒนาหน้าบ้านของตนเองให้ดูร่มรื่นสะอาดสะอ้านปลูกต้นไม้ในที่ว่างให้เป็นระเบียบช่วยกันดูแลคลองให้สะอาดปราศจากขยะ ช่วยกันลงแรงทำให้นถนนหนทางสะอาดเรียบร้อย จัดระเบียบให้ดูมีระบบ ส่วนโครงการจัดหาสิ่งของจำเป็นของชุมชน

สามัคคีศรีสุพรรณเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประชาชนมีศักยภาพในทางช่างพอสมควร สามารถซ่อมแซมอุปกรณ์ ตกแต่งบ้านเรือนของตนและมักจะทำได้ด้วยตัวเองโดยไม่ค่อยได้จ้างช่างจากที่อื่นแต่อุปกรณ์ที่ไว้ใช้สำหรับการซ่อมแซมมีไม่เพียงพอกับการใช้งานและมีสภาพชำรุด

สำหรับชุมชนประสานมิตร มีโครงการส่งเสริมอาชีพพัฒนาอาชีพเสริมให้ความรู้ โดยเชิญวิทยากรเฉพาะด้าน มาให้ความรู้ การอบรม และส่งเสริมการตลาดหรือตั้งเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน โดยขอความร่วมมือจากเครือข่ายหรือองค์กรของรัฐ ของเอกชน นักการเมืองในเขตชุมชน

ชุมชนประสานมิตรได้ตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ขาดแคลน หรือไม่มีลูกหลานดูแล หรือขอให้สภาสงเคราะห์มาดูแล ตั้งกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เยาวชนในชุมชนร่วมกัน และมีการทำกิจกรรมร่วมกันทำ เพื่อห่างไกลยาเสพติด ตั้งหอกระจายข่าว เพื่อให้ชาวบ้านได้ฟังและได้รับข่าวสารทั่วไปที่เป็นประโยชน์ ต่อชาวบ้าน

การพัฒนาของชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญจี เขตธนบุรีพบว่า มีหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านและมีผลกระทบกับประชาชนในชุมชนทั้งวัยเด็ก ประชาชนวัยกำลังทำงานและผู้สูงอายุ ดังนั้นการเผยแพร่ข่าวสารสำหรับทุกคนในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ผู้ผลิตสื่อของชุมชนต้องหาแนวทางในการเพิ่มช่องทางให้ประชาชนในชุมชนทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อได้ง่ายและสะดวกมากที่สุด

ปัญหาต่างๆของชุมชน

ชุมชนต่าง ๆ ในแขวงหิรัญจี ทุกชุมชนเป็นชุมชนที่มีประชาชนอยู่กันอย่างหนาแน่น จึงเกิดปัญหาทางสังคมเกิดขึ้นมากมาย อาทิเช่น ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ มีปัญหายาเสพติดระบาดในชุมชนเป็นพื้นที่สีแดง มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดมากมาย ชุมชนประสานมิตรมีปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนของชุมชน เรื่องยาเสพติด เช่นกัน ส่วนสถานการณ์และสภาพปัญหาเสพติดภายในชุมชนสี่แยกบ้านแขก เคยมีการแพร่ระบาดของการนำเข้ามาของบุคคลภายนอก และชุมชนได้ร่วมกับเขตธนบุรีกรุงเทพ และ สน.บางยี่เรือ จัดโครงการรณรงค์ต่อต้านและป้องปรามสำหรับชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมและทวีความรุนแรงขึ้นจนไม่สามารถหยุดยั้งได้ กลุ่มเยาวชนนับเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง

สำหรับปัญหาอื่น ๆ ของชุมชน ที่พบทางเดินเท้าเป็นไม้ ไม่สะดวกต่อการสัญจรไปมา ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ไฟฟ้าตามทางเท้าบางจุดมืด มีการลักขโมยในชุมชน ปัญหาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินจากอัคคีภัยเบื้องต้นของชุมชน ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมคลองบางไส้ไก่ มีสภาพบ้านเรือนเป็นลักษณะชุมชนหนาแน่น ถนนรอบชุมชนเป็นทางที่แคบ รถยนต์ไม่สามารถแล่นผ่านเข้าไปได้ แม้จะอยู่ติดริมคลองแต่สภาพคลองนั้นก็ตื้นเขินเกรงว่าถ้าเกิดเหตุไฟไหม้ การขุดลอกบ่อน้ำในการขนย้ายสิ่งของที่จำเป็นจะทำให้ไม่สามารถดับไฟได้สะดวก เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและชีวิตได้ จึงเกิดการวางแผนว่า

เห็นสมควรจัดทำโครงการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นเพื่อดูแลชุมชนของเราและชุมชนข้างเคียง โดยให้มีการวางท่อส่งน้ำรอบชุมชน มีผู้พร้อมอุปกรณ์และสายดับเพลิงอยู่ตามจุดทางแยกของชุมชน เมื่อเกิดไฟไหม้ อาสาสมัครของชุมชนที่ได้รับการอบรมจะเข้ามาดำเนินการเปิดเครื่องเพื่อส่งน้ำไปยังจุดเกิดเหตุ เป็นการช่วยเหลือตัวเองและชาวชุมชนในเบื้องต้น

ปัญหาของชุมชนเมืองป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือน ๆ กัน เพราะเป็นชุมชนที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มักจะเกิดปัญหาทางกายภาพภายในชุมชนคือเกิดความไม่เหมาะสมของที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม ปัญหาทางสังคมก็เกิดขึ้นมาก เพราะประชาชนมีรายได้น้อย มีการศึกษาไม่สูง การดูแลตัวเองของประชาชนก็ไม่ดีพอ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับประชาชนกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก สื่อวิทยุชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง และรับรู้ปัญหาของสังคมเป็นอย่างดีเพื่อจะได้เป็นสื่อของชุมชนอย่างแท้จริง

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเรื่องการสื่อสารชุมชน (Community Communication)

สำหรับแนวคิดเรื่องการสื่อสารชุมชน การนำหลักการเรื่องคุณลักษณะสำคัญของการสื่อสารชุมชนเป็นข้อมูลประกอบในการวิจัย เพราะทั้งนี้คุณลักษณะของสื่อต่างๆอาจมีความแตกต่างตามสภาพของสังคมในแต่ละแห่ง และจะนำหลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสื่อสารเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้าร่วมดำเนินงาน เพราะแนวคิดเรื่องการสื่อสารชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจ และเพื่อทำความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น จึงควรศึกษาเกี่ยวกับเรื่องคุณลักษณะของการสื่อสารชุมชน ซึ่ง กาญจนนา แก้วเทพ ได้กล่าวไว้ดังนี้ (กาญจนนา แก้วเทพ และคณะ 2543, น. 48-58)

คุณลักษณะสำคัญของการสื่อสารชุมชน

1. เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two – Ways Communication) ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิริยาโต้ตอบกัน อยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้สถานะของผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ตายตัว แต่จะมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทอยู่ตลอดเวลา

2. ทิศทางการไหลของข่าวสาร (Flow of Information) การหลั่งไหลของข่าวสารมีทิศทางที่หลากหลาย มาจากทุกทิศทุกทาง ทั้งจากบนลงล่าง แบบล่างสู่บนและแบบแนวนอน ดังนั้นข่าวสารจึงอาจจะไหลจากนักวางแผนพัฒนาไปสู่ชาวบ้าน จากสื่อมวลชนไปสู่ผู้รับสารในชนบทในเวลาเดียวกันชาวบ้านอาจจะส่งข่าวสาร ไปยังเจ้าหน้าที่รัฐหรือมีการแลกเปลี่ยนติดต่อส่งข่าวสารระหว่างกลุ่มชาวบ้านด้วยกัน (การสร้างเครือข่ายชุมชน)

3. เป้าหมายของการสื่อสารชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายโดยใช้ระดับผู้เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์และกำหนดเป้าหมายโดยสอดคล้องกับทิศทางการไหลของข่าวสาร ได้แก่ เพื่อถ่ายทอด

(Community Self – Expression) เกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งสิทธิ ศักดิ์ศรี ภูมิปัญญาของชุมชนและเพื่อพัฒนาความเป็นตัวเองของบุคคล (Development of the Individuals self)

4. เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (Need – Oriented) แทนการพัฒนาที่แต่เดิมตอบสนองความต้องการของรัฐเป็นหลัก

5. หน้าที่ของการสื่อสาร ประกอบด้วย

5.1 หน้าที่ในการแสดงออก (Expressive Function) คือทั้งกลุ่มสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองออกมา

5.2 หน้าที่ทางสังคม (Social Function) คือการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนเดียวกัน

5.3 หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล และความรู้เพื่อและถ่ายทอดออกไปยังบุคคลอื่น

5.4 หน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติการ (Control Activation Function) การสื่อสารเป็นช่องทางนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลและชุมชนได้

นอกจากนี้ Berrigan F.J. ได้เพิ่มเติมถึงคุณสมบัติของการสื่อสารชุมชน ดังนี้

1. สื่อของชุมชนเน้นการปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมสำหรับประโยชน์การใช้งานของชุมชน ไม่ว่าชุมชนจะตั้งวัตถุประสงค์การใช้เอาไว้เช่นใดก็ตาม

2. ต้องเป็นสื่อที่ชุมชนสามารถเข้าถึง ได้ตลอดเวลา เพื่อนำไปใช้เพื่อหาข่าวสาร เพื่อความรู้ หรือเพื่อความบันเทิง

3. เป็นสื่อที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในหลายๆบทบาท

4. เป็นสื่อที่แสดงออก ของชุมชน มิใช่เป็นสื่อเพื่อชุมชน หมายถึงตัวตนของชุมชน ที่แสดงออกไปนั้นต้องมาจากการกำหนดของชุมชนเอง มิใช่เป็นผู้อื่นมาทำแทน

5. สามารถปรับเปลี่ยนลักษณะของการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสาร มาเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสารและทัศนะของทุกคน

สำหรับในทัศนะของ D. McQuail ได้ประมวลถึงคุณลักษณะสำคัญหลายๆของการสื่อสารที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา ดังนี้

1. ลักษณะหลากหลาย (Multiciplicity)

2. เป็นการสื่อสารขนาดเล็ก (Smallness of Scale)

3. สร้างและใช้อยู่ในท้องถิ่นเอง (Locality)

4. ไม่มีลักษณะแข็งตัว ยึดหยุ่นได้ ไม่เป็นสถาบัน (Deinstitutionalizations)

5. มีการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้รับสาร – ผู้ส่งสาร (Interchange of Sender – Receiver Role)

6. เน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม (Horizontalty of Communication)

2.2 แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ

กรอบแนวคิดหลักของการวิเคราะห์ ประกอบด้วยแนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อซึ่งจะให้หลักการและเป้าหมายของการสร้างสังคมจะให้แนวทางของการเคลื่อนไหวเชิงสังคมและรูปแบบขององค์กรภาคประชาสังคมที่เหมาะสม สรุปได้ดังนี้

แนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ในยุคที่สื่อกลายเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการผลิตข่าวสารและความบันเทิง ความจำเป็นที่สังคมผู้รับสื่อจะต้องมีความตื่นตัวปรับบทบาทของการเป็นผู้รับสารแบบเชิงรุก (Active Audience) มากขึ้นจึงเป็นทางออกที่สำคัญซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้ประชาชนตกเป็น “เหยื่อ” หรือได้รับผลกระทบจากการนำเสนอเนื้อหาสาระของสื่อในด้านที่มีพิษภัยได้ง่ายเกินไป การเคลื่อนไหวเพื่อดำเนินการตรวจสอบสื่อในรูปของพลังประชาชนเช่นนี้ เป็นความพยายามที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่มีการสนับสนุนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสวงหาข่าวสารและสิทธิของผู้บริโภคข่าวสาร

แนวคิดการรับรู้เท่าทันสื่อหมายถึง การที่ผู้รับสื่อเป็นทั้งผู้รับและผู้ตอบได้สามารถแสดงความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนได้อย่างมีเหตุผลและมีทักษะในการเลือกรับ วิเคราะห์ ประเมินสื่อ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำอื่นอีก เช่น Media Education หรือสื่อมวลชนศึกษา Media Awareness หรือความสำนึกรู้สื่อ Media Analysis หรือการวิเคราะห์สื่อ อันหมายรวมถึง ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ บทบาทหน้าที่และการทำงานของสื่อ ไปจนถึงความสามารถในการวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาของสิ่งที่สื่อนำเสนอได้

Samiento ได้กล่าวถึงความจำเป็นของวัฒนธรรมของการรู้เท่าทันสื่อในสังคมไว้ในหัวข้อ Why Media Education (1995 ,หน้า 2-17) ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดความเห็นที่มีต่อโลกของคนในปัจจุบัน โดยสื่อมวลชนเป็นตัวแทนหรือผู้ถ่ายทอดความเป็นจริง (Media's representation of reality) แม้สื่อมวลชนจะมีได้ตั้งใจบิดเบือนความจริง แต่สื่อมวลชนก็เลือกที่จะเสนอความจริงที่บ่อยครั้งมีความลำเอียง (Biased) และมีการสร้างหรืออ้างความเป็นแบบฉบับหรือภาพเหมารวม (Stereotyped) ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อจึงมีความจำเป็น

Potter (1998) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า นอกจากจะมีมากกว่าการพัฒนาทักษะใดทักษะหนึ่งแล้ว ยังต้องรวมถึงการสังสมโครงสร้างความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมสื่อ รูปแบบทั่วไปของเนื้อหาสื่อและมุมมองเชิงกว้างที่เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อ นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาทางสุนทรีย์ (Aesthetic dimension) อารมณ์ (Emotional Dimension) และจริยธรรม (Moral Dimension) เข้าไว้ด้วยหัวใจของการรู้เท่าทันสื่อจึงไม่ใช่การสืบหาความจริงแท้หรือจุดมุ่งหมายของเนื้อหา แต่เป็นการตระหนักถึงกระบวนการตีความและการกระตือรือร้นในการค้นหารูปแบบการตีความภายในเนื้อหาสาระนั้นๆ

กล่าวได้ว่า การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) คือความรู้ความเข้าใจและความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์ธรรมชาติของสื่อมวลชนเทคนิคที่สื่อมวลชนใช้ในการถ่ายทอดความจริงและเรื่องราวต่าง ๆ ความหมายของเนื้อความที่สื่อนำเสนอ การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) จึงเป็นพัฒนาการทางความคิดและปัญญาที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างผู้รับสื่อที่มีความรู้ความเข้าใจในสื่อและผลผลิตของสื่อ สามารถแยกแยะความเห็นออกจากความจริง สามารถคัดสรรสิ่งที่สื่อแนะนำเสนออย่างเที่ยงตรง เป็นผู้รับสื่อที่มีพลังอำนาจและกระตือรือร้น (empower as active) คือไม่ยอมรับอิทธิพลสื่อโดยคฤชฎีและไม่ตัดสินว่าสื่อเป็นสิ่งอันตราย แต่เป็นผู้รับและใช้สื่อที่มีจุดยืนทางสังคม เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจในสิ่งที่สื่อแนะนำเสนอ สามารถมีส่วนร่วม ตอบโต้หรือแสดงความคิดเห็นต่อสื่อด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมได้

สำหรับสถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยนั้น สะท้อนจากงานวิจัยของเอ็อดิจด์ วิโรจน์ไครรัตน์ (2540) ซึ่งศึกษาแบบแผนการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับสื่อเพื่อตอบสนองความชอบ ความพึงพอใจหรือสภาวะทางอารมณ์มากกว่าการรับสื่อเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการนำไปใช้ประโยชน์ แสดงให้เห็นว่าการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ของเยาวชนไทยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ประกอบกับการเติบโตทางธุรกิจสื่อ การเผยแพร่ของเทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นและการสร้างอิทธิพลครอบงำผู้รับสื่อ ทำให้ผู้รับสื่อส่วนใหญ่มีแบบแผนการรับสื่อที่ง่ายต่อการตอบสนองและสอดคล้องกับธุรกิจเพื่อความบันเทิงเช่นเดียวกับการวิจัยของอูดลีย์ เพียร์รุ่งโรจน์ (2543) วัเคราะห์พัฒนาการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย พบว่ายังมีขั้นตอนของการสร้างความสนใจและเป็นขบวนการที่ทำกันอยู่ในกลุ่มจำกัดคือ มีนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนบางกลุ่มเท่านั้นที่มีส่วนผลักดันในเรื่องนี้ การดำเนินการจึงเกิดขึ้นนอกระบบการศึกษาทางการมากกว่าในชั้นเรียนยังไม่ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการริเริ่มสร้าง สรรค์ในการผลิตสื่อของประชาชน

แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อนี้ผู้วิจัยจะนำเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ประชาชน ผู้รับข่าวสารในวิทยุชุมชนว่ามีอย่างไรบ้าง

2.3 แนวคิดเรื่อง วิทยุชุมชน

แนวคิดเรื่อง วิทยุชุมชนเริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ.1948 โดยกลุ่มผู้รักสันติ และกลุ่มที่ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ ได้รับการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบสถานีที่ไม่มุ่งแสวงหากำไรขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองเปอร์กลีย์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ต่อมาความคิดนี้ได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางมีสถานีขึ้นหลายแห่ง หลังจากนั้นไม่นาน ประชาชนก็ได้มองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสถานีเพื่อธุรกิจ โดยมีรายได้อีกมาจากการโฆษณา และสถานีเพื่อสาธารณะมีรายได้จากรัฐ ซึ่งจะออกกฎหมายสนับสนุนโดยเฉพาะ ส่วนสถานีที่ไม่มุ่งหวัง

แสวงหาผลกำไร มีรายได้หลักมาจากสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลืออาจมาจากมูลนิธิ หรือองค์กรการกุศลต่าง ๆ ส่วนรายการที่ออกอากาศจะบริการเฉพาะชุมชนเท่านั้น

ในปี ค.ศ.1977 ได้มีการเสนอรายงานการดำเนินงานวิทยุชุมชนในสหรัฐอเมริกา ต่อที่ประชุมใหญ่ขององค์การยูเนสโก ที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย และที่ประชุมได้มีความคิดเห็นว่าการใช้วิทยุเพื่อชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในการบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการสื่อสารในแนวนี้ได้นั้นหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเข้าถึงสื่อ หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อยอมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่ตนสนใจได้ตรงที่ตนไม่ขัดกับกฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือแสดงความต้องการเปลี่ยนแปลงได้

2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกระดับในระบบการสื่อสารภายในชุมชน ตั้งแต่เริ่มคิดไปจนกระทั่งการผลิตการจัดการ การใช้สื่อในชุมชนต่าง ๆ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ทุกขั้นตอน

3. การจัดการด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดก็คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองตามวิถีทางกระบวนการประชาธิปไตยและการตัดสินใจนั้น ประชาชนในชุมชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิดวางแผนไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบายการบริหารและการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง

องค์การยูเนสโก ยอมรับว่าการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มากและสามารถกระทำได้ง่ายกว่า

การศึกษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้ยึดแนวคิดการสร้างคามเข้าใจ การยอมรับความมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของประชาชน การยอมรับนั้น อยู่บนรากฐานของความหลากหลาย ความไม่เป็นเพียงหนึ่ง หรือความมีมากกว่าหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า มนุษย์ย่อมมีความแตกต่างในด้านความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ การยอมรับว่าทุกคนในโลกมีความหลากหลายเผ่าพันธุ์ หลายเชื้อชาติ ไม่จำเป็นต้องมีเพียงเผ่าพันธุ์เชื้อชาติเดียว หรือมีประเพณีเดียว วัฒนธรรมเดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้น การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมย่อมต้องอยู่บนพื้นฐานการยอมรับในสิ่งเหล่านี้

วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นที่สถานะแวดล้อมของผู้รับสารมากกว่าตัวผู้ส่งสาร หรือการแสดงผลการสื่อสาร สิ่งสำคัญคือเน้นให้เห็นถึงการแสวงหาวิธี การสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารมากกว่าวิธีการสื่อสารเพียงเพื่อถ่ายทอดข่าวสารเท่านั้น

สรุป จากแนวความคิดและทฤษฎีที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากแนวความคิดตามทฤษฎีแบบเดิมที่ให้ความเชื่อมั่นกับอิทธิพลของสื่อมวลชนว่าสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนตามที่สื่อต้องการ ผู้ใช้สื่อมวลชนโดยเฉพาะรัฐบาลพยายาม

ที่จะใช้สื่อเพื่อการพัฒนาหรือเพื่อให้ประชาชนรับรู้ตามที่รัฐต้องการ แต่ในความเป็นจริง สื่อไม่สามารถกระทำต่อผู้รับสารได้ทุกอย่างในทางตรงกันข้าม ประชาชนหรือผู้รับสารต่างหากที่เป็นผู้กระทำต่อสื่อที่ไม่สนองความต้องการ ของประชาชนคือไม่เปิดรับสื่อเหล่านั้นๆเช่นกัน สอดคล้องกับปัจจุบัน ประชาชนมีสิทธิ์ในการใช้สื่อมากขึ้น ตามรัฐธรรมนูญ ปี 2540 จึงเกิดสื่อ ภาคประชาชน หรือสื่อสาธารณะมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยเฉพาะในท้องถิ่น หรือชุมชนต่าง ๆ ต้องคำนึงถึง ความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ

2.4 แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ผู้วิจัยได้ยึดถือแนวทางตามแนวคิดนี้ในการศึกษา เพราะการเรียนรู้ของชุมชนต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้คนทั้งชุมชน วิทยุชุมชน เป็นสื่อของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้คนในชุมชนโดยคนภายในชุมชนเอง อีกทั้งเป็นสื่อที่ราคาถูกที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากวิทยุชุมชนของชุมชน การเรียนรู้ของประชาชนเป็นวิถีชีวิต ที่ทุกคนรับรู้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆที่จำเป็นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ทุกสิ่งรอบด้านของประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการเพื่อปรับตัวของสังคม ดังที่ (ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ 2539 อ้างถึงใน ประทีรพร อักษรศรี, 2547) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชนไว้ดังนี้

1 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน มีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำเอาประสบการณ์จริงมาแลกเปลี่ยนกัน วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน และแม้ว่าสมาชิกในกลุ่มชุมชนอาจจะไม่ตระหนักกระบวนการกลุ่มนี้เท่ากับเป็นการยอมรับความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มที่มาร่วมเรียนรู้ด้วยกัน ทำให้เกิดพลังของสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมอง สามารถหาทางออกที่ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

2 การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นเรื่องของความพยายาม ที่จะหาทางแก้ปัญหาในชีวิตจริง พลวัตของการเรียนรู้จากการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข เมื่อได้แนวทางแก้ไขแล้วสมาชิกก็กลับไปลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งอาจเป็นการกระทำของบุคคล หรือของกลุ่มก็ได้ แล้วแต่กรณีว่าประเด็นปัญหานั้น เป็นเรื่องที่ต้องการพลังของกลุ่มหรือไม่ เมื่อใดทดลองทำตามแนวทางที่ได้ตกลงกันไว้แล้วได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น ก็นำกลับมาทบทวนวิเคราะห์ร่วมกับกลุ่มเพื่อหาทางแก้ต่อไปอีก กระบวนการคิดทำทบทวน วิเคราะห์ทำจึงหมุนวนไป และส่งผลต่อการยกระดับ สติปัญญาของสมาชิกในกลุ่มชุมชน ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

เรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการเรียนรู้ แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการกระทำร่วมกัน (Interactive Learning Through Action)

3 การเรียนรู้จากปัญหาในชีวิตจริง (Problem Oriented) เป็นการเรียนรู้เพื่อพยายามแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นจริง ของชุมชนจึงมิได้มีความหมายเพียงยกระดับความคิดสติปัญญาของคนในชุมชน แต่ยังหมายถึงการช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต อันเป็นผลที่คนในชุมชนสามารถ เห็นเป็นรูปธรรมได้ เมื่อชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของตนเองได้ ความมั่นใจใน ศักยภาพของตนเองจะเกิดขึ้นและกล้าที่จะริเริ่มคิดค้นหาทางเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้ความหมายอีกนัยหนึ่งคือ การเรียนรู้เช่นนี้เป็นการ เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวอยู่แล้ว การทำความเข้าใจในสถานการณ์ที่ผู้เรียนรู้รู้จักอยู่แล้วย่อมง่ายและเอื้อต่อการพัฒนาความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการที่ผู้เรียนเรียนจากเรื่องที่ไกลตัวหรือไม่รู้จัก

4 การเรียนรู้และการทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย เครือข่ายเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในแนวราบมากกว่าแนวตั้ง ความเชื่อมโยงระหว่างคนที่เข้ามาสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายนี้ คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดและ/ หรือทรัพยากรระหว่างกันและกันตามความสมัครใจ มีการช่วยเหลือกัน มีการติดต่อสื่อสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่มีการบังคับบัญชากัน ไม่มีโครงสร้างอำนาจ เครือข่ายจึงมีลักษณะค่อนข้างหลวม ๆ ใจหรือทำงานในเรื่องประเภทเดียวกัน โดยนัยนี้เครือข่ายแต่ละชุมชนก็คือ กลุ่มคนที่ร่วมกันเรียนรู้และร่วมกันทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันนั่นเอง แต่ ในระดับที่สูงกว่าชุมชนขึ้นมาคำว่า เครือข่ายมักจะถูกใช้โดยนัยว่า หมายถึงองค์กรชุมชนในหลาย ๆ ทางที่มีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันร่วมกันหรือเชื่อมโยงกัน อาทิ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เครือข่ายออมทรัพย์ เครือข่ายประมงที่ชุมชนที่อยู่ร่วมกันในเครือข่ายเหล่านี้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และติดต่อสื่อสารถึงกันเป็น ระยะเวลา ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเน้นหนัก ไปในมิติของกระบวนการมากกว่า โดยมีลักษณะดังนี้ 1 เป็นกระบวนการกลุ่ม 2 เกิดจากการปฏิบัติจริง 3 เรียนรู้จากปัญหา 4 เป็นเครือข่าย และ 5 เป็นองค์รวม

องค์ประกอบการเรียนรู้ของชุมชน

การเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นเองตามยถากรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการดังที่กล่าวมาข้างต้น การเรียนรู้ของประชาชนจะสมบูรณ์ต้องมีหลายปัจจัยเกื้อหนุนกันดังเช่นที่ เอกสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป. , น. 41 – 42) ได้เขียนอธิบายไว้ว่ารากฐานสำคัญของชุมชนที่เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ของชุมชน มี 3 ประการ คือ

1. คน ประกอบด้วย ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนหรือองค์กรของผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านในชุมชน

2. ความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้ทางวิชาการหรือที่มาจาก ภายนอก และชุดความรู้หรือประสบการณ์ที่ชุมชนและองค์กรได้สะสมและพัฒนาขึ้น

3. ทรัพยากร ในที่นี้หมายถึง ทรัพยากรวัตถุ เช่น เงินทุน ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พืช สัตว์ และผลผลิตของชุมชน

นอกจากองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ของคนในชุมชนต้องมีครบทุกด้านแล้ว กลไก ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชน ดังนี้

1. เครือข่ายและองค์กรชาวบ้านการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ จะต้องให้การส่งเสริม และสนับสนุนเครือข่ายและองค์กรชาวบ้านเครือข่ายเป็นเครื่องมือสำคัญใน การเชื่อมส่วนต่างๆ เข้าหากัน ส่วนองค์กรชาวบ้านเป็นเครื่องมือในการจัดการทั้งในด้านการผลิต ทรัพยากรธรรมชาติเงินทุน และการเรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายและองค์กรชาวบ้านจึงมีบทบาท เสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้

2. ระบบข้อมูลและสารสนเทศ การเรียนรู้ของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารและ ความรู้ ในระยะแรกการเรียนรู้อาจใช้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ในชุมชน เมื่อกระบวนการเรียนรู้ เข้มแข็งและกว้างขวางขึ้น ข้อมูลข่าวสารและความรู้จากภายนอกก็เป็นสิ่งจำเป็น

3. สถาบันการเรียนรู้ของชุมชนซึ่งหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มีความมั่นคง ต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเรียนรู้ของชุมชน

ฐานการเรียนรู้

1. ฐานการเรียนรู้ในวิถีชีวิต หมายถึง แหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่รอบตัวทั้งในครอบครัว หมู่บ้านและต่างชุมชนในธรรมชาติ เช่นเดียวกับผู้ให้การเรียนรู้มีมากมาย ทั้ง พ่อแม่ ปู่ย่า พี่ป้า น้าอา เพื่อน พระ หรือนักบวช หรือ ผู้นำศาสนา ครู ช่าง พ่อค้า หมอพื้นบ้าน แม้กระทั่งต้นไม้ สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง ฯลฯ รวมทั้งเครือข่ายและองค์กร ชาวบ้านตลอดจนสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนและ ทรัพยากรอื่นๆ

2. ฐานการเรียนรู้ตามแนวระบบโรงเรียน หมายถึง โรงเรียน ครู หนังสือ

3. เนื้อหาองค์ความรู้ ในวิถีชีวิตเป็นเนื้อหาความรู้ที่กำหนดจากความต้องการจำเป็นของ ชุมชนเป็นหลักและเป็นเนื้อหาในเชิงปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรมเพราะหวังผลในการนำไปใช้ในวิถีชีวิตจริงๆด้านต่างๆ

4. เนื้อหาองค์ความรู้ตามแนวระบบโรงเรียน เป็นเนื้อหาความรู้ที่มาจากข้อกำหนดของ หลักสูตร ซึ่งมีทั้งเนื้อหาวิชาต่างๆที่กำหนดเป็นแกนกลางเหมือนกันทั่วประเทศ และเนื้อหาที่เปิด โอกาสให้ชุมชนกำหนดเองเพื่อความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน การสังเกต การอ่าน การฟัง การถาม การทดลองทำ การคิดไตร่ตรอง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

ขั้นตอนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้ในการดำเนินการของชุมชน ต้องดำเนินการปฏิบัติแบบครบวงจร ดังนี้ (สิทธิชัย ประพุทธนิตินิสาร , 2545 น. 10 อ้างถึงในประสิทธิ์พร อักษรณศรี, 2547)

1. ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การค้นหาทางแก้ปัญหาคือไป
2. ความสามารถในการค้นหาแนวทางแก้ปัญหาที่ปฏิบัติได้จริงจากประสบการณ์ที่ผ่านมาและบริบทของชุมชน
3. ความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาเดิมผสมกับ เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาผลที่ได้คือแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความสมบูรณ์
4. ความสามารถในการรวมคนรวมกลุ่ม รวมพลังในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและผลักดันให้เกิดผลอย่างจริงจัง
5. ความสามารถในการต่อรองกับกลุ่มองค์กรและสถาบันภายนอกเพื่อนำทรัพยากรเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อสามารถระดมทรัพยากรจากภายในได้รับหนึ่งเพื่อให้เกิดพลังมากขึ้นจะต้อง เจริญต่อรองกับ อ.บ.ค. เทศบาล หรือหน่วยงานของรัฐ/เอกชน เพื่อนำทรัพยากรที่ไม่มีเข้ามาแก้ปัญหา
6. ความสามารถในการปฏิบัติเพื่อการดำเนินการหลังวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุทางแก้ไข การระดมทรัพยากรและการสนับสนุนต่างๆเพื่อให้เกิดผลด้วยการประสานงานโดยผสมผสานการจัดการแบบใหม่
7. ความสามารถในการผลักดันฟันฝ่าอุปสรรคการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งและผลักดันให้เกิดการดำเนินการแก้ไขความขัดแย้ง

ลำดับขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนได้กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าชุมชนส่วนใหญ่รับรู้และตระหนักในปัญหาจากการที่สมาชิกในชุมชนประสบปัญหาและรับรู้เองปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่นั้นเป็นปัญหาที่ชุมชนประสบมาเป็นระยะเวลานานและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชนทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ ปัญหาที่ชุมชนประสบส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากิน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนจะร่วมกันวิเคราะห์เป็นกลุ่มใหญ่หรือในที่ประชุมหมู่บ้าน ในส่วนของการเลือกแนวทางแก้ปัญหาก็เลือกโดยการลองผิดลองถูก เมื่อถึงขั้นวางแผนจะร่วมกันวางแผนในที่ประชุมหมู่บ้าน แล้วดำเนินการ โดยลักษณะของการรวมกลุ่มจัดตั้ง องค์กรสถาบันหลังจากที่ดำเนินการแล้ว ก็จะมีการประเมิน โดยสมาชิกและผู้เข้าร่วมกันการ

เปรียบเทียบลักษณะชาติพันธุ์ พบว่าการรับรู้และตระหนักในปัญหาของชุมชนจากการที่บุคคลภายนอกมาบอกว่าเป็นนั้นเกิดจากการมีโครงการพัฒนาจากภายนอกเข้าไปในชุมชน ส่วนการรับรู้และตระหนักในปัญหาของชุมชน จากการที่นักวิจัยร่วมกับชุมชนค้นหาปัญหาเกิดจากการมีการศึกษาวิจัยในชุมชน การที่ชุมชนรับรู้และตระหนักในปัญหาที่มีผลกระทบต่อสมาชิกของชุมชนในวงแคบ มีสาเหตุมาจากชุมชนมีกลุ่มย่อยๆ ที่สัมพันธ์กันแบบเครือข่าย การแก้ปัญหาของชุมชนแบบเฉพาะกิจเกิดจากลักษณะปัญหาที่ชุมชนประสบปัญหาเฉพาะกิจ ส่วนที่มาของวิธีการแก้ปัญหาที่มาจากตัวอย่างจากที่อื่นนั้น เกิดจากการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนจะมีโอกาสพบเห็นตัวอย่างของการแก้ปัญหาจากภายนอก การเลือกแนวทางแก้ปัญหาโดยพิจารณาผลกระทบต่อชุมชน มีสาเหตุมาจากการ มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ การวางแผนดำเนินการ โดยผู้นำ คนนอก และสมาชิก มีสาเหตุมาจากชุมชนมีโครงการพัฒนาจากภายนอกเข้ามาในชุมชน การดำเนินการแก้ปัญหา โดยรวมกลุ่มทำงานระยะสั้นนั้น มีสาเหตุมาจากปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ในระยะสั้น การที่ชุมชนประเมินการดำเนินการ โดยสมาชิกและคณะกรรมการที่แก้ไขได้ในระยะสั้น การที่ชุมชนประเมินการดำเนินการ โดยสมาชิกและคณะกรรมการประเมินนั้น

2.5 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

สำหรับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะมีต่อวิทยุชุมชนนั้น กาญจนา แก้วเทพ (2551) สรุปว่า ชุมชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับการเป็นผู้ฟังที่เอาการเอางาน (Active Listener) ซึ่งเป็นระดับที่สามารถเปิดกว้างให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด

2. ระดับการเข้าร่วมเป็นผู้ผลิตรายการ (Producer) ไม่ว่าจะเข้ามาในตำแหน่ง ผู้จัดการรายการ แกร็บเชิญ ผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการประเภท “เปิดสายหน้าไมค์” การมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นที่รับรู้กัน โดยทั่วไปสำหรับประชาชนที่มองเห็นว่าวิทยุชุมชนมีความแตกต่างจากวิทยุสาธารณะ/วิทยุธุรกิจตรงจุดนี้ และมักเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนปรารถนาจะเข้ามา อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ก็จะจำกัดวงแคบมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมในระดับผู้วางนโยบาย / ผู้บริหาร / ผู้วางแผนงานวิทยุชุมชน และมักจะไม่ใช่ที่ที่ต้องการที่จะเข้าร่วมในหมู่ ประชาชน เช่น งานวิจัยวิทยุชุมชน จังหวัดปัตตานี ที่ชาลีสา (2547) ค้นพบว่าชุมชนอยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนแบบ “นักจัดการ” เท่านั้น แต่ไม่อยากจะร่วม “บริหาร/วางแผนการทำงานของกลุ่มวิทยุ” และ โดยธรรมชาติของเนื้อหาแล้ว กลุ่มคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้ก็จะจะมีเพียงคนกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น

ภรศพร ตุชโกศล (2547) วิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสาร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง” พบว่า ผู้ส่งสารมีกระบวนการใน

การแสวงหาความรู้โดยพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมาย และพบว่ากระบวนการเข้ามาเป็นอาสาสมัคร
นักจัดรายการ สอดคล้องกันในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในวิทยุชุมชน

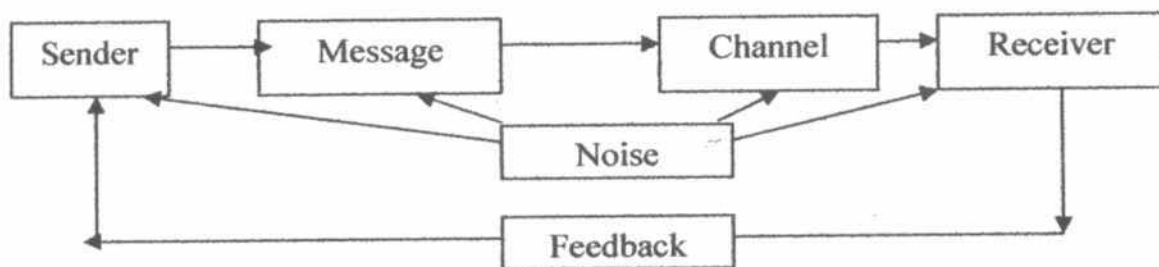
1. เป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร
2. เป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต
3. เป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและดำเนินนโยบาย

4. บทบาทและหน้าที่และระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ มีการกำหนดบทบาท
หน้าที่ ความรับผิดชอบตามตำแหน่งคณะกรรมการ ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็น
คณะกรรมการบางคนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ คณะกรรมการ
สามารถเสนอความคิดเห็น เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของทางสถานีวิทยุ
ชุมชน

5. ความเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ถูกชักชวนมาให้เข้าร่วม
ดำเนินการอาสาสมัครเข้ามาคณะกรรมการเคยฟังรายการมาก่อน ไม่เคยฟังรายการมาก่อน
คณะกรรมการที่อาสาสมัครเคยฟังรายการวิทยุจึงเกิดความสนใจ อยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน
คณะกรรมการที่ได้รับชักชวนเข้ามาทำงาน มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชน
ซึ่งเป็นสาเหตุในการเข้าร่วมในการดำเนินงาน

2.6 แนวคิดเรื่องกระบวนการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต

การศึกษารูปแบบการจัดการวิทยุกระจายเสียงผ่านสื่อใหม่อย่างเช่น สื่อเว็บไซต์
บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยศึกษาและทำความเข้าใจกับโครงสร้างและกระบวนการสื่อสาร
ด้วยสื่อดังกล่าว ซึ่งแนวคิดต่อไปนี้จะสามารถอธิบายโครงสร้างและกระบวนการสื่อสารของ
สื่อสารมี 4 องค์ประกอบ หรือที่เรียกว่า S M C R ประกอบด้วย

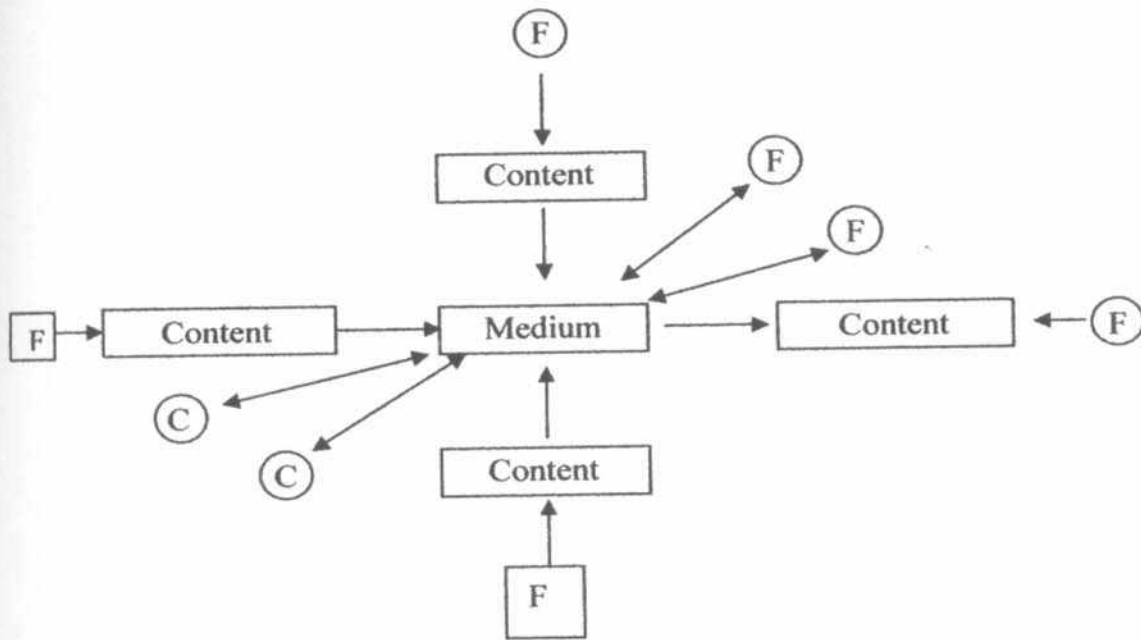

แผนภาพที่ 4 แบบจำลองการสื่อสารของแชนนอนและวีเวอร์

การอธิบายโครงสร้างและกระบวนการสื่อสารของสื่อต่าง ๆ จะใช้แบบจำลองการสื่อสาร
ของแชนนอนและวีเวอร์ (Shannon & Weaver) ซึ่งโครงสร้างในการสื่อสารจะต้องประกอบด้วย
ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) สิ่งรบกวน (Noise) และผู้รับ

สาร(Receiver) ซึ่งจากดั้งเดิมการสื่อสารมีเพียงแต่ผู้ส่งสารและผู้รับสารเท่านั้นโดยกระบวนการสื่อสารได้ถูกเข้าใจว่ามีลักษณะเป็นเส้นตรงแนวราบ (Linear) ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเปลี่ยนแปลงบทบาทกันในการส่งปฏิกริยาตอบกลับ(Feedback)

จากลักษณะการสื่อสารที่ครอบคลุมหลายรูปแบบ และหลายบทบาทเช่นนี้ ทำให้กระบวนการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตไม่สามารถที่จะอธิบายได้ด้วยแบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบดั้งเดิมได้ ดังนั้น Hoffman และคณะ ได้เสนอแบบจำลองการสื่อสารการตลาดแบบใหม่บนเว็บไซต์ (New Model of Marketing Communication for the Web) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการสื่อสารของกิจการผ่านสื่อเว็บไซต์ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 5 แบบจำลองแสดงการสื่อสารการตลาดแบบใหม่บนเว็บไซต์

New Model of Marketing Communication for the Web , Commercial Scenarios for the Web:

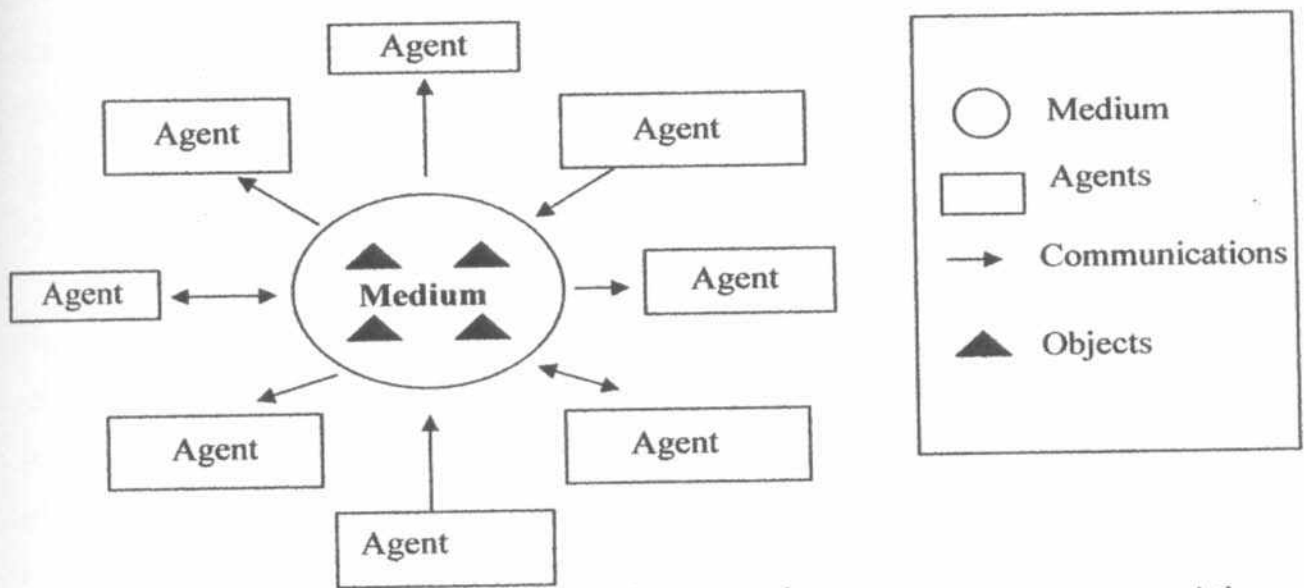
Opportunities and Challenge.

ที่มา: Donna L. Hoffinssan, Thomas P. Novac และ Patrali Chatterjee, (1995)

จากแผนภาพที่ 5 แสดงให้เห็นเนื้อหา (Content) หรือข้อมูลข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้นโดยองค์กร (F = Firm) นอกจากนี้ตัวเนื้อหาอาจถูกสร้างขึ้นโดยผู้บริโภค (C = Consumer) หรือผู้รับสาร (Audience) ก็ได้ โดยทั้งฝ่ายองค์กรและผู้รับสารจะทำการส่งผ่านเนื้อหา คือข้อมูลข่าวสารที่ตนเองสร้างขึ้น ไปยังตัวสื่อ (Medium) ซึ่งหมายถึงเว็บไซต์

จากแบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับตัวสื่อ คือ เว็บไซต์ ได้โดยตรง เช่นการที่ผู้รับสารเข้ามาสืบค้นข้อมูลในเว็บไซต์ (medium) ที่ตนเองสนใจหรือใช้สร้างเนื้อหา (Content) โดยการเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ส่งไปยังเจ้าของเว็บไซต์นั้นอีกที ทำให้เกิด

การใช้เว็บไซต์เพื่อการสื่อสารระหว่างบุคคล นอกจากนี้ ในการดำเนินการสื่อสารผ่านเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังสามารถทำการ สื่อสารกับผู้รับสารได้หลายกลุ่มพร้อม ๆ กัน ซึ่ง Will Geissler ได้ให้ทัศนะว่า “การดำเนินการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ไม่สามารถแบ่งแยกกลุ่มผู้รับสารอีกต่อไปเพราะทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสื่อประเภทนี้ได้ ยกเว้นเฉพาะส่วนที่มีการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลด้วยการใส่ชื่อเฉพาะและรหัสผ่านเท่านั้น” ซึ่ง Lechner และ Schmid ผู้เขียนหนังสือ *Communities and Media –toward a Reconstruction of Communities on Media* ได้เสนอแนะและอธิบายแบบจำลองของการสื่อสารผ่านสื่อเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในลักษณะแบบจำลองรูปวงกลม ดังนี้

แผนภาพที่ 6 แบบจำลองแสดงการสื่อสารผ่านสื่อเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของ Lechner และ Schmid

ที่มา : Lechner และ Schmid หนังสือ *Communities and Media –toward a Reconstruction of Communities on Media*

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสื่อเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คือ Medium หรือ สื่อที่เป็นกลางในการสื่อสารที่ผู้รับสารซึ่งเป็นใครก็ได้สามารถเข้าถึง โดย Agent ต่าง ๆ ในแบบจำลองนี้ คือองค์กรผู้เป็นเจ้าของเว็บไซต์และผู้รับสารกลุ่มต่างๆที่เข้าชมเว็บไซต์ ซึ่งผู้รับสารของการดำเนินการสื่อสารขององค์กร โดยผ่านสื่อเว็บไซต์ มีทั้งกลุ่มลูกค้า ลูกค้า นักลงทุน ผู้ถือหุ้น ผู้สื่อข่าว รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดย Objects คือวัตถุประสงค์ในการเข้าชมเว็บไซต์ของแต่ละบุคคลซึ่งทุกคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารของสื่อเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษากระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงตั้งแต่ดั้งเดิมสามารถแยกแยะกระบวนการสื่อสารไว้อย่างชัดเจนคือประกอบด้วยผู้ดำเนินรายการ ผู้จัดรายการ ผู้ผลิตรายการ ก็คือ ผู้ส่งสาร (Sender) นั้นเอง สาร (Message) ในรายการวิทยุกระจายเสียงคือเนื้อหาที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนอไปยังผู้ฟังในลักษณะที่เป็นรูปแบบของรายการประเภทต่าง ๆ สำหรับช่องทางการสื่อสาร (Channel) ในรายการวิทยุกระจายเสียงก็คือประเภทและชนิดของการผลิตรายการแพร่กระจายออกไปในบรรยากาศ ก็คือวิทยุกระจายเสียงในระบบเอฟเอ็ม ระบบเอเอ็ม ซึ่งเป็นลักษณะของการผสมสัญญาณคลื่นเสียงที่แตกต่างกัน แต่ในปัจจุบันมีการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงแพร่ไปในคอมพิวเตอร์ที่เรารู้จักกันและเรียกกันว่าผ่านระบบออนไลน์ หรือเราเรียกกันว่าวิทยุออนไลน์ สำหรับผู้รับสาร (Receiver) คือผู้รับฟังวิทยุด้วยเหตุที่ปัจจุบัน สื่อวิทยุกระจายเสียงจึงกลายเป็นสื่อเฉพาะตัวบุคคลมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ฟังสามารถรับฟังวิทยุกระจายเสียงโดยช่องทางอื่นอีกมากมาย ไม่จำกัดเฉพาะเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ถึงอย่างไรกระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงก็ยังเหมือนเดิม ดังเพื่อความเข้าใจการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงทางระบบออนไลน์ จึงแยกแยะองค์ประกอบได้ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) เป็นบุคคลซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นสร้างและส่งสารไปยังผู้อื่น ในการทำการสื่อสารแต่ละครั้ง ผู้ส่งสารจะทำหน้าที่เข้ารหัสอันเป็นการแปลสารให้อยู่ในรูปสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด ซึ่งผู้ส่งสารอาจจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลองค์กร สถาบันก็ได้โดยธรรมชาติของอินเทอร์เน็ตนั้นสามารถเป็นสื่อที่มีลักษณะหลายโฉมหน้า (Multifaceted) เนื่องจากมีการผสมผสานกันระหว่างการเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal) และเป็นช่องทางการสื่อสารสื่อมวลชน (Mass Communication) นอกจากนี้การมีลักษณะการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ทำให้การสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตนั้น ทำให้ผู้ส่งสารสามารถกลับกลายเป็นผู้รับสารได้ ในขณะที่เดียวกันผู้รับสารก็สามารถที่จะเป็นผู้ส่งสารได้เช่นกัน

นอกจากนี้ Hoffman พบว่า อินเทอร์เน็ตเป็นการสื่อสารที่ถูกควบคุมโดยผู้ใช้งานมากกว่าจะเป็นสื่อที่ถูกควบคุมโดยผู้ส่งสาร เพราะอินเทอร์เน็ตมีลักษณะของการสื่อสารแบบแสวงหาข้อมูลตามความสนใจของผู้ใช้ (Information Pull) ซึ่งแตกต่างจากการสื่อสารมวลชนประเภทอื่นๆ ที่เป็นการสื่อสารแบบผลักดันข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน (Information push)

การสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Communication) คือการเข้าใกล้การสื่อสารที่แท้จริง ซึ่งการสื่อสารที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่แค่การที่คน ๆ หนึ่งเป็นเพียงผู้รับสารที่อีกคนใส่ข้อมูลให้เท่านั้น การสื่อสารที่แท้จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์คือ Bidirectional ซึ่งผู้รับสารมีโอกาสได้แสดงปฏิกิริยาตอบกลับและมีโอกาสเลือกในสิ่งที่ต้องการ การสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์บนสื่อเว็บไซต์นั้น ผู้รับสารสามารถตั้งคำถาม ค้นหาสิ่งที่สนใจเขียนอีเมล ผ่าข้อความต่างๆ หรือกรอกแบบฟอร์มได้ตามต้องการ

นอกจากนี้ลักษณะของการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ยังเป็นลักษณะการสื่อสารที่ควบคุมโดยคนดังเช่น เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เราสามารถเลือกดูหน้าที่ชอบหรือไม่ชอบได้ตามความพอใจอีกทั้งบุคคลอื่นๆ ที่เข้าชมเว็บไซต์เดียวกันก็ย่อมมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเลือกเข้าชมของแต่ละคน Shiva ได้เสนอแนะเพิ่มเติมในการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์นั้น ควรมีลักษณะ Infotainment และ Edutainment คือ การแจ้งให้ทราบพร้อมๆกับการให้ความรู้ ความบันเทิง ซึ่งเว็บไซต์ที่ดีควรถูกจัดการให้พร้อมสำหรับผู้ใช้ที่ต้องการข้อมูลที่ลึกที่สุดเท่าที่เขาต้องการ

2. ผู้รับสาร (Receiver) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการสื่อสาร หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ จุดหมายปลายทางในการสื่อสารนั่นเอง และในการดำเนินงานการสื่อสารองค์กรนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มประชาชนภายใน คือ กลุ่มบุคคลที่เป็นพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ทำงานในองค์กรสถาบัน และมีความเกี่ยวข้องผูกพันกับองค์กรอย่างใกล้ชิด

กลุ่มประชาชนภายนอก คือ กลุ่มประชาชนที่อยู่ภายนอกองค์กรสถาบัน อาจจะเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับองค์กร โดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นด้วยนโยบายหรือการดำเนินงานที่องค์กรต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนเหล่านี้ หรืออาจเกี่ยวข้องกับด้านผลประโยชน์หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์กรสถาบัน

3. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ในปัจจุบันการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ มีการใช้อยู่หลายอย่าง ซึ่งจากการศึกษาพอที่จะประมวลประเภทของระบบของการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ที่แบ่งตามลักษณะการนำไปใช้งาน ซึ่งโดยทั่วไปมีดังนี้ (Irani,1996d.) (Murray,1996), (Ebbelink,1999) อ้างถึงใน สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. 2545)

1. ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ อีเมล (Electronic Mail : E-mail) เป็นชนิดแรกของการสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์กับคอมพิวเตอร์ หรือการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ประเภทหนึ่งที่เป็นระบบการรับส่งข้อความ(Text - Based Electronic Message) จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง หรือจากจุดหนึ่งไปหลายจุด ประเภทอะซิงโครนัส ด้วยการใช้อีเมลและโปรแกรมส่งข้อความ ซึ่งผู้ใช้ (User) ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการส่งและรับจดหมาย ผู้ใช้สามารถรับจดหมายได้จากเซิร์ฟเวอร์ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว อีเมลจะเป็นสื่อประเภทข้อความอย่างเดียว แต่อาจจะสามารถส่งภาพหรือเสียงไปกับอีเมลด้วยก็ได้ แต่จะต้องเป็นลักษณะของการแนบไฟล์ (Attach File) นั้นไปกับอีเมล

2. เว็บหรือเว็ลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web :WWW) เป็นส่วนหนึ่งของอินเทอร์เน็ตที่สามารถรวมแหล่งข้อมูล online ต่างๆ ตัวอย่างเช่นข้อมูลประเภทที่ทราบชื่อแต่ไม่ทราบตำแหน่งหรือที่เรียกว่าอาร์ชี (Archie), การสืบค้นจากฐานข้อมูล (Database) , กลุ่มข่าว (Newsgroup

Discussion) ข้อมูลบนเว็บสามารถผสมผสานสื่อทั้งประเภทข้อความ (Text) เสียง (Sound) ภาพกราฟิกส์ และภาพเคลื่อนไหวได้เป็นอย่างดี การสื่อสารบนเว็บยังสามารถแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ลงบนเว็บเพจได้ ทั้งในลักษณะซิงโครนัสและอะซิงโครนัส (Ebbelink, 1999) ส่วนเลอแม (Lemay , 1995 อ้างถึงใน Lewis , 1999) กล่าวว่าเว็บเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่เปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว เชื่อมโยงหน้าได้ หลายหน้าสามารถเชื่อมโยงข้ามไฟล์ต่างประเภทได้ และข้อมูลสามารถเชื่อมโยงกันได้ ในปัจจุบัน เทคโนโลยีของ WWW มีการพัฒนาไปสู่การใช้งานในลักษณะอื่น ๆ ด้วย เช่นลักษณะไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ (Web mail) การสนทนาผ่านเว็บ (Web Chat หรือ Web- Based Chat) การประชุมผ่านเว็บ (Web Conference) และกลุ่มสนทนาผ่านเว็บ (Web Discussion) เป็นต้น

3. กลุ่มสนทนาหรือกลุ่มข่าว (List, Discussion Lists or Newsgroups) เป็นกลุ่มคนที่ลงทะเบียนเป็นสมาชิกสำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน แสดงความคิดเห็น ถาม/ตอบ คำถามต่าง ๆ กลุ่ม หรือกลุ่มข่าวมีหลากหลาย สำหรับทางด้านการศึกษาก็มีกลุ่มมากมาย เช่น ประวัติศาสตร์ ปรัชญา วรรณคดีอังกฤษ การศึกษา และ ฯลฯ กลุ่ม (Lists) พัฒนามาจากระบบการตอบกลับอัตโนมัติไปยังสมาชิกที่อยู่ในกลุ่ม โดยการใช้การส่งเมลอิเล็กทรอนิกส์ไปยังระบบได้ทั้งประเภทส่วนบุคคลหรือสาธารณะ (Park, 1993. Paxton, 1994 Sullivan, 1993 อ้างใน Murray, 1996 กลุ่มข่าวโดยทั่วไปแล้วหมายถึงกลุ่มสนทนาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Discussion Forums) และให้สมาชิกได้อ่านข้อความ หรือวางข้อความ (Post) หรือตอบข้อความให้กับสมาชิกในกลุ่มซึ่งกิบบี (Kibby, 1999) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มออกเป็นหลายลักษณะ เช่น

3.1 กลุ่มเฉพาะ/กลุ่มทั่วไป (Closed lists / Public Lists) ถ้าเป็นกลุ่มเฉพาะจะต้องเป็นสมาชิกที่ต้องลงทะเบียนก่อนจึงจะส่งข้อความไปวาง (Post) หรือรับข้อความได้ส่วนกลุ่มทั่ว ๆ ไปนั้นผู้ส่งข้อความไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิก

3.2 กลุ่มที่มีการกรองข้อความ / ไม่มีการกรองข้อความ (Moderate / Unmoderate lists) กลุ่ม moderate จะต้องส่งข้อความไปกรองก่อน ถ้าไม่เหมาะสมจะไม่สามารถวางข้อความนั้นได้ ทำให้เกิดข้อดีที่กลุ่ม Moderate ได้รับความที่มีการกรองแล้วเท่านั้น

3.3 กลุ่มเปิด/ปิด (Open subscription / Closed Subscription) กลุ่มปิด จะเป็นกลุ่มน้อย เฉพาะสมาชิกเท่านั้นที่จะได้รับการอนุญาตให้ส่งข้อความไปวางหรืออ่านได้เท่านั้น

3.4 กลุ่มอาร์ไคฟว์ (Archived Lists) จะใช้ซอฟต์แวร์เป็นตัวจัดการการเก็บและการวางข้อความ (Post) บนเครือข่ายส่วนใหญ่การใช้ระบบอาร์ไคฟว์ มักจะเป็นระบบเปิดไม่จำกัดหรือกรองข้อความแบบ Moderate

4. กระดานข่าวหรือกระดานประกาศข่าว (Bulletin Boards หรือ Bulletin Board System : BBS) เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งในลักษณะอะซิงโครนัส (Asynchronous) โดยใช้คอมพิวเตอร์ทำหน้าที่เป็นประกาศข่าวให้แก่คอมพิวเตอร์ที่เครื่องอื่นเชื่อมอยู่ผู้ใช้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ตามกลุ่มที่คนสนใจ และที่มีหัวข้อสนทนาหลากหลายบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ผู้อ่านแล้วสามารถแสดงความคิดเห็นไปยังผู้เขียนได้ทั้งเป็นแบบส่วนตัว (Private) และแบบสาธารณะ (Public) หรือแสดงความคิดเห็นใหญ่ คำถาม คำตอบ ในกระดานข่าวได้ (Bodzin A Michael, 1999) ในสถาบันการศึกษามีการจัดทำกระดานประกาศข่าวสำหรับกลุ่มสนใจต่างๆ ของนักศึกษากันอย่างแพร่หลาย (Burton ,1996)

5.การประชุมด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer Conferencing) การประชุมด้วยคอมพิวเตอร์เริ่มมีมาตั้งแต่กลางปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมา เป็นการให้กลุ่มคนสนทนากัน โดยใช้คอมพิวเตอร์มีทั้งประเภทสมาชิกสามารถจะส่งข้อความ (Messages) ไปยังทุกคนที่อยู่ในกลุ่ม (One-to-many Communication หรือ man to many communication) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม (Laurillard,1993 อ้างใน Murray,1996) การประชุมด้วยคอมพิวเตอร์อาจจะเกิดขึ้นอาจจะเกิดขึ้นในลักษณะซิงโครนัส หรือ Real-Time เหมือนการประชุมแบบพบหน้า (FTF Conferences) ก็ได้ แต่โดยทั่วไปมักจะใช้แบบอะซิงโครนัส เพราะสามารถเลือกเวลาที่เหมาะสมได้ นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมได้หลายลักษณะ ตั้งแต่ หลาย ๆ คนจนถึงแบบเฉพาะกลุ่มก็ได้ (Taylor,1990 cited in Murray,1996) การประชุมด้วยเสียงนี้จะเลียนแบบการสัมมนา ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถที่จะตอบข้อคำถามหรือให้ข้อเสนอแนะได้

6.การประชุมด้วยเสียง (Audio Conferencing) เนื่องจาก ในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาขึ้นมาจนกระทั่งสามารถใช้เสียงสำหรับการประชุมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้แล้วโดยไม่ใช้สายโทรศัพท์เหมือนเมื่อก่อน ตัวอย่างซอฟต์แวร์ที่ใช้สำหรับการประชุมด้วยเสียงได้เช่น โปรแกรม Microsoft net meeting เป็นต้น

7.ระบบไปรษณีย์เสียง (Voice Mail System) ระบบไปรษณีย์เสียงเป็นอีเมลล์อย่างหนึ่งที่สามารถส่งข้อความประเภทเสียงได้ ในปัจจุบันโปรแกรมอีเมลล์บางโปรแกรมเพิ่มคุณสมบัติขึ้นมาจากเดิม เช่น โปรแกรม Eudora และ i phone เป็นต้น (Ebbelink,1999)

8.การสนทนาบนเครือข่าย (Chat or IRC : Internet Relay Chat) เป็นการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอีกอย่างหนึ่งในลักษณะที่เป็นซิงโครนัส การสื่อสารในลักษณะนี้เป็นลักษณะที่ใช้ข้อความเป็นส่วนใหญ่ (Text -Based) แต่ก็สามารถส่งภาพด้วยการแนบไฟล์ได้เช่นกัน Microsoft Net meeting และ MIRC เป็นต้น (Ebbelink,1999) อย่างไรก็ตามการสนทนาบนเครือข่ายพอที่จะแบ่งประเภทได้ดังนี้ (Learning\$ Development Program, University .of Newcastle, Australia, 2001)

8.1 การสนทนาแบบใช้ตัวอักษร (Text Chat) ซึ่งเป็นพื้นฐานของ การสนทนาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย การสื่อสารตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยใช้การพิมพ์โต้ตอบกันเป็นแบบปัจจุบัน (Real Time)

8.2 การสนทนาแบบใช้ภาพกราฟิก (Graphic Chat) โดยผู้สนทนาจะเลือกภาพกราฟิก (avatar) แทนตัวเองในโลกเสมือนตามความต้องการในห้องสนทนานั้น ๆ ผู้ร่วมสนทนา ก็จะทราบว่าใครเป็นใครในภาพกราฟิกที่แทนผู้ร่วมสนทนาดังกล่าว

8.3 การสนทนาแบบใช้เสียงและภาพวิดีโอ (Audio and Video Chat) เป็นการสนทนา ที่มีภาพและเสียง เช่น CU-SeeMe และ NetMeeting เป็นต้น

8.4 การสนทนาผ่านเว็บ (Web-Based Chat) การสนทนาผ่านเว็บมีหลายชนิด มีทั้งที่ใช้ภาษา เอชทีเอ็มแอล (HTML) และภาษาจาวา (JAVA) เพื่อช่วยให้การสนทนาเป็นแบบเวลาปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

8.5 บัคคี่ลิส (Buddy Lists) เป็นโปรแกรมสำหรับการสนทนาบนเครือข่าย ซึ่งจะกำหนดเฉพาะกลุ่มหรือบุคคลที่จะสนทนาหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ ถ้าสมาชิกในกลุ่มเข้ามาในระบบเครือข่าย (online) เมื่อไรก็ตามสมาชิกที่อยู่ในระบบก็จะทราบในทันทีจากการมีระบบแจ้งเตือนให้สมาชิกที่อยู่ด้วยกันได้ทราบ โปรแกรมที่อยู่ในกลุ่มบัคคี่ลิส ที่ได้รับความนิยมกันเช่น ไอซีคิว (ICQ) ของ Mirabilis และ AOL's Instant Messenger ของ Netscape Communicator ไออาร์ซี (IRC) เป็นการสนทนาผ่านอินเทอร์เน็ตแบบกลุ่ม มีลักษณะคล้ายกับการ ทอล์ค แต่แทนที่จะคุยกันเพียงสองคนก็จะคุยกันเป็นกลุ่มแทน กลุ่มของIRC จะเปิดไว้เป็นห้อง(room) เพื่อให้ผู้ที่สนใจในเรื่องเดียวกันได้เข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้กัน โดยการพิมพ์ข้อความคุยกันแบบทันทีทันใด (พันธจันทร์ วัฒนเสถียร และกรจันทร์ สุทธิคาราม.ป.ป.) ไออาร์ซี เริ่มมีการใช้ในปี ค.ศ. 1988 โดยนักศึกษามหาวิทยาลัย Oulu ประเทศฟินแลนด์

9. มัลติยู (MUDs/MOOs) MUDs หรือ MUD เป็นคำย่อมาจาก Multi User Domains หรือชื่ออื่น ๆ ที่เรียกกันก็มี Multi User Dimension ,Multi User Dungeons) ส่วน MOOs หรือ MOO ย่อมาจาก MUD Object Oriented ซึ่งเป็นระบบของการสื่อสารที่เป็นแบบเชิงโครงข่าย (users) สามารถปฏิสัมพันธ์กันบนเครือข่าย(chat)ได้ด้วยการพิมพ์ข้อความ(Text) โดยผู้สื่อสารกันนั้นสามารถเลือกห้องหรือสถานที่สนทนากันได้ ซึ่งการสนทนาจะต้องอยู่ในสถานที่ที่เรียกว่า room เดียวกัน (Burton 1996; Ebbelink, 1999) จุดเกิดของ MUD ตามที่ศึกษาอยู่ยังมีข้อมูลที่ละคู่ไม่ตรงกันอยู่กันบ้าง กล่าวคือ ลิน (Lin, Tari 1995) กล่าวว่า MUD เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1993 แต่จากการศึกษาจากเอกสารส่วนมากเกิดในปี 1978 และทำเสร็จเมื่อ ค.ศ. 1979 โดย รอย และ ริชาร์ด (Roy Trubshaw and Richard Bart) ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย Essex ประเทศอังกฤษในระยะแรก MUD ได้ใช้ในการเล่นเกม แต่ต่อมาได้มีการนำไปใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะการจำลองสถานการณ์ (Simulation) และการแสดงบทบาท (Role Play) ในห้องเรียน

10. กระดานประชุม (Whiteboard Environments) เป็นเสมือนการประชุมที่มีกระดานให้ผู้สนทนาเขียนหรือวาดภาพตามที่ต้องการแล้วส่งกลับถึงกันได้ในเวลารวดเร็ว โปรแกรม

Whiteboard ส่วนใหญ่จะมีช่องสนทนา (Chat Window) ที่ให้ผู้สนทนานั้นส่งข้อความ (พิมพ์) ถึงกันได้อีกด้วย เช่นโปรแกรม Microsoft Net meeting เป็นต้น

11.มัลติมีเดีย ซีเอ็มซี (Multi-Media CMC) ซึ่งสามารถใช้สื่อได้หลายรูปแบบในเวลาเดียวกันในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็น เมล์เสียง (Voice Mail) อีเมล แฟกซ์ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งในอนาคตน่าจะมีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้น

จากระบบของการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ที่กล่าวมานี้ สามารถใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ธรรมดาทั่ว ๆ ไป เชื่อมต่อผ่านระบบเครือข่ายและใช้ซอฟต์แวร์เฉพาะเท่านั้น และถ้าต้องการใช้เสียงก็เพียงเพิ่มอุปกรณ์ประเภทไมโครโฟนการ์ดเสียงเท่านั้น และถ้าต้องการการสื่อด้วยภาพเคลื่อนไหวก็เพิ่มกล้องวิดีโอเข้าไป

4. สาร (Message) สำหรับสารที่สนับสนุนการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ ตามลักษณะของการใช้งานพอที่จะแบ่งได้ 5 ประเภทด้วยกัน คือ (Walters,1995;Agnew & Kellerman,1996 cited in Ebbelink,1999)

- (1) สื่อประกอบข้อความ (Text) อันประกอบด้วย ตัวอักษร ตัวเลข เครื่องหมายและลักษณะต่าง ๆ
- (2) สื่อประเภทกราฟฟิก ประกอบด้วย เส้น สี วงกลม สีเหลี่ยม
- (3) สื่อรูปภาพ ได้แก่ภาพนิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นภาพถ่าย หรือภาพวาดก็ได้
- (4) สื่อประเภทเสียง ได้แก่เสียงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด เสียงดนตรี หรือเสียงประกอบก็ตาม
- (5) สื่อประเภทภาพเคลื่อนไหวสื่อต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ (CMC)

ตารางที่ 1 แสดงสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์

CMC/Media	Text	Graphics	Image	Video	Audio
E-mail	X	X*	X*	X*	X*
www	X	X	X	X	X
Newsgroups	X				
Computer conferencing	X				
Audio conferencing					X
Video conferencing	X	X	X	X	X
Voice mail	X**				
IRC	X	X*	X*	X*	X*
MUD/MOO	X				
Whiteboard environment	X	X			

จากตาราง พบว่าสารทางอินเทอร์เน็ตสามารถจัดทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้หลายประเภท ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต

หนังสือ Cyber Marketing ของ Len Keeler ได้กล่าวถึง ประโยชน์ 5 ประการของการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้

1. เป็นสื่อที่นำเสนอได้อย่างรวดเร็ว (Repaid Presentation) การนำเสนอข่าวสารลงในสื่อจำพวกนิตยสารหรือสิ่งพิมพ์นั้น จำเป็นต้องใช้เวลายาวนาน แต่สำหรับการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เจ้าของสินค้าหรือบริการสามารถเผยแพร่ข่าวสารได้ภายในวันเดียวกับที่สร้างขึ้นงานขึ้น ดังนั้น สื่อออนไลน์จึงเป็น สื่อที่เร็วที่สุดในการส่งผ่านข้อมูล

2. ผู้ซื้อสามารถมีส่วนร่วมได้ (Buyer Involvement) ในกรณีของการสื่อสารการตลาดทางสื่อเว็บไซต์ ทำให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมได้มากกว่าสื่ออื่นๆ เพราะในเว็บไซต์จะมีการนำเสนอข้อมูลในหลายระดับ (Level of Information) และบางครั้งจะนำเสนอในรูปแบบเมนู ซึ่งผู้รับสารสามารถใช้เมนูเลือกข้อมูลที่ตนสนใจได้ และสามารถรับข้อมูลตอบกลับได้ในทันที

3. เป็นสื่อที่ปรับเปลี่ยนได้ง่าย (Easy Modification) การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบางอย่างในสื่อสิ่งพิมพ์ ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากและใช้เวลานาน แต่สำหรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ บนเว็บไซต์สามารถทำได้ง่าย โดยการพิมพ์ข้อความใหม่หรือเปลี่ยนแปลงรูปใหม่ลงในเว็บเพจ และส่งข้อมูลนั้นไปบนเซิร์ฟเวอร์ซึ่งใช้เวลาไม่นาน

4. ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่และเวลา (No Limits of Space and Time) การสื่อสารแบบออนไลน์ปราศจากข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ เจ้าของสินค้าหรือบริการจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยมากในการเพิ่มพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารผ่านสื่อเว็บไซต์ นอกจากนี้ลูกค้ายังสามารถเข้าชมข้อมูลข่าวสารในเว็บไซต์ได้ตลอดเวลาด้วย

5. ราคาถูก (Low Cost) การวัดประสิทธิภาพเรื่องราคาของสื่อดั้งเดิมจะใช้ Cost per Thousand หรือ CPT ในการวัด สำหรับสื่ออินเทอร์เน็ตนั้น การวัดในรูปของ CPT เป็นไปได้ยากมาก แต่ผู้รับสารและกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็มีอยู่ทั่วโลก และต้นทุนของผู้ส่งสาร ก็มีเพียงค่าเช่าพื้นที่เซิร์ฟเวอร์ และค่าสร้างเว็บไซต์เท่านั้น ในขณะที่ผู้รับสารที่ชมเว็บไซต์อาจมีจำนวนหลายพันคนต่อวัน ดังนั้นการสื่อสารแบบออนไลน์จึงเป็นวิธีที่ประหยัดมากในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

ฐานิดา บุญวรรโณ ได้รายงานไว้ใน โครงการเผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตยแก่ประชาชน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าการใช้อินเทอร์เน็ตเผยแพร่แหล่งข้อมูลของอบต.ดังกล่าว นั้น มีเป้าประสงค์ว่าประชาชนจะต้องได้รับประโยชน์มากมาย ยกตัวอย่างเช่น ประชาชนจะต้องได้รับรู้ข่าวสารที่ส่งตรงจาก อบต.มากขึ้น ประชาชนจะต้องได้เรียนรู้มากขึ้น ประชาชนสามารถตรวจสอบสิทธิและการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนสามารถใช้พื้นที่ในหน้า

เว็บไซต์ของ อบต. ในการโฆษณาสินค้าบริการและแหล่งท่องเที่ยว และสารพัดประโยชน์อื่นๆ อีกมากมายที่นับไม่ถ้วน ไม่เพียงแต่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลเท่านั้น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เองก็วางเป้าหมายเมื่อหลายปีก่อนว่าจะได้รับประโยชน์จากโครงการนี้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การบริหารงานของ อบต. จะต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากสามารถใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตติดต่อสื่อสารและสั่งการกันระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ รวมทั้งสามารถใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นตัวควบคุมติดตาม และบริหารงานในทุกระดับและสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารงานภาครัฐอีกด้วย สอดคล้องกับ นายสุพจน์ เลาว์ชัยศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี กล่าวว่า ระบบอินเทอร์เน็ตถือเป็นระบบการสื่อสารที่ทันสมัยและเป็นเรื่องดีที่ตำบลหมู่บ้านสามารถเข้าถึง ระบบการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เพราะจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้และได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่กว้างไกล ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ด้วยความรวดเร็ว พร้อมฝากให้ผู้เกี่ยวข้องช่วยกันเป็นหูเป็นตา ในการตรวจสอบ และดูแลเยาวชนให้ใช้อย่างรู้คุณค่าและใช้ให้ถูกทาง เพราะอินเทอร์เน็ตหากใช้ไปในทางที่ผิด อาจจะทำให้เกิดโทษกับผู้ใช้งานและชุมชน ดังเช่นมีข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ที่มีการเลียนแบบเกมส์อินเทอร์เน็ตในการก่ออาชญากรรม (<http://www.udonthani.com/udnews/06335.html>)

3.ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารโดยสื่อมวลชน (Agenda Setting Theory) (Mc Combs, 1992, p820) กล่าวว่า “ข่าวที่นำเสนอไม่เพียงแค่ว่าจะบอกให้เราคิดอะไร แต่ยังบอกให้เราคิดเกี่ยวกับอะไรกันได้อย่างไร“ (The news not only tells us what to think, it also tells us how to think about) ขณะที่ แกลดีส์ เองเกล แลงค์ และ เคิร์ต แลงค์ (Gladys Engel Lang and Kurt Lang, 1983, p 123) ได้จัดลำดับกระบวนการเกิดขึ้นของวาระข่าวสารจากการรวบรวมเหตุการณ์ครอบคลุมสื่อมวลชน รัฐบาลและสาธารณชน ซึ่งได้เป็นกระบวนการสร้างวาระข่าวสาร (Agenda Setting) 6 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. สื่อมวลชนเน้นการนำเสนอเหตุการณ์หรือกิจกรรมให้คนสนใจ
2. ความแตกต่างของประเด็นทำให้เกิดความสนใจในเรื่องข่าวสารต่างกัน
3. เหตุการณ์ได้รับการตัดสินใจจากขอบเขตประสบการณ์ของแต่ละคน
4. ภาษาที่เกิดขึ้นในสื่อมวลชนมีส่วนต่อการรับรู้ของประชาชนเพื่อให้กลายเป็นสาระ

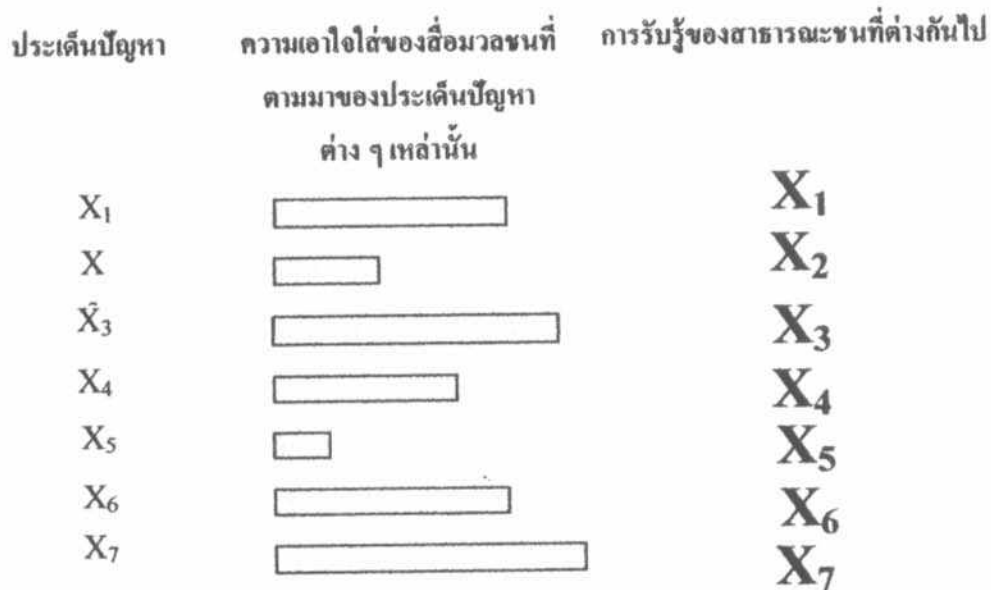
สำคัญของสังคม

5. สื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่างกันให้กลายเป็นจุดสนใจของประชาชนในระดับ

ที่สอง

6. การสร้างข่าวสารเป็นการเร่งให้เหตุการณ์นั้นเป็นที่รู้จักมากขึ้น

ทัศนะของ G.E. Lang และ K. Lang (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2541 น. ๘228) กล่าวว่า
 สาธารณะจะอ่านระหว่าง บรรทัดออกกว่าถ้าสื่อมวลชนนำเสนอเรื่องใดมาก ผู้รับสารก็ควรจะ
 ให้ความสนใจต่อเรื่องนั้น ควรมีอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเรื่องนั้น และเกี่ยวข้องกับ
 เรื่องนั้นด้วย

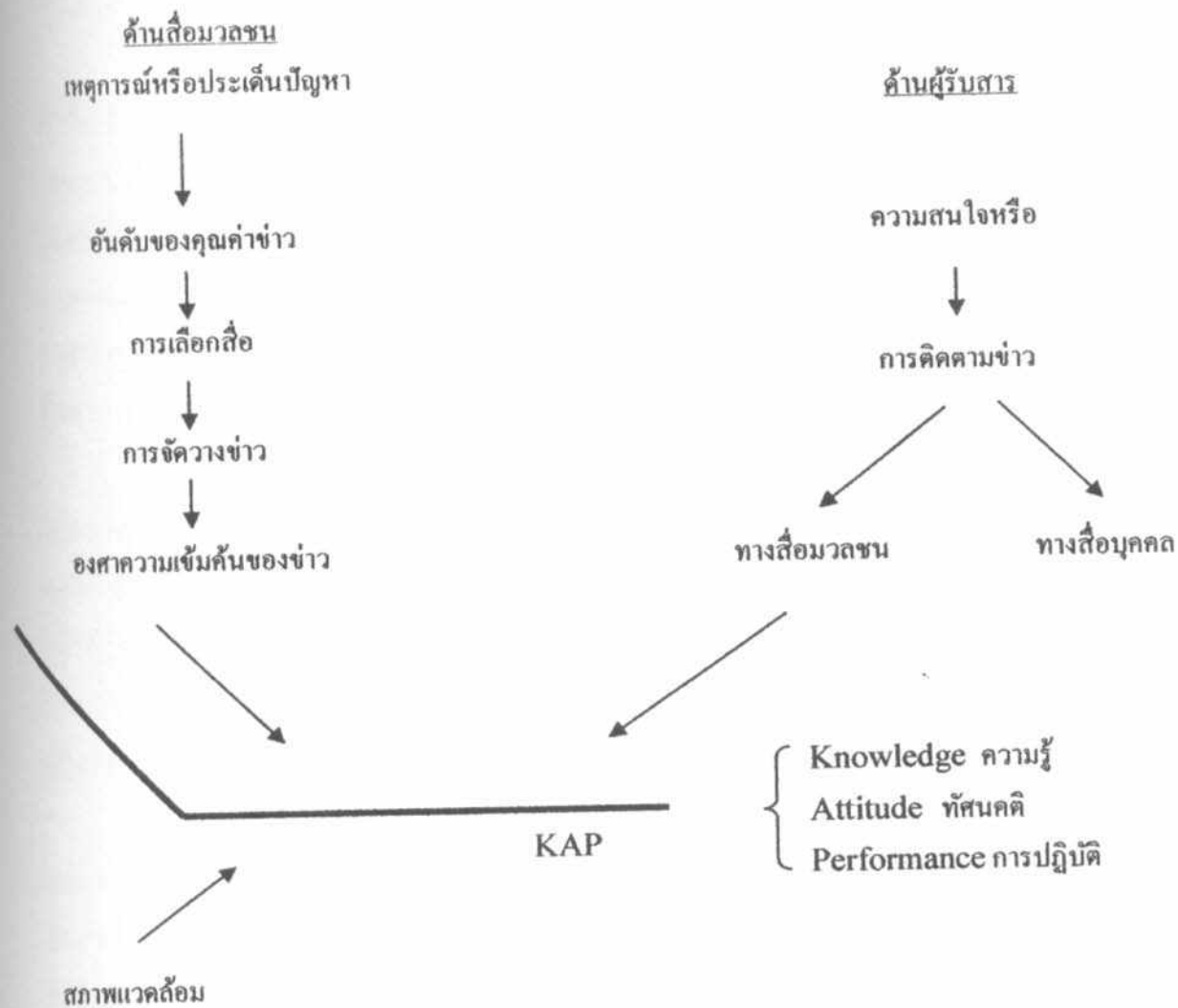

แผนภาพที่ 7 แบบจำลองทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda setting Theory Model)

ที่มา : ภริตพร สุขดกศล. 2547

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533,น.146) อธิบายถึงทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารเพิ่มเติม
 ดังนี้ (ดังแสดงในแผนภาพที่ 8)

1. การเพิ่มหรือขยายพื้นที่ของข่าวให้มากกว่าปกติย่อมทำให้ข่าวนั้นสำคัญชวนอ่าน
2. ความถี่ที่ใช้ในการรายงานข่าว การนำเสนอข่าวจำนวนบ่อยครั้งเป็นการตอกย้ำความ
 สนใจให้ผู้รับ สารมากขึ้น
3. ระยะเวลากับความถี่สัมพันธ์กัน หากมีการนำเสนอข่าวบ่อยครั้งแต่ไม่นานก็ย่อม
 ไม่มีผลต่อผู้รับสารแต่อย่างใด

แผนภาพที่ 8 แบบจำลองทฤษฎีการกำหนดควาระข่าวสาร

จากแนวคิดของทฤษฎีนี้ จะเห็นว่าตามหลักการของวิทยุชุมชน จะให้ความสำคัญกับประชาชนในชุมชน เป็นผู้ผลิต หรือ ผู้ฟัง และผู้ฟังสามารถ เข้าถึงง่าย หมายถึง มีโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ไม่ยาก รับฟังเข้าใจง่าย ใช้ภาษาถิ่น การลงทุนในการดำเนินการต้นทุนต่ำ เครื่องมือที่ใช้ไม่ซับซ้อน ผลิตรายการจากสถานการณ์ใกล้บ้าน เป็นสมบัติสาธารณะ (ทางอากาศ) ใช้ระบบอาสาสมัครในการดำเนินการ ไม่แสวงหากำไร แต่สร้างทุนทางสังคม ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และ ร่วมเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ จึงสอดคล้องตามทฤษฎีนี้ เพราะการกำหนดควาระข่าวสารที่เกิดจากประชาชนในชุมชนเองเป็นเรื่องใกล้ตัวของประชาชน และสามารถรับรู้ได้มีความถี่มากและมีความลึกซึ้งยอมมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชน ข้อมนำไปสู่ระดับความรู้ ทักษะ และนำไปสู่การปฏิบัติของประชาชนในชุมชนได้

3.2 ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพอใจ (The Uses and Gratification)

ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพอใจ (The Uses and Gratification) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับหน้าที่สื่อสารมวลชน ในการให้บริการแก่ผู้ใช้สื่อ โดยเปลี่ยนความสนใจจากความตั้งใจของผู้สร้างสาร เป็นความตั้งใจของผู้ใช้สื่อ Katz (1947) เป็นคนแรกที่ได้อธิบายถึงวิธีการนี้ เขาชี้ให้เห็นว่า การวิจัยเพื่อตอบคำถามว่าสื่อมวลชนทำอะไรกับประชาชน กำลังเชื่อมความนิยมควรจะหันไปศึกษาเพื่อตอบคำถามว่า ประชาชนทำอะไรกับสื่อมวลชนได้ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงผลของสื่อสารมวลชนในแง่ของผู้ใช้สื่อมากกว่า หรือศึกษาว่าทำไมคนเราจึงมีพฤติกรรมการใช้สื่อสาร มากกว่าที่จะศึกษาข้อความในการสื่อสารเป็นอย่างไรและจะก่อให้เกิดอะไรในตัวเรา

แนวทางการศึกษาในเรื่องของการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อว่าผู้รับสารเป็นผู้กำหนดว่า คนต้องการอะไร สื่ออะไร และสารอะไร จึงจะสนองความพอใจของคนได้ เป็นการเน้นความสำคัญของผู้รับสารในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร ผู้รับสารนั้นไม่ได้เป็นเพียงผู้รับเอาอิทธิพลจากสื่อมวลชนเท่านั้น หากแต่ผู้รับสารจะเลือกใช้สื่อและรับสารที่สนองความต้องการและความพอใจของตน แนวคิดนี้เป็นแนวคิดหนึ่งทางด้านการสื่อสารในแง่ที่ผู้รับสารคือตัวจักรที่จะตัดสินใจ โดยอาศัยความต้องการพื้นฐานของคนเป็นหลัก

Katz และคณะได้สร้างแบบจำลองอธิบายการใช้สื่อเพื่อสนองความพอใจซึ่งอธิบายได้ว่าสถานะของสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันไป ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ทำให้แต่ละคนคาดหวังว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพอใจได้ต่างกันด้วย ดังลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันก็จะต่างกันไปด้วย ผลสุดท้ายก็คือความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อจะต่างกันไป

นอกจากนี้ Katz และ Brown (1972) ได้ทำการศึกษากลุ่มผู้ดูโทรทัศน์ พบว่า ผู้ดูได้รับความพึงพอใจจากการดูโทรทัศน์ 4 ประการ คือ

1. การเบนความสนใจออกไปจากสภาพการณ์ในชีวิตจริง ผู้รับสารจะสามารถหลีกเลี่ยงจากปัญหาในชีวิต หรือความจำเจในงานประจำวันไปสู่โลกแห่งจินตนาการในการดูโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ เท่ากับเป็นการหายไประบายปัญหาชั่วคราวและเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด
2. การตอบสนองความต้องการเพื่อน หรือการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ ของสังคม "ความเป็นเพื่อน" เป็นการ ใช้สื่อเพื่อชดเชย เป็นรูปแบบที่เห็นได้ชัดมาก เช่น แม่บ้านเปิดวิทยุทิ้งไว้เพื่อเป็นเพื่อนยามที่ต้องอยู่บ้านคนเดียวในตอนกลางวัน ผู้รับสารบางคนก็พบว่า เป็นการยากที่จะมีความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างแท้จริงกับคนอื่น จึงหันมาใช้สื่อเป็นเพื่อน นอกจากนั้น สื่อยังใช้ตอบสนองต่อการใช้ประโยชน์ทางสังคมอีก เช่น การดูโทรทัศน์ช่วยสร้างประเด็นสนทนาการถ่ายทอดประสบการณ์ หรือการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้การมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคมเป็นไปง่ายขึ้น

3. การตอบสนองความต้องการด้านการสร้างและแสวงหาเอกลักษณ์ส่วนบุคคลผู้ชมรายการโทรทัศน์มักจะใช้สารที่ได้รับจากรายการมาเปรียบเทียบโดยตรงกับชีวิตของตนเองหรือคนที่รู้จัก การสำรวจความเป็นจริงเกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาของรายการ เพื่อช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจชีวิต การสนับสนุนค่านิยม คือ การอธิบายตัวเองอย่างหนึ่งนั่นก็คือ ผู้รับสารได้พยายามแสวงหาคุณค่าหรือมาตรฐานทางศีลธรรม สังคม และการเมือง ที่จะมาสนับสนุนค่านิยมที่ตนเองมีอยู่

4. การใช้ประโยชน์ด้านการติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้รู้ทันสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น นอกจากนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิด ใช้สื่อเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งบทบาท ทางสังคมของตน

จากแนวความคิดของทฤษฎีนี้เป็นการสนับสนุนว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุชุมชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารเพียงด้านเดียวในทางกลับกันผู้รับสารจะเป็นผู้ตัดสินใจ ที่จะเลือกรับสารสร้างความพึงพอใจของตนเองดังที่ อูษา จันทรประภาส (2535) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี” พบว่า

1. ผู้ฟังวิทยุกระจายเสียง ฟัง เพราะรูปแบบน่าสนใจ มีความรู้สึกร่วมเป็นเรื่องใกล้ตัว
2. ผู้ฟังมีการใช้ประโยชน์เกิดพึงพอใจในระดับมาก เฉพาะเรื่องที่เป็นเนื้อหาสาระของรายการเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

- 2.1. หลักการที่เป็นรายการของประชาชน บริหารรายการโดยตัวแทนของประชาชน
- 2.2. ความรู้
- 2.3. ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอาชีพ และดำเนินชีวิตประจำวัน
- 2.4. รายการที่เป็นกระบอกเสียงแทนประชาชน
- 2.5. วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ
- 2.6. ข่าวสาร
- 2.7. ข้อมูลเพื่อใช้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้อื่น

สอดคล้องกับการศึกษาของ เสกสรร พรหมพิทักษ์ (2541) วิจัยเรื่อง “ความต้องการและความพึงพอใจรายการวิทยุกระจายเสียงมุสลิมภาคภาษาไทยของชาวมุสลิมในเขตกทม.” พบว่าวิทยุเพื่อชุมชนที่เป็นที่ที่ต้องการด้านเนื้อหา รูปแบบ วันและเวลา สามารถสร้างความพึงพอใจกับผู้ฟัง

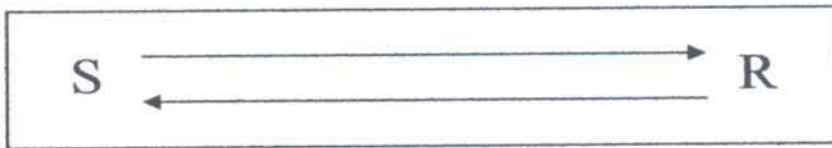
จากทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพอใจที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยได้แนวทาง ในการจัดรายการวิทยุชุมชนต้องสอดคล้องกับความต้องการและเป็นที่สนใจของประชาชน ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงจำเป็นต้องเป็นสื่อที่ใกล้ชิดประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งเนื้อหาสาระข่าวสารที่เป็นเรื่องในชุมชนก็น่าจะสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนได้มากกว่าสื่อมวลชนส่วนกลางที่มีเรื่องราว

ที่ใกล้ตัวประชาชนมากกว่า ซึ่งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสามารถสื่อสารด้วยตัวของเขาเองในเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนเอง จึงเป็นเรื่องที่ถูกต้องเหมาะสม

3.3 ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย (Democratic Participant Media Theory)

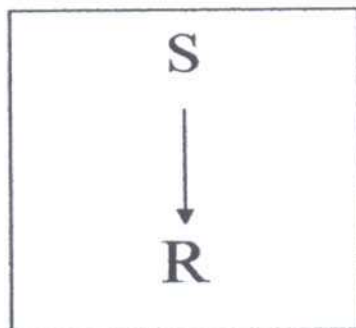
ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย นับว่าเป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาและสามารถอธิบายได้อย่างสอดคล้องกับการปฏิรูปกิจการสื่อสารของชาติได้เป็นอย่างดี โดยที่สาระสำคัญของทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยนี้ (กาญจนา แก้วเทพ :2541น. 108- 109) ได้อธิบายไว้ว่า จุดกำเนิดของทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยนี้ เกิดมาจากการยอมรับหลักการบางประการที่เคยมีอยู่ในทฤษฎีพัฒนาของสื่อแบบเดิมๆ แต่ได้พยายามนำเสนอหลักการใหม่บางประการ เพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการใช้ทฤษฎีแบบเดิมจุดเน้นที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ

การเน้นการสื่อสารแนวนอน (Horizontal line) (แผนภาพที่ 9) มากกว่าการสื่อสารแบบแนวตั้ง (Vertical line) (แผนภาพที่ 10) โดยเฉพาะการสื่อสารแบบบนลงล่าง หลักการของทฤษฎีนี้พยายามต่อต้านปรากฏการณ์ 2 ด้าน ด้านหนึ่ง คือการที่สื่อมีเอกชนเป็นเจ้าของมีลักษณะผูกขาด (Monopolization) และมีการนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไป ในอีกด้านหนึ่งก็พยายามต่อต้านการใช้อำนาจของข้าราชการแบบรวมศูนย์อำนาจด้วย

แผนภาพที่ 9 การเน้นการสื่อสารแนวนอน (Horizontal line)

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ ,2541

ภาพที่ 10 การสื่อสารแบบแนวตั้ง (Vertical line)

ที่มา:กาญจนา แก้วเทพ :2541

ช่วงเวลาที่ทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยเกิดขึ้น เป็นยุคที่สื่อกระจายเสียง เช่นวิทยุและโทรทัศน์เกิดขึ้นแล้ว ในขั้นแรกได้มีความคาดหวังกันว่า บรรดาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้จะเอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจนี้มาแล้วเมื่อศตวรรษที่ ๑๕ แต่แล้วผลลัพธ์ที่เป็นจริงก็มักสร้างความผิดหวังให้แก่ผู้ที่ตั้งความหวังเอาไว้ ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรที่ทำงานด้านสื่อกระจายเสียงนั้นมักวางตัวอยู่เหนือประชาชน ทำตัวเป็นผู้รู้ดีกว่าและวางตัวใกล้ชิดศูนย์กลางอำนาจ ทำงานไปตามกระแสกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่าที่จะอยู่กับหลักการและมีลักษณะแข็งตัวมากเกินไป เป็นต้น

ฉะนั้นบรรดาทฤษฎีปทัสถานเก่าๆที่มี จึงสร้างข้อจำกัดขึ้นภายในตัวเอง เช่นทฤษฎีอิสรภาพเสรีนิยม (Libertarian) ใ้คำให้ช่องว่างในระบบธุรกิจเข้ามาครอบงำสื่อ ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) เปิดโอกาสให้สื่อมวลชนควบคุมกันเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ องค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชนไม่เข้มแข็งพอและไม่สามารถควบคุมเองได้ จึงเป็นช่องทางให้อำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงการทำงานของสื่อ ทั้งนี้ต่อมา เดนิส แมคควอลล์ (Denis Mcquail, 1983) จึงได้นำเสนอทฤษฎีใหม่ขึ้น อาทิ ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication Theory) เพื่อเป็นทางเลือกต่อบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการพัฒนาโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายและทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย เป็นต้น

โดยที่แนวคิดหลักของทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย คือต้องหันกลับมาหาความต้องการผลประโยชน์และความคาดหวังของกลุ่มผู้รับสารต่างๆกลุ่มทฤษฎีนี้ปฏิเสธการสื่อสารที่เน้นความจำเป็นเรื่องรูปแบบการรวมศูนย์ มีราคาแพง ต้องใช้มืออาชีพเท่านั้น การถูกควบคุมโดยรัฐและมุ่งนำเสนอความหลากหลายด้านการสื่อสาร โดยนำเสนอหลักการเรื่องสิทธิที่จะได้รับข่าวสารที่ต้องการ สิทธิที่จะตอบโต้ สิทธิที่จะใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่มผลประโยชน์และวัฒนธรรมย่อยต่างๆ การสื่อสารที่มีขนาดเล็ก และมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เป็นต้น

เดนิส แมคควอลล์ (Denis Mcquail, 1983. P. 96 – 97) ได้ประมวลหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนตามทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยไว้ดังต่อไปนี้

1. พลเมืองทุกคนและชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ มีสิทธิที่จะเข้าถึงสื่อ (Right to Access) มีสิทธิในการสื่อสาร (Right to Communicate) และมีสิทธิที่จะได้ใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตน
2. องค์กรสื่อมวลชนและเนื้อหาของสื่อ จะต้องปลอดจากการควบคุมจากหน่วยงาน ของรัฐและจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง
3. สื่อจะต้องดำรงอยู่เพื่อประชาชน มิใช่เพื่อองค์กรของตัวเอง มิใช่เพื่อบรรดานักวิชาชีพหรือเพื่อบรรดาลูกค้า (ภาคธุรกิจ) ของตัวเอง
4. กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่น ควรจะเป็นเจ้าของสื่อเองได้

5. สื่อขนาดเล็กที่มีลักษณะให้ผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วม ใค้ นั้นย่อมดีกว่าสื่อขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว ที่ดำเนินการโดยนักสื่อสารมวลชนมืออาชีพ

6. สื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการและความจำเป็นทางสังคมมากกว่าที่จะปล่อยให้ตกอยู่ภายใต้ความต้องการของผู้บริโภคในรับบึงเจกหรืออยู่ในมือของภาครัฐและสถาบันนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนเพียงเท่านั้น

จากทฤษฎีสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยนำมาใช้อธิบายว่าทิศทางของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในแบบประชาธิปไตย ควรจะมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบแนวนอน มากกว่าที่เน้นไปในทิศทางการสื่อสารแบบแนวตั้ง นอกจากนี้แล้วการสร้างทิศทางการสื่อสารเช่นนี้ยังช่วยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาชุมชนของตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งการที่วิฑูชุมชนมีหลักการบริหาร โดยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวางแผนนโยบายและการไม่ยึดอำนาจการรวมศูนย์อย่างที่ผ่านมาจะทำให้การควบคุมเป็นไปโดยประชาชนและเพื่อประชาชนซึ่งตรงกับหลักของประชาธิปไตยที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับชุมชนโดยให้วิฑูชุมชนซึ่งเป็นผู้กลางขนาดเล็กได้สร้างความร่วมมือในชุมชนโดยไม่จำเป็นต้องให้นักวิชาชีพด้านสื่อมวลชนมาเป็นผู้ส่งสาร แต่ให้ประชาชนเป็นผู้ผลิตรายการหรือทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารแทน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน” เป็นวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ระเบียบวิธีการวิจัยประกอบด้วยวิธีการหลายวิธี (Multi-Methods) คือ

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)
2. การสร้างสัมพันธภาพกับชุมชน และ สนทนากลุ่ม
3. การพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
4. การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
5. การประเมินผลรูปแบบการจัดรายการวิทยุ ออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงมีหลายขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่	กิจกรรม/เนื้อหา	เครื่องมือที่ใช้	วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่
1	ศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชน	แบบสอบถาม	1
2	ศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	การสนทนากลุ่ม	2
3	ฝึกการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์	เอกสารประกอบการศึกษา	3
4	ทดลองการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน	คอมพิวเตอร์/สถานีวิทยุออนไลน์และวิทยุชุมชน	4
5	ประเมินผลการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน	ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน	5
6	พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน	รูปแบบรายการของสถานีวิทยุออนไลน์และวิทยุชุมชน	6

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

การวิจัยในส่วนนี้ เป็นการศึกษาสภาพของการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ทดลอง โดยมีเกณฑ์การศึกษาบริบทชุมชนเพื่องานการสื่อสารในเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชนและลักษณะทางกายภาพ ระดับความทันสมัย ความเป็นเมือง/ชนบท ลักษณะโครงสร้างของประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ ลักษณะรายได้ รายจ่าย ลักษณะการปกครอง ลักษณะทางสังคม ได้แก่การรวมกลุ่มจัดกิจกรรม กลไกความสัมพันธ์ในชุมชน ความเป็นเครือข่าย การมีพื้นที่สาธารณะ ลักษณะทางวัฒนธรรม ศาสนา ปัญหาของชุมชน ระบบการสื่อสาร ได้แก่ที่ประชุมหมู่บ้าน เสียงตามสาย การพูดคุย ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพของชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1. ใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน

ส่วนที่ 2. ใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาลักษณะประชากรกับพฤติกรรมการรับฟัง ความคิดเห็น ความต้องการ การมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชนของประชาชน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชนและวิทยุออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดสถานีวิทยุชุมชน เป็นสถานีเป้าหมายในการทดลองเผยแพร่ข่าวสาร 1 สถานี คือ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งสถานีวิทยุนี้เป็นสถานีที่ดำเนินการเผยแพร่ออกอากาศ 2 ช่องทางด้วยวิธีการ On line เป็นการดำเนินการกระจายเสียงในระบบ Internet ในลักษณะของการกระจายเสียงระบบBroadcasting โดยใช้โปรแกรม Steaming ในการกระจายเสียงและกระจายเสียงทางคลื่นความถี่ระบบ FM 95.75 MHz

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้คือประชาชนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายของการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทางคลื่นความถี่รัศมีการกระจายเสียงของสถานีสามารถรับฟังได้.เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อยบางส่วน เขตบางกอกใหญ่ เขตคลองสาน เขตพระนครบางส่วน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ทดลอง คือชุมชนที่ตั้งอยู่โดยรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยชุมชน 9 ชุมชน คือ ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุวรรณ มีประชากรจำนวน 1,367 คน ชุมชนวัดบางไต้ไถ่บ้านสมเด็จฯ มีประชากรจำนวน 1,300 คน ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ มีประชากรจำนวน 980 คน ชุมชนประสานมิตร มีประชากรจำนวน 2,262 คน ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จฯ มีประชากรจำนวน 1,424 คน ชุมชนวัดประดิษฐาราม มีประชากรจำนวน 1,000 คน ชุมชนสี่แยกบ้านแจก มีประชากรจำนวน 1,160 คน และชุมชนศรีภูมิ มีประชากรจำนวน 1,131 คน ข้อมูลจากฐานข้อมูลของสำนักเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และชุมชนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทำการทดลอง ดังนี้

ขั้นที่ 1. การเลือกตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในพื้นที่ทดลองที่มีประชากรใน 9 ชุมชนมีประชากรใกล้เคียงกัน ยกเว้นประชากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่มีจำนวนกว่าชุมชนอื่น แต่ผู้วิจัยกำหนดประชากรภายในมหาวิทยาลัยเท่ากับขนาดของประชากรที่มีมากที่สุด ใน 9 ชุมชน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane ตารางที่ 1 ความเชื่อมั่นที่ 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละเขต = $\frac{\text{ประชากรของแต่ละเขต} \times \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{ประชากรทั้งหมด}}$

ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุวรรณ มีประชากร จำนวน 1,367 คน = 43 คน

ชุมชนวัดบางไส้ไก่บ้านสมเด็จฯ มีประชากร จำนวน 1,300 คน = 41 คน

ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ มีประชากร จำนวน 980 คน = 31 คน

ชุมชนประสานมิตร มีประชากร จำนวน 2,262 คน = 71 คน

ชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จฯ มีประชากร จำนวน 1,424 คน = 45 คน

ชุมชนวัดประดิษฐาราม มีประชากร จำนวน 1,000 คน = 31 คน

ชุมชนสี่แยกบ้านแขก มีประชากร จำนวน 1,160 คน = 36 คน

ชุมชนศรีภูมิ มีประชากร จำนวน 1,131 คน = 35 คน

และชุมชนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาผู้วิจัยกำหนดขนาดของประชากร จำนวน 2,000 คน = 63 คน

ขั้นที่ 2. ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่ม โดยไม่คำนึงว่าทุกหน่วยประชากรจะถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิคตามความสะดวก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และประชาชนในชุมชนละแวกใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่สถานีวิจัยชุมชนตั้งอยู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน การดำเนินงานของวิद्यชุมชน พฤติกรรม ความพึงพอใจ ความต้องการ การรับฟังของประชาชนในการฟังวิद्यชุมชน เป็นแบบสอบถามชนิดมีโครงสร้างและประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และปลายเปิด ผสมกัน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามการศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นในการรับฟังวิद्यชุมชน

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามความต้องการพึงรายการวิทยุชุมชน

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน

(ดูรายละเอียดของแบบสอบถามได้ในภาคผนวก)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้คือ การสำรวจพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความคิดเห็น ความต้องการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถาม ไปสำรวจกับประชาชนเป้าหมายเพื่อศึกษาและหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพึงรายการวิทยุชุมชนในพื้นที่ ทดลอง ผู้วิจัยพร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองเนื่องด้วยพื้นที่ทดลองเป็น ชุมชนที่มีประชากรอยู่หนาแน่นและต้องการเก็บข้อมูลอย่างลึกซึ้งในการออกแบบสอบถาม ปลายเปิด ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กล่าวแล้ว และขอร้องให้ตอบ แบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-administered) โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยพยายามใช้เวลาอย่างน้อย ที่สุดกับการอธิบายวิธีตอบแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 วิธี คือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องวิทยุกระจายเสียง และวิทยุชุมชน และให้อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ รวมทั้งยังได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 25 คน ทดลองตอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัย ได้นำความเห็นที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. นำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยวิธีการวัดความสอดคล้อง ภายใน (Internal Consistency Method) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach Alpha Formula ที่ระดับ นัยสำคัญ.0

คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือได้จากสูตร

$$\alpha = \frac{N \left[1 - \frac{\sum \sigma_c^2}{\sum \sigma_c^2} \right]}{N-1}$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

$\sum \sigma_c^2$ = ค่าแปรปรวนของคะแนนที่วัดจากจากแต่ละข้อ

$\sum \sigma_c^2$ = ค่าแปรปรวนของคะแนนที่วัดจากข้อคำถามทุกข้อ

N = จำนวนข้อคำถามหรือจำนวนประเด็นทั้งหมดที่วัดได้

ผลการทดสอบปรากฏออกมดังนี้

เริ่มต้นด้วยส่วนที่ 2

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเปิดรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชนผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.80

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในการใช้ประโยชน์วิทยุชุมชนผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.82

ส่วนที่ 3 ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในเนื้อหาของรายการในวิทยุชุมชน ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.82

ส่วนที่ 3 ตอนที่ 2

1. เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในรูปแบบของรายการในวิทยุชุมชน ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.80

2. เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในคุณสมบัติของผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.80

3. เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในคุณสมบัติของผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.80

ส่วนที่ 4

1. เป็นคำถามเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชน ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากการตอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่าทุกข้อคำถามสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดได้ หากพิจารณาค่า alpha ที่ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้มาแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกและประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS 11.5 โดยที่ผู้วิจัยจะจัดกระทำข้อมูล คือ

1. การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เพื่อศึกษาข้อมูลต่อไปนี้

- 1.1. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
- 1.2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชน
- 1.3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวิทยุชุมชน
- 1.4. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการลักษณะและรูปแบบรายการวิทยุชุมชนของประชาชน
- 1.5. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนของประชาชน

2. ศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

การดำเนินการในขั้นนี้ผู้วิจัยมีการพบปะกับผู้นำในชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อค้นหาบุคคลและกลุ่มบุคคลในพื้นที่ชุมชน และศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนและความสามารถของชุมชนในการใช้วิทยุ Online ร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน วิเคราะห์รูปแบบการ ประเด็นที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชนและวิทยุออนไลน์ของประชาชน ผู้วิจัยติดต่อประสานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำความคิดเห็น ผู้นำทางศานา นักวิชาการ สาธารณสุข มาร่วมการสนทนากลุ่ม ในประเด็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาของชุมชน

2.1. ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1 (กลุ่มผู้นำชุมชน)

ด้วยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับการพัฒนาชุมชน ในส่วนของชุมชน ได้แก่

1. นายอร่าม ชื่นคำ ประธานชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ
2. นายเกษม ศิริ โลหิตะกุล ประธานชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ
3. นายปาน เหลี่ยมสาม ประธานชุมชนวัดประดิษฐาราม
4. ร.ต.ต. สนั่น วันเอเลาะ ประธาน ชุมชนสี่แยกบ้านแขก
5. นางพรรณี จันทร์สมวงษ์ ประธานชุมชนศรีภูมิ
6. นางเนาวรัตน์ เสียงประเสริฐ ประธานชุมชนประสานมิตร
7. นายสุวิทย์ บุญลอย ประธานชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ
8. นางสงวน มนาปีประธานชุมชนวัดบางไส้ไก่อ่บ้านสมเด็จฯ

9. อาจารย์สุวินัย เกิดทับทิม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2.2. ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2 (กลุ่มนักจัดรายการวิทยุ ผู้บริหารสถานีวิทยุ

และนักพัฒนา)

ด้วยการผลิตรายการวิทยุชุมชนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ผู้ที่มีประสบการณ์และมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและแนวทางในการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกผู้ที่เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุชุมชน มาร่วมแสดงความคิดเห็นและให้แนวทางในการผลิตรายการวิทยุชุมชน ได้แก่

1. นายกิตติคุณ สิริพลากร ผู้อำนวยการสถานีวิทยุสัมพันธ์ยานนาวา
2. นายคมปัญญาสิทธิ์ ฤาชา นายกสมาคมหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย
3. นายภูเบศ มงคลชัย ผู้อำนวยการสถานีคลื่นมหาชัยคนรักชาติ F.M.94.25 MHz
4. นายกฤษดา กุลภัทรภักดี ผู้อำนวยการสถานีวิทยุคลื่นครอบครัว F.M.101.25 MHz
5. นายณัฐพัฒน์ พันธุ์จันทร์ ผู้จัดการสถานีวิทยุกระจายเสียง F.M.107.75 MHz
6. นางสาวพนิตย์ เปี่ยมสุวรรณ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม เขตธนบุรี
7. พระมหาบุญล้อม สุปณโณ นักวิชาการศึกษาม.มหามกุฏราชวิทยาลัย นักจัดรายการ “ กระแสธรรม ” วิทยุว.พ.ช. FM. 104.25 MHz
8. นาวาโท สุชาติ เพชรแท้ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ FM 91.75 MHz

แนวทางในการจัดสนทนากลุ่ม

เพื่อให้การดำเนินการสนทนาครั้งนี้เป็นตามวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นความสำคัญของการใช้วิทยุชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน ตามมุมมองของผู้นำชุมชน นักการพัฒนา นักวิชาการ นักปราชญ์ นักวิชาการทางด้านการกระจายเสียง ผู้บริหาร สถานีวิทยุชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการสนทนา ดังนี้

วาระที่ 1 ผู้วิจัยกล่าวรายงาน

- 1.1 วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่ม
- 1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

วาระที่ 2 ผู้วิจัยรายงานข้อค้นพบการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความคิดเห็นและทัศนคติของ

ประชาชนในชุมชนในการรับฟังรายการวิทยุชุมชน

วาระที่ 3 ผู้แทนชุมชนอภิปรายประเด็นดังนี้

- 3.1 การบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน
- 3.2 การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนของประชาชน

การนำผลการสนทนากลุ่มมาดำเนินการ

หลังจากที่ได้จบการสนทนากลุ่มทั้ง 2 ครั้ง ผู้วิจัยนำผลการสนทนา ด้วยการถอดคำสนทนา ที่ได้บันทึกไว้ พร้อมวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับ การดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการและให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเข้ามาดำเนินการสื่อสารของชุมชน

3. ผลการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

ผู้วิจัยได้นำผลการสนทนา มาสรุปและพัฒนาเป็นรูปแบบของการจัดรายการวิทยุ Online ร่วมกับวิทยุชุมชน โดยการจัดการอบรมการจัดรายการวิทยุชุมชนและการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ ให้กับตัวแทนของชุมชนทั้ง 9 ชุมชน รวมทั้งคัดเลือกนักศึกษาที่มีที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ทดลองและที่สนใจในการจัดรายการวิทยุชุมชน ที่สถานีวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz ที่เป็นพื้นที่ทดลอง ดังนั้นเพื่อให้การมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชนของประชาชนในชุมชนได้ง่าย สะดวกมีประสิทธิภาพ และมั่นคง

การจัดการอบรมครั้งนี้จึงกำหนดเนื้อหาไว้ 4 ประเด็นสำคัญคือ

- 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง
- 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเผยแพร่ข่าวสาร
- 3 การตั้งสถานีวิทยุออนไลน์
- 4 การตัดต่อเสียงด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

เพื่อการสนับสนุนเสริมสร้างศักยภาพของทีมงานผู้ร่วมการผลิตวิทยุออนไลน์จากทีมงานและประชาชนในชุมชนร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน บ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75MHz

4. การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 4)

หลังจากที่จัดการอบรมการผลิตรายการวิทยุออนไลน์แล้ว ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่ทดลอง คือประชาชนหรือตัวแทนในแขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย 8 ชุมชน และตัวแทนของมหาวิทยาลัยคือนักศึกษาที่เข้าร่วมอบรมการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ มีที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่และเข้ามามีส่วนร่วมจัดรายการ หรือมีส่วนร่วมในส่วนอื่น ๆ แล้วแต่กำหนดตามความต้องการของประชาชนทำการทดลองเผยแพร่ออกอากาศ ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2552 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2553 ในสถานการณ์จริงเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์

การจัดการกับข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการ Upload จาก Web Site ของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอจะ
มีอยู่ 3 รูปแบบ

1. ไฟล์เสียง เจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุฯ ก็ตรวจสอบก่อนแล้วนำไปออกอากาศ
เป็นข่าวต้นชั่วโมง ในรายการ “สำนักข่าวชุมชน” ออกอากาศทุกต้นชั่วโมงตลอดทั้งวัน
2. ไฟล์บท (Word) ทางสถานีได้นำไปบันทึกใหม่ในลักษณะของข่าวต้นชั่วโมง หรือ
ทางสถานีรวบรวมให้ผู้ดำเนินรายการอื่นๆนำไปพูดนำเสนอในรายการต่างๆ สดๆ
3. ไฟล์ภาพ เจ้าหน้าที่ได้ร่วมกันศึกษาวิธีการนำเสนอข่าวสารด้วยภาพเป็นผู้นำเสนอ
ข่าวสารหลังจาก ผ่านการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเพื่อสื่อความหมายสู่ชุมชนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการ
ระดมความคิดโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพ (Photo voice technique) เทคนิคเสียงจากภาพเป็นวิธีการ
หนึ่งของการระดมความคิด เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลนำเสนอความคิดเห็น ระบุ
ความต้องการจำเป็น และส่งเสริมแนวคิดหรือทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับปัญหาหรือเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นด้วยเทคนิคทางถ่ายภาพ (Photo voice technique) โดยให้บุคคลบันทึกภาพจากเรื่องราว
เหตุการณ์ แล้วนำภาพถ่ายมานำเสนอเพื่อสะท้อน ให้เห็นถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการจำเป็น
ในช่วงการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม โดยถือว่าการใช้ภาพถ่ายมานำเสนอเรื่องราวหรือสภาพ
ปัญหาจะเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมความคิดของผู้เข้าร่วมเพื่อร่วมกันรับรู้และระลึกถึงปัญหาที่
เกิดขึ้นในชุมชน ได้อย่างชัดเจน (Wang&Burris, 1994, 1997 ;Wang,Feng, & Yuan, 1996 อ้างถึงใน
สุวิมล ว่องวานิช ,2548)

นอกจากนี้เทคนิคเสียงจากภาพยังเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
และการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Lsrael และคณะ(อ้างถึงใน สุวิมลว่องวานิช ,2548)
ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

- ประการแรก เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในชุมชน
- ประการที่สอง เป็นกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันร่วมกัน
ทั้งนักประเมินภายในและภายนอก เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถแสดงความคิดเห็นและให้
ข้อมูลย้อนกลับแก่บุคคลอื่นที่ร่วมในกระบวนการประเมิน
- ประการที่สาม เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้สมาชิกร่วมกันคิดวิเคราะห์และสะท้อน
ความคิดของตนเองโดยใช้ถ่ายภาพเป็นสื่อในการอภิปรายกลุ่ม
- ประการที่สี่ ผู้เข้าร่วมทุกคนเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์ความคิด
(active co-creators) ในโครงการหรือการกำหนดนโยบายต่าง ๆ และ
- ประการสุดท้าย ในเทคนิคจะประกอบด้วยเทคนิคการประเมินหลายเทคนิค เช่น การ
สำรวจ การสนทนาและการอภิปรายกลุ่ม เพื่อที่จะให้เป้าหมายการวิจัยขั้นตอนการปฏิบัติ และการ
ประเมินผลมีความเหมาะสมและสมดุลมากที่สุด

จุดมุ่งหมายหลักของเทคนิคเสียงจากภาพ ที่มี 3 ประการ

ประการแรก เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลสามารถบันทึก นำเสนอพร้อมทั้งสามารถสะท้อนถึงความเข้มแข็งและสภาพปัญหาของชุมชน

ประการที่สอง เพื่อกระตุ้นให้บุคคลร่วมกันคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ความรู้ทางสังคมเกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชน โดยการสนทนาและการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งมีภาพถ่ายเป็นสื่อในการกระตุ้นความคิดของผู้เข้าร่วมอภิปรายและ

ประการที่สาม เพื่อนำผลหรือข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายกลุ่มไปกำหนดเป็นนโยบายการปฏิบัติ

5. การประเมินผลรูปแบบการจัดรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 5)

การประเมินผลการดำเนินรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนมีวิธีการประเมินผลดังนี้

1. การประเมินผลการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน ที่สนับสนุนกระบวนการพัฒนาชุมชน ด้วยการประเมินผลการออนไลน์ในรายการวิทยุชุมชนด้วยการบันทึกการออนไลน์และวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารที่สมาชิกออนไลน์เข้ามาร่วมรายการ ตั้งแต่ต้นจนจบการทดลองเป็นเวลา 2 เดือน ด้วยดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนเป็นดัชนีที่สะท้อนภาพรวมของปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชน อันมีนัยถึงความสามารถในการดำรงชีวิตของชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรี ชุมชนที่มีความเข้มแข็งคือชุมชนที่สามารถมีความรักและความห่วงใยในชุมชน มีวิสัยทัศน์สามารถคาดการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตรวมทั้งมองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนนี้จะประกอบด้วยมิติย่อยที่สำคัญ 4 มิติ (นภาพกรณ์ หะวานนท์ และคณะ, 2550) ได้แก่

- (1) ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน
- (2) ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน
- (3) การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน
- (4) มีความรักและความห่วงใยในชุมชน

โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข่าวสารที่ผ่านการออนไลน์เข้ามาในสถานีวิทยุ แล้วสรุปผลจำแนกตามมิติที่กล่าวมา

2. การประเมินผลจากการสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุ บ้านสมเด็จจเรดิโอ เอฟ.เอ็ม. 95.75 เมกกะเฮิร์ต โดยการสัมภาษณ์ผู้รายการวิทยุทางโทรศัพท์ ที่ได้สัมภาษณ์ไว้ครั้งหนึ่งแล้วก่อนทำการทดลอง แล้วสรุปผลประมวลผลเป็นร้อยละในแต่ละประเด็นที่ทางสถานีได้ดำเนินการออกอากาศเผยแพร่ไป

6. พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 6)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ประเมินผลการทดลองใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนว่าสามารถช่วยสนับสนุนการพัฒนาของชุมชนได้อย่างไร โดยประเมินผลจากดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนนี้จะประกอบด้วยมิติย่อยที่สำคัญ 4 มิติ (นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ, 2550) ได้แก่ (1) ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน (2) ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน (3) การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน (4) มีความรักและความห่วงใยในชุมชน แล้วผู้วิจัยก็วิเคราะห์รูปแบบต่างๆ ที่ใช้ร่วมกันระหว่างวิทยุออนไลน์กับวิทยุชุมชน มาพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการนำไปใช้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา รูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 การสำรวจพฤติกรรม ความคิดเห็น แลความต้องการรับฟังวิทยุ
 - ตอนที่ 2 ศึกษา รูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
 - ตอนที่ 3 ศึกษาการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์
 - ตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
 - ตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการจัดรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
 - ตอนที่ 6 พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
- ตอนที่ 1 การสำรวจ พฤติกรรม ความคิดเห็นและความต้องการรับฟังวิทยุ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ด้วยจุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยครั้งนี้คือ การพัฒนา รูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้วิทยุชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาการใช้การวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Method) มาประกอบเป็นขั้นตอนการวิจัยขั้นที่ 1 ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในพื้นที่ทดลอง และข้อมูลที่ได้สามารถเอื้อให้ผู้วิจัยทราบถึงบริบทของชุมชนในเรื่อง พฤติกรรม ความคิดเห็น ความต้องการ และการมีส่วนร่วมในการรับฟังวิทยุชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ นำมาเป็นคำถามในการดำเนินการพูดคุยในเชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชน ในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นขั้นตอนที่ 2 ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

การศึกษาริบทของชุมชน ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เป็นข้อมูล ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชุมชน รวมทั้งแนวทางและปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาของชุมชนทั้ง 9 ชุมชน (ได้กล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 2)

แนวทางที่ 2 การศึกษาริบทของชุมชนจากการสำรวจข้อมูลในเชิงปริมาณ เพื่อจะได้ทราบข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อวิทยุชุมชน

ซึ่งการศึกษาในขั้นนี้ผู้วิจัย ได้แบ่งออกเป็น ส่วน ได้ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลส่วนตัวบุคคลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมกรของประชาชนรับฟังวิทยุชุมชน

ส่วนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการดำเนินรายการของวิทยุชุมชน

ส่วนที่ 4 ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจการของวิทยุชุมชน

ส่วนที่ 5 ศึกษาความต้องการฟังรายการวิทยุของชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุ

ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลส่วนตัวบุคคลทั่วไป

จากการสำรวจครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างไว้ 400 ตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรในชุมชน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถได้ข้อมูลกลับมาจำนวน 381 ตัวอย่างซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	174	45.7
หญิง	207	54.3
รวม	381	100

จากตารางที่ 2 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 381 คน มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 207 คน (ร้อยละ 54.3) และมีผู้ทำแบบสอบถาม เป็นเพศชาย จำนวน 174 คน (ร้อยละ 45.7)

จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนในชุมชนที่ได้คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทางประชากรทางด้านเพศใกล้เคียงกันคือเป็นตัวแทนทั้งผู้หญิงและผู้ชายในจำนวนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
15-20 ปี	82	21.5
21-25 ปี	116	30.4
26-30 ปี	34	8.9
31-35 ปี	22	5.8
36-40 ปี	34	8.9
41-45 ปี	25	6.6
46-50	19	5.0
50 ปีขึ้นไป	49	12.9
รวม	381	100

จากตารางที่ 3 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 381 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุในช่วง ระหว่าง 21-25 ปี จำนวน 116 คน (ร้อยละ 30.4) รองลงมา คือ อายุ 15-20 ปี (ร้อยละ 21) และมีผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 46-50 ปี จำนวน 19 คน (ร้อยละ 5.0)

จากผลการศึกษาพบว่าตัวแทนประชาชนในชุมชนชนทั้ง 9 ชุมชนอายุระหว่าง 21-25 ปี มีจำนวนมากที่สุด สาเหตุเพราะชุมชนทั้ง 9 ชุมชนอยู่รอบมหาวิทยาลัยจึงมีเยาวชนพักอาศัยอยู่จำนวนมาก

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	230	60.5
สมรส	117	30.8
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	33	8.7
รวม	380	100

จากตารางที่ 4 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 380 คน มีสถานภาพโสด จำนวน 230 คน (ร้อยละ 60.4) มีสถานภาพสมรส จำนวน 117 คน (ร้อยละ 30.7) มีสถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ จำนวน 33 คน (ร้อยละ 8.7)

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากเป็นผู้ที่มีสถานภาพส่วนใหญ่ยังไม่มีครอบครัว

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	188	50.2
ปริญญาตรี	160	42.6
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.8
อื่น ๆ ไปรกระบุ	24	6.4
รวม	375	100

จากตารางที่ 5 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 375 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามสูงสุด มีระดับการศึกษาด้านปริญญาตรี จำนวน 188 คน (ร้อยละ 50.2) รองลงมา มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 160 คน (ร้อยละ 42.6) และมีผู้ตอบแบบสอบถามต่ำที่สุดระดับการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 0.8)

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่าประชาชนในชุมชนเป็นชุมชนหนาแน่นมีประชาชนอยู่รวมกันมากและเป็นที่พักอาศัยของเยาวชนที่กำลังศึกษาที่มาจากต่าง ๆ ดังนั้น ลักษณะทางประชากรส่วนใหญ่จึงมีระดับการศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรีมีมากที่สุด

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	144	39.7
5,000-10,000 บาท	152	41.9
10,001-15,000 บาท	42	11.6
15,001-20,000 บาท	16	4.4
20,001-25,000 บาท	5	1.3
25,001 บาทขึ้นไป	3	0.8
รวม	362	100

จากตารางที่ 6 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 362 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด มีรายได้ 5,000 -10,000 บาท/เดือน จำนวน 152 คน (ร้อยละ 41.9) รองลงมา มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 39.7) และมีผู้ตอบแบบสอบถามต่ำที่สุด มีรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป/เดือน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 0.8)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในชุมชนแออัดและเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มีรายได้จึงมาจากผู้ปกครองซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้กลุ่มประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่ มีรายได้ 5,000 -10,000 บาท ต่อเดือนเป็นจำนวนมากที่สุด

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	12	3.1
เอกชน/รัฐวิสาหกิจ	30	7.9
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	75	19.8
รับจ้าง	79	20.9
นักเรียน/ นักศึกษา	149	39.5
อื่น ๆ	32	8.4
รวม	377	100

จากตารางที่ 7 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 377 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด เป็นนักเรียนนักศึกษา จำนวน 149 คน (ร้อยละ 39.5) รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง จำนวน 79 คน (ร้อยละ 20.9) และอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีจำนวน 75 คน (ร้อยละ 19.8)

ส่วนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมของประชาชนรับฟังวิทยุกระจายเสียงและวิทยุชุมชน

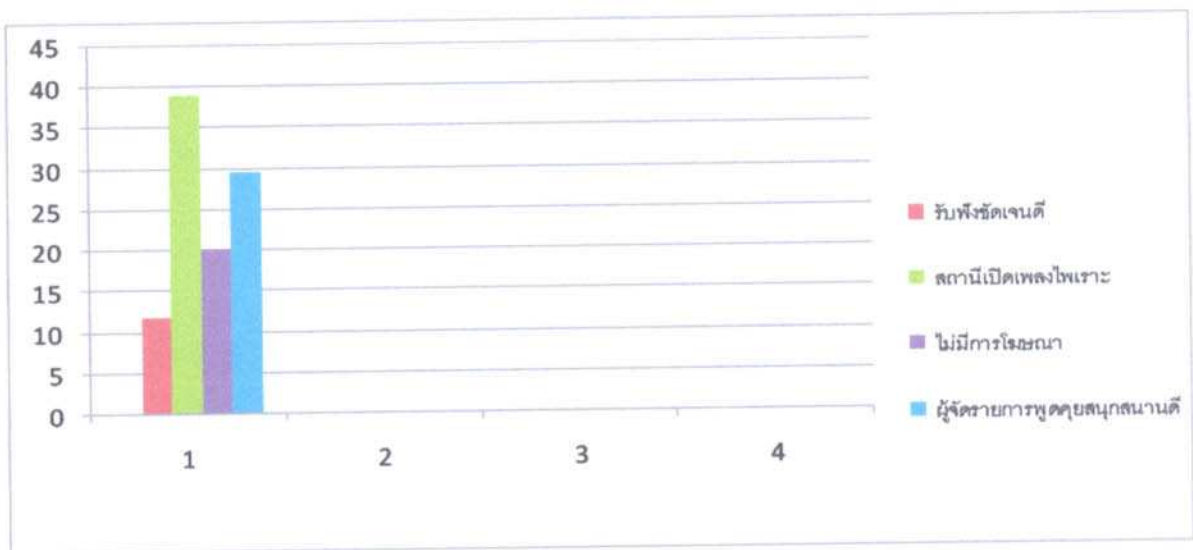
ในส่วนนี้ ผู้วิจัยสำรวจพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงสถานีหลัก สถานีวิทยุชุมชน จากสถานีวิทยุชุมชนต่างๆ รวมทั้งการเปิดรับฟังรายการวิทยุที่ดำเนินรายการจาก สถานีทดลองสถานีบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz เพื่อเป็นแนวทางในการนำข้อมูลข้อเท็จจริง ใช้เป็นประเด็นนำไปการสนทนากลุ่มในชุมชนต่อไป ซึ่งสามารถอธิบายได้จาก รายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง แสดงถึงจำนวนผู้ฟังที่เคยฟังวิทยุชุมชนบ้าน
สมเด็จพระเรดิ FM95.75 MHz

ท่านเคยฟังวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จพระเรดิโอ FM 95.75MHz	จำนวน	ร้อยละ
เคย	139	53.6
ไมเคย	120	46.3
รวม	259	100

จากตารางที่ 8 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเคยฟังวิทยุ จาก สถานีวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จพระเรดิโอ FM 95.75MHz จำนวน 139 คน (ร้อยละ 53.6) และ ที่ไมเคยฟัง สถานีวิทยุชุมชน บ้าน
สมเด็จพระเรดิโอ FM 95.75 MHz จำนวน 120 คน (ร้อยละ 46.3)

จากการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระเรดิโอ FM 95.75 MHz เป็นสถานีวิทยุที่ได้จัดตั้ง
ขึ้นมาใหม่ประชาชน ในชุมชนรอบที่ตั้งของสถานีจึงทราบไม่มากนัก และจากการสอบถามสำหรับ
ผู้ที่ได้เคยรับฟังการดำเนินรายการของสถานีบ้านสมเด็จพระเรดิโอ แล้วพบว่าเหตุผลสำคัญที่ผู้ฟัง
ติดตามฟัง เมื่อเปรียบเทียบเหตุผลต่างพบได้ดังแสดงตามแผนภาพข้างล่างนี้

แผนภาพที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละที่แสดงถึงเหตุผลสำคัญที่ฟังรายการ
จากสถานีบ้านสมเด็จพระเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์
ให้เหตุผลสำคัญที่รับฟังรายการจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระเรดิโออันดับ 1 คือ สถานีเปิดเพลง
ไพเราะ (ร้อย 38.8) อันดับรองลงมาคือ ผู้จัดรายการพูดคุยสนุกสนานดีนำรับฟัง (ร้อยละ 29.4)

และ เหตุผลลำดับต่อมาคือ สถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ไม่มีการโฆษณาทำให้การรับฟัง เนื้อหาสาระและความบันเทิงได้ต่อเนื่องไม่สะดุด (ร้อยละ 20) และรับฟังชัดเจนดี (ร้อยละ 11.7)

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ในเบื้องต้นผู้วิจัยค้นพบว่าผู้ฟังรายการจากสถานี บ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz ที่เป็นผู้ที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการ ส่วนใหญ่เป็นประชาชน ในวัยทำงานตามสถานประกอบการในชุมชนในละแวกที่สามารถรับฟังวิทยุสถานีนี้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลในการฟังคือฟังเพลง และต้องการสื่อสารกับผู้ดำเนินรายการ และเหตุผล ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือสถานีไม่มีการโฆษณาสินค้าหรืออื่น ๆ นอกจากข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ของชุมชนและข่าวสารจากมหาวิทยาลัยเท่านั้น

ตารางที่ 9 แสดง จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง แสดงถึงสถานที่การฟังวิทยุกระจายเสียง

การฟังวิทยุของท่านส่วนใหญ่ฟังที่ไหน	จำนวน	ร้อยละ
ที่บ้าน	161	67.3
ที่ทำงาน	41	17.1
ฟังขณะขับรถ	37	15.4
รวม	239	100

จากตารางที่ 9 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 239 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่ม ตัวอย่าง มีการฟังวิทยุส่วนใหญ่ฟังที่ไหนบ่อยที่สุด ปรากฏว่าประชาชนรับฟังที่บ้านจำนวน 161 คน (ร้อยละ 67.3) รับฟังที่ทำงานจำนวน 41 คน (ร้อยละ 17.1) และฟังขณะขับรถ จำนวน 37 คน (ร้อยละ 15.4)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ฟังรายการวิทยุชุมชนส่วนมากฟังขณะที่อยู่ที่บ้าน และรายการที่ฟังก็เป็นรายการเพลง ฟังไปขณะทำงานหรือที่พักอาศัยดังนั้นเนื้อหาสาระที่ฟัง จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องทั่วไปไม่ได้หวังข่าวสารอะไรมากมาย ซึ่งจะเป็นลักษณะหนึ่งของวิทยุ ชุมชนทั่วไป

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างแสดงถึงความถี่ในการฟังวิทยุชุมชน

ความบ่อยในการฟังวิทยุชุมชนของท่าน	จำนวน	ร้อยละ
ฟังทุกวัน	95	37.6
ฟัง 1-2 วันต่อสัปดาห์	101	40.1
ฟัง 3-4 วันต่อสัปดาห์	43	17.1
ฟัง 5-6 วันต่อสัปดาห์	13	5.1
รวม	252	100

จากตารางที่ 10 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 252 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการฟังวิทยุชุมชนเป็นอย่างไร ปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด ฟัง 1-2 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 40.1) มีผู้ตอบแบบสอบถาม ฟังทุกวัน (ร้อยละ 37.6) ฟัง 3-4 วัน ต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 17.1) ตามลำดับ

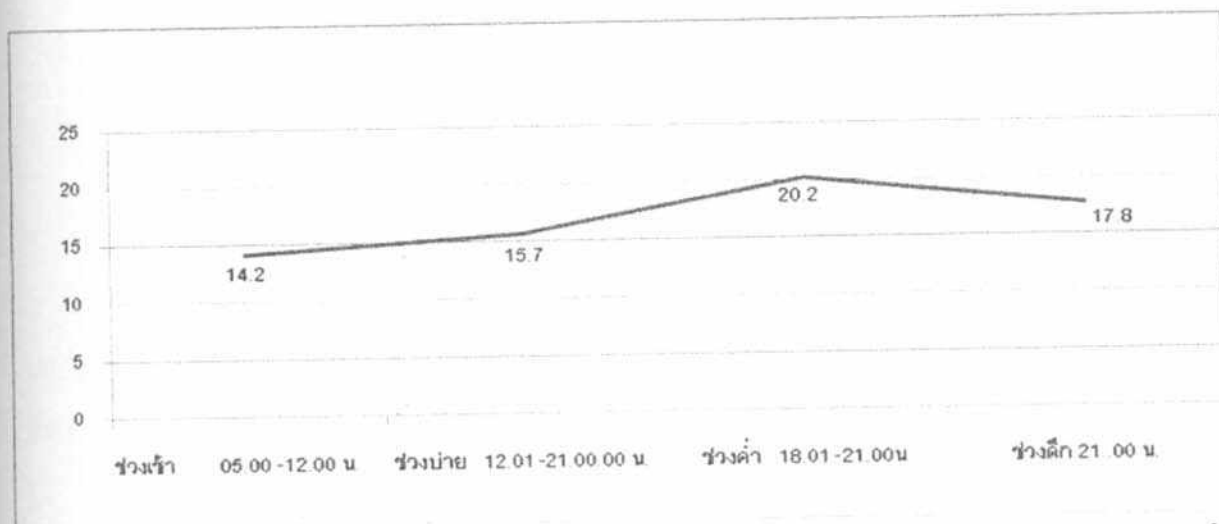
จากการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนมีอยู่มากมายผู้ฟังจึงสามารถเลือกรับฟังได้ และผู้ฟังที่เลือกฟังรายการของสถานีบ้านสมเด็จเจริญโอ จำนวนมากที่สุดก็ฟังเพียงสัปดาห์ละ 2-3 วัน/สัปดาห์ และมืออยู่อีกจำนวนมากรองลงมาที่ฟังเป็นประจำทุกวันจะเห็นได้จากการที่ผู้ฟังเป็นประจำติดต่อเข้ามาพูดคุยหรือขอฟังเพลง

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง แสดงถึงระยะเวลาในการฟังวิทยุชุมชน

การฟังวิทยุชุมชนแต่ละครั้งท่านรับฟังโดยเฉลี่ยกี่ชั่วโมง	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	88	35.4
ประมาณ 2-4 ชั่วโมง	106	42.5
มากกว่า 4 ชั่วโมง	55	22.1
รวม	249	100

จากตารางที่ 11 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 249 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างฟังวิทยุชุมชนแต่ ละครั้งใช้เวลานานโดยเฉลี่ยกี่ชั่วโมง มีผู้ฟังนานสูงสุด ประมาณ 2-4 ชั่วโมง (ร้อยละ 42.5) รองลงมารับฟัง น้อยกว่า 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 35.4) และรับฟังนานกว่า 4 ชั่วโมง (ร้อยละ 22.1)

จากการศึกษา พบว่าประชาชนผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนส่วนมากจะรับฟังอยู่ที่บ้านการรับฟังในแต่ละครั้งมีผู้ฟังฟังนานที่สุดประมาณ 2-4 ชั่วโมงเพราะฟังขณะที่กำลังทำงานอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงาน และเมื่อศึกษาช่วงระยะเวลาในการรับฟังก็พบว่าเวลาที่มีผู้ฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชนมากที่สุดคงแผนภาพข้างล่างนี้ แสดงการเปรียบเทียบร้อยละ ของช่วงเวลาการเปิดรับฟังวิทยุชุมชนของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชน

แผนภาพที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละของช่วงเวลาการเปิดรับฟังวิทยุชุมชนของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชนคือ ช่วงเช้า 05.00 -12.00 น. ช่วงบ่าย 12.01 -21.00.00 น. ช่วงค่ำ 18.01 -21.00น. ช่วงดึก 21..00 น. เป็นต้นไป ปรากฏว่า ช่วงค่ำ 18.01 -21.00 น. มีผู้ฟังรายการมากที่สุด (ร้อยละ 20.2) รองลงมา ช่วงดึก 21.00 น. เป็นต้นไป มีผู้ฟังรายการ (ร้อยละ 17.8) ช่วงบ่าย 12.01 - 21.00 น. มีผู้ฟังรายการ (ร้อยละ 15.7) และน้อยที่สุดคือช่วงเช้า 05.00 -12.00 น. มีผู้ฟังรายการ (ร้อยละ 14.2)

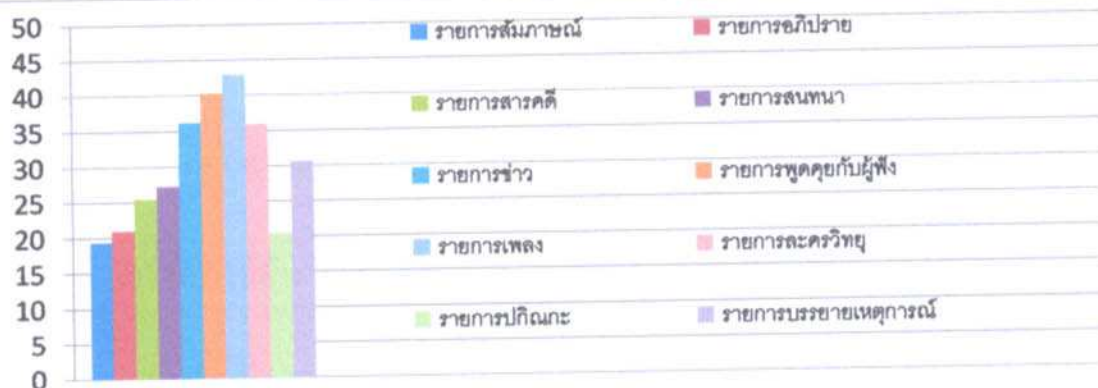
จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่รับฟังรายการจากวิทยุชุมชนจะรับฟังในเวลาว่างและสะดวกกับการรับฟังในเวลา ช่วงค่ำ 18.01 - 21.00 น. เพราะรายการที่รับฟังจากสถานีวิทยุชุมชนประชาชนไม่ได้คาดหวังจะรับฟังข้อมูลข่าวสารที่นำไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานเช่นข่าวสารการจราจรหรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในธุรกิจการงานทั่วไป

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของประเภทของรายการวิทยุกระจายเสียงจากสถานีหลักที่กลุ่มตัวอย่างชอบฟัง

ท่านชอบฟังรายการประเภทใด	จำนวน	ร้อยละ
รายการข่าว	29	16.4
รายการสารคดี	12	6.8
รายการเพลง	126	71.5
รายการพูดคุยสนทนา	5	2.8
อื่น ๆ ระบุ	4	2.2
รวม	176	100

จากตารางจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 176 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างชอบฟังรายการประเภทใด ปรากฏว่า รายการเพลง มีผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด (ร้อยละ 71.5) รองลงมา คือ รายการข่าว (ร้อยละ 16.4) และ รายการสารคดี (ร้อยละ 6.8) ตามลำดับ

การศึกษพบว่าพฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงจากสถานีวิทยุกระจายเสียงหลักพบว่าประชาชนชอบฟังรายการเพลงมากที่สุดรองลงมาเป็นรายการข่าว และเมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการรับฟังรายการวิทยุชุมชนจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ก็พบว่าไม่แตกต่างกันดังแผนภาพที่ 13 ข้างล่างนี้ การเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบของรายการวิทยุชุมชน

แผนภาพที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่มีคือ รายการพูดคุยกับผู้ฟัง รายการสนทนา รายการสัมภาษณ์ รายการอภิปราย รายการสารคดี และรายการข่าว

ปรากฏว่ารายการวิทยุชุมชนรูปแบบ รายการเพลง มีผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการมากที่สุด (ร้อยละ 43.0) รายการพูดคุยกับผู้ฟัง (ร้อยละ 40.4) รายการตอบปัญหา (ร้อยละ 36.5) รายการข่าว (ร้อยละ 36.2) รายการละครวิทยุ (ร้อยละ 36.0) รายการบรรยายเหตุการณ์ (ร้อยละ 30.7) รายการสนทนา (ร้อยละ 27.3) รายการสารคดี (ร้อยละ 25.5) รายการอภิปราย (ร้อยละ 21.0) รายการปกิณกะ (ร้อยละ 20.5) และรายการสัมภาษณ์ (ร้อยละ 19.4)

จากการศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชน (จากแผนภาพที่ 13) ประชาชนต้องการฟังรายการเพลงเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นรายการพูดคุยกับผู้ฟังรายการข่าวตามลำดับ และปรากฏว่ารายการประเภทการสัมภาษณ์หรือรายการที่มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ที่จะให้ความรู้กับประชาชนได้เหมือนสถานีวิทยุกระจายเสียงหลัก เป็นรายการที่ประชาชนให้ความสนใจต้องการรับฟังค่อนข้างน้อยเป็นเพราะสถานีวิทยุชุมชนเป็นสถานีเล็ก ๆ มีงบประมาณจำกัดในการดำเนินการและมีผู้ฟังรายการไม่มาก จึงไม่ได้รับความสนใจจากนักจัดรายการที่มีชื่อเสียง

ดังนั้น การจะเชิญผู้ร่วมรายการที่น่าสนใจมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสถานีวิทยุหลักประชาชน จึงไม่ได้คาดหวังหรือมีความต้องการฟังรายการเหล่านี้จาก สถานีวิทยุชุมชน ในขณะที่เดียวกันเป็นที่สังเกตว่าประชาชนต้องการการมีส่วนร่วมในรายการ คือ ต้องการเข้ามาพูดคุยด้วยหรือโทรศัพท์เข้ามามากกว่าจะเป็นผู้ฟังอย่างเดียวเพราะรายการวิทยุชุมชนผู้ฟังสามารถโทรศัพท์เข้าไปในรายการได้ง่ายและสะดวกกว่าสถานีวิทยุหลักทั่วไป

จากการศึกษาวิธีการที่ผู้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงติดต่อสื่อสารกับทางรายการพบว่า มีหลายวิธีดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละ ที่แสดงถึงการสื่อสารกลับเข้าไปยังรายการ โดยวิธีต่าง ๆ

ท่านมีการสื่อสารกลับเข้าไปยังรายการ โดยวิธีใด	จำนวน	ร้อยละ
เขียนจดหมาย	5	2.4
ส่ง เอส เอ็ม เอส (sms)	24	11.6
คุยทางโทรศัพท์	55	26.6
มาพบด้วยตนเองที่สถานี	12	5.8
ไม่เคยติดต่อสื่อสารกับสถานี	105	50.9
อื่น ๆ	5	2.4
รวม	206	100

จากตาราง จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 206 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารกลับเข้าไปยังรายการ โดยวิธีใด ปรากฏว่า ผู้ฟังใช้วิธีการติดต่อทางโทรศัพท์ มากที่สุด (ร้อยละ 26.6) รองลงมาตามลำดับ การใช้วิธีการส่งด้วย เอส เอ็ม เอส (ร้อยละ 11.6) และผู้ฟังมาพบด้วยตนเองที่สถานี (ร้อยละ 5.8) และผู้ฟังรายการวิทยุที่ไม่เคยติดต่อกับสถานี (ร้อยละ 50.9)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่เคยติดต่อสื่อสารกับทางสถานีเลยจะเป็นเพียงผู้ฟังอย่างเดียว และกลุ่มตัวอย่างที่ได้ติดต่อสื่อสารวิธีที่ทำมากที่สุดคือการ โทรศัพท์เข้าไปพูดคุยในรายการ

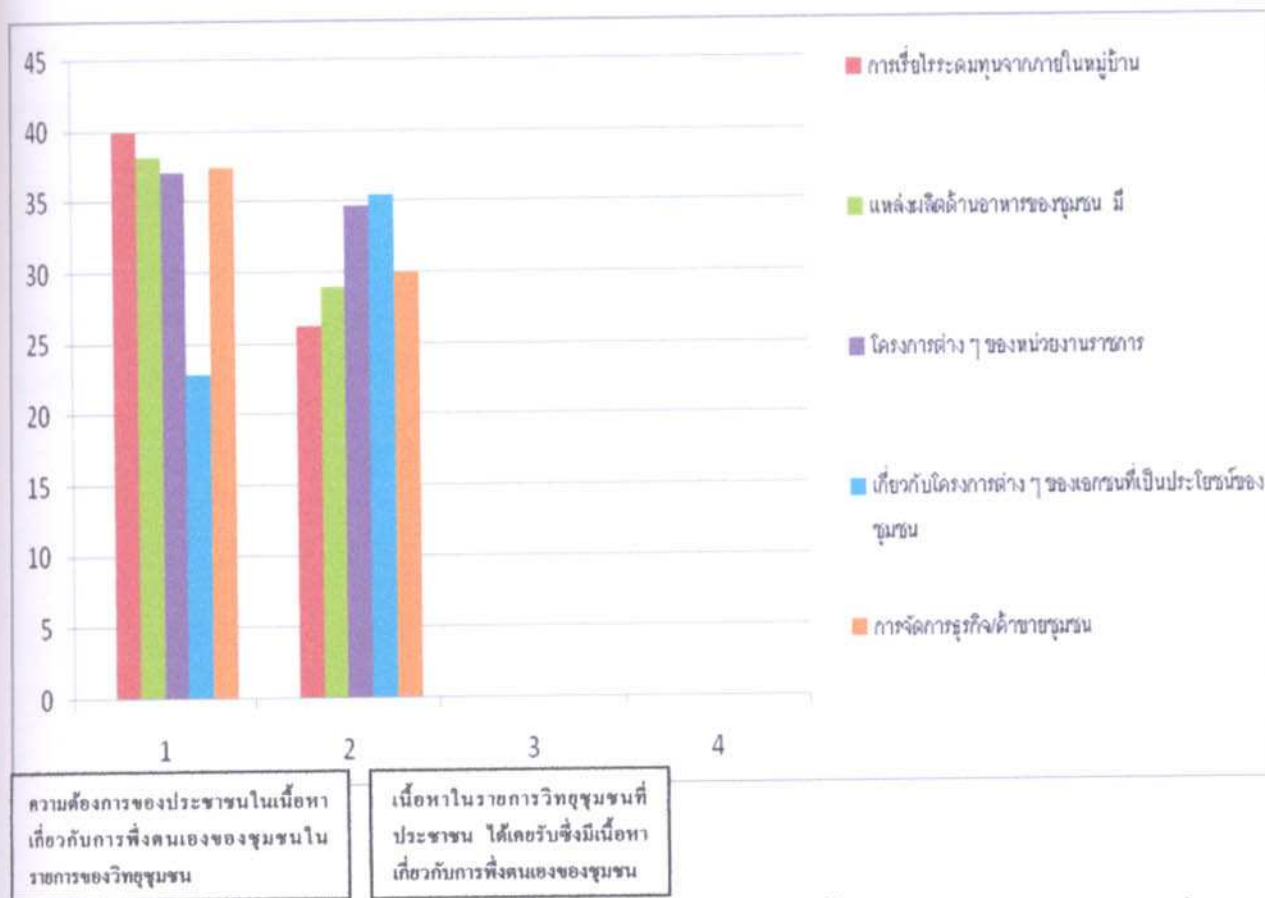
ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนกับการใช้วิทยุชุมชนในการสื่อสารของชุมชน

เนื่องจากวิทยุชุมชนในกรุงเทพมหานครมีอยู่มากมายและมีความแตกต่างกับวิทยุกระจายเสียงสถานีหลัก ผู้วิจัยจึงศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบโดยจำแนกประเด็นของเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชน โดยใช้มิติที่สำคัญ 4 ด้าน คือ

- 1 มิติความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน
- 2 มิติด้านความรักและหวงแหนชุมชน
- 3 มิติด้านการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน
- 4 มิติด้าน ความปลอดภัยของชุมชน

มิติความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างใน 9 ชุมชนในแขวงหิรัญบุรีจิ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการสำรวจแสดงให้เห็นจากแผนภาพที่ 14

แผนภาพที่ 14

แสดงการเปรียบเทียบร้อยละ ของเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนที่

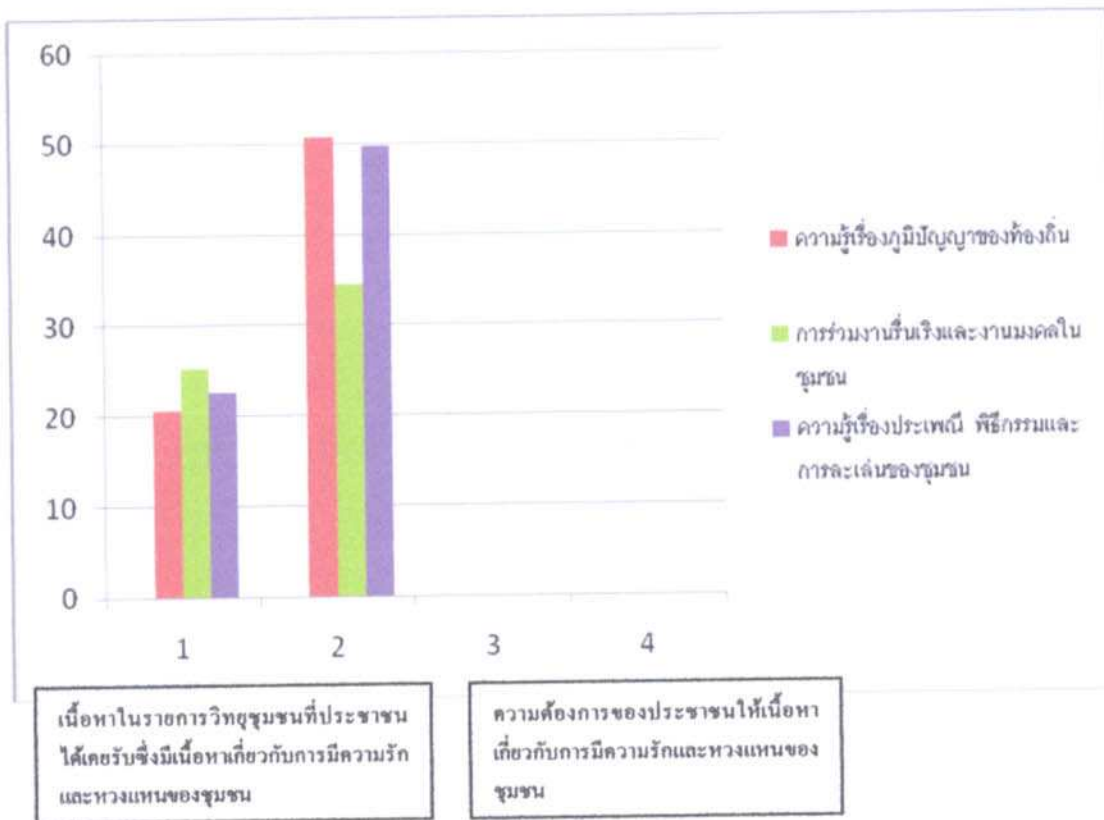
ประชาชน ได้เคยรับฟัง กับความต้องการ ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการพึ่งตนเองของชุมชน ที่มีในรายการต่าง ๆ คือ เนื้อหาเกี่ยวกับโครงการต่างๆของชุมชน เนื้อหาเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการและเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียไ้ระคะมทุนจากภายในหมู่บ้าน ปรากฏว่า รายการวิทยุชุมชนที่ฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียไ้ระคะมทุนจากภายในหมู่บ้าน ประชาชนเคยรับฟัง (ร้อยละ 39.9) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 26.2) รองลงมามีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน (ร้อยละ 38.1) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 28.9) เนื้อหาเกี่ยวกับการบริการธุรกิจ/การค้าในชุมชน (ร้อยละ 37.3) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 29.9) เนื้อหาเกี่ยวกับโครงการต่างๆของหน่วยงานราชการมีผู้ตอบแบบสอบถาม (ร้อยละ 37.0) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 34.6) เนื้อหาเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ของชุมชน (ร้อยละ 22.8) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 35.4)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาที่เคยได้ฟังจากสถานีวิทยุชุมชนในประเด็นการพึ่งพาตนเองของชุมชน เรื่องเกี่ยวกับการเรียไ้ระคะมทุนจากภายในชุมชนมีมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ โฆษณาแหล่งผลิตอาหารของชุมชน สำหรับที่เกี่ยวกับการเผยแพร่โครงการต่าง ๆ ของชุมชนนั้นยังมีอยู่น้อย ในขณะที่ตัวกันผู้วิจัยสำรวจความต้องการของประชาชน

กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเดียวกันคือการพึงตนเองของชุมชน พบว่ามีความแตกต่างจากความคิดเห็นอย่างชัดเจน (ดังแผนภาพที่ 14)

มิติด้านความรักและหวงแหนชุมชน

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างใน 9 ชุมชน เกี่ยวกับคิดเห็นว่ามีเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนรับฟัง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีความรักและหวงแหนของชุมชน สรุปได้ดังแผนภาพข้างล่างนี้

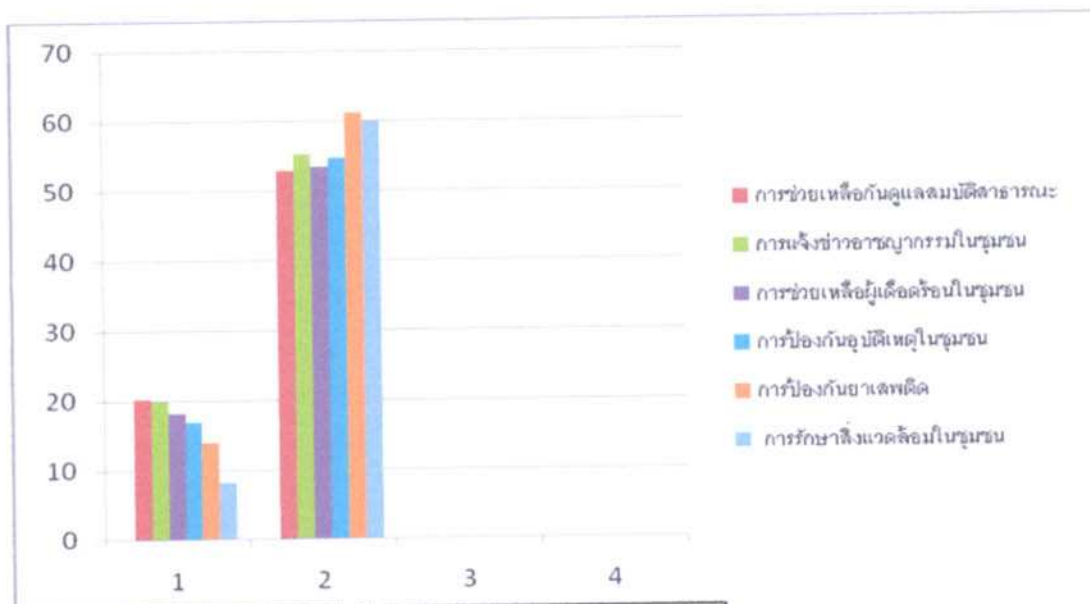
แผนภาพที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนที่เคยรับฟัง กับความต้องการของประชาชน ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการมีความรักและหวงแหนของชุมชน ในรายการของวิทยุชุมชนเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงาน รื้อเริ่มและงานมงคลในชุมชน ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมและการละเล่น ของชุมชน ปรากฏว่ารายการวิทยุชุมชนที่ฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานรื้อเริ่มและงานมงคลในชุมชน สูงที่สุด (ร้อยละ 25.2) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 34.4) รองลงมาเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นของชุมชน (ร้อยละ 22.6) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 49.6) และน้อยที่สุดเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น (ร้อยละ 20.5) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 50.7)

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้เคยได้รับฟังเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเชิญชวนร่วมงานมงคลหรืองานรื่นเริงต่างของชุมชนมีอยู่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอื่นไม่ว่าเรื่องประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชนรวมทั้งความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นเพราะเรื่องเกี่ยวกับประเพณีมีการนำเสนอตามวันเวลาที่เกี่ยวข้องอีกทั้งเรื่องของภูมิปัญญา ก็เป็นเรื่องที่ประชาชนในชุมชนคุ้นเคยการที่จะถูกนำมาเสนอก็ไม่มากเช่นกัน แต่เมื่อสำรวจเปรียบเทียบว่าประชาชนในชุมชนมีความต้องการในประเด็นเรื่องนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นที่สถานีวิทยุชุมชนได้นำเสนอหรือไม่พบว่าไม่สอดคล้องกัน ดังที่ได้แสดงไว้ใน(แผนภาพที่ 15)

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในชุมชนมีความต้องการให้สถานีวิทยุชุมชนนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด รวมทั้งต้องการให้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นของชุมชนมากกว่าการเชิญชวนร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน

มิติด้าน ความปลอดภัยของชุมชน

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างใน 9 ชุมชน เกี่ยวกับความคิดเห็นว่าเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนรับฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน สรุปได้ดังแผนภาพข้างล่างนี้

เนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนได้เคยรับฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน

ความต้องการของประชาชนในเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน

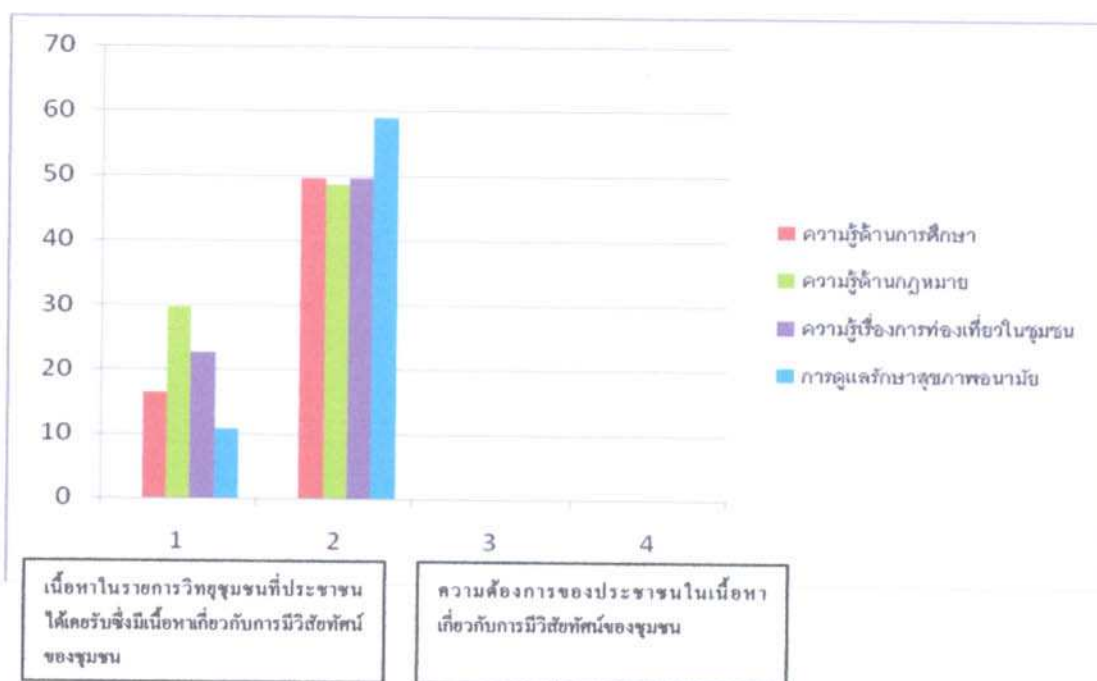
แผนภาพที่ 16 แสดงเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนได้เคยรับฟัง กับความต้องการ ในเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน เกี่ยวกับการช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อนในชุมชน การช่วยเหลือกันดูแลสมบัติสาธารณะ การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน การป้องกันยาเสพติด การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ปรากฏว่า รายการวิทยุชุมชนที่ฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันดูแลสมบัติสาธารณะ (ร้อยละ 20.2) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 52.8) การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน (ร้อยละ 19.9) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 55.1) การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน (ร้อยละ 18.1) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 53.3) การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน (ร้อยละ 16.8) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 54.6) การป้องกันยาเสพติด (ร้อยละ 13.9) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 61.2) การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ร้อยละ 8.1) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 59.8)

จากการศึกษาพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างได้มีความคิดเห็นว่ารายการวิทยุชุมชนได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันดูแลสมบัติสาธารณะมากที่สุด และเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการที่เกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเหล่านี้พบว่าประชาชน ในชุมชนมีความต้องการรับฟังเรื่องเหล่านี้มากกว่า (ดังแผนภาพที่ 16) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้สถานีวิทยุชุมชนนำเสนอเนื้อหาเรื่อง การป้องกันยาเสพติดในชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด และปัญหาที่ไม่แตกต่างกันมากนักคือปัญหาเรื่อง การรักษาสิ่งแวดล้อม

มิติด้านการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างใน 9 ชุมชน เกี่ยวกับคิดเห็นว่าเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนรับฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน สรุปได้ดังแผนภาพข้างล่างนี้

แผนภาพที่ 17 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนเคยรับฟัง กับความต้องการในเนื้อหาเกี่ยวกับมิติวิสัยทัศน์ของชุมชน มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ คือ การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน ความรู้ด้านกฎหมาย และความรู้ด้านการศึกษา ปรากฏว่า รายการวิทยุชุมชนที่ฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการความรู้ด้านกฎหมาย มีผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด (ร้อยละ 29.7) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 48.6) รองลงมา ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน (ร้อยละ 22.6) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 49.6) ความรู้ด้านการศึกษา (ร้อยละ 16.3) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 49.6) และ การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย (ร้อยละ 10.8) เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการ (ร้อยละ 58.8)

จากการศึกษาพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเคยได้รับฟังเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งเรื่องความรู้เรื่องกฎหมาย เรื่องของการศึกษา เรื่องการท่องเที่ยว และเรื่องการรักษาสุขภาพของตนเอง แต่จากการสำรวจสถานีวิทยุชุมชนได้นำเสนอ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในประเด็นเหล่านี้ก็พบว่ามีความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น (ดังแผนภาพที่ 18) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างต้องการให้สถานีวิทยุชุมชนนำเสนอเนื้อหา ที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยมากที่สุดสำหรับเรื่องอื่นๆก็ไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละ ของเหตุผลต่าง ๆ ที่ประชาชนรับฟังรายการวิทยุชุมชน

เหตุผลที่ทำให้ท่านรับฟังรายการเป็นประจำมากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
สนุกสนาน	86	27.6
ให้ความรู้	86	27.6
ให้ข่าวสาร	54	17.3
เป็นเพื่อนคลายเหงา	81	26.0
อื่น ๆ	84	27.0
รวม	311	100

จากตารางที่ 14 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 311 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง รับฟังรายการเป็นประจำมากที่สุดเพราะอะไร มีผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด เพื่อความสนุกสนานและให้ความรู้ (ร้อยละ 27.6) เป็นเพื่อนคลายเหงา (ร้อยละ 26.0) และมีผู้ตอบแบบสอบถามต่ำที่สุด รับฟังรายการเป็นประจำเพราะให้ข่าวสาร (ร้อยละ 17.3)

จากศึกษาประชาชนกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลที่รับฟังรายการวิทยุชุมชนเป็นประจำคือการได้รับความรู้และความบันเทิงสนุกสนานและเป็นเพื่อนคลายเหงาใกล้เคียงกันมากกว่าความต้องการ ได้รับข่าวสาร

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละ ของเหตุผลต่าง ๆ ที่ประชาชนคิดว่าวิทยุชุมชนควรปรับปรุง

ท่านคิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่วิทยุชุมชนควรปรับปรุง	จำนวน	ร้อยละ
เนื้อหาสาระของรายการ	89	45.8
ภาษาที่ผู้ดำเนินรายการพูด	35	18.0
ช่วงเวลา	40	20.6
การเปิดสายพูดคุยทางโทรศัพท์	26	13.4
อื่น ๆ	4	2.0
รวม	194	100

จากตารางที่ 15 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 194 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง คิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่วิทยุชุมชนควรปรับปรุง คือ เนื้อหาสาระของรายการมีผู้ตอบแบบสอบถาม สูงที่สุด (ร้อยละ 45.8) รองลงมาช่วงเวลา (ร้อยละ 20.6) ภาษาที่ผู้ดำเนินรายการพูด (ร้อยละ 18.0) และต่ำสุดคือ การเปิดสายพูดคุยทางโทรศัพท์ (ร้อยละ 13.4)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ฟังต้องการให้ปรับปรุงเนื้อหาในการจัดรายการ เพราะมาตรฐานการผลิตรายการของวิทยุชุมชนมีน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับวิทยุสถานีหลักมาก ในขณะที่เดียวกันผู้ฟังไม่ค่อยพอใจกับกับภาษาที่ผู้ดำเนินรายการใช้ รวมทั้งช่วงเวลาก็ไม่เหมาะสม

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องเนื้อหาที่เหมาะสมในรายการวิทยุชุมชน

ท่านคิดว่าวิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่เหมาะสมหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	13	3.4
น้อย	37	9.9
ปานกลาง	203	54.5
มาก	109	29.3
มากที่สุด	10	2.6
รวม	372	100

จากตารางที่ 16 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 372 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง คิดว่าวิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่เหมาะสมหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามสูงสุด วิทยุชุมชนมีเนื้อหา ที่เหมาะสมปานกลาง (ร้อยละ 54.5) รองลงมาเหมาะสมมาก (ร้อยละ 29.3)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่วิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่เหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนเรื่องประโยชน์ของวิทยุชุมชน

ท่านคิดว่าวิทยุชุมชนมีประโยชน์มากน้อยแค่ไหน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	3	0.8
น้อย	47	12.6
ปานกลาง	147	39.6
มาก	134	36.1
มากที่สุด	40	10.7
รวม	371	100

จากตารางที่ 17 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 371 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง คิดว่าวิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่มีประโยชน์หรือไม่ มีผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าวิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่มีประโยชน์ปานกลาง (ร้อยละ 39.6) วิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่มีประโยชน์มาก (ร้อยละ 36.1) วิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่มีประโยชน์มากที่สุด (ร้อยละ 10.7) มีคิดว่าวิทยุชุมชน มีเนื้อหาที่มีประโยชน์น้อย (ร้อยละ 12.6) คิดว่าวิทยุชุมชน มีเนื้อหาที่มีประโยชน์น้อยที่สุด (ร้อยละ 0.8)

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนกับการรับทราบข่าวสารในรายการจากวิทยุชุมชน

รับทราบข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ทันต่อเหตุการณ์	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	21	6.2
ปานกลาง	169	50.4
มาก	145	43.2
รวม	335	100

จากตารางที่ 18 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 335 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง คิดว่าวิทยุชุมชนมีประโยชน์สำหรับตัวท่าน อย่างไร ในการรับทราบข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ทันต่อเหตุการณ์ มีผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า วิทยุชุมชนมีประโยชน์มาก (ร้อยละ 43.2) วิทยุชุมชนมีประโยชน์ ปานกลาง (ร้อยละ 50.4) และ คิดว่าวิทยุชุมชน มีประโยชน์ในการรับทราบข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ทันต่อเหตุการณ์น้อย (ร้อยละ 6.2)

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนกับการได้รับความเพลิดเพลินผ่อนคลายอารมณ์ เป็นเพื่อนแก้เหงา ในรายการจากวิทยุชุมชน

ได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ เป็นเพื่อนแก้เหงา	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	19	5.2
ปานกลาง	173	47.6
มาก	171	47.1
รวม	363	100

จากตารางที่ 19 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 363 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ เป็นเพื่อนแก้เหงา ในระดับมาก (ร้อยละ 47.1) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 47.6) และมีผู้ตอบแบบสอบถามต่ำที่สุด ที่ได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ เป็นเพื่อนแก้เหงา เป็นส่วนน้อย (ร้อยละ 5.2) สอดคล้องกับการวิจัยของ เสกสรร พรหมพิทักษ์ (254 1) ศึกษาเรื่อง “ ความต้องการและความพึงพอใจรายการวิทยุกระจายเสียงมุสลิมภาคภาษาไทยของชาวมุสลิมในเขต กทม.” พบว่า วิทยุเพื่อชุมชนที่เป็นที่ต้องการด้านเนื้อหา รูปแบบ วันและเวลา สามารถสร้างความพึงพอใจกับผู้ฟัง

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนได้นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการงานและชีวิตประจำวัน ในรายการจากวิทยุชุมชน

ได้นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการงานและชีวิตประจำวัน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	50	13.6
ปานกลาง	204	55.7
มาก	112	30.6
รวม	366	100

จากตารางที่ 20 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 381 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการงานและชีวิตประจำวัน ในระดับมาก (ร้อยละ 30.6) ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.7) และมีผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการงานและชีวิตประจำวัน น้อย (ร้อยละ 13.6)

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนและร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนได้นำข้อมูลข่าวสารที่ได้ไปใช้ในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่นในรายการจากวิทยุชุมชน

ได้นำข้อมูลข่าวสารที่ได้ไปใช้ในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	47	12.8
ปานกลาง	204	55.5
มาก	116	31.6
รวม	367	100

จากตารางที่ 21 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 367 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้นำข้อมูลข่าวสารที่ได้ไปใช้ในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น มีผู้ตอบแบบสอบถามในระดับมาก (ร้อยละ 31.6) ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.5) และมีผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า ได้นำข้อมูลข่าวสารที่ได้ไปใช้ในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่นน้อย (ร้อยละ 12.8)

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนและร้อยละ ของความคิดเห็นของประชาชนได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นของตัวเองในรายการจากวิทยุชุมชน

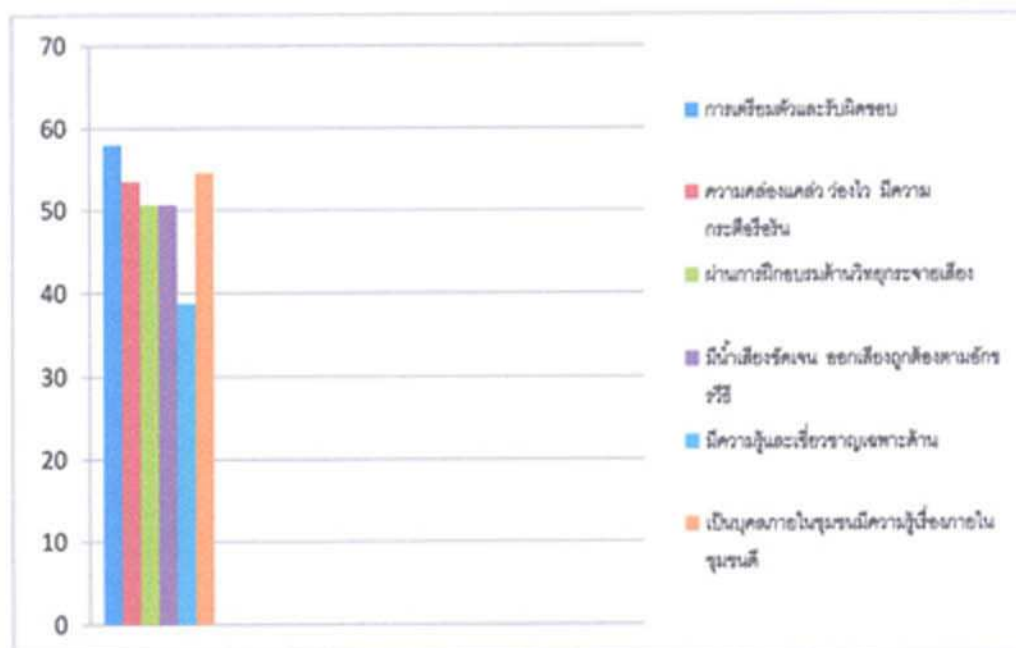
ได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นของตัวเอง	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	53	14.4
ปานกลาง	202	55.0
มาก	112	30.5
รวม	367	100

จากตารางที่ 22 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 381 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตัวเอง มีผู้ตอบแบบสอบถามในระดับมาก (ร้อยละ 30.5) ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.0) และมีผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า ได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตัวเอง (ร้อยละ 14.4) สอดคล้องกับ อุษา จันทร์ประภาส (2535) ศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี” พบว่า ผู้ฟังวิทยุกระจายเสียงพึงเพราะรูปแบบน่าสนใจ มีความรู้สึกร่วมเป็นเรื่องใกล้ตัว

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนและร้อยละ ของความต้องการของประชาชนให้มีโฆษณาในรายการของวิทยุชุมชน

ท่านต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีโฆษณาหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
มี	130	34.8
ไม่มี	165	44.2
ไม่ทราบ	71	19.0
อื่น ๆ ระบุ..	7	1.8
รวม	373	100

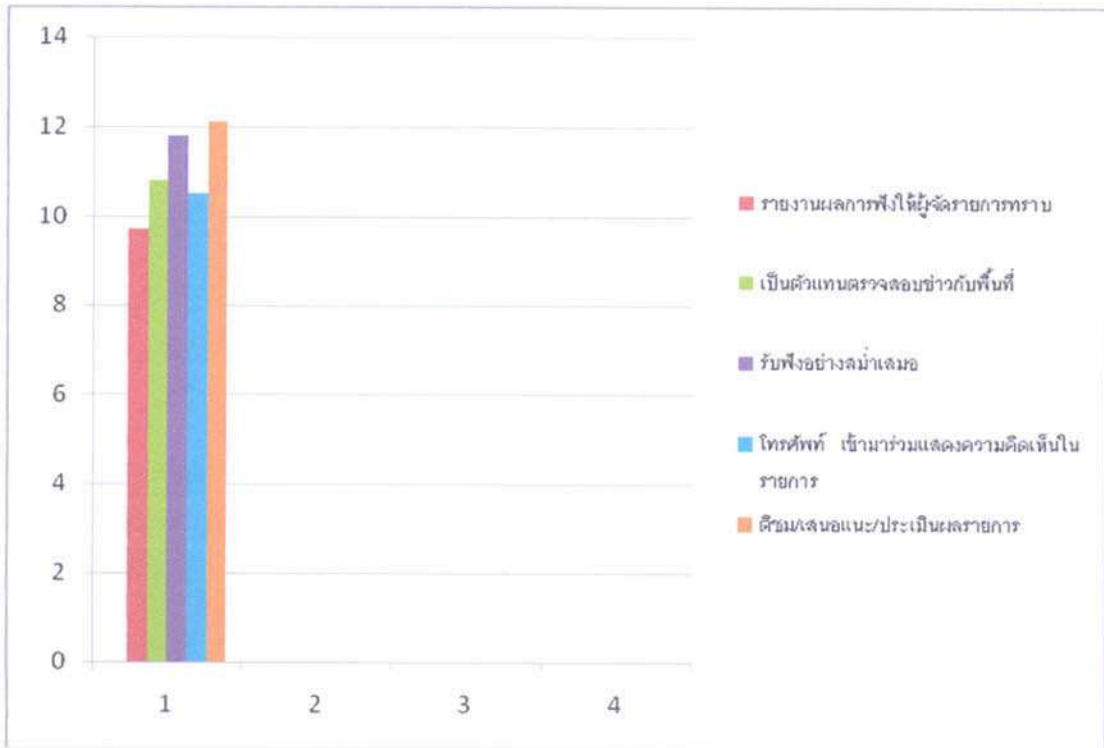
จากตารางที่ 23 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 373 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีโฆษณาหรือไม่ มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการให้รายการวิทยุชุมชนไม่มีโฆษณา (ร้อยละ 44.2) และมีโฆษณา (ร้อยละ 34.8)

แผนภาพที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความต้องการของประชาชนในเรื่องคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการของวิทยุชุมชน ปรากฏว่าประชาชน ต้องการคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการ เรื่อง การเตรียมตัวและรับผิดชอบเป็นอันดับ สูงสุด (ร้อยละ 58.0) อันดับรองลงมา เป็นลำดับคือเป็นบุคคลภายในชุมชนมีความรู้เรื่องภายในชุมชนดี 54.6 มีความคล่องแคล่ว ร่องไว มีความกระตือรือร้น (ร้อยละ 53.5) ผ่านการฝึกอบรมด้านวิทยุกระจายเสียง และมีน้ำเสียงชัดเจน ออกเสียงถูกต้องตามอักขรวิธีเท่าเทียมกัน (ร้อยละ 50.7) และคุณสมบัติสุดท้ายที่ประชาชนต้องการคือ มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน(ร้อยละ 38.8)

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนพบว่าประชาชนต้องการให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนมีการเตรียมตัวในการทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุมากที่สุด และควรเป็นบุคคลในชุมชนเพราะจะเป็นผู้ที่รู้เรื่องของชุมชนเป็นอย่างดี สำหรับคุณสมบัติด้านความสามารถในการใช้เสียงที่ถูกต้องไพเราะน่ารับฟังและเรื่องความเป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ชุมชนยังมีความต้องการเป็นอันดับรองลงไป

ส่วนที่ 4 ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจการของวิद्यุชุมชน

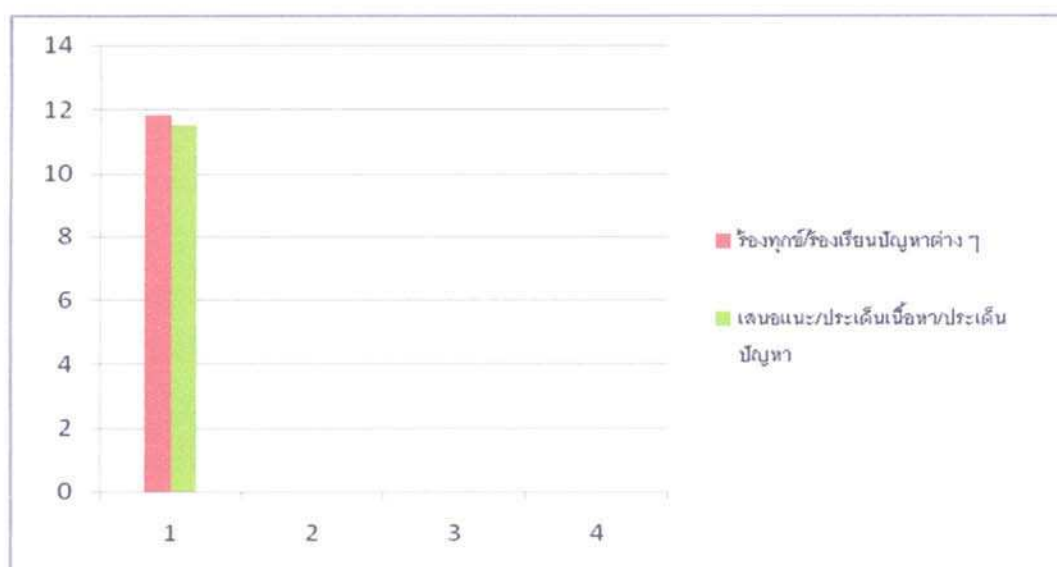

แผนภาพที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมในการจัดรายการ วิद्यุชุมชน ในฐานะของผู้รับสาร ในด้านต่างๆ คือรับฟังอย่างสม่ำเสมอ ติชม/เสนอแนะ/ประเมินผลรายการ รายงานผลการฟังให้ผู้จัดรายการทราบ โทรศัพท์เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการเป็นตัวแทนตรวจสอบข่าวกับพื้นที่ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 381 คน ปรากฏว่าประชาชน มีส่วนร่วมเรื่อง รับฟังอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด (ร้อยละ 11.8) รองลงมาตามลำดับคือ ติชม/เสนอแนะ/ประเมินผลรายการ (ร้อยละ 12.1) เป็นตัวแทนตรวจสอบข่าวกับพื้นที่ (ร้อยละ 10.8) โทรศัพท์ เข้าร่วมร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ (ร้อยละ 10.5) และอันดับที่น้อยที่สุดคือ รายงานผลการฟังให้ผู้จัดรายการทราบ (ร้อยละ 9.7)

จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีส่วนร่วมในฐานะของผู้ฟังอย่างสม่ำเสมอมากกว่าที่เข้ามามีส่วนร่วมในการรายงานผลการรับฟัง ซึ่งสอดคล้องกับการตอบคำถามปลายเปิดในการสำรวจความคิดเห็นซึ่งสรุปได้ดังนี้ จากการสอบถามผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นว่า วิद्यุชุมชนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือชุมชนให้มาก การนำเสนอข่าวให้เหมาะสมแก่ทุกรุ่นทุกวัย เพราะคนในชุมชนประกอบด้วยประชาชนที่มีความหลากหลายในทุกเรื่อง เช่น เรื่องอายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ เป็นต้น ดังนั้นรายการวิทยุของชุมชนอยากให้นำเสนอรายการให้เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย เช่น วัยรุ่นยุคใหม่ ควรจะมีการจัดรายการที่เป็นระบบ อาจจะมีเพลงเปิดให้วัยรุ่นได้ฟังกันบ้าง อยากให้มีการกระจายข่าวสารให้ทั่วถึงมากกว่านี้ เพราะปัจจุบัน

ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนจัดรายการที่เหมาะสมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ไม่ทั่วถึง กลุ่มอื่นในชุมชน เพราะปัญหาของแต่ละกลุ่มในชุมชนก็แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด การดูแลเยาวชน การศึกษาของเด็ก การดูแลครอบครัว ปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชน การดูแลสุขภาพอนามัย

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าอยากให้วิทยุชุมชนนำเสนอเกี่ยวกับอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ่อย ๆ และสม่ำเสมอเพื่อเป็นอุทาหรณ์ ให้ชาวชุมชนระมัดระวังและหาวิธีการป้องกันอย่างกระตือรือร้น และอยากให้เพิ่มความบันเทิงและความรู้มากกว่านี้ และมีข่าวสารต่างๆ ก็ควรที่จะรู้ลึก รู้จริง และหาสาระดีๆ มาให้ผู้ฟัง อยากให้พูดเรื่องที่เป็นจริง และมีสาระในชุมชนนั้นๆ อยากให้ช่วยเหลืออย่างจริงจังสำหรับคนที่ฟัง เมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น จะได้รับข่าวสารจากชุมชนต่างๆ สลับกับเพลงและข่าวกีฬา ควรมีเนื้อหาที่สามารถฟังได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีเนื้อหาที่ฟังแล้วไม่น่าเบื่อ น่าแข็ง ต้องการที่จะฟังบ่อยๆ ในท้ายสุดผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการมีวิทยุชุมชนเป็นเรื่องดี โดยเสนอแนะให้ทำรายการให้ดีที่สุด

แผนภาพที่ 20 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน ในด้านการผลิตเนื้อหาสาระในรายการ การเขียนจดหมายเสนอแนะ/ประเด็นเนื้อหา/ประเด็นปัญหา และเรื่องร้องทุกข์/เรื่องเรียนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ปรากฏว่าประชาชน มีส่วนร่วมเรื่องเรื่องร้องทุกข์/เรื่องเรียนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน (ร้อยละ 11.8) และประชาชน จดหมายเสนอแนะ/ประเด็นเนื้อหา/ประเด็นปัญหา (ร้อยละ 11.5)

จากการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะของการผลิตเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารที่เผยแพร่กระจายเสียงในรายการ

วิทยุรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพูดคุย การสนทนา การคุยกัน ผ่านทางโทรศัพท์ในรายการ หรือรูปแบบอื่น เช่น ข่าว สปอศ สารคดี บทความ บทสัมภาษณ์ เป็นต้น

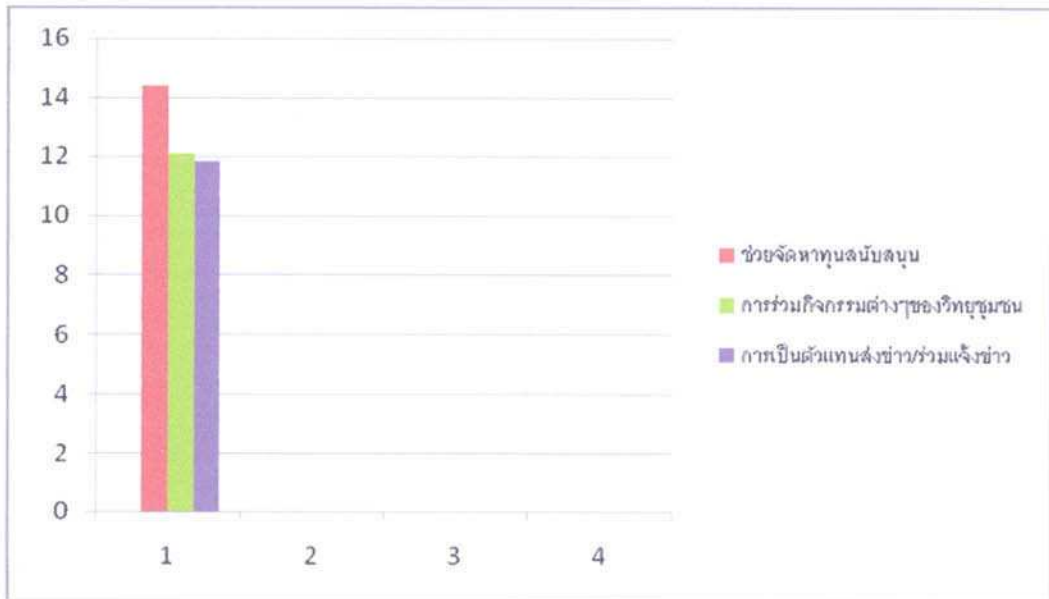
สำหรับผลการศึกษาจากแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้เสนอแนะให้มีความสำคัญในเรื่องสาระข่าวสารในรายการวิทยุ เป็นอันดับแรก รองลงมาคือการเปิดเพลงในรายการวิทยุกระจายเสียงซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้ฟังรายการวิทยุต้องการให้รายการวิทยุมีข่าวมาก ๆ เช่น ข่าวกีฬา อยากให้จัดรายการที่มีข่าวสารและเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์กับผู้ฟังมากกว่านี้ อยากฟังข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ มีข่าวที่หลากหลาย ครอบคลุมกว้างขวาง รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ มีการแจ้งข้อมูลของรัฐฯ ให้ชุมชนรับทราบ น่าจะมีข่าวทุกชั่วโมงและน่าจะกระจายให้มากขึ้นและลดสัญญาณรบกวนอยากให้มีรายการกีฬาอยากฟังรายละเอียดในแต่ละวันมีข่าวมาก ๆ ทันต่อเหตุการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งอยากให้ ดีเจ นำเสนอรายการที่มีข่าวสารมากโดยอาจใช้วิธีการหาข่าวมาอ่านเยอะ ๆ เพิ่มเนื้อหาสาระและข่าว ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้สถานีวิทยุชุมชนไม่แนะนำสื่อที่เป็นพิษต่อเยาวชนถึงจะเป็นการตักเตือนก็ตาม แต่ควรจัดทำรายการในลักษณะที่มีการแสดงความคิดเห็น คอบปัญหาต่าง ๆ คอบปัญหาในการดำรงชีวิต การทำมาหากิน การหาเกมส์ มานำเสนอในรายการ และการคอบปัญหาชีวิตผู้ฟังรายการ

สำหรับรายการข่าวในรายการวิทยุมีหลายอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้นำเสนอข่าวสารการบ้านการเมืองตามสถานการณ์อย่างตรงไปตรงมา หรือข่าวประชาสัมพันธ์ด้านการศึกษาของราชการทุกหน่วยงาน โดยการนำเสนอสาระข่าวสารในรายการวิทยุควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาข้อควรระวังในชุมชนเพื่อให้ประโยชน์แก่บุคคลในชุมชนเพื่อช่วยกัน เฝ้าระวังปัญหาของ ชุมชน หรือสาระความรู้เกี่ยวกับชุมชนให้เสนอเกี่ยวกับอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ่อย ๆ และสม่ำเสมอเพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้ประชาชนในชุมชนระมัดระวังและหาวิธีการป้องกันอย่างกระตือรือร้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและนักศึกษาแสดงความคิดเห็นในข่าวสารทุกเรื่องอยากให้เห็นข่าวสารทุกเรื่องในชุมชนแต่ละชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีกิจกรรมต่าง ๆ ข่าวสารทุกเรื่องในทุก ๆ วัน โดยเฉพาะจัดให้มีการแจ้งข่าวสารเหตุด่วนเหตุร้ายมากขึ้น ให้มีความสำคัญกับทุกศาสนา เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับศาสนาเพื่อปลุกฝังคนในชุมชน เปิดเนื้อหาที่เกี่ยวกับการศึกษาให้มาก

นอกจากนี้รายการที่ เสริมเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด อยากให้ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด การดูแลเยาวชน การศึกษาของเด็ก การดูแลครอบครัว การดูแลสุขภาพแวดล้อมในชุมชนมีข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรม ดูแลสุขภาพอนามัย รายการสารคดี รายการเพลง รายการปรึกษาปัญหา ด้านอาชีพ ชีวิตประจำวัน การค้า

สำหรับการจัดรายการเพลงและแนวการฟังเพลงให้เหมาะสมกับเทศกาล บรรยากาศ โดยไม่แนะนำให้มีแนวเพลงไปทางฮิปปอบ แต่ควรเปิดเพลงให้มากกว่านี้ เปิดเพลงใหม่ ๆ บ้าง

เปิดเพลงหมอลำลูกทุ่งเยอะ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอให้สถานี นำเสนออะไรดี ในแนวเพลงลูกทุ่ง ให้แนะนำสิ่งดี ๆ รายการเลือกเปิดเพลงเพราะควรสร้างความบันเทิงมากกว่านี้ เนื้อหาน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ

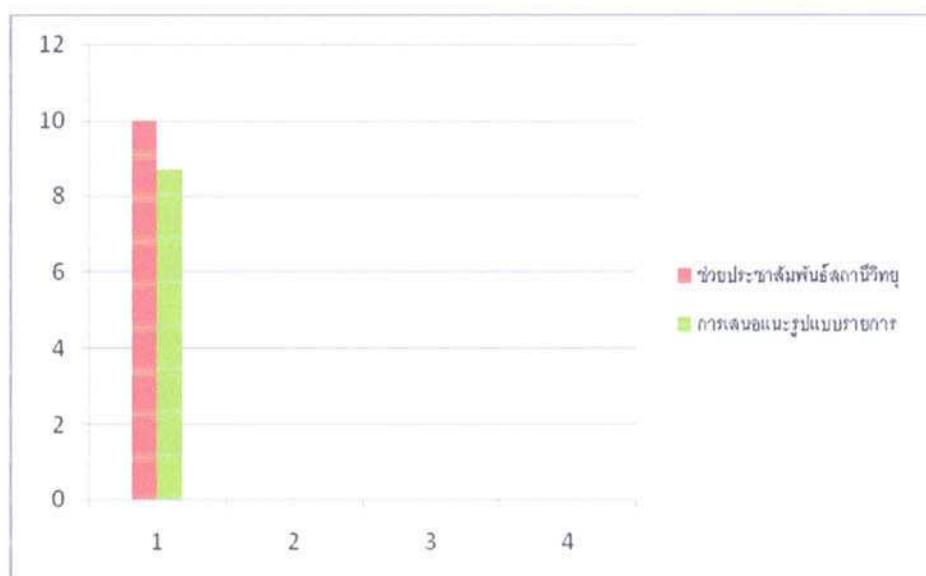

แผนภาพที่ 21 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละ ของความต้องการมีส่วนร่วมในการ จัดรายการวิทยุชุมชน ในลักษณะของช่องทางสื่อสาร ในด้านเป็นตัวแทนส่งข่าว/ร่วมแจ้งข่าว ร่วมกิจกรรมต่างๆของวิทยุชุมชน ช่วยจัดหาทุนสนับสนุน ปรากฏว่าประชาชน มีส่วนร่วมเรื่อง ช่วยจัดหาทุนสนับสนุน มากที่สุด (ร้อยละ 14.4) รองลงมาเป็นตัวส่งข่าว/ร่วมแจ้งข่าว ร่วมกิจกรรมต่างๆของวิทยุชุมชน (ร้อยละ 12.1) และการเป็นตัวแทนส่งข่าว/ร่วมแจ้งข่าว (ร้อยละ 11.8)

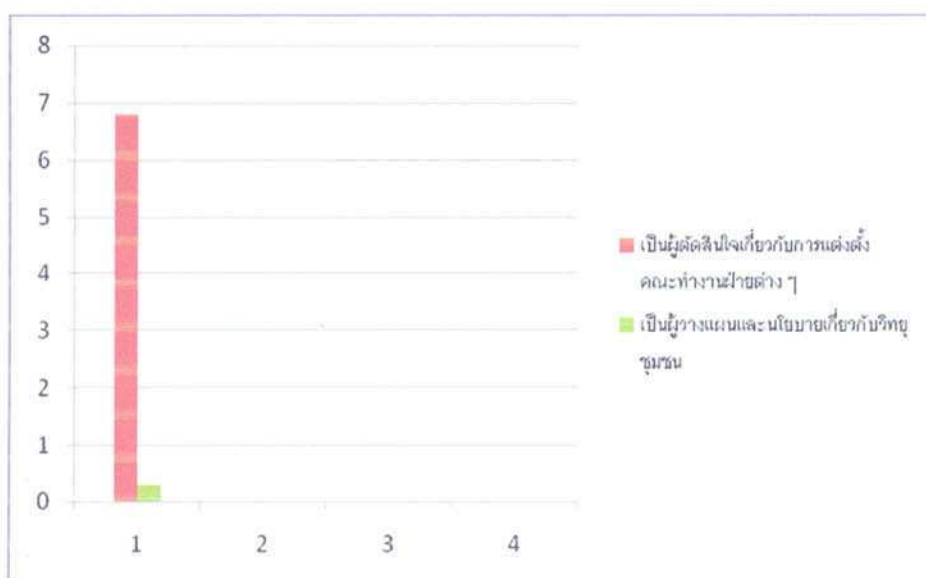
จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนากิจกรรมของสถานี หรือองค์ประกอบด้านช่องทาง หรือ สื่อ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในทุกเรื่อง และจากการศึกษา จากแบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับนี้แตกต่างกัน เห็นว่ามีประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุดในทุกๆด้าน อยากจะให้มืออย่างนี้ไปเรื่อย ๆ ตอนนี้มีคนใช้กันมากมีประโยชน์ ได้รู้ข่าวสาร บ้างก็แสดงความคิดเห็นว่าปัจจุบันการจัดรายการวิทยุชุมชนพอใช้ได้อยู่บ้าง แต่ควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมอีกหน่อยเพื่อให้สอดคล้องกับผู้ฟัง สภาพแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า รายการวิทยุชุมชนไม่ควรมีโฆษณา เพื่อความก้าวหน้าของวิทยุชุมชน และปัญหาของวิทยุชุมชนอีกเรื่องหนึ่งคือความไม่ชัดเจน มีคลื่นอื่นแทรก เสนอแนะให้ทำรายการให้ดีที่สุด ใช้ภาษาที่เหมาะสม อยากให้พัฒนาต่อไป จะได้ช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง เวลามีปัญหาของชุมชนต้องเอาเรื่องไปเสนอด้วย และขอให้วิทยุ

ชุมชนประชาสัมพันธ์ให้มาก ๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนแต่ละชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของวิถุชุมชนต่อไป

แผนภาพที่ 22 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิถุชุมชนในฐานะของผู้ส่งสาร ในด้านเสนอแนะรูปแบบรายการ ช่วยประชาสัมพันธ์สถานีวิถุ ปรากฏว่าประชาชนมีส่วนร่วมเรื่องช่วยประชาสัมพันธ์สถานีวิถุ (ร้อยละ 10.0) การเสนอแนะรูปแบบรายการ (ร้อยละ 8.7)

แผนภาพที่ 23 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิถุชุมชนของประชาชน ในฐานะของผู้ส่งสาร ในด้านเป็นผู้วางแผนและนโยบายเกี่ยวกับวิถุ

ชุมชน เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ปรากฏว่าประชาชนมีส่วนร่วมเรื่อง เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ (ร้อยละ 6.8) และในด้านเป็นผู้วางแผนและนโยบายเกี่ยวกับวิद्यชุมชน (ร้อยละ 0.3)

จากการศึกษาพบว่าความต้องการของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิद्यชุมชน จำแนกตามองค์ประกอบของการสื่อสาร คือการมีส่วนร่วมในฐานะของผู้ส่งสาร การมีส่วนร่วมในการหาเนื้อหาข่าวสาร การมีส่วนร่วมในช่องทางหรือ สื่อ และการมีส่วนร่วมในฐานะของผู้รับสาร พบว่าในด้านผู้ส่งสารประชาชนมีส่วนร่วมในระดับที่น้อยมากในการช่วยประชาสัมพันธ์และช่วยเสนอแนะรูปแบบของรายการ สำหรับในด้านช่องทางการสื่อสารประชาชนช่วยในการหาทุนสนับสนุนการผลิตสื่อ แต่ก็ยังอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมในด้านเนื้อหาด้วยการเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ เรื่องร้องเรียนและปัญหาต่าง ๆ แต่ก็อยู่ในระดับที่น้อยมาก การมีส่วนร่วมในด้านผู้ฟังประชาชนก็ต้องการเป็นผู้รับฟังและติชมรายการ แต่ก็อยู่ในระดับที่น้อยมาก นอกจากนี้จากแบบสอบถามเรื่องเคยมีส่วนร่วมในรายการวิद्यชุมชนประชาชนจำนวนน้อยมากที่เคยไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของวิद्यชุมชน

ตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบของรายการวิद्यชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาในตอนต้น 1 แล้วผู้วิจัยมีขั้นตอนในการพัฒนาระบวนการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิद्यชุมชน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

2.1 การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุ บ้านสมเด็จฯเรดิโอ ผู้วิจัยกำหนดการสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุ โดยวิธีการติดต่อขอทราบเบอร์โทรศัพท์ของผู้ฟังที่ Phone in เข้ามาในรายการต่างของสถานี

2.2 การสนทนากลุ่ม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีส่วนได้เสีย เกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับการพัฒนาของชุมชนมาร่วมสนทนากลุ่มเพื่อร่วมตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาของชุมชนของตนเอง

2.1 การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

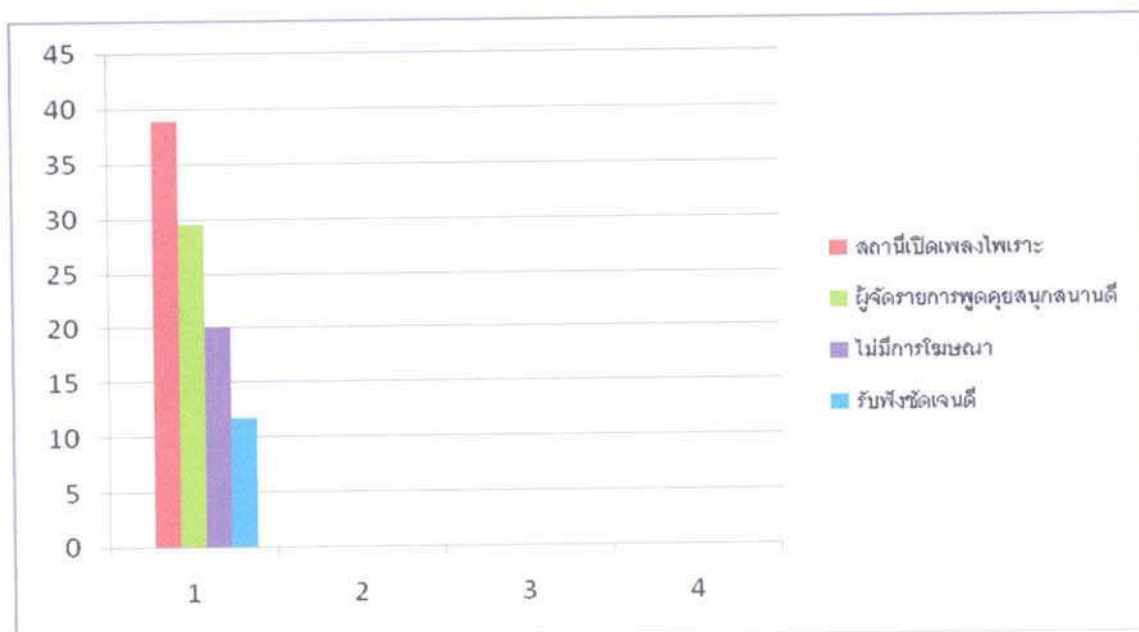
การสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุ บ้านสมเด็จฯเรดิโอ ผู้วิจัยกำหนดการสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุ โดยวิธีการติดต่อขอทราบเบอร์โทรศัพท์ของผู้ฟังที่ Phone in เข้ามาในรายการต่างของสถานี ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ผู้วิจัย นำผลการวิจัยมาใช้ในการวิจัยขั้นต้น (Preliminary Research) เพื่อค้นหาประเด็นข้อเท็จจริงย่อย ๆ ต่าง ๆ สนับสนุนผลการวิจัยสำรวจเพื่อนำข้อเท็จจริงมาใช้ในขั้นตอน สนทนากลุ่ม Focus Group ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ

ทดลองการจัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุ บ้านสมเด็จฯ เรดิโอ ตามที่ประชาชนต้องการและมี ส่วนร่วม

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบท ของชุมชนจากเอกสารและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของผู้ฟังรายการ วิทยุชุมชน รวมทั้งวิเคราะห์จากผลการสำรวจจากแบบสอบถามจากประชาชนใน 8 ชุมชน รวมทั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เปิดรับข่าวสาร ความต้องการรูปแบบรายการวิทยุชุมชนและพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของผู้ฟังตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย

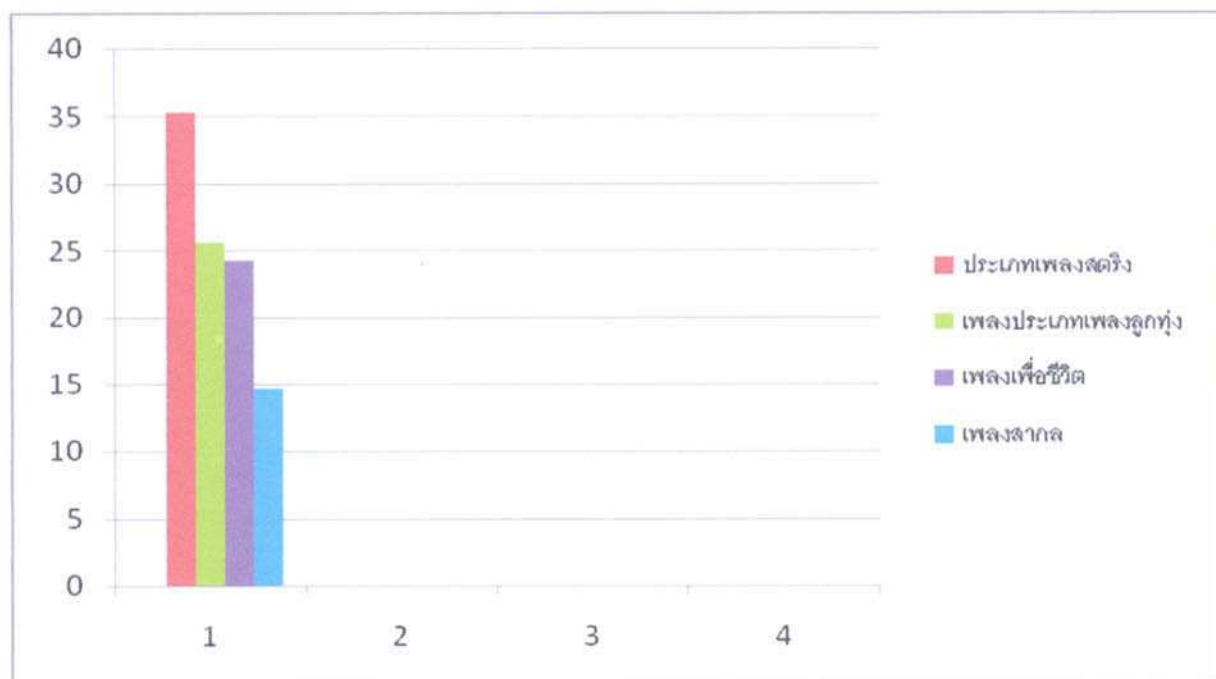
การนำเสนอผลการสัมภาษณ์จะลึกหลังจากที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัย นำผลมาวิเคราะห์ มาสนับสนุนเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ จากผลการสำรวจจากแบบสอบถาม เพื่อนำมากำหนดเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการดำเนินการของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz ตลอดเวลาตั้งแต่ต้นปี 2552 เป็นต้นมา ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานีฯด้วยตัวเอง จึงเข้าใจสภาพ การดำเนินการและเข้าใจบริบทของผู้ฟังรายการของสถานีได้ในระดับที่ใกล้ชิด โดยผู้วิจัย ได้ขอบันทึกเบอร์โทรศัพท์ สำหรับผู้ฟังที่ได้ติดต่อกลับมายังสถานีเพื่อขอเพลงหรือเพื่อทราบข้อมูล อื่น จำนวน 39 ราย โดยที่ทางสถานีได้แจ้งให้ผู้ฟังทราบว่าทางสถานีจะต้องการข้อมูลและนัดหมายล่วงหน้า ซึ่งทั้งหมดก็ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้สร้างแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนร่วมกับวิทยุ ออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามได้แก่ เหตุผลสำคัญที่ฟังรายการจากสถานีบ้าน สมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ประเภทของเพลงที่ผู้ฟังความต้องการฟัง ประเภทของรายการข่าวที่ ต้องการรับฟัง ประเภทของเนื้อหาสาระที่ผู้ฟังต้องการฟังช่วงเวลาที่ต้องการฟังพฤติกรรมการณ์รับ ฟังรายการ และความต้องการของผู้ฟังในการปรับปรุงรายการของสถานีบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz ซึ่งจากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

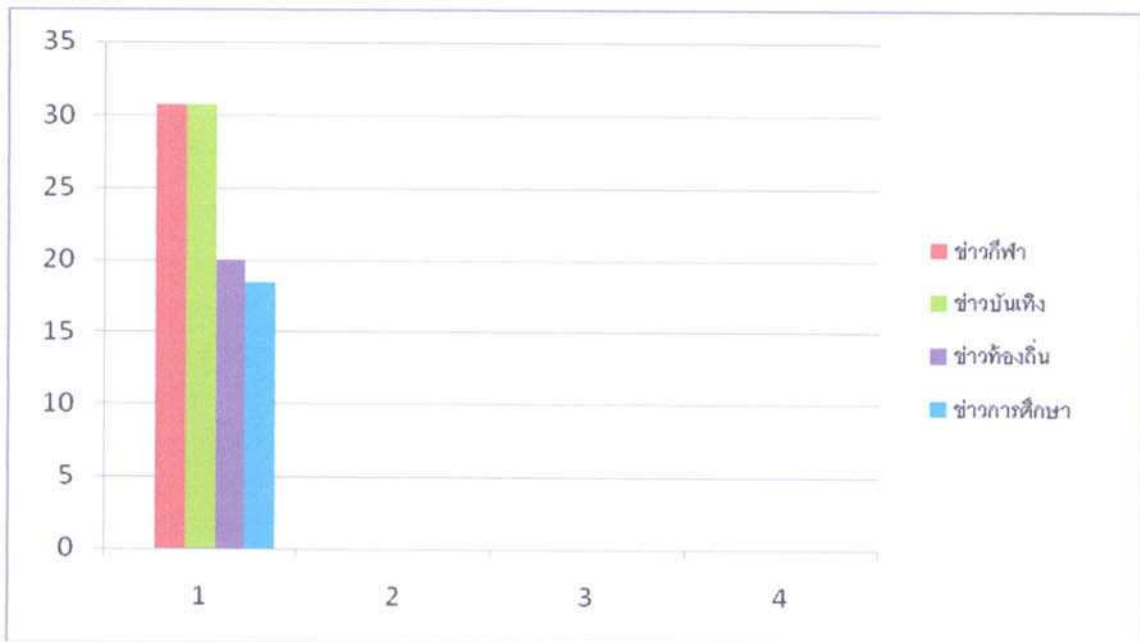
แผนภาพที่ 24 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละที่แสดงถึงเหตุผลสำคัญที่ฟังรายการจากสถานีบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ให้เหตุผลสำคัญที่รับฟังรายการจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ อันดับ 1 คือ สถานีเปิดเพลงไพเราะ (ร้อยละ 38.8) อันดับรองลงมาคือ ผู้จัดรายการพูดคุยสนุกสนานดีน่ารับฟัง (ร้อยละ 29.4) และเหตุผลลำดับต่อมาคือ สถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75 MHz ไม่มีการโฆษณาทำให้การรับฟังเนื้อหาสาระและความบันเทิงไม่สะดุด (ร้อยละ 20) และรับฟังชัดเจนดี (ร้อยละ 11.7)

จากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้นผู้วิจัยค้นพบว่าผู้ฟังรายการจากสถานีบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75 MHz ที่เป็นผู้ที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการส่วนใหญ่เป็นประชาชนในวัยทำงานตามสถานประกอบการในชุมชนในละแวกที่สามารถรับฟังวิทยุสถานีนี้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลในการฟังคือ ฟังเพลงและต้องการสื่อสารกับผู้ดำเนินรายการ และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สถานีไม่มีการโฆษณาสินค้าหรืออื่น ๆ นอกจากข่าวสารที่เป็นประโยชน์ของชุมชนและข่าวสารจากมหาวิทยาลัยเท่านั้น

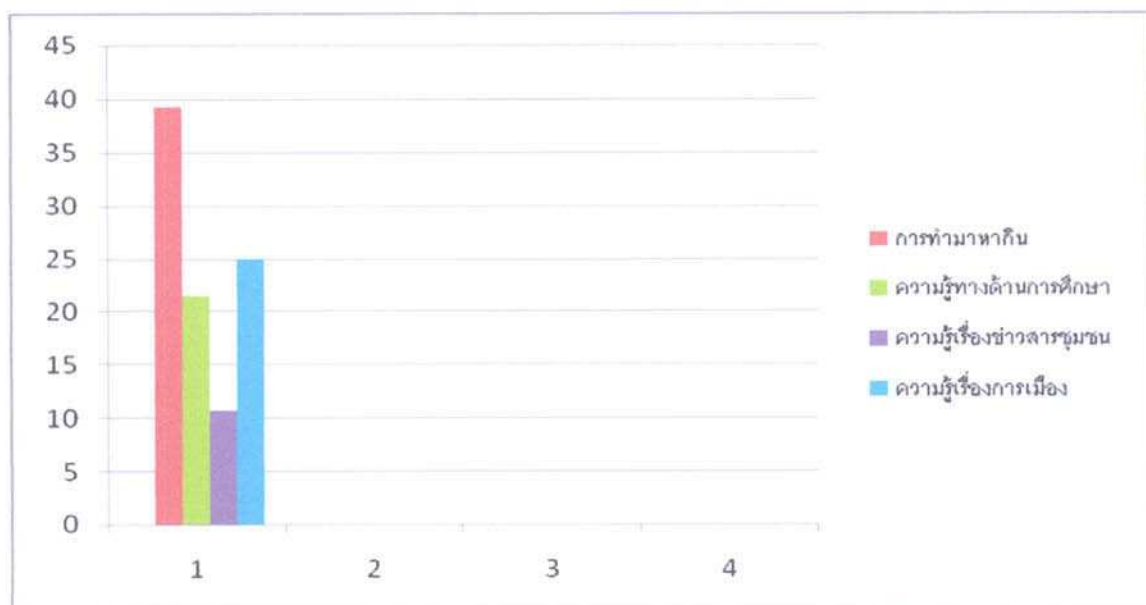
แผนภาพที่ 25 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของประเภทเพลงที่ผู้ฟังรายการวิทยุมีความต้องการฟัง จากรายการบ้านสมเด็จฯ रेดิโอ 95.75MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์พบว่า ประเภทของรายการเพลงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการรับฟังจากรายการของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ रेดิโอจำแนกอันดับแรก คือประเภทเพลงสตริง (ร้อยละ 35.3) อันดับรองลงมาคือรายการเพลงประเภทเพลงลูกทุ่ง (ร้อยละ 25.6) อันดับ 3 ผู้ฟังต้องการฟังรายการเพลงเพื่อชีวิต (ร้อยละ 24.3) และอันดับสุดท้ายผู้ฟังต้องการฟังเพลงสากล (ร้อยละ 14.6)

สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยทราบในเบื้องต้นแล้วว่าผู้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่รับฟังเพราะต้องการความบันเทิงโดยเฉพาะรายการเพลง ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ก็จะเห็นว่าผู้ฟังซึ่งส่วนใหญ่ที่เป็นวัยอายุยังไม่สูงมากประเภทของเพลงที่ต้องการฟังคือประเภทเพลงในแนวสตริง รองลงมาเป็นเพลงลูกทุ่ง เพราะผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนมากที่มาจากต่างจังหวัด และได้เข้ามาทำงานในสถานประกอบการในพื้นที่ในชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร สามารถฟังรายการเพลงไปพร้อมกับการทำงานไปด้วย และรายการเพลงสากลเป็นความต้องการอันดับสุดท้าย เพราะผู้ให้สัมภาษณ์คือกลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาไม่มากนัก

แผนภาพที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของ ประเภทรายการข่าวที่ผู้ฟังต้องการรับฟัง จากสถานีวิทยุ บ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75 MHz (จากการ สัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์) พบว่าผู้ฟังรายการวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ มีความต้องการรับฟังรายการวิทยุประเภทข่าวจำแนกเป็นประเภทข่าว ผู้ให้สัมภาษณ์ให้การรับฟังข่าวกีฬาและข่าวบันเทิง (ร้อยละ 30.7) เท่าเทียมกัน รองลงมาผู้ฟังให้สัมภาษณ์มีความต้องการรับฟังข่าวท้องถิ่น (ร้อยละ 20) และอันดับสุดท้ายผู้ฟังให้สัมภาษณ์มีความต้องการรับฟังรายการข่าวการศึกษาเป็นลำดับสุดท้าย (ร้อยละ 18.4)

สำหรับคำถามในประเด็นประเภทของข่าวที่ควรจะเป็นเนื้อหาสำคัญที่ผู้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงต้องการรับฟังเพราะนอกจากความบันเทิงในรายการวิทยุแล้วข่าวสารที่เกิดขึ้นรอบตัวประชาชนทุกคนซึ่งมีผลกระทบต่อทุกคนย่อมจะเป็นสิ่งสำคัญประการแรกในการเปิดรับสื่อของประชาชน แม้สถานีวิทยุชุมชนก็จะต้องนำเสนอรายการข่าว ทั้งที่สถานีมีความพร้อมอย่างจำกัดและจากผลการสัมภาษณ์พบว่าข่าวที่ต้องการรับฟังคือข่าวกีฬาและข่าวบันเทิงปรากฏว่ามีความต้องการเท่าเทียมกัน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นประชาชนที่อยู่ในวัยที่ไม่สูงมากดังที่กล่าวมาตอนต้น

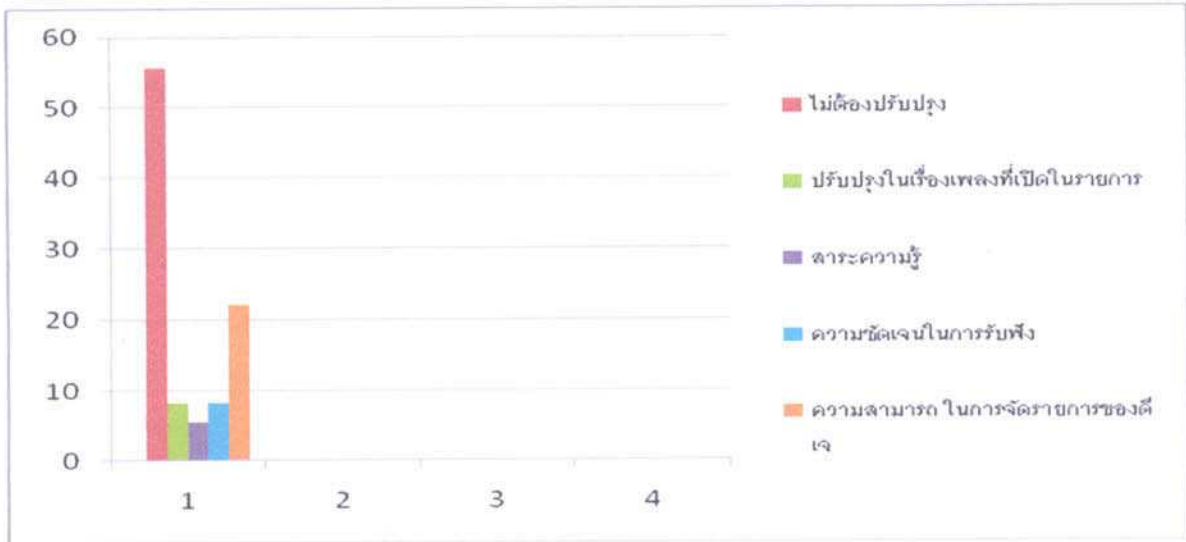

แผนภูมิที่ 27 แสดงการเปรียบเทียบประเภทของเนื้อหาสาระที่ผู้ฟังความต้องการฟังจากรายการบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz โดยการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่าผู้ฟังรายการวิทยุการบ้านสมเด็จฯเรดิโอมีความต้องการรับฟังเนื้อหาของรายการอันดับแรกเป็นความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน (ร้อยละ 39.2) รองลงมาเป็นความรู้ทางการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 21.4 อันดับต่อมาความรู้เรื่องการเมือง (ร้อยละ 25) อันดับสุดท้ายผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับความรู้เรื่องข่าวสารชุมชน (ร้อยละ 10.7)

สำหรับช่วงเวลาที่ต้องการฟังรายการจากบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้เปิดรับฟังรายการผู้ฟังรายการบ้านสมเด็จฯ เรดิโอเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์รับฟังมากที่สุดคือฟังทั้งวัน (ร้อยละ 33.9) และช่วงอันดับรองลงมาคือจะรับฟังในเวลาตอนเย็น (ร้อยละ 28.5) อันดับที่ 3 คือผู้ฟังในเวลาตอนกลางคืน (ร้อยละ 14.2) และเวลาที่ผู้ฟังน้อยที่สุดคือเวลาเช้า (ร้อยละ 5.3) และพฤติกรรมการรับฟังรายการจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ผู้ให้สัมภาษณ์และติดต่อสื่อสารกับทางสถานี ซึ่งก็เป็นกลุ่มที่นิยมรับฟังสถานีนี้ดังปรากฏตามการสำรวจ พบว่าผู้ฟังที่รับฟังแล้วส่วนใหญ่ก็จะรับฟังตลอดเวลา รองลงมาคือรับฟังในเวลาตอนเย็นเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน

การสำรวจพฤติกรรมการรับฟังรายการบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ของผู้ฟังจากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์พบว่าพฤติกรรมในการรับฟังรายการจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ผู้ให้สัมภาษณ์รับฟังที่ทำงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65 และผู้รับฟังที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 35 สำหรับการรับฟังรายการของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้สัมภาษณ์ครั้งนี้ คือผู้ที่รับฟังเป็นประจำและได้ติดต่อสื่อสารกับสถานีมาโดยตลอด ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้รับฟังพร้อมกับการทำงาน หรือประกอบอาชีพของตัวเองไปและอีกเหตุผลหนึ่งก็คือสถานีวิทยุ

บ้านสมเด็จฯ เรดิโอ จะมีเวลาออกอากาศ ตั้งแต่ 8.30 น. – 21.00 น. เป็นประจำทุกวัน ดังนั้นเวลาที่เหมาะสมในการรับฟังคือเวลาช่วงกลางวันขณะที่ทำงาน

แผนภาพที่ 28 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความต้องการในการปรับปรุงการนำเสนอรายการของผู้ฟังรายการวิทยุ จากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 1 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้สถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ปรับปรุงรายการให้เหมาะสมคือ เห็นว่าสถานีจัดรูปแบบและรายการเหมาะสม ไม่ต้องปรับปรุง (ร้อยละ 55.5) อันดับรองลงมาคือ ให้สถานีได้ปรับปรุงความสามารถ ในการจัดรายการของดีเจ (ร้อยละ 22.2) อันดับ 3 ปรับปรุงในเรื่องเพลงที่เปิดในรายการ และความชัดเจนในการรับฟัง สถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz (ร้อยละ 8.3) และสุดท้ายเรื่องที่ต้องการปรับปรุงในเรื่องสาระความรู้ในสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz (ร้อยละ 5.5)

ในท้ายสุดนี้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบการดำเนินรายการของสถานีวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ เพื่อนำผลจากการสัมภาษณ์มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังรายการ และที่สำคัญกับการวิจัยครั้งนี้คือผู้วิจัยจะนำผลการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปเป็นประเด็นที่จะตั้งวงสนทนากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางด้านความคิดและนักพัฒนา ต่าง ๆ ในรอบที่ตั้งของสถานี รอบหนึ่ง และตั้งวงสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการวิทยุชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงและผู้ที่มีประสบการณ์กับการดำเนินกิจการของวิทยุชุมชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่าผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่ารายการของทางสถานีมีความเหมาะสม สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือการจัดรายการของดีเจ เพลงที่เปิดในรายการ ความชัดเจนของการออกอากาศ เป็นลำดับ

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาในตอนต้นที่ 1 แล้วผู้วิจัยมีขั้นตอนในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน แบ่งเป็น 3 ชั้น ดังนี้

2.1 การสนทนากลุ่ม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับการพัฒนาของชุมชนมาร่วมสนทนากลุ่มเพื่อร่วมตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาของชุมชนของตนเอง

2.2 การคัดเลือกตัวแทนของชุมชน ที่มีความพร้อมและสนใจในการเข้าร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนด้วยระบบออนไลน์

2.3 การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ในการผลิตรายการวิทยุชุมชนและการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของชุมชนและได้สัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ แล้วนำประเด็นปัญหาที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวมาเป็นหัวข้อในการสนทนากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอข้อสรุปที่ได้จากการสนทนาโดยจำแนกเป็นหัวข้อตามองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร 4 องค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1. องค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร

2.2.1.1. ผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งสองครั้งต่างมีความเห็นสอดคล้องในแนวทางเดียวกันว่า ผู้ดำเนินการกิจกรรมวิทยุชุมชนต้องทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารของชุมชน และควรจะนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งประชาชนควรจะรับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวสารที่เป็นการดำเนินกิจกรรมต่างของชุมชนหรือที่เกิดขึ้นภายในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนต้องพยายามที่จะนำเสนอในรายการของวิทยุชุมชน

2.2.1.2. สถานีวิทยุชุมชนควรสนับสนุนหรือพัฒนาวิธีการให้ได้มาทั้งข่าวสารของชุมชน และเครื่องมือ ในการสื่อสารกับเครือข่าย ไม่ว่า โทรศัพท์ เครื่องคอมพิวเตอร์รวมทั้งระบบออนไลน์ นอกจากการเป็นนโยบายหรือเป็นแนวปฏิบัติของทางสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนก็ต้องสนับสนุนให้บุคลากรในสถานีมีแนวทางในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารสาระที่จะนำเสนอแก่ชุมชน

2.2.1.3. ผู้ดำเนินรายการผลิตข่าวสารของชุมชนต้องนำเสนอสาระเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่จำเป็นของชุมชน ไม่ว่าเรื่องสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องสุขภาพ หรืออื่น ๆ และวิทยุชุมชนต้องกระตุ้นให้ชุมชนได้เห็นคุณค่า ให้ชุมชนได้พูดถึงท้องถิ่นของตนเอง และแสดงถึงความต้องการชี้ให้เห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยประชาชนในชุมชนเอง

2.2.1.4. สำหรับผู้ดำเนินรายการวิทยุต้องมีความพร้อมที่จะนำเสนอข้อมูลสาระข่าวสารที่เหมาะสมกับผู้ฟังรายการวิทยุที่หลากหลาย เพราะผู้ฟังรายการวิทยุประกอบไปด้วยกลุ่มประชาชน

ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมเนื้อหาสาระต้องตามใจกลุ่มผู้ฟังด้วยความสำคัญกับการได้มาซึ่งเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอในรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

2.2.1.5. ปัญหาของผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนในฐานะของผู้ส่งสาร ประชาชนต้องการให้มีการจัดการแก้ปัญหาเรื่องการส่งคลื่นความถี่แทรกกันเองของคลื่นวิทยุต่างในรัศมีที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร

2.2.1.6. การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชน ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนมีหน้าที่ที่สำคัญในการที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีงามให้กับประชาชนผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนได้ เพราะประชาชนจำนวนหนึ่งที่รับฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชนเป็นประจำ ย่อมมีความผูกพันและเชื่อถือหากผู้ดำเนินรายการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่องก็จะสามารถสร้างสำนึกที่ดีให้กับประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

2.2.1.7. ตัวแทนของชุมชนหรือผู้นำของชุมชนยังไม่ค่อยมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้วิทยุชุมชนในการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน จึงไม่เข้าใจในวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน

2.2.1.8. ความไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมกับการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการที่ใช้สื่อของชุมชนเพราะ ไม่มีเวลาหรือเวลาที่ว่างก็ไม่ตรงกับเวลาว่างของทางสถานี ดังนั้นสถานีวิทยุชุมชนจำเป็นต้องสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ง่ายและสะดวกให้แก่ชุมชนในการที่จะเข้าร่วมในการผลิตรายการในวิทยุชุมชน

สรุป จากการสนทนากลุ่มทั้งสองกลุ่มคือผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการกระจายเสียงของชุมชน นักวิชาการ เมื่อวิเคราะห์จากการสนทนาพบว่าองค์ประกอบด้านผู้ส่งสารในรายการวิทยุชุมชนไม่ว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นผู้บริหารของสถานีวิทยุชุมชน หรือไม่ผู้นำชุมชน จะต้องเป็นผู้ที่ต้องจัดหาเนื้อหาสาระข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง นั่นคือต้องเป็นเรื่องราวของชุมชนจริง เป็นที่ต้องการและเหมาะสมกับชุมชน สำหรับการพัฒนานุเคราะห์และเครื่องมือในการสื่อสารเอง ก็ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของชุมชนนั้นด้วย

2.2.2. องค์ประกอบด้านเนื้อหา

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วยผู้ที่ดำเนินการวิทยุกระจายเสียงของชุมชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนต่างๆจากประชาชนในชุมชน จึงให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระที่เหมาะสมสอดคล้องที่ควรจะมีในรายการวิทยุชุมชนซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.2.2.1. เนื้อหาที่เป็นสาระและความบันเทิง จากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามและจากการสนทนากลุ่มพบว่าวิทยุชุมชนส่วนใหญ่แนะนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงส่วนใหญ่

ในรูปแบบของการนำเสนอรายการเพลง เล่นเกมส์ หรือพุดคุยสนทนาในรายการ แต่วิทยุชุมชนควร สอดแทรกเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องจริงของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่นรายการสารคดี รายการข่าว ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ความรู้เรื่องการทำมาหากินเรื่องสุขภาพ เป็นต้น

2.2.2.2. เนื้อหาสาระต้องดูเป้าหมายในการจัดรายการ โดยทั่วไปการจัดรายการวิทยุเป็นการนำเสนอสาระ ความรู้ ข่าวสารทั่วไป แต่สถานีวิทยุชุมชนต้องมีเป้าหมายเฉพาะของชุมชนตนเอง เช่น สถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการ โดยวัดก็มีเป้าหมายในการนำเสนอเรื่องราวหรือกิจกรรมทางด้านธรรมะ หรือกิจกรรมของสงฆ์หรือสถานีวิทยุที่ดำเนินการ โดยมหาวิทยาลัย ก็จะมีเป้าหมายเฉพาะในทางวิชาการมากขึ้น สำหรับตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชนก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาในรายการของวิทยุชุมชนไว้ว่า เป้าหมายเฉพาะเช่นการสร้างความมั่นใจให้ชุมชน การยกระดับความคิด ความรับผิดชอบต่อชุมชน และเปิด โอกาสให้ประชาชน ได้แสดงความรู้สึกลึกลงถึงความต้องการและชี้แนะปัญหาของชุมชน

2.2.2.3. สถานีวิทยุชุมชนสนับสนุนว่าเนื้อหาสาระในรายการวิทยุชุมชนก็ต้องอาศัยจากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบที่ตั้งของสถานีนั้นเอง เพราะมีหลายหน่วยงานที่ต้องการสื่อสารกับชุมชน โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เพราะชุมชนเป็นหน่วยที่เล็กที่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจกับการให้เนื้อหาสาระจากหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานภายในที่มีผลกระทบกับชุมชนโดยตรง

2.2.2.4. สถานีวิทยุชุมชนต้องจัดเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชน ต้องคำนึงถึงช่วงเวลาที สอดคล้องกับบริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชน

2.2.2.5. เมื่อชุมชนมีลักษณะที่หลากหลายความต้องการของชุมชนก็ย่อมแตกต่างกัน เนื้อหาภายในชุมชนไม่ว่าเรื่องทำมาหากิน ศิลปวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา ความสำคัญและ ปัญหาต่างๆ ของชุมชน รายการวิทยุเพียงรายการเดียว จึงเอาใจชุมชนทุกชุมชน ไม่ได้

สรุปจากการสนทนากลุ่มในเรื่องเนื้อหาสาระที่วิทยุชุมชนจะนำเสนอเผยแพร่ไปยัง ประชาชนมีเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในชุมชนเองอยู่แล้วอย่างมากมายเพียงที่สถานีวิทยุชุมชนจะต้อง มีการเตรียมการเพื่อให้ได้ข้อมูลนั้นมาอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

2.2.3. องค์ประกอบด้านสื่อ

สำหรับการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ถึงแม้ว่าได้ดำเนินการมาแล้วนับสิบ ปีในประเทศไทย แต่ก็ยังประสบกับปัญหาอย่างต่อเนื่อง จากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ซึ่งแต่ละสถานีก็มี จุดเด่น จุดด้อย แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสถานีที่ ดังนั้นวิธีการพัฒนาในเรื่องนี้ ก็มีรูปแบบที่ต่างกันไป จากการสนทนากลุ่มในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนต้องดำเนินการ ในรูปแบบต่าง ๆ ดังเช่น

2.2.3.1. ความยากง่ายในการผลิต สำหรับสถานีวิทยุชุมชนก็ต้องพัฒนาสื่อของตนเองตามความพร้อม ที่สถานีมีอยู่ เมื่อสถานีมีเครื่องมือในการสื่อสารต้องประยุกต์มาใช้ในรายการวิทยุในรูปแบบของการสนทนา การสัมภาษณ์ การพูดคุยกับผู้ฟัง เป็นต้น

2.2.3.2. แนวความคิดและนโยบายของแต่ละคลื่นก็สำคัญที่จะทำให้สถานีวิทยุชุมชนได้เป็นช่องทางสื่อสารของชุมชนอย่างแท้จริง สถานีจะต้องสร้างขีดความสามารถให้กับนักจัดรายการในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่สามารถนำเข้ามาพัฒนารายการของวิทยุชุมชน

2.2.3.3. การดำเนินกิจการของวิทยุชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากแล้ว ดังนั้น การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงสื่อวิทยุชุมชนมากขึ้นทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและการพัฒนาสื่อที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมได้ง่าย เช่น การโฟนอินเข้ารายการ การส่ง SMS และการออนไลน์อื่น ๆ เป็นต้น

สรุปการดำเนินกิจการของวิทยุชุมชนของแต่ละชุมชนก็มีรูปแบบที่ต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานี แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นผู้ดำเนินกิจการของวิทยุชุมชนจะต้องพยายามพัฒนาสื่อของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและต้องมีเนื้อหาสาระที่จะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนโดยรวมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ดำเนินกิจการกระจายเสียงเพื่อกลุ่มคนหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ

2.2.4. องค์กรประกอบด้านผู้รับสาร

โดยปกติการดำเนินกิจการกระจายเสียงในปัจจุบันนี้ องค์กรประกอบที่สำคัญเป็นอันดับแรก ก็คือ ผู้ฟังรายการหรือผู้รับสารนั่นเอง ซึ่งวิทยุกระจายเสียงสถานีหลักจะคำนึงถึงกลุ่มผู้ฟังเป็นสำคัญ ดังนั้นการดำเนินกิจการจึงต้องตัดสินใจเลือกกลุ่มผู้ฟังของตนเอง เพราะทุกวันนี้วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเฉพาะบุคคลไปแล้วแต่วิทยุชุมชนยังต้องดำรงไว้ในเรื่องต้องทำตัวให้เป็นสื่อสำหรับทุกคนในชุมชนที่มีความแตกต่างกันอยู่มาก จากความคิดเห็นของผู้ดำเนินกิจการวิทยุชุมชนและจากมุมมองของผู้ที่ใช้บริการของวิทยุชุมชนในชุมชนของตนเอง หลายท่านได้กล่าวสรุปไว้ดังนี้

2.2.4.1. งานวิทยุชุมชนเป็นงานสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ เมื่อผู้ฟังรายการวิทยุในฐานะที่เป็นตัวแทนประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนนั้นเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนต้องมีกลยุทธ์ในการแสวงหาอาสาสมัคร โดยเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

2.2.4.2. บทบาทของอาสาสมัครที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชน เช่น เป็นผู้รวบรวมเรื่องราวที่มีอยู่ในชุมชน เป็นผู้แนะนำ เป็นผู้ประสานแหล่งข่าวหรือเป็นผู้ร่วมจัดรายการในบางโอกาสเป็นผู้จัดรายการหลักของชุมชน หรือเป็นผู้ตรวจสอบผลการจัดรายการของวิทยุชุมชน หรือตรวจสอบความถูกต้องต่าง ๆ ของข่าวสารในรายการที่ได้นำเสนอไป

สรุปจากความคิดเห็นของผู้ที่ดำเนินกิจการกระจายเสียงของชุมชนและจากผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาของชุมชนมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป แต่สามารถสรุปได้ว่า ผู้ทำสื่อเองก็ไม่สามารถดำเนินกิจการกระจายเสียงไปโดยไม่สนใจผู้ฟังรายการเลยไม่ได้ สำหรับผู้ฟังรายการหรือผู้ที่ใช้วิทยุชุมชนเพื่อการพัฒนาของชุมชนก็จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการหรือไม่ก็ต้องหาช่องทางสื่อสารให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนทราบความต้องการที่จริงของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ 3 ฝึกรการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาในตอนต้น 2 แล้วผู้วิจัยมีขั้นตอนในการฝึกรการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

- 3.1 การคัดเลือกตัวแทนของชุมชนที่มีความพร้อมและสนใจในการเข้าร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนด้วยระบบออนไลน์
- 3.2 การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุชุมชนและการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

3.1.การคัดเลือกตัวแทนของชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้สนทนาคู่คุยกับผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาของชุมชนทั้ง 9 ชุมชน และได้เชิญชวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมทดลองใช้วิทยุทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนคัดเลือกส่งคนเข้ามาฝึกอบรมได้ ดังนี้

- 1.ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ประชากร จำนวน 1,367 คน มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 3 คน
- 2.ชุมชนวัดบางไส้ไก่บ้านสมเด็จฯ ประชากร จำนวน 1,300 คน มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 3 คน
- 3.ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ ประชากร จำนวน 980 คนมีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 4 คน
- 4.ชุมชนประสานมิตร ประชากร จำนวน จำนวน 2,262 คน มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 3 คน
- 5.ชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จฯ ประชากร จำนวน 1,424 คน มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 3 คน
- 6.ชุมชนวัดประดิษฐาราม ประชากร 1,000 คน มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 3 คน
- 7.ชุมชนสี่แยกบ้านแขก ประชากร จำนวน 1,160 คนมีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 4 คน
- 8.ชุมชนศรีภูมิ ประชากร จำนวน 1,131 คน มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 3 คน
- 9.ชุมชนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีตัวแทนเข้าฝึกอบรม 10 คน

ตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ รวมทั้ง ตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รวมทั้งหมดจำนวน 36 คน ได้เข้ารับการฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและการรับส่งข้อมูลทางระบบออนไลน์

3.2 การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุชุมชนและการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

ขั้นตอนนี้เมื่อผู้วิจัยได้ตัวแทนจากชุมชนที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน มีเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรมแบ่งเป็น 4 เรื่อง ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเผยแพร่ข่าวสาร
3. การตั้งสถานีวิทยุออนไลน์
4. การตัดต่อเสียงด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 4)

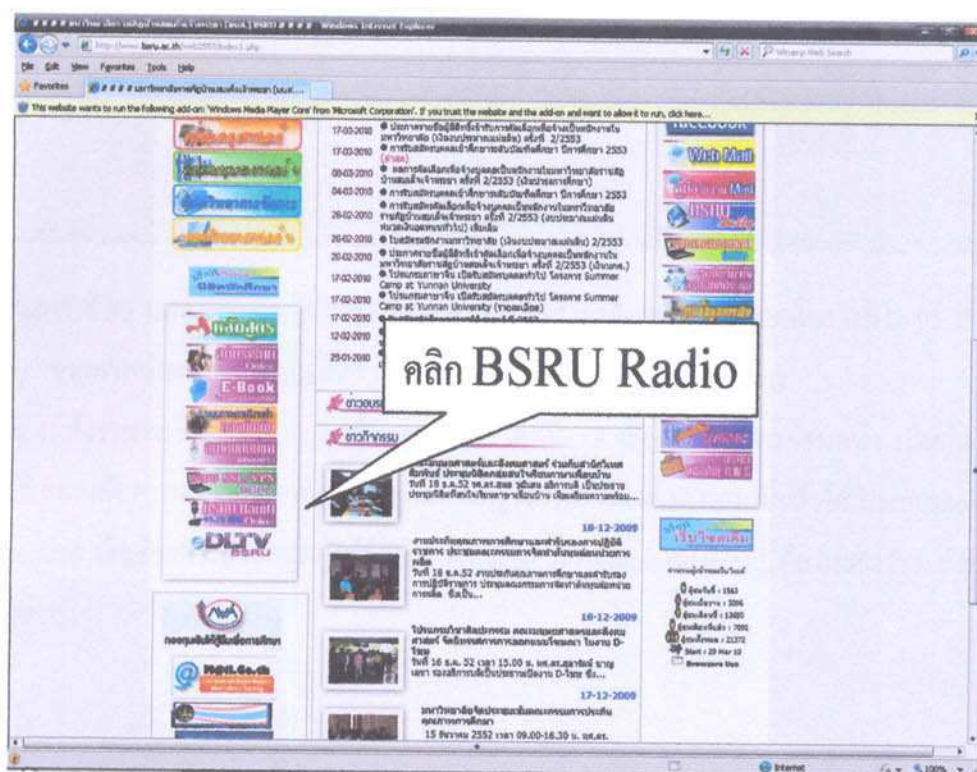
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองส่งกระจายเสียงรูปแบบรายการวิทยุชุมชนตามความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในชุมชนซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่ ตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมจนสามารถผลิตรายการวิทยุได้เองแล้ว โดยผู้วิจัยให้ตัวแทนของชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชนได้สะดวกและง่ายโดยใช้สถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz ซึ่งการทดลองได้ดำเนินการระหว่าง เดือน ธันวาคม 2552 - มกราคม 2553 เป็นเวลา 2 เดือน โดยใช้ผังรายการตามปกคิของทางสถานี ซึ่งเมื่อผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข่าวสารในชุมชนให้มีรูปแบบของการกระจายเสียงแล้วและสามารถผลิตได้เองที่บ้าน ที่พัก หรือที่อื่น แล้วบันทึกเป็นรูปแบบต่างดังนี้

- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์เสียงหรือวิดีโอ นามสกุล .WMA , .MPG , .AVI
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์ที่มีการบีบอัดข้อมูลจำพวกนามสกุล .RAR , .ZIP
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์ Microsoft Office Word นามสกุล .DOC
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์รูปภาพนามสกุล .JPG , .BMP
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์ข้อมูลที่ต้องใช้โปรแกรมเปิดนามสกุล .PDF
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์ข้อมูลที่ต้องทำการติดตั้งก่อนจึงจะเปิดดูได้นามสกุล .EXE
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นนามสกุล .DOCX , .3GP , .AMR
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่มีลักษณะเป็นแฟ้มข้อมูล
- สัญลักษณ์ของไฟล์ที่เป็นไฟล์เสียงนามสกุล .WAV , .MP3

การนำเสนอผลงาน การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน หลังจากที่ได้แทนจากชุมชนได้ไฟล์ตามที่ตัวเองสะดวกแล้วก็ทำการ Down Load ไฟล์ข่าวสารไปยัง Web site ของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จเจ้าพระยา FM 97.75 MHz คือ <http://www.bsru.ac.th> โดยมีขั้นตอนในการรับส่งข้อมูลได้ ดังนี้

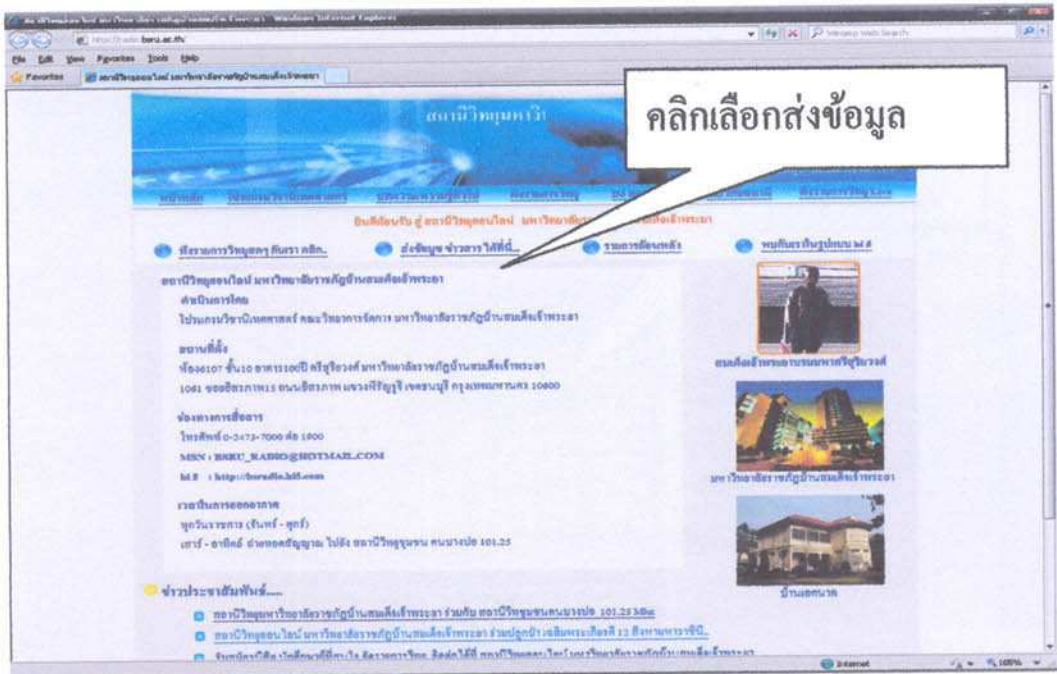
ขั้นตอนการส่งข้อมูล

1. เมื่อตัวแทนผลิตรายการวิทยุจากชุมชนในลักษณะของไฟล์รูปแบบต่าง ๆ แล้วสามารถ เข้า เว็ [ป้ <http://www.bsru.ac.th> เพื่อ หาช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร ดังภาพข้างล่างนี้](http://www.bsru.ac.th)

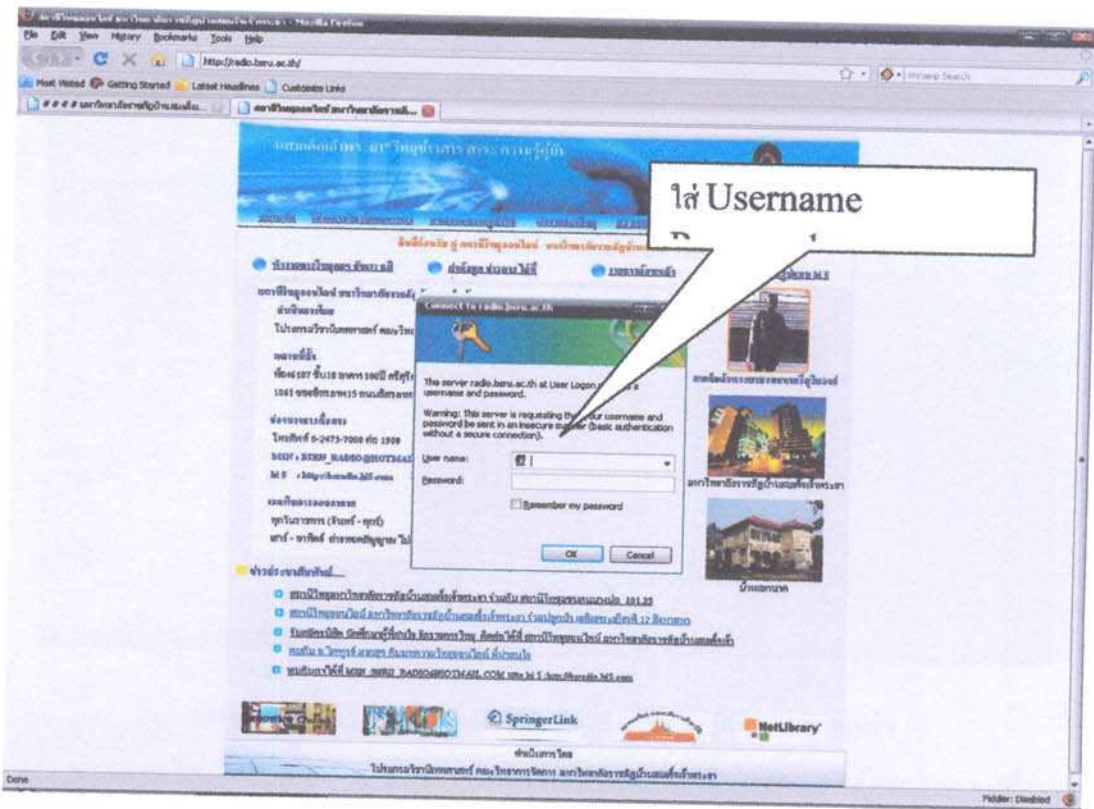
แผนภาพที่ 29 แสดงหน้า Web Site ของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 95.75 MHz

2. จากภาพ เมื่อเข้าสู่หน้า Web Site ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา แล้วให้คลิก ไปที่ BSRU Radio หน้า web site ก็จะปรากฏช่องทางในการสื่อสาร แล้วให้ผู้ต้องการส่งข้อมูลคลิกเลือกส่งข้อมูลข่าวสารได้ที่นี้

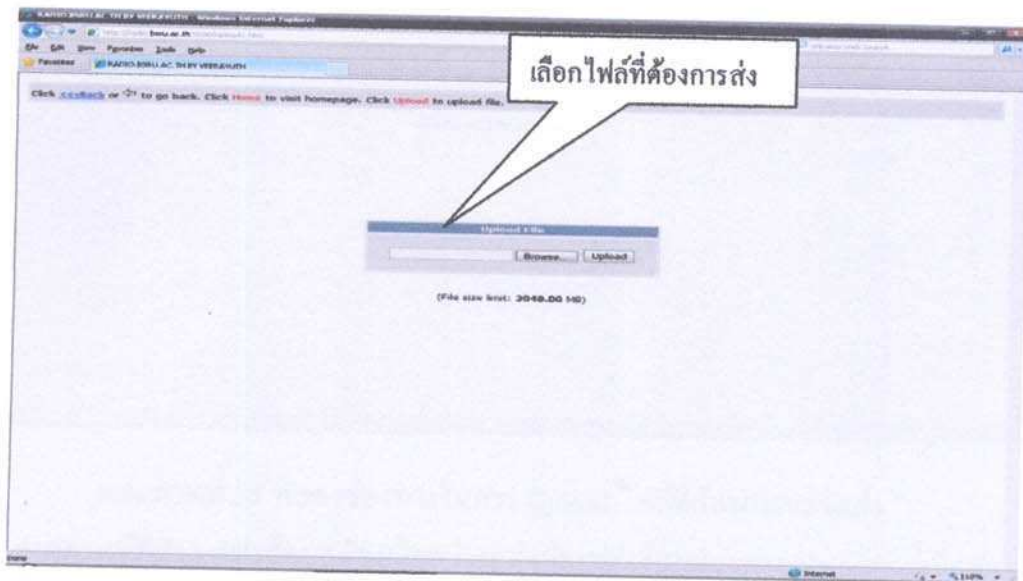
แผนภาพที่ 30 แสดงช่องทางในการ Download ข้อมูลส่งมายังสถานีบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75MHz

3. จากภาพเมื่อเข้าสู่หน้านี้ ผู้ใช้ก็สามารถเลือกทำรายการในหลายรายการ เช่น 1. ฟังรายการวิทยุสดๆ 2. ส่งข้อมูลข่าวสารได้ที่นี้ 3. เลือกฟังรายการย้อนหลัง เป็นต้น เมื่อตัวแทนต้องการส่งข้อมูลมายังสถานีทุกคนต้องรู้จักรหัสผ่านของทางสถานีแล้วใส่ Username Password เมื่อต้องการส่งข้อมูลผู้ใช้ต้องมี Username คือ AdminPassword คือ 08901217 ดังภาพข้างล่างนี้

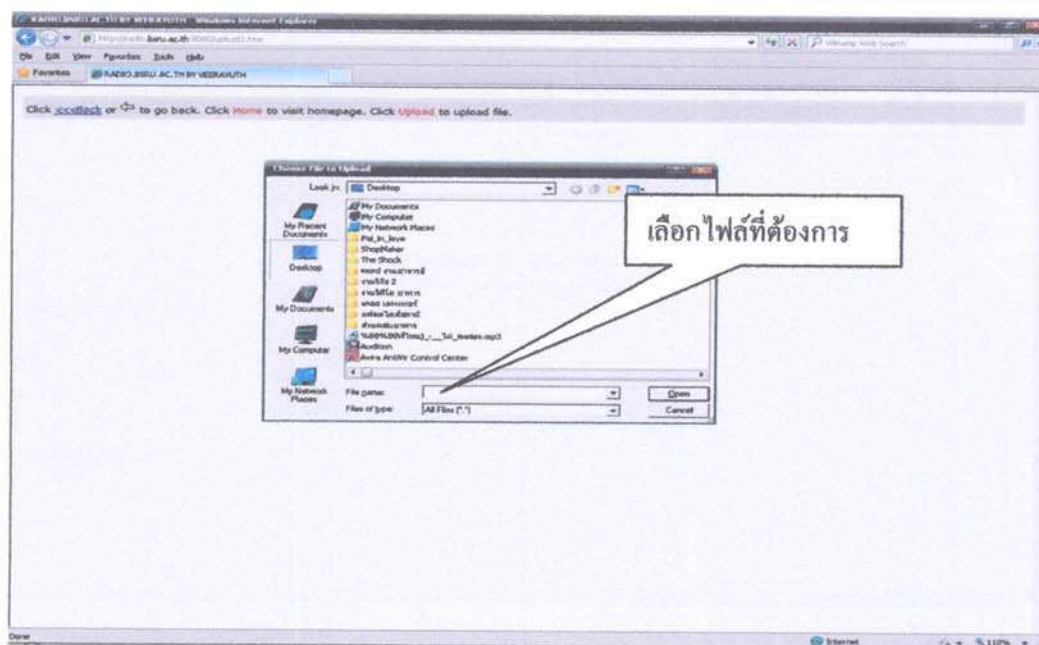
แผนภาพที่ 31 แสดงช่องทางในการใส่รหัสผ่านสำหรับการส่งข้อมูล

4. จากภาพผู้ที่ส่งข้อมูลมายังสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz ต้องใส่รหัสผ่านก่อนแล้วทำการ Browse เลือกไฟล์ที่ต้องการ ส่งเสร็จแล้วผู้ที่จะส่งไฟล์ข่าวสารที่บันทึกในรูปแบบไฟล์ต่าง ๆ (ที่กล่าวมาแล้ว) ที่ต้องการส่งขึ้นมา ก่อน ดังภาพ

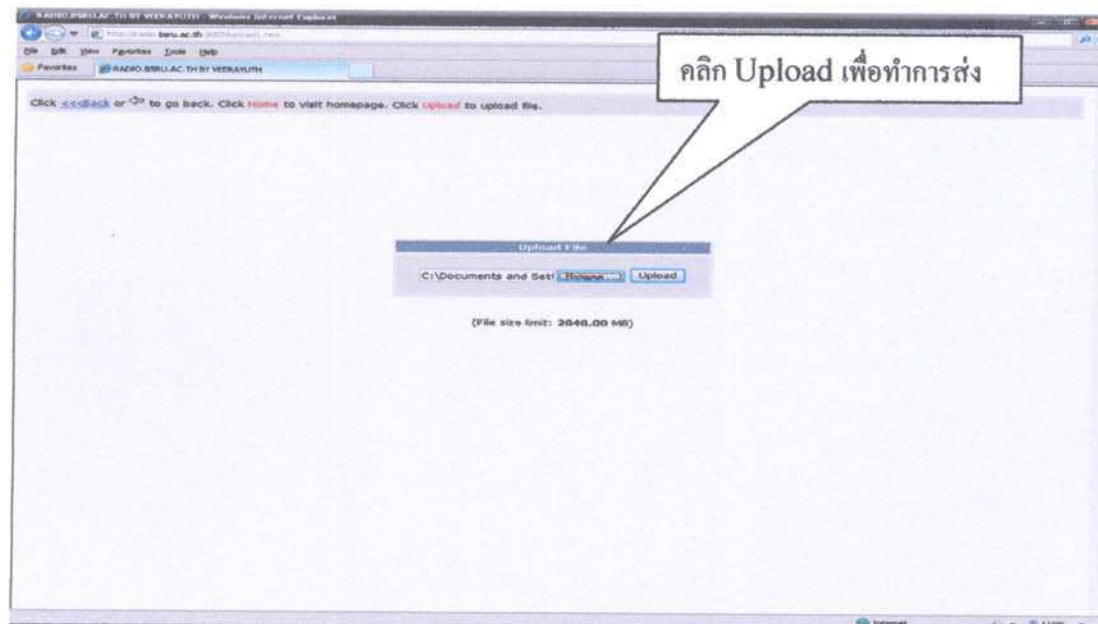
แผนภาพที่ 32 แสดงช่องทางการเลือกไฟล์ข้อมูลที่ต้องการส่ง

5. จากภาพผู้ต้องการส่งข้อมูลทำการ Browse ข้อมูล ก่อนที่ผู้ต้องการส่งข้อมูลเลือกไฟล์ที่ต้องการส่งแล้วเลือกไฟล์ที่พร้อมจะส่งดังภาพ

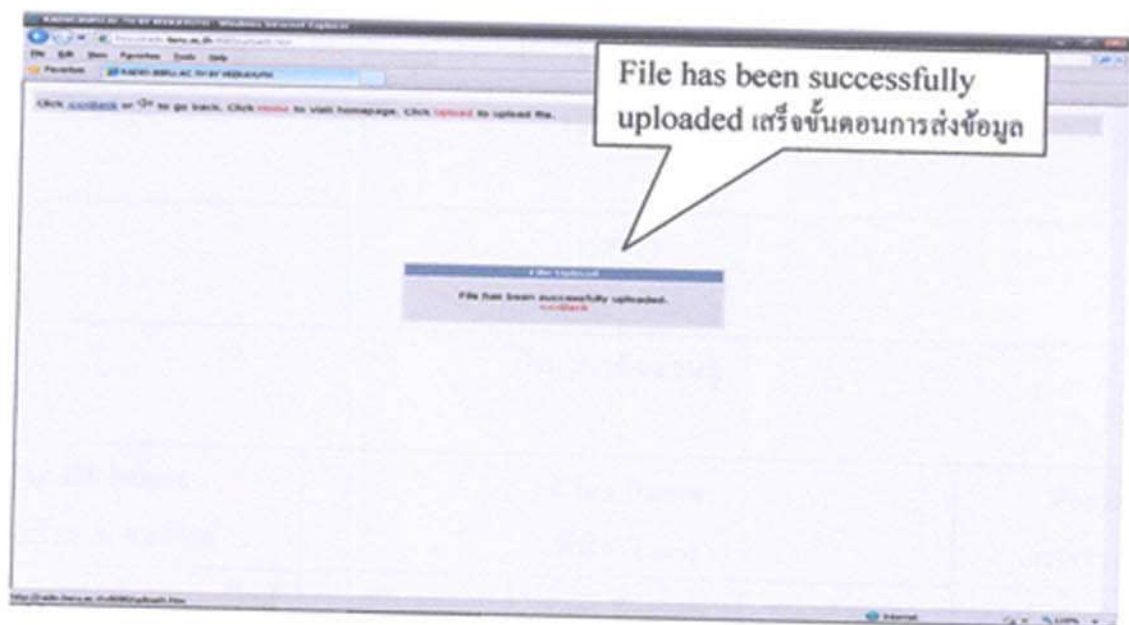
แผนภาพที่ 33 แสดงช่องทางการเลือกไฟล์ที่ต้องการจะจัดส่ง

6. จากภาพไฟล์ข้อมูลต่าง ๆ ปรากฏมาผู้ต้องการส่งเลือกไฟล์ข้อมูลที่ต้องการส่ง แล้วทำการคลิก Upload เพื่อทำการส่งข้อมูล ผู้ส่งข้อมูลข่าวสารก็ Upload ดังภาพต่อไป

แผนภาพที่ 34 แสดงช่องทางการ Upload ไฟล์ที่ต้องการจะจัดส่ง

7. จากภาพผู้ที่ทำการส่งข้อมูลต้องเลือกว่าจะส่งข้อมูลก็เลือกช่องทาง Upload แต่เมื่อต้องการจะรับข้อมูลจากสถานีวิชบุบ้านสมเด็จพระดิโอกี้เลือกช่องทาง Download และขั้นตอนต่อไปผู้ส่งข้อมูล รอสักครู่ จนขึ้น File has been successfully uploaded เสร็จขั้นตอนการส่งข้อมูลข่าวสาร ดังภาพต่อไป

แผนภาพที่ 35 แสดงการ Upload ไฟล์ที่จัดส่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว

8. จากภาพแสดงการรับส่งข้อมูล Online จากผู้แทนในชุมชนส่งมายังสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ 1
เรดิโอ FM 95.75 MHz

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
7.30 – 8.00 น.	เปิดสถานี						
8.00 – 10.00 น.	คุยข่าว						
10.00 – 12.00 น.	บ้านสมเด็จพระนเรศวร						
12.00 – 14.00 น.	Top Hit Music हत्यक्तर & चलततत		Club Dance तनत (Esso)			PopZoneMusic तरतरत & अनुतरत	
14.00 – 17.00 น.	ตุततततर तनतत & तरतरत	तरतरतरतर ตุतत तरतरतर	तरतरतर तरतरतर तरतर	Teen Varaity तरतरतर (Gus)	Good Music तरतर (John)	ตุतततरतर तरतरतर (Au)	Healty Music तरतर (Opor)
17.00 – 19.00 น.	तरतरतरतर तरतरतरतरतरतर तरतर (Ball)			तरतरतरतर तरतरतर (Nine)		Science Time तरतर & तरतरतर	
19.00 – 19.30 น.	तरतरतर तरतर.						
19.30 – 21.00 น.	तर तरतरतरतर तरतरतर (Gate)		तरतरतरतर तरतरतर (Dear)			तरतरतरतर तरतरतर & तर तर	
21.00 น.	तरतर						

तरतर 36 तरतरतरतरतरतर तरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतरतर
तरतर FM 95.75 MHz

ตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการจัดรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

(วัตถุประสงค์ข้อที่ 5)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน เพื่อสนับสนุนกระบวนการพัฒนาชุมชน ในบทนี้การประเมินผลการทดลองใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเป็นเวลา 2 เดือน นับตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2552 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2553 ผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินผลเป็น 2 ขั้นตอน

5.1. วิเคราะห์เนื้อหาสาระจากไฟล์ทั้ง 3 ชนิด โดยใช้ตัวชี้วัดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน 4 มิติ ที่กล่าวมา แล้วบันทึกผลการดำเนินการส่งรูปแบบของข่าวในลักษณะของการออนไลน์จากตัวแทนของชุมชนใน 3 รูปแบบ คือ

5.1.1. รูปแบบของไฟล์เสียง ในลักษณะของรายการข่าววิทยุกระจายเสียง สั้น ๆ

ความยาว 1-3 นาที

5.1.2. รูปแบบของไฟล์ภาพในลักษณะของภาพข่าวของชุมชน

5.1.3. รูปแบบของไฟล์ (word) ในลักษณะของบทข่าวสั้น ๆ ความยาว 1/2 หน้า

กระดาษเอ 4

5.2. การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ฟังรายการสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ रेดิโอ FM 95.75 MHz ทางโทรศัพท์หลังจากที่ได้เผยแพร่ไปแล้ว

จากการทดลองจัดรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน โดยมีการส่งผ่านรายการระหว่างผู้ดำเนินรายการในชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมกับทางสถานีวิทยุ บ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz ผู้ร่วมทดลองสามารถส่งผ่านรายการทาง <http://www.bsru.ac.th> รูปแบบของหน้า Website ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

File Name	Size	Date
file:accedf-4921117351060	20480	01/28/2010 09:14:28AM
file:accedf-4921117351060	172246	01/28/2010 09:14:28AM
file:accedf-4921117351060	257983	01/28/2010 09:14:28AM
file:accedf-4921117351060	327133	01/27/2009 02:26:18AM
file:accedf-4921117351060	595484	02/27/2009 09:19:04AM
file:accedf-4921117351060	837642	02/13/2010 09:28:09AM
file:accedf-4921117351060	2112078	02/13/2010 09:28:09AM
file:accedf-4921117351060	3261167	01/04/2010 08:45:08AM
file:accedf-4921117351060	4922023	02/22/2010 02:04:02AM
file:accedf-4921117351060	4022953	02/22/2010 02:04:02AM
file:accedf-4921117351060	4227744	02/22/2010 02:04:02AM
file:accedf-4921117351060	823403	01/23/2009 21:01:08AM
file:accedf-4921117351060	3291882	02/02/2009 09:14:08AM
file:accedf-4921117351060	307240	02/09/2010 03:27:09AM
file:accedf-4921117351060	1229574	01/04/2010 03:19:08AM
file:accedf-4921117351060	4499712	02/18/2010 11:02:09AM
file:accedf-4921117351060	189882	02/12/2009 03:04:08AM
file:accedf-4921117351060	2001704	02/18/2010 11:02:09AM
file:accedf-4921117351060	1317512	01/20/2009 10:19:08AM
file:accedf-4921117351060	497452	01/27/2009 01:24:08AM
file:accedf-4921117351060	722221	02/12/2010 11:20:09AM
file:accedf-4921117351060	122218	02/09/2009 09:14:08AM
file:accedf-4921117351060	429298	01/27/2009 01:24:08AM
file:accedf-4921117351060	175910	02/02/2010 03:17:08AM
file:accedf-4921117351060	111944	02/09/2010 11:02:09AM
file:accedf-4921117351060	827938	02/05/2010 11:02:09AM
file:accedf-4921117351060	402482	02/03/2010 07:11:08AM
file:accedf-4921117351060	223262	02/15/2010 03:03:08AM
file:accedf-4921117351060	261112	02/18/2010 10:39:08AM
file:accedf-4921117351060	47052	02/18/2010 10:39:08AM
file:accedf-4921117351060	261224	02/10/2010 07:18:08AM
file:accedf-4921117351060	327206	02/12/2010 03:17:08AM
file:accedf-4921117351060	2418283	02/12/2010 04:18:08AM
file:accedf-4921117351060	32942	02/17/2009 09:14:08AM
file:accedf-4921117351060	1227376	02/18/2010 07:40:08AM
file:accedf-4921117351060	802102	02/18/2010 10:39:08AM
file:accedf-4921117351060	261112	02/15/2010 10:39:08AM
file:accedf-4921117351060	74240	02/18/2010 10:39:08AM
file:accedf-4921117351060	10749862	02/02/2010 11:27:08AM
file:accedf-4921117351060	2421584	01/02/2010 11:27:08AM
file:accedf-4921117351060	1279252	01/11/2010 04:14:08AM
file:accedf-4921117351060	20792	01/17/2010 04:14:08AM
file:accedf-4921117351060	208712	01/11/2010 04:14:08AM
file:accedf-4921117351060	562188	02/11/2010 03:03:08AM
file:accedf-4921117351060	492248	02/11/2010 03:03:08AM
file:accedf-4921117351060	2081233	01/04/2010 03:17:08AM
file:accedf-4921117351060	237988	02/14/2010 11:02:09AM
file:accedf-4921117351060	219422	01/31/2009 03:17:08AM

แผนภาพที่ 37 แสดงตัวอย่างของรูปแบบรายการวิทยุที่ผู้แทนของชุมชน ได้ส่งผ่านมาร่วมออกอากาศ โดยผ่าน <http://www.bsru.ac.th>

จากแผนภาพแสดงถึงรูปแบบของไฟล์ประเภทต่าง ๆ คือ

1. ไฟล์เสียง ก็จะนำเข้าออกอากาศในรายการวิทยุของสถานีทุกคืนชั่วโมงทุกรายการ
2. ไฟล์ภาพให้ผู้ดำเนินรายการคัดเลือกและศึกษาทำความเข้าใจและนำเสนอสาระที่ได้จากภาพออกอากาศในรายการต่าง ๆ ของสถานี
3. ไฟล์ที่เป็น Word ผู้ดำเนินรายการนำมาอ่านศึกษาให้เข้าใจ และนำไปออกอากาศในรายการต่าง ๆ ของสถานี

การดำเนินการในขั้นนี้เมื่อสถานีได้รับรูปแบบรายการจากชุมชนจากไฟล์ดังกล่าวแล้วก็ทำการ Upload เพื่อคัดเลือกและแก้ไขสำหรับไฟล์เสียงที่ไม่สมบูรณ์เสร็จแล้วนำไปออกอากาศร่วมในรายการปกติต่อไป

5.1. วิเคราะห์เนื้อหาสาระจากไฟล์ทั้ง 3 ชนิด โดยใช้ตัวชี้วัดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน 4 มิติ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข่าวสารทั้ง 3 รูปแบบ มาประเมินว่าจากการทดลองครั้งนี้ มีผลจะสนับสนุนกระบวนการพัฒนาของชุมชนอย่างไร โดยวิเคราะห์สาระของข่าวสารทั้ง 4 รูปแบบ ที่กล่าวมา จำแนกตามมิติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาของชุมชน 4 มิติ คือ

ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวม ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนเป็นดัชนีที่สะท้อนภาพรวมของปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชน อันมีนัยถึงความสามารถในการดำรงชีวิตของชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรี ชุมชนที่มีความเข้มแข็งคือ ชุมชนที่สามารถมีความรักและความห่วงใยในชุมชน มีวิสัยทัศน์สามารถคาดการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งมองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนนี้จะประกอบด้วยมิติย่อยที่สำคัญ 4 มิติ ได้แก่ (1) ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน (2) ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน (3) การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน (4) มีความรักและความห่วงใยในชุมชน

5.1.1. ดัชนีวัดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีความเป็นอิสระที่จะกำหนดทางเลือกในการจัดการกับปัญหาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน โดยไม่หวังพึ่งพิงภายนอกมีอำนาจในการต่อรองเพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของชุมชนบริโภคผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งสามารถระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชนได้ไม่ต้องรอทุนจากภายนอก ตัวชี้วัดในมิตินี้ ได้แก่ (1) มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่พึ่งพิงภายนอก (2) ความสำคัญในการปฏิเสธข้อเสนอที่ไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง (3) การบริโภคผลผลิตในชุมชนต่อการบริโภคทั้งหมดและ (4) ประสบการณ์ความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชน

5.1.2. ตัวชี้วัดวัดความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยเป็นมิติหนึ่งที่มีความสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชน การวัดว่าชุมชนมีความมั่นคงปลอดภัยหรือไม่นั้น อาจดูได้จากอุบัติเหตุและอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ความใกล้ชิดสนิทสนมของคนในชุมชนก็เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงมั่นคงปลอดภัยของชุมชน ได้ด้วยเช่นกัน เพราะถ้าคนในชุมชนมีความไว้วางใจกันสูง ชุมชนนั้นก็ก็จะมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูงด้วยเช่นกัน ตัวชี้วัดในมิตินี้ ได้แก่ (1) ความใกล้ชิดและไว้วางใจกันในชุมชน (2) สมบัติสาธารณะไม่ถูกทำลาย ตัวชี้วัดในมิตินี้ ได้แก่ (3) สิทธิในการใช้ทรัพยากรชุมชนโดยปราศจากอิทธิพลที่ไม่เป็นธรรม (4) การมีระบบความช่วยเหลือให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ (5) อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและ (6) อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในชุมชน

5.1.3. ตัวชี้วัดวัดการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน หมายถึง การที่คนในชุมชนมีความเข้าใจในปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่และสามารถกำหนดเป้าหมาย และทิศทางของชุมชนในอนาคตโดยสามารถวางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ตัวชี้วัดในมิตินี้ ได้แก่ (1) ความสามารถของชุมชนในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (2) ความสามารถของชุมชนในการมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาของชุมชน

5.1.4. ตัวชี้วัดวัดความรักและห่วงใยชุมชน ความรักและห่วงใยชุมชน หมายถึง การที่คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน รวมทั้งมีความภาคภูมิใจและตระหนักในศักดิ์ศรี

ของชุมชนมีการสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนอย่างต่อเนื่องด้วยวัดในมิตินี้ ได้แก่ (1) ชาวชนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนที่มีมาแต่เดิม (2) ชาวชนรู้ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม ด้วยวัดในมิตินี้ ได้แก่ (3) การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาของชุมชน (4) การดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน

เมื่อการทดลองครบทุก 15 วันผู้วิจัยก็ทำการDownloadข้อมูลที่บันทึกไว้ใน Serbwer ของทางสถานีแล้วทำการวิเคราะห์ตามประเด็นหลัก 4 ประเด็น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงผลสรุปจากการ Up Load ข่าวสารของชุมชน รูปแบบของบทข่าววิทยุ ไฟล์เสียง และภาพข่าว เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz ประจำเดือน 1-15 ธันวาคม 2552

ที่	วันที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	รวม
	ความสามารถในการพึ่งตนเอง																
1	โครงการต่าง ๆ ของชุมชน												//				2
2	โครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการ							o					/				2
3	การบริการธุรกิจ/การค้าขายในชุมชน							//					//				4
4	แหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน																0
5	การเรียไ้ระคะมทุนจากภายในหมู่บ้าน																0
	ความรักและหวงแหนชุมชน																
1	การร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน							/					////				9
2	ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น							/					////				1
3	ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม							////					////		/		8
	ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน																
1	การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน																0
2	การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ																0
3	การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน																0
4	การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน																0
5	การป้องกันยาเสพติด																0
6	การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน														/		1
	วิสัยทัศน์																
1	การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย							/					/				2
2	ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน												/				1
3	ความรู้ด้านกฎหมาย																1
4	ความรู้ด้านการศึกษา							/			o		//				4

/ แทน ไฟล์เสียงรูปแบบข่าวสั้น 1-3 นาที

o แทน ไฟล์บทของข่าวสั้น ๆ ไม่เกิน 1-3 นาที

* แทน ไฟล์ ภาพข่าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารหลังจากที่ตัวแทนของแต่ละชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75 MHz ตั้งแต่วันที่ 1-15 ธันวาคม 2552 โดยจำแนกข่าวสารต่างๆตามมิติ 4 ด้านตลอดเวลา 15 วัน ผลปรากฏว่า

1. มิติความสามารถในการพึ่งตนเอง	มีการออนไลน์	8	เรื่อง
2. มิติความรักและห่วงใยชุมชน	มีการออนไลน์	18	เรื่อง
3. มิติความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน	มีการออนไลน์	1	เรื่อง
4. มิติวิสัยทัศน์ของชุมชน	มีการออนไลน์	7	เรื่อง

จากการทดลองพบว่า เนื้อหาสาระที่ตัวแทนของชุมชนได้ร่วมรายการด้วยวิธีการออนไลน์เข้ามามีส่วนร่วมรายการ เรื่องความรักและห่วงใยชุมชนมีมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องความสามารถในการพึ่งตนเอง และวิสัยทัศน์ของชุมชนรองลงมา สำหรับเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชุมชนมีเพียงเรื่องเดียว

ตารางที่ 25 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน รูปแบบรูปแบบของบทข่าววิทยุ ไฟล์เสียง และภาพข่าว เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz ประจำเดือน 16-31 ธันวาคม 2552

ที่	วันที่	1 6	1 7	18	19	20	21	2 2	2 3	24	25	26	27	28	29	30	31	รวม
	ความสามารถในการพึ่งตนเอง																	
1	โครงการต่าง ๆ ของชุมชน												/o	/*o	o /	/		12
2	โครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการ														oooo			0
3	การบริการธุรกิจ/การค้าขายในชุมชน																	0
4	แหล่งผลิตค้ำอาหารของชุมชน																	0
5	การเรีย่วะระคตุนจากภายในหมู่บ้าน																	0
	ความรักและห่วงหาญชุมชน																	
1	การร่วมงานวันเรึงและงานมงคลในชุมชน																	0
2	ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น													/*o				4
3	ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม												/o	o	*	o		5
	ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน																	
1	การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน													/o	/o			4
2	การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ													/o*		o		4
3	การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน												o	o/				3
4	การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน												/	/**	/oo	**	o	10
5	การป้องกันยาเสพติด												o	oo	/		/	5
6	การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน												o**	o**	oooo	oo	/**	28
													*		o	**	oo	
													**		///**			
	วิสัยทัศน์																	
1	การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย												//oo	o		o*		7
2	ความรู้เรื่องการทำเกษตรในชุมชน																	0
3	ความรู้ด้านกฎหมาย																	
4	ความรู้ด้านการศึกษา													//oo	/o	o*		8

- / แทน ไฟล์เสียงรูปแบบข่าวล้น 1-3 นาที
- 0 แทน ไฟล์บทของข่าวล้นๆไม่เกิน 1-3 นาที
- * แทน ไฟล์ภาพข่าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารหลังจากที่ตัวแทนของแต่ละชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จฯ เเรดิโอ 95.75 MHz ตั้งแต่วันที่ 16-31 ธันวาคม 2552 เป็นเวลา 15 วัน โดยจำแนกตามมิติ 4 ด้าน ผลปรากฏว่า

1. มิตិความสามารถในการพึ่งตนเอง	มีการออนไลน์	12	เรื่อง
2. มิตติความรักและหวงแหนชุมชน	มีการออนไลน์	9	เรื่อง
3. มิตติความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน	มีการออนไลน์	54	เรื่อง
4. มิตติวิสัยทัศน์ของชุมชน	มีการออนไลน์	8	เรื่อง

จากการทดลองพบว่า เนื้อหาสาระที่ตัวแทนของชุมชนได้ร่วมรายการด้วยวิธีการออนไลน์ เข้ามาร่วมรายการ เรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน มีมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องความสามารถในการพึ่งตนเอง เรื่องความรักและความหวงแหนชุมชน และเรื่องวิสัยทัศน์ของชุมชนเป็นลำดับ

ตารางที่ 26 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน รูปแบบของบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพข่าว เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz ประจำ เดือนวันที่ 1-15 มกราคม 2553

ที่	วันที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	รวม
	ความสามารถในการพึ่งตนเอง																
1	โครงการต่างๆของชุมชน			/o	/			/				*					6
2	โครงการต่างๆของหน่วยราชการ							o				/o					2
3	การบริการธุรกิจ/การค้าขายในชุมชน																0
4	แหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน		o														1
5	การเรียไระระคมทุนจากภายในหมู่บ้าน																0
	ความรักและห่วงแหนชุมชน																0
1	การร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน											/o					2
2	ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น																0
3	ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม									/		*					2
	ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน																
1	การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน																0
2	การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ	*	*	/o	o	*	o										7
3	การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน				/			*									3
4	การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน		o			o**									/		5
5	การป้องกันยาเสพติด	o			/o							//o	/				7
6	การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน			**	/*	*///	o	*			*	*o		/			17
	วิสัยทัศน์					oooo											
1	การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย				**		o	o									4
2	ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน							/									1
3	ความรู้ด้านกฎหมาย																0
4	ความรู้ด้านการศึกษา																0

/ แทนไฟล์เสียงรูปแบบข่าวสั้น 1-3 นาที

o แทน ไฟล์บทของข่าวสั้น ๆ ไม่เกิน 1-3 นาที

* แทน ไฟล์ ภาพข่าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารหลังจากที่ตัวแทนของแต่ละชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชน บ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz ตั้งแต่วันที่ 16-31 ธันวาคม 2552 เป็นเวลา 15 วัน โดยจำแนกตามมิติ 4 ด้าน ผลปรากฏว่า

1. มิติความสามารถในการพึ่งตนเอง	มีการออนไลน์ 7 เรื่อง
2. มิติความรักและห่วงใยชุมชน	มีการออนไลน์ 4 เรื่อง
3. มิติความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน	มีการออนไลน์ 41 เรื่อง
4. มิติวิสัยทัศน์ของชุมชน	มีการออนไลน์ 5 เรื่อง

จากการทดลองพบว่า เนื้อหาสาระที่ตัวแทนของชุมชนได้ร่วมรายการด้วยวิธีการออนไลน์ เข้ามาร่วมรายการ เรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน มีมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องความสามารถในการพึ่งตนเอง เรื่องความรักและความห่วงใยชุมชน และเรื่องวิสัยทัศน์ของชุมชนเป็นลำดับ

ตารางที่ 27 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน รูปแบบ ของบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง
และภาพข่าว เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz
ประจำเดือน 16-31 มกราคม 2553

ที่	วันที่	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	รวม
	ความสามารถในการพึ่งตนเอง																	
1	โครงการต่างๆของชุมชน																	0
2	โครงการต่างๆของหน่วยราชการ			/*												*		3
3	การบริการธุรกิจ/การค้าขายในชุมชน																	0
4	แหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน				*												/	2
5	การเรียโรระคมทุนจากภายในหมู่บ้าน																	0
	ความรักและห่วงใยชุมชน																	
1	การร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน															o		1
2	ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น				o													1
3	ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม																	0
	ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน																	0
1	การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน																	0
2	การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ				*													1
3	การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน																	0
4	การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน			/													/	2
5	การป้องกันยาเสพติด			/													/	2
6	การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	o												*				2
	วิสัยทัศน์																	0
1	การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย																	0
2	ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน						/											1
3	ความรู้ด้านกฎหมาย																	0
4	ความรู้ด้านการศึกษา																	0

/ แทน ไฟล์เสียงรูปแบบข่าวสั้น 1-3 นาที

o แทน ไฟล์บทของข่าวสั้น ๆ ไม่เกิน 1-3 นาที

* แทน ไฟล์ภาพข่าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารหลังจากที่ตัวแทนของแต่ละชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชน บ้านสมเด็จฯ रेดิโอ 95.75 MHz โดยจำแนกตามมิติ 4 ด้าน ตั้งแต่วันที่ 16-31 ธันวาคม 2552 เป็นเวลา 15 วัน

1. มิตិความสามารถในการพึ่งตนเอง	มีการออนไลน์	5	เรื่อง
2. มิตិความรักและหวงแหนชุมชน	มีการออนไลน์	2	เรื่อง
3. มิติความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน	มีการออนไลน์	7	เรื่อง
4. มิติวิสัยทัศน์ของชุมชน	มีการออนไลน์	1	เรื่อง

จากการทดลองพบว่า เนื้อหาสาระที่ตัวแทนของชุมชนได้ร่วมรายการด้วยวิธีการออนไลน์ เข้ามาร่วมรายการ เรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน มีมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องความสามารถในการพึ่งตนเอง เรื่องความรักและความหวงแหนชุมชน และเรื่องวิสัยทัศน์ของชุมชนเป็นลำดับ

ตารางที่ 28 แสดงผลสรุปการ Up Load ข่าวสารของชุมชน รูปแบบของบทข่าววิทยุ ไฟล์ เสียง และภาพข่าว เพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz ตั้งแต่ วันที่ 1 ธันวาคม 2552 – 31 มกราคม 2553

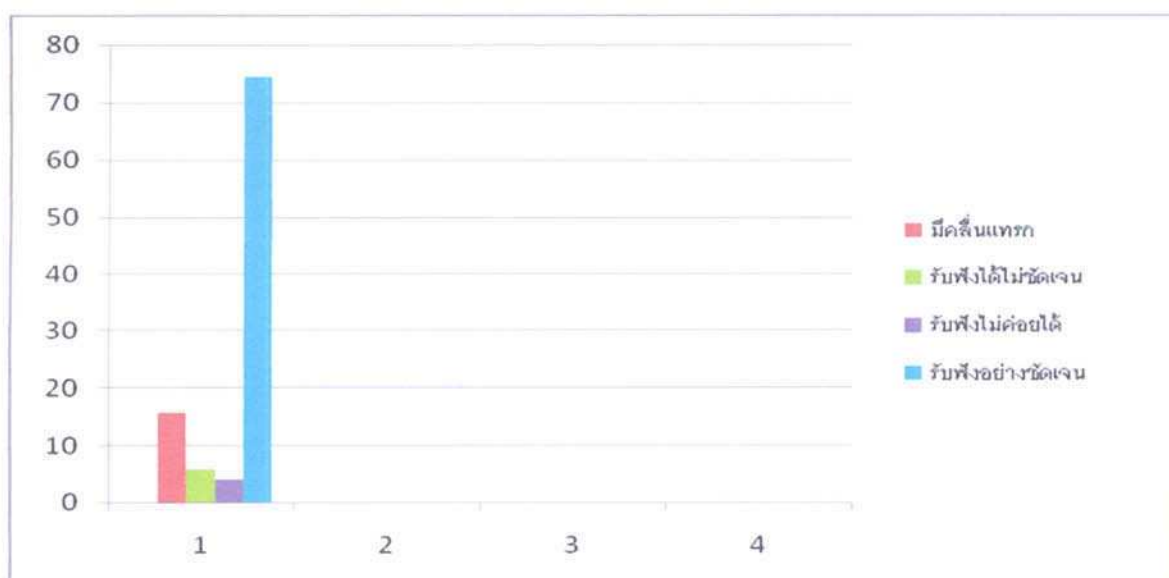
ที่	ความสามารถในการพึ่งตนเอง	จำนวน	ร้อยละ
1	โครงการต่าง ๆ ของชุมชน	20	10.0
2	โครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการ	7	3.5
3	การบริการธุรกิจ/การค้าขายในชุมชน	4	2.0
4	แหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน	3	1.5
5	การเรียไ้ระคะมทุนจากภายในหมู่บ้าน	0	0
	ความรักและหวงแหนชุมชน		
1	การร่วมงานรึ้นเรื่งและงานมงคลในชุมชน	12	6.0
2	ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น	6	3.0
3	ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม	15	7.5
	ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน		
1	การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน	4	2.0
2	การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ	12	6.0
3	การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน	6	3.0
4	การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน	17	8.5
5	การป้องกันยาเสพติด	14	7.0
6	การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	50	25
	วิสัยทัศน์		
1	การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย	13	6.5
2	ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน	3	1.5
3	ความรู้ด้านกฎหมาย	0	0
4	ความรู้ด้านการศึกษา	12	6.0

จากตารางพบว่า ข่าวสารที่ตัวแทนของชุมชน/ผู้สื่อข่าวชุมชน ได้ออนไลน์มายังสถานีวิทยุ กระจายเสียงบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ เอฟ.เอ็ม 95.75 เมกกะเฮิร์ตซ์ จำนวนได้ ดังนี้

1. มิตិความสามารถในการฟังตนเอง มีการออนไลน์ 34 เรื่อง คิดเป็น 17.0 เปอร์เซ็นต์
2. มิตិความรักและห่วงหาเห่นชุมชน มีการออนไลน์ 33 เรื่อง คิดเป็น 16.5 เปอร์เซ็นต์
3. มิติความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน มีการออนไลน์ 103 เรื่อง คิดเป็น 51.5 เปอร์เซ็นต์
4. มิติวิสัยทัศน์ของชุมชน มีการออนไลน์ 28 เรื่อง คิดเป็น 14 เปอร์เซ็นต์

5.2. การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ฟังรายการสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ FM 95.75 MHz ทางโทรศัพท์ หลังจากที่ได้เผยแพร่ไปแล้ว

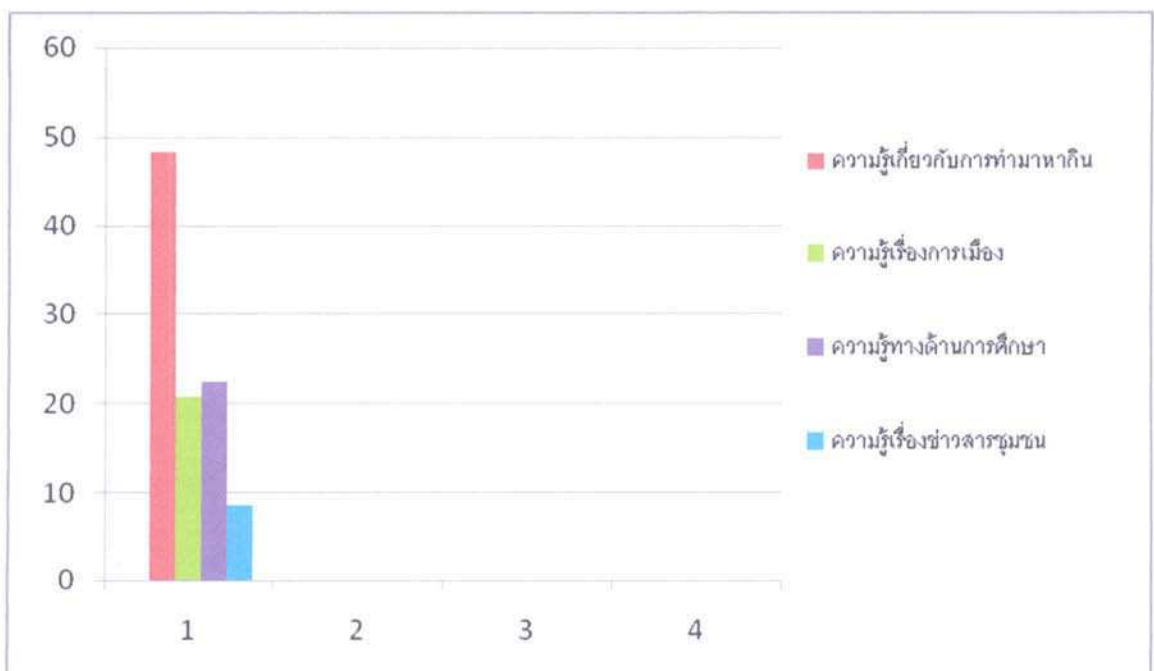
ขณะนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการรับฟัง รายการสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz ทางโทรศัพท์จำนวน 46 รายเป็นการสัมภาษณ์ผู้ฟังเดิมเป็นครั้งที่ 2 หลังจากสถานีได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบและสาระข่าวสารที่ผู้แทน จากชุมชนได้ร่วมเข้ามาจัดรายการตั้งแต่วันที่ 10-15 กุมภาพันธ์ 2553 หลังจากที่ได้เผยแพร่ไปแล้ว ดังแผนภาพต่อไปนี้

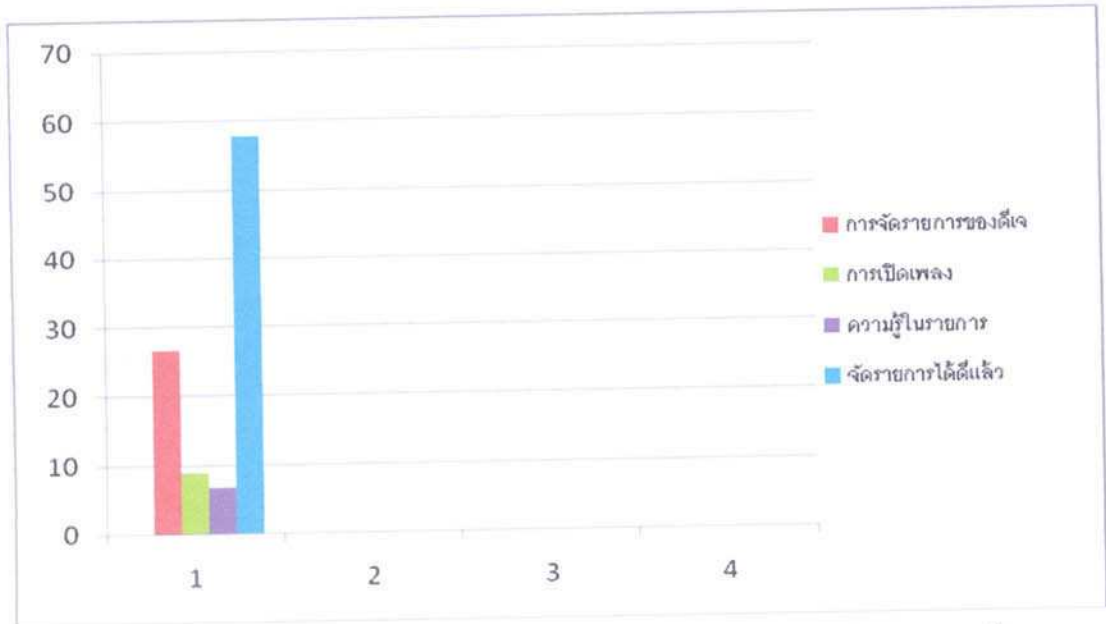
แผนภาพที่ 38 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความคิดเห็นเรื่องความชัดเจนในการรับฟังรายการจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ของประชาชน จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่าผู้ฟังรายการวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ มีความคิดเห็นเรื่องปัญหาในการรับฟังรายการ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่าสามารถรับฟังอย่างชัดเจน (ร้อยละ 74.5) รองลงมาผู้ฟังเห็นว่ามึคลื่นแทรก (ร้อยละ 15.6) ผู้ฟังมีความคิดว่ารับฟังได้ไม่ชัดเจน (ร้อยละ 5.8) และรับฟังไม่ค่อยได้ (ร้อยละ 3.9)

แผนภูมิที่ 39 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของประเภทของรายการชำวที่ผู้ฟังวิทยุชุมชนต้องการรับฟัง จากระายการของสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz โดยการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 2 พบว่า ผู้ฟังรายการวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ มีความต้องการรับฟังรายการวิทยุประเภทชำว จำแนกเป็น ประเภทชำว ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการรับฟังชำวบันเทิง (ร้อยละ 44.6) รองลงมาผู้ฟังให้สัมภาษณ์มีความต้องการรับฟังชำวกีฬา (ร้อยละ 26.7) และอันดับสุดท้ายผู้ฟังให้สัมภาษณ์มีความต้องการรับฟังรายการชำวการศึกษาและชำวท้องถิ่นเป็นลำดับที่เท่าเทียมกัน (ร้อยละ 14.28)

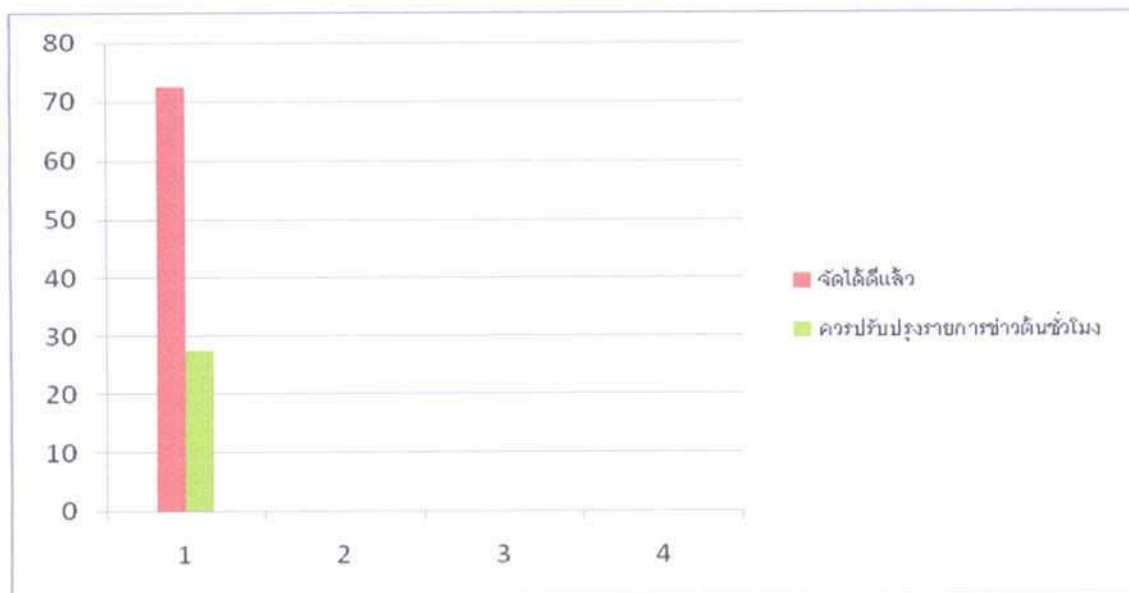

แผนภาพที่ 40 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของประเภทของเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชน ที่ผู้ฟังต้องการรับฟัง รายการจากบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์พบว่าผู้ฟังรายการบ้านสมเด็จฯเรดิโอ มีความต้องการรับฟังเนื้อหาของรายการอันดับแรกเป็นความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากินคิดเป็น ร้อยละ 48.27 รองลงมาเป็นความรู้ทางด้านการศึกษา (ร้อยละ 22.4) อันดับต่อมาความรู้เรื่องการเมือง (ร้อยละ 20.68) อันดับสุดท้ายผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับความรู้เรื่องข่าวสารชุมชน (ร้อยละ 8.6)

แผนภาพที่ 41 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความต้องการของผู้ฟังรายการวิทยุจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ปรับปรุงรายการ จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่า ผู้ฟังรายการบ้านสมเด็จฯเรดิโอมีความต้องการให้ทางสถานีปรับปรุงรายการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การจัดรายการของดีเจอันดับแรก (ร้อยละ 26.6) รองลงมาต้องการให้ปรับปรุงเรื่องการเมือง (ร้อยละ 8.8) อันดับสุดท้ายต้องการให้ปรับปรุงเรื่องสาระความรู้ในรายการ (ร้อยละ 6.6) สำหรับความคิดเห็นของผู้ฟังที่คิดว่าทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ จัดรายการ ได้ดีแล้ว (ร้อยละ 57.7)

จากการศึกษา การรับฟังข่าวชุมชนต้นชั่วโมงรายการจากบ้านสมเด็จฯเรดิโอ 95.75 MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ พบว่า พฤติกรรมในการรับฟังรายการข่าวต้นชั่วโมงจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ผู้ให้สัมภาษณ์เคยรับฟัง (ร้อยละ 87) และผู้ฟังวิทยุไม่เคยฟังรายการข่าวต้นชั่วโมง (ร้อยละ 12.19)

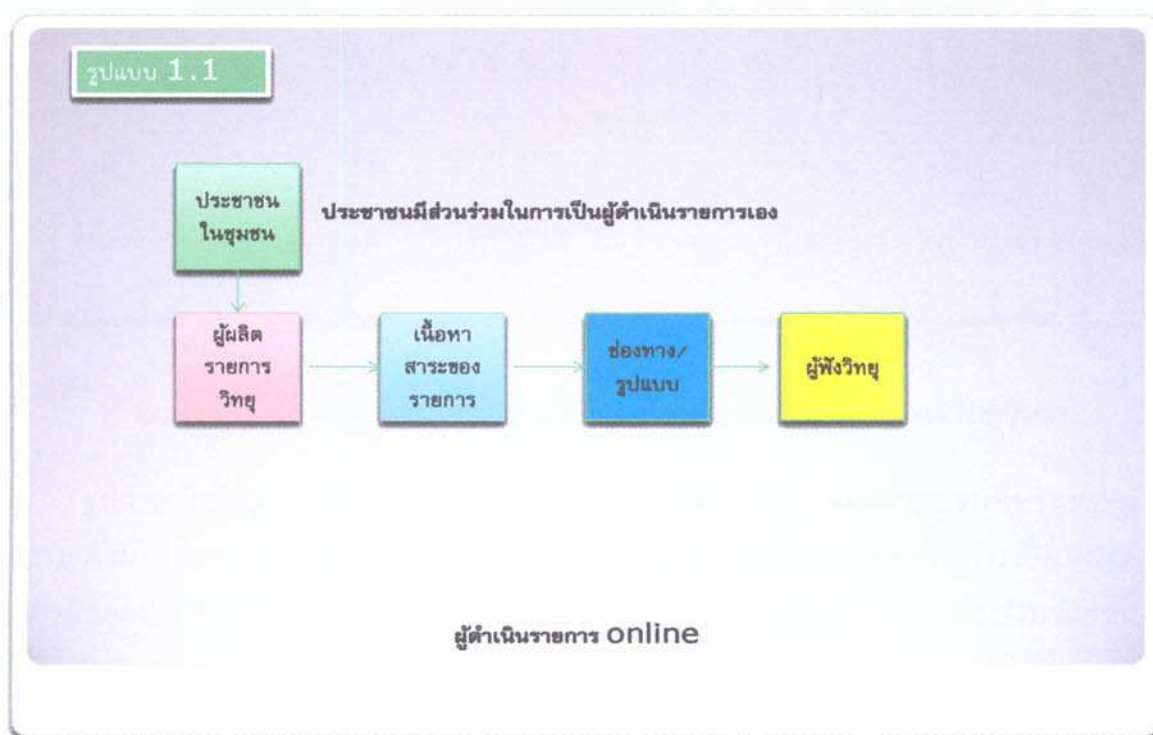
แผนภาพที่ 42 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละ ของความคิดเห็นของผู้ฟังกับการรับฟัง ข่าวชุมชนต้นชั่วโมง รายการจากบ้านสมเด็จพระ เจริญใจ 95.75MHz จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังทาง โทรศัพท์ พบว่า รายการข่าวต้นชั่วโมงจากสถานีวิทยุบ้านสมเด็จพระ เจริญใจ 95.75 MHz ผู้ให้ สัมภาษณ์คิดว่า จัดได้ดีแล้วคิดเป็นร้อยละ 72.5 และผู้ฟังวิทยุมีความเห็นว่าควรปรับปรุงรายการ ข่าวต้นชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 27.5 สำหรับการปรับผู้ฟังคิดว่าเวลานำเสนอข่าวช้ามากเกินไปและ ข่าวชุมชนมีความยาวเกินไป

สรุป หลังจากการเปลี่ยนแปลงผังรายการและมีการนำเสนอข่าวสารของชุมชน ทั้งในรูปแบบของข่าวต้นชั่วโมง ในรูปแบบสำนักข่าว BSRU News และจากการนำเสนอข่าวสาร ของชุมชนทั้งภาพข่าวและข่าวสั้นในรายการต่าง ๆ ตลอดเวลา 2 เดือน พบว่า ผู้ฟังต้องการฟังข่าว บันเทิงมากกว่าข่าวกีฬาและข่าวชุมชน สำหรับเนื้อหาของข่าวที่ผู้ฟังต้องการเป็นเรื่องราวของการ ประกอบอาชีพ ผู้ฟังให้ความคิดเห็นว่าข่าวชุมชน ร้อยละ 72.5 คิดว่าทำได้ดีแล้วแต่ที่ควรปรับปรุง คือการนำเสนอข่าวบ่อยครั้งเกินไป และกว่าจะเปลี่ยนข่าวใหม่หลายวันเกินไป และแต่ละข่าวมี ความยาวเกินไป

ตอนที่ 6 พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน (วัตถุประสงค์ ข้อที่ 6)

จากผลการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสร้างเป็นรูปแบบของการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนได้หลายรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1. การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดในการผลิตรายการวิทยุชุมชนสามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ

แผนภาพที่ 43 แสดงการมีส่วนร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการด้วยตนเองของประชาชน

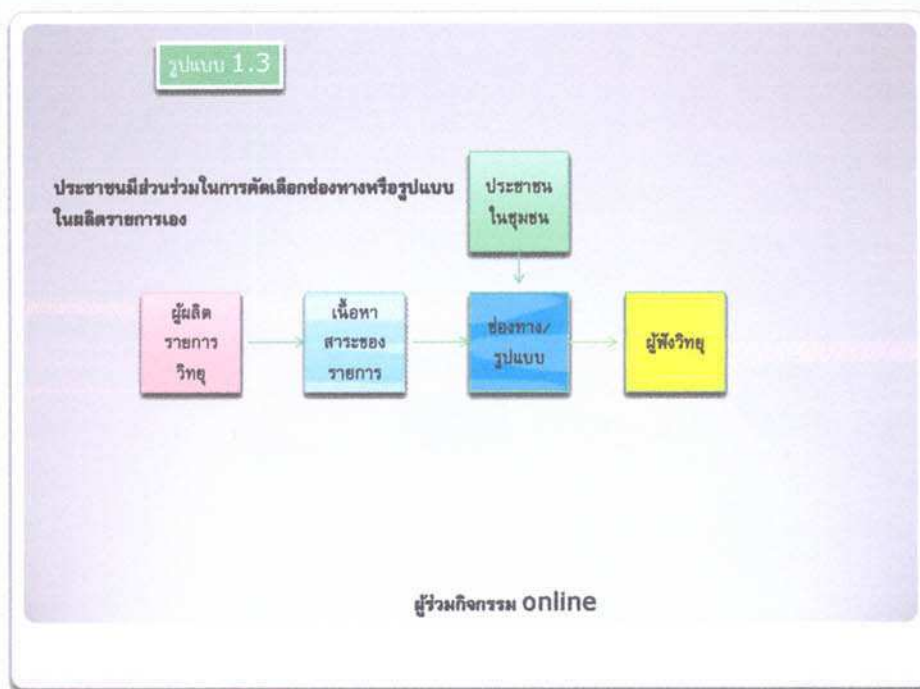
รูปแบบนี้ประชาชนในชุมชนรวมทั้งผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชนมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดรายการวิทยุชุมชนเองเพราะมีข้อมูลข่าวสารหรือมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน ก็สามารถเข้ามาเป็นนักจัดรายการด้วยตนเอง โดยจะจัดรายการเองทั้งรายการหรือขอเข้ามารวมบางส่วนของรายการ ผ่านช่องทางออนไลน์จากที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและสะดวก ซึ่งการมีส่วนร่วมในการผลิตรายการตามรูปแบบนี้มีประโยชน์กับการผลิตรายการวิทยุอย่างมากเพราะข้อมูลข่าวสารที่น่าเสนอในรายการวิทยุชุมชนจะเป็นเรื่องของชุมชน มีความใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นอย่างมาก

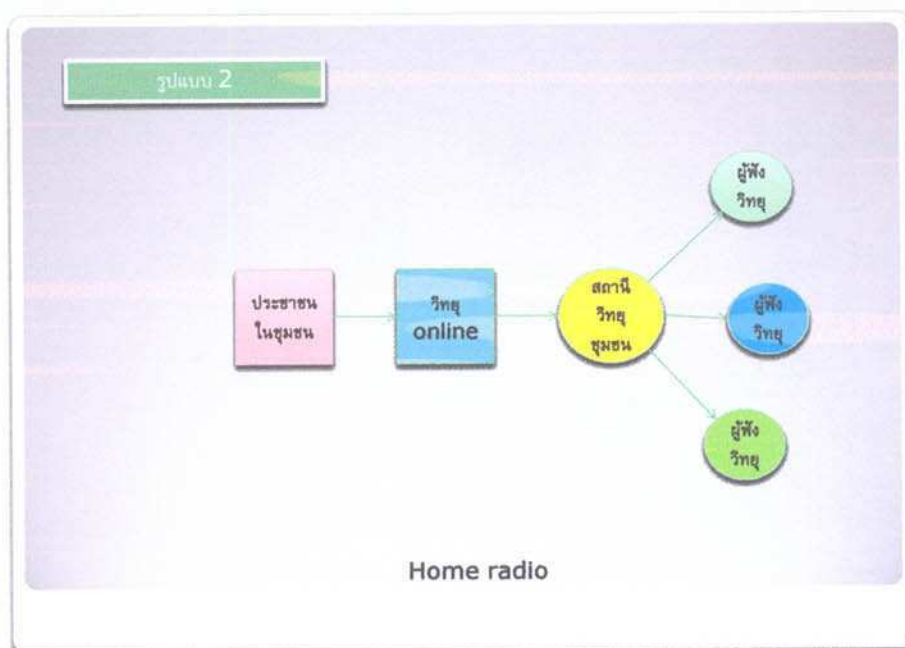
แผนภาพที่ 44 แสดงการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชน

รูปแบบนี้เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการผลิตรายการของวิทยุชุมชนที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากเพราะประชาชนจำนวนมากไม่มีความพร้อมในการเป็นนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง เพราะไม่คุ้นเคยหรือไม่มีทักษะในการออกเสียง ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารได้ในหลายวิธีการ อาทิเช่น โทรศัพท์เข้ามายังสถานีวิทยุชุมชน ส่งข้อมูลข่าวสารเข้ามายังสถานีวิทยุชุมชนทางการออนไลน์ ส่งข้อมูลภาพข่าวเข้ามาทางออนไลน์ หรือประชาชนอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนด้วยวิธีการบันทึกเสียงของตนเองแล้วส่งเข้ามายังสถานีวิทยุโดยการออนไลน์

การเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนของประชาชนในรูปแบบนี้มีประโยชน์เป็นอย่างมากเพราะประชาชนในชุมชนทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายเพราะสามารถเลือกช่องทางได้ตามความสะดวกของตัวเอง และสามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย ต้องการพัฒนาปรับปรุงเรื่องราวของชุมชนทุกคนก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

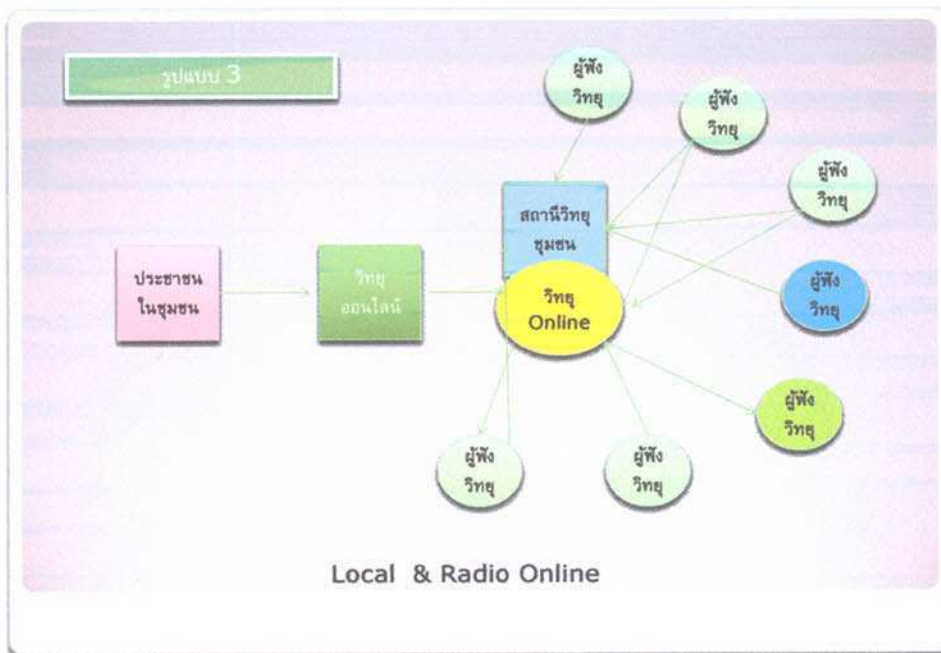
แผนภาพที่ 45 แสดงการมีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบในการผลิตรายการวิทยุชุมชน รูปแบบนี้เป็นการเพิ่มช่องทางหรือรูปแบบของรายการของวิทยุชุมชน ประชาชนสามารถกำหนดรูปแบบของรายการวิทยุชุมชนได้โดยตัวเอง เช่น การโฟนอินเข้ามาในรายการ การนำเสนอรายการสัมภาษณ์ในรายการวิทยุชุมชน หรืออื่นตามความต้องการของประชาชนซึ่งจะทำให้รายการวิทยุชุมชนมีรูปแบบที่หลากหลาย โดยการการใช้วิธีการออนไลน์ซึ่งจะทำให้สะดวกในการกำหนดรูปแบบของรายการวิทยุชุมชนร่วมกับวิทยุออนไลน์

แผนภาพที่ 46 แสดงการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ที่บ้าน ร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน

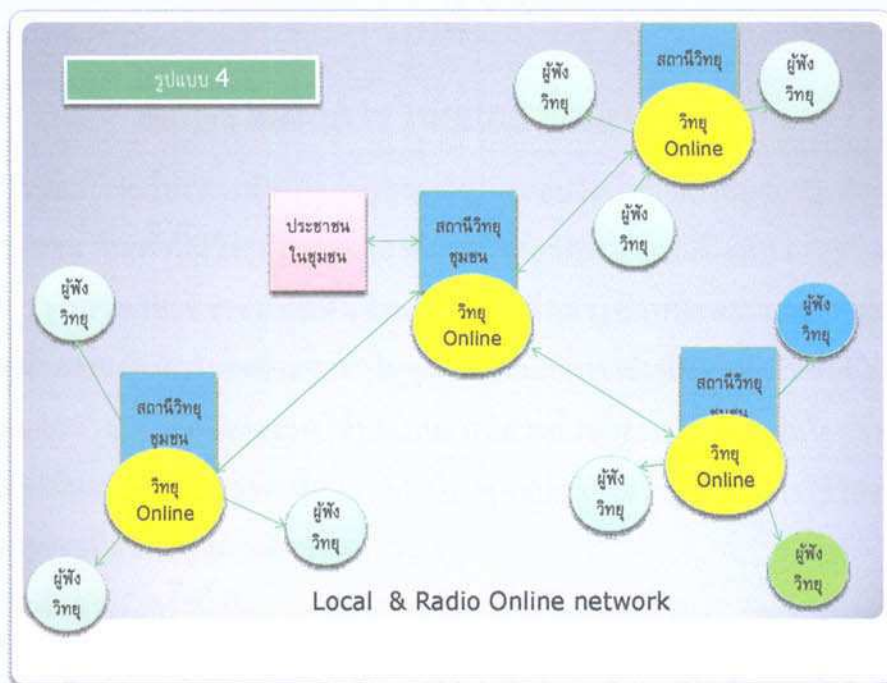
รูปแบบนี้ ประชาชนผลิตรายการวิทยุออนไลน์ที่บ้านตนเองในรูปแบบของการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงโดยเครื่องคอมพิวเตอร์แต่สามารถให้ผู้ร่วมฟังได้จำกัด เพราะเป็นการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงออนไลน์ด้วยเครื่อง PC ไม่มีระบบ Steaming และไม่มี Server เมื่อจัดตั้งระบบวิทยุออนไลน์ ต้องการที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ร่วมกับ สถานีวิทยุชุมชนก็สามารถดำเนินการได้

การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนของประชาชนในรูปแบบนี้มีข้อจำกัดอยู่บ้างคือประชาชนต้องมีทักษะในการเป็นผู้จัดรายการวิทยุด้วยตนเองและที่สำคัญต้องมีความรู้ที่ผลิตรายการกระจายเสียงด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์จึงจะสามารถใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ 47 แสดงการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชนและออนไลน์

แสดงรูปแบบนี้ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชน โดยการจัดตั้งสถานีวิทยุออนไลน์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ PC ต้องการร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชนกับสถานีวิทยุชุมชนที่มีการจัดตั้งระบบการกระจายเสียงที่มีระบบ Steaming และมีเครื่อง Server เป็นของตัวเอง รูปแบบนี้แตกต่างกับรูปแบบที่ 2 บ้างเล็กน้อย กล่าวคือในรูปแบบที่ 2 สถานีวิทยุชุมชน สถานีนั้นไม่มีระบบออนไลน์ร่วมด้วย (ดังแผนภาพ)

แผนภาพที่ 48 แสดงรูปแบบการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนระบบเครือข่าย

แสดงรูปแบบนี้ เป็นการจัดตั้งสถานีวิทยุ Online network ปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนเกิดขึ้นมากมาย การใช้ระบบ Online Network เป็นการเพิ่มรัศมีในการเผยแพร่ข่าวสารเพราะการออนไลน์ไม่ถูกจำกัดด้วยระยะทาง และเป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงของประชาชนได้มากขึ้น

การจัดตั้งสถานีวิทยุ Online Network ข้อดีคือสถานีวิทยุชุมชนในแต่ละชุมชนไม่จำเป็นต้องแข่งขันเพิ่มกำลังในการส่งกระจายเสียงซึ่งจะทำให้เกิดการเบียดทับกันของคลื่นความถี่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ถ้ามีการจัดตั้งเป็นเครือข่ายของสถานีวิทยุชุมชนด้วยระบบออนไลน์ นอกจากทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้ง่ายแล้วประสิทธิภาพการกระจายเสียงก็มีมากขึ้นด้วย

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชน ในพื้นที่ทดลอง เพื่อศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เพื่อศึกษาการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์ เพื่อทดลองการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อประเมินผลการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาของชุมชน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยประกอบด้วยหลายวิธี (Multi-Methods) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ คือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นบริบทของชุมชนในทุกด้าน คือด้านประชากร ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะทางสังคม ทางเศรษฐกิจของชุมชน
2. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนในการรับฟังรายการวิทยุชุมชน
3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาของชุมชน คือ ผู้นำของชุมชน ผู้นำทางความคิดเห็น ผู้ปฏิบัติการวิทยุชุมชน ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน อาทิเช่น นักพัฒนากร และตัวแทนของประชาชนในชุมชน
4. การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุชุมชนร่วมกับวิทยุออนไลน์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนในพื้นที่ทดลองเพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนจากนั้นได้จัดอบรมการจัดรายการวิทยุชุมชนและการจัดรายการวิทยุออนไลน์ให้กับตัวแทนของชุมชน และร่วมวางแผนการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน และทดลองผลิตรายการวิทยุชุมชนตามความต้องการของชุมชน
5. การประเมินผลการทดลองการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

ในบทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็นส่วน ๆ คือ

1. การสำรวจ พฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชนในพื้นที่ทดลอง

2. ศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
3. ศึกษาการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการผลิตรายการวิทยุออนไลน์
4. การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
5. การประเมินผลรูปแบบการจัดรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน
6. พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารเพื่อศึกษาบริบทของชุมชนในพื้นที่ทดลองคือ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การสำรวจ พฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชนในพื้นที่ทดลอง

1.1 ลักษณะทางด้านประชากรพบว่า เป็น เพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 15-25 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นโสด การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท สำหรับอาชีพคือรับจ้าง และยังเป็นนักเรียนและนักศึกษา

1.2 พฤติกรรมการรับฟังวิทยุชุมชนสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ เอฟ เอ็ม 95.75 เม็กกะเฮิร์ต พบว่า ประชาชน เคยรับฟังมากกว่าไม่เคยรับฟัง พฤติกรรมในการรับฟังวิทยุชุมชนสถานีวิทยุชุมชนทั่วไป จะรับฟังที่บ้านมากกว่าที่ทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่ฟัง 1 - 2 วันต่อสัปดาห์ การรับฟังแต่ละครั้งจะฟังนานเป็นเวลา 2-4 ชั่วโมง ประเภทของรายการวิทยุที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างชื่นชอบคือรายการเพลง รองลงมาเป็นรายการข่าวและเวลา รับฟังได้บ่อยที่สุดคือเวลาตอนหัวค่ำ เวลา 18.00 - 21.00 น. สำหรับพฤติกรรมในเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินรายการวิทยุชุมชนประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในลักษณะของการคุยทางโทรศัพท์กับทางสถานีวิทยุมากที่สุด รองลงมาคือการส่ง เอส เอ็ม เอส แต่มีจำนวนไม่มาก ซึ่งส่วนมากจะไม่เคยติดต่อกับสถานีเลย

1.3 ความคิดเห็นของประชาชนเรื่องเนื้อหาที่ทางรายการวิทยุชุมชนทั่วไป ได้นำเสนอ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นเนื้อหา 4 มิติ พบว่า

1.3.1. มิตินี้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน ประกอบด้วย เนื้อหาด้านต่าง ๆ คือ ด้านโครงการต่าง ๆ ของชุมชน ด้านโครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการ ด้านการบริการธุรกิจ/การค้าในชุมชน ด้านการผลิตอาหารของชุมชน และด้านการระดมทุนจากภายในหมู่บ้าน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในชุมชนคิดว่ารายการวิทยุชุมชนที่ได้รับฟังมาจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องการเงิน ไรระดมทุนของชุมชน มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ที่กล่าวมา รองลงมาที่เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับแหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน

1.3.2. มิตินี้การมีความรักและความหวงแหนในชุมชน ประกอบด้วยเนื้อหาด้านต่าง ๆ ปรากฏว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่า ในรายการวิทยุชุมชนจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการร่วมงานรื่นเริง

และงานมงคลในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือเนื้อหาด้านความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นของชุมชนสำหรับเนื้อหาด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่นมีอยู่น้อยที่สุด

1.3.3. มิตិความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน ประกอบด้วยเนื้อหาหลายด้าน ปรากฏว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนมีเรื่องการช่วยเหลือกันดูแลสมบัติสาธารณะมากที่สุด รองลงมาคือการแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชนและการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน

1.3.4. มิติการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน ประกอบด้วย เนื้อหาหลายด้าน ปรากฏว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ารายการวิทยุชุมชน มีเนื้อหาด้านความรู้ด้านกฎหมายมากที่สุด รองลงมา ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวของชุมชน

1.4 เหตุผลการรับฟังวิทยุชุมชนของประชาชนในชุมชน พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลกับการฟังวิทยุชุมชน เพราะต้องการความบันเทิงสนุกสนานและคิดว่าฟังเพราะจะได้รับความรู้ในระดับที่เท่าเทียมกัน อีกเหตุผลประการหนึ่งเพื่อเป็นเพื่อนคลายเหงามากกว่าที่จะรับฟังเพราะต้องการข้อมูลข่าวสารจากวิทยุชุมชน

1.5 ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องคุณลักษณะของวิทยุชุมชนที่ประชาชน คิดว่ายังไม่ดีสมควรปรับปรุงให้เหมาะสมมีเรื่องใดบ้าง พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาสาระของรายการที่วิทยุชุมชนได้ผลิตออกนำเสนอในรายการต่างของวิทยุชุมชนยังเป็นเรื่องสำคัญอันดับแรกที่ต้องปรับปรุง รองลงมาคือเรื่องของเวลาในการนำเสนอรายการยังไม่สอดคล้องกับความสะดวกในการรับฟังของประชาชน และการใช้ภาษาของผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนยังไม่เป็นที่พึงพอใจของประชาชน

1.6 เรื่องประโยชน์ของวิทยุชุมชน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการรับฟังวิทยุชุมชนเรื่องของการรับทราบข่าวสาร การได้รับความเพลิดเพลินผ่อนคลาย เป็นเพื่อนแก้เหงา การนำข้อมูลที่ได้รับฟังไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน การนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น และการนำข้อมูลไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งประชาชนได้แสดงความเห็น ไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก ในระดับปานกลาง

2 สรุปผลการศึกษารูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2.1 ความต้องการของประชาชนโดยศึกษาจากเนื้อหาในมิติของการฟังพาดตนเอง พบว่าประชาชนในชุมชนต้องการใช้วิทยุชุมชน เป็นสื่อที่จะเผยแพร่โครงการต่าง ๆ ของเอกชนในชุมชนเป็นความต้องการในอันดับแรก โครงการของหน่วยราชการเป็นความต้องการในอันดับรองลงมา

2.2 ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับเนื้อหาการมีความรักและห่วงใยของชุมชน จากมิติด้านนี้ พบว่า ประชาชนมีความต้องการให้วิทยุชุมชนนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของ ภูมิปัญญา ของท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมการเล่น ของชุมชน

2.3 ความต้องการของประชาชนเรื่องเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนที่เกี่ยวกับการมีวิสัยทัศน์ ของชุมชน พบว่า เนื้อหาที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพจนามัย เป็นอันดับแรกรองลงมาเป็น ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาและความรู้เรื่องการท่องเที่ยว

2.4 ความต้องการของประชาชนทางด้านเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน พบว่า ปัญหาการป้องกันยาเสพติดเป็นอันดับแรกที่สุดที่ประชาชนต้องการให้วิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่จะ ช่วยกันปกป้องกันยาเสพติด เป็นอย่างมาก รองลงมาเรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.5 ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบของรายการวิทยุชุมชน จากการสำรวจ ความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน พบว่าประชาชน มีความต้องการรายการเพลงมากที่สุด รองลงมาเป็นรายการพูดคุยกับผู้ฟังรายการตอบปัญหา รายการข่าว ตามลำดับ

2.6 ความต้องการของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้ดำเนินรายการของวิทยุ ชุมชน พบว่า คุณสมบัติอันดับแรกที่สุดที่ประชาชนต้องการคือ การเตรียมตัวและการมีความรับผิดชอบ การเตรียมตัวในการนำเสนอเนื้อหารายการ ต้องมีข้อมูลข่าวสารที่พร้อมและมีความรับผิดชอบกับ เนื้อหาสาระที่นำเสนอ อันดับรองลงมา

2.7 การมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน จำแนกตามองค์ประกอบของการสื่อสารได้ ดังนี้

2.7.1 การมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้รับสารสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในลักษณะต่าง ๆ พบว่า การมีส่วนร่วมในฐานะของการเป็นผู้รับฟังอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือการ เข้ามาติชม เสนอแนะประเมินผล เป็นตัวแทนคอยตรวจสอบข่าวในพื้นที่ โทรศัพท์แสดงความ คิดเห็นในรายการ และรายงานผลให้ผู้จัดรายการทราบ

2.7.2 การมีส่วนร่วมในลักษณะของเนื้อหาสาระในรายการของวิทยุชุมชน พบว่า เนื้อหาสาระในรายการวิทยุชุมชนที่ประชาชนในชุมชนต้องการให้มีการปรับปรุงมากที่สุด สำหรับ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมโดยวิธีการต่าง ๆ อาทิเช่น การเสนอแนะทางด้วยการส่งจดหมาย การเสนอแนะประเด็นเนื้อหา ปัญหาและเรื่องร้องทุกข์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่าประชาชน ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆที่กล่าวมาแล้ว

2.7.3 การมีส่วนร่วมในลักษณะของการใช้ช่องทางการสื่อสารจากการศึกษา พบว่า ในลักษณะช่องทางของประชาชนที่จะเข้ามาใช้สื่อวิทยุและสังเกตเห็นว่าวิทยุชุมชนควรจะเป็นสื่อในลักษณะใดที่เหมาะสมของชุมชน พบว่าประชาชนต้องการเข้ามาจัดหาทุนสนับสนุนเพื่อพัฒนากิจการให้วิทยุชุมชนเป็นสื่อของชุมชน สำหรับการเป็นตัวแทนในการแจ้งข่าวสาร ยังอยู่ในระดับที่น้อยมาก

2.7.4 การมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นผู้ส่งสาร ในรายการของวิทยุชุมชน พบว่าประชาชนแสดงความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะของผู้ส่งสารให้กับประชาชนในชุมชนด้วยรูปแบบในรายการวิทยุกระจายเสียง ยังอยู่ในระดับน้อยมาก ไม่ว่าจะการเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการช่วยประชาสัมพันธ์สถานีวิทยุชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอรูปแบบของรายการ

3. สรุปผลการประเมินรูปแบบการจัดรายการวิทยุ ออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

การประเมินการใช้รูปแบบการจัดรายการวิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชนจากการทดลองใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเป็นเวลา 2 เดือน นับตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2552 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2553 ผู้วิจัยประเมินผลการทดลองใน 2 ลักษณะคือ

3.1 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของตัวแทนของชุมชนในการร่วมนำเสนอข่าวสาร จากการวิเคราะห์สาระของข่าวสารทั้ง 3 รูปแบบที่กล่าวมา พบว่า การใช้รูปแบบของการร่วมกันในการนำเสนอสาระข่าวสารของชุมชน โดยตัวแทนของชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารเข้ามาในรายการของวิทยุชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ คือรูปแบบของข่าวสั้นๆที่นำมาเสนอในลักษณะของข่าวต้นชั่วโมงตลอดทั้งวันที่ออกอากาศประจำทุกวัน และการนำเสนอในลักษณะที่เป็นขอมูลดิบที่จะให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนนำไปพูดคุยในรายการวิทยุที่ดำเนินรายการต่าง ๆ ของการนำเสนอเวลาปกติ จำแนกตามมิติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชน 4 มิติ คือ ปรากฏว่าเนื้อหาสาระที่ตัวแทนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชน จำนวน 198 เรื่องจำแนกได้ดังนี้

มิตិความสามารถในการพึ่งตนเอง	มีการออนไลน์	34	เรื่อง
มิตិความรักและห่วงหาเห่นชุมชน	มีการออนไลน์	33	เรื่อง
มิติความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน	มีการออนไลน์	103	เรื่อง
มิติวิสัยทัศน์ของชุมชน	มีการออนไลน์	28	เรื่อง

3.2. จากการสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของผู้ฟังรายการของสถานีทดลองคือสถานีวิทยุ บ้านสมเด็จฯ เรดิโอ เอฟ เอ็ม 95.75 แมกกะเฮิรตซ์ พบว่า ประชาชนได้เคยรับฟังรูปแบบสาระข่าวสารของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 87 และผู้ฟังมีความคิดเห็นว่าเป็นการนำเสนอข่าวสารของชุมชนดีแล้ว แต่มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือ รูปแบบของการนำเสนอข่าวสารใช้เวลาในการนำเสนอซ้ำ

นานเกินไป เพราะผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะของรายการข่าวชุมชนสั้น ๆ คั่นชั่วโมง ทุกคั่น ชั่วโมงแต่นำเสนอเป็นเวลาหลายวันและผู้ฟังเห็นว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงอีกเรื่องหนึ่ง คือ การนำเสนอข่าวของชุมชนมีการเขียนข่าวที่ยาวเกินไป

4. สรุปผลการ พัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน

รูปแบบที่ 1. การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดในการผลิตรายการวิทยุชุมชนสามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ

- 1.1 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการด้วยตนเอง
- 1.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชน
- 1.3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบในการผลิตรายการวิทยุชุมชน

รูปแบบที่ 2. การผลิตรายการวิทยุออนไลน์ที่บ้าน ร่วมกับสถานีวิทยุชุมชน

รูปแบบที่ 3. การผลิตรายการวิทยุออนไลน์ ร่วมกับวิทยุชุมชนและออนไลน์

รูปแบบที่ 4. การจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนระบบเครือข่าย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน” การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองผลิตรายการวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนโดยใช้พื้นที่ในแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายผลการศึกษาตามลักษณะของการมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยแบ่งการมีส่วนร่วมเป็นประเด็นตามลักษณะองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) โดยอาศัยแนวคิดเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) มาทำการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม (Participatory) และการเข้าถึงสื่อ (Accessibility) ของประชาชนในท้องถิ่น โดยแบ่งการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน ดังนี้

1.การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้ส่งสาร (Sender/producer)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร นับได้ว่า เป็นกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) ตามแนวคิดของ เซอร์เลย์ เอ ไวท์ (Shirley A. White, et al, 1994,p.p. 15-31อ้างถึงใน พัชรภรณ์ สายรัศมิ์) กล่าวว่าหัวใจสำคัญของกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) คือ กระบวนการร่วมกันคิด ร่วมรับฟัง และเคารพในความคิดของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนกระบวนการร่วมกันค้นหาแนวทาง และตัดสินใจร่วมกันโดยอาศัยพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม จะนำไปสู่การเกิดสำนึกเชิงสาธารณะร่วมกัน (Public Conscientization)

และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน(Learning Process) ระหว่างสมาชิกในสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

ดังนั้นหัวใจสำคัญของวิทยุชุมชน คือ เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคนในชุมชน ภายใต้บริบทที่ใกล้เคียงกัน

กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสถานีวิทยุชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน มีปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผลิตรายการวิทยุชุมชน ได้ดังนี้

1.1. สถานีวิทยุชุมชน ต้องมีนโยบายของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน เพื่อเป็นสื่อของชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งขึ้นมามากมาย มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งที่แตกต่างกันไป แล้วผู้ริเริ่มจัดตั้งแต่การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายของการสื่อสารชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายโดยใช้ระดับผู้เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์และกำหนดเป้าหมายโดยสอดคล้องกับทิศทางภารกิจของข่าวสาร ได้แก่ เพื่อถ่ายทอด (Community Self – Expression) เกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งสิทธิ ศักดิ์ศรี ภูมิปัญญาของชุมชนและเพื่อพัฒนาความเป็นตัวเองของบุคคล (Development of the Individual s Self) (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543, น. 48–58) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ชาตรี ธีวเจริญ (2527) ศึกษาพบว่า สื่อบุคคลในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขในการเผชิญหน้า จึงนำข้อมูลในการศึกษานักคิดแกนนำในชุมชนมีส่วนร่วมในวิทยุเพื่อชุมชน นอกจากนี้ผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนต้องเป็นบุคคลที่ต้องได้รับการยอมรับและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมตัวอย่างสำหรับการเข้ามาดำเนินการวิทยุชุมชนของประชาชน ประชาชนสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมักจะเป็นบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องของชุมชน ดังที่ ภรศพร สุขโกศล (2547) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง” พบว่า กระบวนการเข้ามาเป็นอาสาสมัครนักจัดรายการสอดคล้องกันในเรื่อง อาสาเข้ามาเพราะมีใจรักในอาชีพสื่อมวลชน มองเห็นสภาพปัญหาในชุมชนมานาน แต่ไม่สามารถทำให้คนในชุมชนมองด้านปัญหาและนำแนวทางแก้ไขร่วมกันได้ อาสาสมัครนักจัดรายการวิทยุชุมชนทราบเรื่องสิทธิของประชาชนตาม พ.ร.บ มาตรา 40 ทุกคนมีใจรักในการเป็นอาสาสมัครเป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะ ผู้รับสารเป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะ ผู้ผลิต เป็นผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและดำเนินนโยบาย ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นผู้จัดรายการจะมีอายุระหว่าง 10 - 19 ปี เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นข้าราชการและอาสาสมัครจากชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการถูกชักชวนมาให้เข้าร่วมดำเนินการ อาสาสมัครเข้ามาคณะกรรมการเคยฟังรายการมาก่อน คณะกรรมการที่อาสาสมัคร เคยฟังรายการวิทยุจึงเกิดความสนใจ อยากเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน คณะกรรมการที่ได้รับชักชวนเข้ามาทำงาน มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุในการเข้าร่วมในการดำเนินงาน บทบาทและหน้าที่

และระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ มีการกำหนด บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบตามตำแหน่ง คณะกรรมการส่วนใหญ่จะเข้าร่วมประชุม เพื่อเสนอ ความคิดเห็น คณะกรรมการบางคน ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ คณะกรรมการสามารถเสนอความคิดเห็น เพื่อหา ข้อสรุปเกี่ยวกับ

แนวทางการดำเนินงานของทางสถานีวิทยุชุมชน บทบาทหน้าที่และระดับการมีส่วนร่วมของผู้จัดรายการ กำหนดรูปแบบเนื้อหารายการ สามารถกำหนดรูปแบบรายการ เขียนบทรายการและ ทำเสนอและดำเนินรายการได้เอง โดยไม่ต้องผ่านการ กลั่นกรอง แต่ต้องอยู่ในระเบียบ ของสถานี กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกลุ่มผู้ดำเนินงาน ได้ชักชวนบุคคลภายนอก จาก สภา ทนายความ องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงาน สาธารณสุข เข้าร่วมโครงการ นโยบายและขอบเขตในการดำเนินงาน มีการกำหนดแนวทาง กฎเกณฑ์กติกา และวัตถุประสงค์ ในการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน

1.2. สถานีวิทยุชุมชนต้องสร้างเครือข่ายในการร่วมผลิตข่าวสารของชุมชน การผลิต รายการวิทยุชุมชนเป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องที่ประชาชนสนใจและใกล้ชิดกับประชาชน อย่างแท้จริงดังนั้นการมีเครือข่ายที่อยู่กระจายไปทุกชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายในการ จัดรายการของวิทยุชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2551) ได้กล่าวไว้ว่าระดับการ เข้ามา ร่วมเป็นผู้ผลิตรายการ (Producer) ไม่ว่าจะเข้ามาในตำแหน่งผู้จัดรายการ แจกรับเชิญ ผู้ฟังที่ โทรศัพท์เข้ามาในรายการประเภท “เปิดสายหน้าไมค์” การมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นที่รับรู้กัน โดยทั่วไป สำหรับประชาชนที่มองเห็นว่าวิทยุชุมชนมีความแตกต่างจากวิทยุสาธารณะ วิทยุธุรกิจ ตรงจุดนี้ และมักเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนปรารถนาจะเข้ามา อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนร่วม ในระดับนี้ ก็จะจำกัดวงแคบมากขึ้น ดังนั้นผู้ที่จะดำเนินวิทยุชุมชนจะต้องสร้างช่องทางให้ ประชาชนในชุมชนเข้ามาเป็นเครือข่ายให้สะดวกที่สุดซึ่งการใช้สื่อ Online จึงเป็นเครื่องมือที่ สะดวกและประหยัดที่สุด

1.3. ความแตกต่างและความหลากหลายของผู้ส่งสาร สถานีวิทยุชุมชนจะต้องคำนึง ถึง ความแตกต่างของผู้ที่จะเกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนทั้งในฐานะของผู้ฟังรายการวิทยุและผู้ที่ทำหน้าที่ ในการเป็นผู้ส่งสารหรือผู้ดำเนินรายการ ในวิทยุชุมชน เพราะการเป็นสื่อของชุมชนก็จะต้อง เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเป็นเพียงผู้ฟังหรือผู้จัดรายการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นพร้อมกัน ในขณะเดียวกัน เนื่องจากการเป็นสื่อของชุมชนจะสนองความต้องการผู้ฟัง กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดมากเป็นพิเศษ ไม่ว่าเรื่องของเนื้อหาสาระ เวลา และรูปแบบของรายการ ไม่ได้ จะกลายเป็นสื่อทางเลือกของชุมชนไป วิทยุชุมชนต้องสนองความต้องการของประชาชน ในชุมชนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ พิชญารัตนพล (2540) ได้ศึกษาเรื่อง “ พฤติกรรมการสื่อสาร ความคาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือของรายการวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน กรณีศึกษา

สถานีวิทยเพื่อชุมชน” พบว่า กลุ่มผู้ฟังตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะใช้เป็นที่แจ้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีความเชื่อว่า จะทำให้คนรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้ และยังมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มสตรีมากขึ้น เพราะเป็นกลุ่มที่รับฟังวิทยุมากกว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชนในสถานีวิทยกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรีพบว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ง่าย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยคิด ช่วยกำหนดเนื้อหา จะได้รับความสนใจจากประชาชนได้เป็นอย่างดี

1.4. เหตุผลที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจการของสถานีวิทยชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1.4.1 การดำเนินการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ประชาชนสามารถที่จะติดต่อสื่อสารได้ง่ายและสะดวกเพราะเป็นหน่วยงานเล็ก มีบุคลากรไม่มาก สื่อสารกันได้ทุกเรื่อง มักจะได้รับการสื่อสารกลับไปทันที สอดคล้องกับแนวความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ ที่กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะสำคัญของการสื่อสารชุมชน เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two - Ways Communication) ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิริยาโต้ตอบกัน อยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้สถานะของผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ตายตัว แต่จะมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทอยู่ตลอดเวลา ทิศทางการไหลของข่าวสาร (Flow of Information) การหลั่งไหลของข่าวสารมีทิศทางที่หลากหลายมาจากทุกทิศทุกทาง ทั้งจากบนลงล่าง แบบล่างสู่บนและแบบแนวนอน (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ 2543, น. 48-58)

1.4.2 ประชาชนในชุมชนที่สนใจอยากเข้าร่วมดำเนินกิจการกระจายเสียงวิทยุชุมชน อยากแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะคิด จึงอาสาสมัครเข้าร่วมจัดรายการ

1.4.3 ความเป็นผู้นำของประชาชน ผู้นำชุมชนในกลุ่มต่างๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการกระจายเสียงเพราะต้องการ สื่อสารทำความเข้าใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเป้าหมายของตนเอง ดังที่ ติลาภรณ์ นาครทรรพ (2539 น. 61 - 64 อ้างถึงใน ประทีรพร อักษรศรี.2547) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชน มีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำเอาประสบการณ์จริงมาแลกเปลี่ยนกันวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาและ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน และแม้ว่าสมาชิกในกลุ่ม ชุมชนอาจจะไม่ตระหนัก กระบวนการกลุ่มนี้เท่ากับเป็นการยอมรับความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มที่มาร่วมเรียนรู้ด้วยกัน ทำให้เกิดพลังของสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมอง สามารถ หาทางออก ที่ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

2.การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้คัดเลือกสาร (Message)

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ เนื้อหาของรายการ รูปแบบประเภทของรายการ โดยอธิบายดังนี้

2.1 ประเภทของเนื้อหา วิทยุชุมชนสามารถสนับสนุนการพัฒนาชุมชน โดยสามารถผลิตรายการที่มีเนื้อหา ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของชุมชนซึ่งประกอบด้วยมิติที่สำคัญ 4 มิติ คือ

2.1.1 ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนประกอบด้วยเนื้อหาในด้านต่าง ๆ คือ ด้านโครงการต่าง ๆ ของชุมชน ด้านโครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการ ด้านการบริการธุรกิจ/ การค้าในชุมชน ด้านการผลิตอาหารของชุมชน และด้านการระดมทุนจากภายในหมู่บ้าน

2.1.2 ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชนประกอบด้วยเนื้อหาในด้านต่าง ๆ คือ ด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับการร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน ด้านเนื้อหาความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น และด้านความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นของชุมชน

2.1.3 การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน ประกอบด้วยเนื้อหาหลายด้านคือ การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน การช่วยเหลือกับคูแลสมบัติสาธารณะ การแจ้งข่าวอาชญากรรม ในชุมชน การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน การป้องกันยาเสพติด และการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.1.4 การมีความรักและความห่วงใยในชุมชน ประกอบด้วย การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน ความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ด้านการศึกษา

ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนทั้ง 4 มิติ ตามความต้องการ โดยประชาชนในชุมชนต่างช่วยกันกำหนดข่าวสารขึ้นมาเองดึงแนวความคิดตามทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร โดยสื่อมวลชน (Agenda Setting Theory) ที่กล่าวว่า “ข่าวที่สื่อนำเสนอไม่เพียงแต่จะบอกให้เราคิดอะไร แต่ยังบอกให้เราคิดเกี่ยวกับอะไรกันได้อย่างไร (Mc Combs, 1992, p, 820) และตามทัศนะของ G.E. Lang และ K. Lang (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2541 น. 228) กล่าวว่า สาธารณะจะอ่านระหว่าง บรรทัดออกว่าถ้าสื่อมวลชนนำเสนอเรื่องใดมาก ผู้รับสารก็ควรจะให้ความสนใจต่อเรื่องนั้น ควรมีอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเรื่องนั้น และเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นด้วย

2.2 รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาในรายการ การทดลองครั้งนี้จะใช้วิธีการสื่อสารผ่านระบบ Online ทาง Internet เพื่อความสะดวกแก่ประชาชนที่สามารถดำเนินรายการเองได้

กระบวนการคัดเลือกและนำเสนอเนื้อหาในรายการ เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการนำเสนอข่าวสารของประชาชนหรือตัวแทนของชุมชนมีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมในการนำไปเผยแพร่กระจายเสียง กระบวนการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารพิจารณาจากลำดับความสำคัญมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

1. ความใกล้ชิดของคนในชุมชนกับเหตุการณ์
2. ความสดใหม่ของเหตุการณ์
3. ความทันสมัยตรงตามเทศกาล

4. ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

5. ความรู้และประสบการณ์ของผู้ผลิตรายการ

ความสำคัญของเนื้อหาตามลำดับความสำคัญ ที่ผู้ผลิตรายการนำเสนอ พิจารณาตามทฤษฎีการกำหนดวาระ (Agenda Setting Theory) (กริตพร สุข โภสกล 2547 น. 50) พบว่าการจัดวาระข่าวสารของผู้ส่งสารคำนึงถึงความพร้อมของผู้รับสาร โดยเฉพาะภูมิหลังของผู้รับสารเป็นสำคัญ เนื่องจากสถานภาพของประชาชนในชุมชนซึ่งต้องสอดคล้องกับความรู้ (Knowledge) ของผู้รับสาร ความสนใจของผู้รับสารจะส่งผลต่อทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Performance) ของผู้รับสารในสิ่งที่นำเสนอ และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน การนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน ก็จะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหานั้นมากขึ้น เมื่อผลิตรายการไปแล้วภายหลังออกอากาศระยะหนึ่งแล้วสถานีทดลองออกอากาศ ได้ประเมินผลโดยการสัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบที่เหมาะสม

2.3 ประเภทของรายการ สถานีวิทยุชุมชนดำเนินรายการโดยประชาชนในชุมชนจัดทำรายการตามความถนัด ความสนใจของผู้จัดรายการ โดยมากมักจะขึ้นอยู่กับนโยบายของทางสถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งขึ้นมาซึ่งส่วนใหญ่มักจะคำนึงถึงความต้องการของผู้ฟังเป็นสำคัญ จากการสำรวจพบว่าผู้ฟังชอบฟังรายการเพลงมากที่สุด ผู้ฟังจำนวนมากให้เหตุผลสำคัญว่า สถานีวิทยุชุมชนโดยทั่วไปมักจะเปิดเพลงตามคำขอ ซึ่งแตกต่างกับวิทยุหลักถึงแม้จะขอเพลงฟังได้แต่ด้วยจำนวนผู้ฟังที่มีจำนวนแตกต่างกัน รายการเพลงตามคำขอของวิทยุชุมชนจึงเป็นประเภทรายการที่ประชาชนในชุมชนมากที่สุด ประเภทรายการข่าว เป็นรายการข่าวบันเทิงเพราะรายการข่าวทั่วไปของสถานีวิทยุชุมชนไม่มีความพร้อมที่จะผลิตให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถานีวิทยุหลัก เพราะขาดบุคลากรในการนำเสนอข่าว ประเภทของรายการพูดคุยเป็นรายการที่ได้รับความนิยมเพราะผู้ฟังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมพูดคุยในรายการได้อย่างสะดวกเพราะผู้ฟังมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับสถานีวิทยุคลื่นหลักทั่วไป อีกทั้งผู้ดำเนินรายการของสถานีวิทยุชุมชนก็มักจะเป็นประชาชนในพื้นที่ที่สามารถพูดคุยได้อย่างใกล้ชิดและรู้เรื่องในชุมชนดี

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในช่องทางการสื่อสาร (Channel)

การพิจารณาในส่วนความสามารถของประชาชนหรือตัวแทนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน

การผลิตรายการวิทยุชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในเมืองหลวงซึ่งจะมีผู้ผลิตรายการวิทยุชุมชนรวมทั้งสถานีคลื่นวิทยุหลักเป็นจำนวนมาก การเบียดแทรกกันของคลื่นความถี่ในการกระจายเสียงจึงมีอยู่มาก ดังนั้นผู้ฟังรายการวิทยุจะพิจารณาการเข้ามารับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงที่สามารถรับฟังได้อย่างชัดเจนเป็นสำคัญ สถานีวิทยุชุมชน โดยทั่วไปจึงมีกลุ่มเป้าหมายในการรับฟังเป็นประชาชนที่มีบ้านพักอาศัยใกล้เคียงกับสถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ส่วนหนึ่งจะเป็นผู้ฟังทางระบบออนไลน์ซึ่งก็จะไม่เกิดปัญหาในการรับฟังไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกลก็ตาม การใช้ระบบออนไลน์จึงเป็นช่องทางที่ดีสำหรับการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือตัวแทนของประชาชน ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการวิทยุชุมชน โดยไม่ต้องเดินทางมาจัดรายการที่สถานีวิทยุชุมชนเพราะจะเป็นการเสียเวลาต้องเดินทางและลำบากในการเตรียมตัวที่จะเข้ามาผลิตรายการ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ต้องการพัฒนารูปแบบของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนให้มากที่สุด จึงได้พัฒนาระบบออนไลน์โดยทางสถานีวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ 95.75 MHz ได้จัดตั้งการกระจายเสียงด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งประกอบด้วย Server และ โปรแกรม Steaming (ดังแสดงในภาคผนวก ก) ซึ่งการให้ประชาชนหรือตัวแทนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการผลิตรายการวิทยุ โดยแบ่งการสื่อสารในระบบออนไลน์ เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบของไฟล์เสียงในลักษณะของรายการข่าววิทยุกระจายเสียงสั้น ๆ ความยาว ๑-๓ นาที
2. รูปแบบของไฟล์ภาพในลักษณะของภาพข่าวของชุมชน
3. รูปแบบของไฟล์(word) ในลักษณะของบทข่าวสั้น ๆ ความยาว 1/2 หน้ากระดาษ เอ 4

สำหรับการพิจารณาข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาจากการออนไลน์ของตัวแทนในชุมชน ที่ส่งมายังสถานีในรูปแบบของไฟล์ต่างๆข้างต้น หากเป็นไฟล์ภาพผู้ดำเนินรายการทางสถานี ก็พิจารณาข้อมูลข่าวสารในภาพโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพ ซึ่ง การระดมความคิดโดยใช้เทคนิคเสียงจากภาพ (Photo voice technique) เทคนิคเสียงจากภาพเป็นวิธีการหนึ่งของการระดมความคิด เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลนำเสนอความคิดเห็น ระบุนความต้องการจำเป็น และส่งเสริมแนวคิดหรือทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยเทคนิคทางถ่ายภาพ (Photo voice technique) โดยให้บุคคลบันทึกภาพจากเรื่องราวเหตุการณ์ แล้วนำภาพถ่ายมานำเสนอเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการจำเป็นในช่วงการสนทนาและอภิปรายกลุ่ม โดยถือว่าการใช้ภาพถ่ายมานำเสนอเรื่องราวหรือสภาพปัญหาจะเป็นตัวกระตุ้น และส่งเสริมความคิดของผู้เข้าร่วมเพื่อร่วมกันรับรู้และระลึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างชัดเจน (Wang&Burris, 1994, 1997 ;Wang,Feng, & Yuan, 1996)

จากแนวทางข้างต้นสถานีวิทยุชุมชนสามารถได้รับข่าวสารที่เป็นข้อมูลจริงจากชุมชนผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจของประชาชนในชุมชนเอง จึงทำให้สถานีวิทยุชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอย่างแท้จริงและสามารถสนับสนุนการพัฒนาชุมชนได้อย่างดี

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้รับสาร (Audience)

การจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงโดยการสื่อสารผ่านสื่อวิทยุชุมชน เป็นการสร้างทิศทางการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal line) และ

เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ของประชาชนในชุมชน

การพิจารณาถึงความสำคัญของปัญหาของประชาชนในชุมชนที่เป็นชุมชนเมืองมีความหลากหลายของกลุ่มคนที่รวมกันอยู่ปัญหาของชุมชนมีตั้งแต่ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยในชุมชน ปัญหาเสพติด อาชญากรรม เป็นต้น สำหรับด้านการพัฒนาของชุมชน ประชาชนในชุมชนต้องการปรับปรุงพัฒนาที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิตการทำมาหากินของชุมชน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชนและที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา วิทยุชุมชนจึงเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญา รัตนพล (2540) ศึกษาเรื่อง “ พฤติกรรมการสื่อสารความคาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือของรายการวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน กรณีศึกษาสถานีวิทยุเพื่อชุมชน ” พบว่า กลุ่มผู้ฟังตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะใช้เป็นที่แจ้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีความเชื่อว่า จะทำให้คนรักษาผลประโยชน์ของตัวเองได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรวรรณ วรานิชสกุล ที่ศึกษาสถานีวิทยุ จส.100 ในกรุงเทพฯ พบว่าวิทยุเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางที่สังคมจะปฏิบัติร่วมกัน (ฉัตรวรรณ วรานิชสกุล ,2536)

เนื้อหามีในรายการวิทยุชุมชนในด้านต่างๆหลายเรื่องที่ผู้นำหรือผู้แทนในชุมชนสามารถนำเสนอ เช่น ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับโครงการต่างๆ ของชุมชน โครงการต่างๆของหน่วยราชการ การบริการธุรกิจ/การค้าในชุมชน การผลิตอาหารของชุมชน และการระดมทุนจากภายในหมู่บ้าน สำหรับด้าน การมีความรักและความห่วงใยในชุมชน คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน เนื้อหาความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น และความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นของชุมชน สำหรับด้านความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน คือ การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน การช่วยเหลือกับดูแลสมบัติสาธารณะ การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน การป้องกันยาเสพติดและการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และ ด้านการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน คือ การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน ความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ด้านการศึกษา

จากการนำเสนอข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Communication) ชุมชน เป็นเหตุผลที่รายการวิทยุชุมชนสามารถเข้ามาสนับสนุน การพัฒนาชุมชน โดยการร่วมมือของประชาชน ผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามวิทยุชุมชนก็เป็นสื่อที่สร้างความบันเทิงในชีวิตประจำวันและยังทำหน้าที่เป็นสื่อในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของชุมชนตามความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุตรา พรทวี (2545) ศึกษาเรื่อง “ ความต้องการรายการวิทยุชุมชน ของผู้ฟังในเขตปริมณฑล

ของกรุงเทพฯ” พบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่ฟังที่บ้านฟังทุกวัน เฉลี่ย 2-4 ชม. เวลา 9.00-10.00 น. 16.00-17.00น. รายการวิทยุที่ฟังเป็นรายการบันเทิง รายการข่าว สารความรู้ ผู้ฟังฟังเพื่อความเพลิดเพลิน รับทราบข่าวสารและเหตุการณ์ ประยุกต์ใช้ในงานและชีวิตประจำวัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการใช้วิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชน ทำให้การเข้าถึงของประชาชน ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายทำให้สื่อวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ดี ทั้งในเรื่องการให้ความรู้ (To educate) เป็นการบอกเล่าข่าวสาร (To inform) และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี (Radio forum) คุณสมบัติเหล่านี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนนำช่องทางการเข้าถึงของสื่อวิทยุชุมชนและสามารถจะพัฒนาเป็นสื่อที่เป็นสื่อของชุมชน อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

หลังการทดลองการใช้รูปแบบวิทยุออนไลน์ร่วมกับวิทยุชุมชนเป็นเวลา 2 เดือน ผู้วิจัยขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็นหลัก คือ ข้อเสนอแนะการจัดรายการวิทยุออนไลน์ และการจัดรายการวิทยุชุมชน

ข้อเสนอแนะต่อการจัดรายการวิทยุออนไลน์

การใช้รูปแบบการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงด้วยการผลิตและบันทึกด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ถึงแม้ว่าจะแก้ปัญหาเรื่องการเข้าถึงสื่อของประชาชนที่ดีแล้ว ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ในการบันทึกเสียงและการส่งข้อมูลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ ควรมีการอบรมให้แก่ตัวแทนของชุมชนที่มีอายุมากที่มีทักษะในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์อย่างจำกัด ให้มากและใกล้ชิดกว่ากลุ่มตัวแทนที่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพราะข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นที่สำคัญของชุมชนเมื่อมองผ่านผู้แทนที่มีอาวุโสมักจะเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจ

2. ขณะที่กำลังทดลองออกอากาศโดยใช้รูปแบบการรับส่งข้อมูลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ ควรมีการติดต่อสื่อสารกับตัวแทนทุกคนในชุมชนอย่างใกล้ชิดเพื่อกระตุ้นในการมีส่วนร่วมกับการผลิตรายการวิทยุชุมชนทั้งในลักษณะของผู้ส่งสารและในฐานะของผู้ฟังรายการ

3. สถานีวิทยุที่เป็นแม่ข่ายในการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชนโดยผ่านการออนไลน์ ต้องมีการชักชวนให้นักจัดรายการวิทยุทุกคน มีความกระตือรือร้นที่จะนำข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้ส่งผ่านมาใน Web Site ของสถานีมาเสนออย่างต่อเนื่องและได้มีการวิเคราะห์ข่าวสารที่เป็นรูปภาพอย่างจริงจัง

4. หลังจากการทดลองปฏิบัติไปแล้วระยะหนึ่งควรจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานกับตัวแทนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบว่าการผลิตรายการวิทยุด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และการส่งข้อมูลมายังสถานีมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

5. ปรับปรุงช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากประชาชนในชุมชนกับทางสถานีในรูปแบบของการสื่อสารทาง Internet อื่น ๆ เช่น SMS Hi 5 Face book เป็นต้น ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดรายการวิทยุชุมชน

จากการศึกษาการจัดรายการวิทยุชุมชนพบว่าประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมน้อยการแก้ปัญหาในเรื่องนี้สำหรับการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้การออนไลน์ซึ่งทำให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการจัดรายการได้มากขึ้น ผู้วิจัย ใคร่ขอเสนอแนะแนวทางไว้สำหรับการผลิตรายการวิทยุชุมชนเพื่อชุมชน ดังนี้

1. ประชาชนผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมและติดต่อสื่อสารกับผู้ดำเนินรายการวิทยุ ดังนั้นสถานีวิทยุชุมชนต้องจัดให้มีช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานีกับผู้ฟังด้วยช่องทางที่หลากหลาย ด้วยวิธีการติดต่อทางโทรศัพท์ SMS ,Hi 5 , Face book และการเยี่ยมชมที่สถานี

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามาผลิตรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุจะต้องสร้างบรรยากาศของการติดต่อสื่อสารที่เป็นกันเอง มีความคุ้นเคยด้วยการพบปะพูดคุยกับประชาชนในชุมชนให้มากขึ้น

3. เพื่อให้ชุมชนได้นำเสนอสาระเนื้อหาที่เป็นเรื่องภูมิปัญญาของชุมชนจำเป็นต้องผ่านจากมุมมองผู้นำชุมชนซึ่งมักจะเป็นผู้อาวุโส สถานีวิทยุชุมชนจะต้องปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่มีอยู่ในชุมชน

4. สำหรับเนื้อหาสาระในรายการวิทยุชุมชนประชาชนต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีเนื้อหาที่หลากหลายการจัดรายการวิทยุจึงต้องมีสาระถึงแม้ว่าผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนต้องการรับฟังเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม

5. สำหรับการนำเสนอข่าวสารของชุมชนในรูปแบบของข่าวชุมชน ควรปรับปรุงให้สั้นกระชับ และมีข่าวสารที่หลากหลาย ความถี่ในการนำเสนอไม่ควรเสนอบ่อยครั้งและนานเกินไป แต่ควรสลับกับการนำเสนอข่าวต่าง ๆ ทัวไปให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยการจัดรายการวิทยุชุมชนในอนาคต

ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะแนวทางไว้สำหรับการวิจัยในอนาคตไว้ ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามามีส่วนในการผลิตรายการวิทยุชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นสื่อของชุมชนอย่างแท้จริง

2. ควรมีการวิจัยหารูปแบบวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารของชุมชนที่หลากหลายวิธีมากและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่าย ในการแลกเปลี่ยนหรือการไหลผ่านของข่าวสารจาก
ทุก ๆ หน่วยงาน องค์กร และบุคคลที่สำคัญในพื้นที่บริการของชุมชนที่หลากหลายช่องทาง และมี
ประสิทธิภาพ โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารผ่านทางเครื่องคอมพิวเตอร์

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน:ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2541

_____ . และคณะ สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้,กรุงเทพมหานคร,
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ,2543

_____ . และคณะ วิทยุชุมชน:คลื่นหนูนการสร้างพลังให้ท้องถิ่น ,
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ,กรุงเทพมหานคร ,2549

กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ.พระราชบัญญัติองค์กร
จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการ
โทรคมนาคม พ.ศ.2543, กรมประชาสัมพันธ์ ,2545

กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ. การดำเนินการวิทยุ
ชุมชน กรมประชาสัมพันธ์, 2548

จุมพล รอดคำดี. หนังสือแปล คู่มือวิทยุชุมชน/ โดยคอติน เฟรเซอร์และโซเนีย เรสเดร โป เอสด
ราดา, กรุงเทพมหานคร,ยูเนสโก,2544

นวนน้อย ตริรัตน์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ . เสรีภาพสื่อไทยในยุคเศรษฐกิจการเมืองผูกขาด, ศูนย์
ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2549

นภาพรณั หะวานนท์ ,เพ็ญสิริ จิระเชชากุล, สุรวุฒิ ปัดไธสง, นำชัย สุกฤกษ์ชัยสกุล, ปานจักษ์ เหล่า
รัตนวรพงษ์ ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีฐานรากกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์ โครงการปัญญาเอกพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . 2550

พันจันทร์ ธนวัฒน์เสถียร และกรภัทร์ สุทธิคารา. Internet & Intranet โดยใช้ Netscape.
กรุงเทพมหานคร. บริษัทซัคเซสมิเดีย จำกัด (ม.ป.ป.)

สุวิมล ว่องวานิช “ การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น” สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
,2548 .

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. “ การสื่อสารกับการเมือง ” พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2544

วราลักษณ์ ไชยทัต. เอกสารชุด การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, สถาบันส่งเสริมการ
เรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ .มปป.

ดวงพร คำณูวัฒน์. “การพัฒนาหอกระจายข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน”
 รายการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานหอ
 กระจายข่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล.2545
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. เส้นทางสู่บัณฑิต 2553 คณะวิทยาการจัดการ. 2553
 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. การศึกษาองค์ความรู้และ
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ย่านกุฎจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เขตธนบุรี.
 2550

เอกสารอื่นๆ

- จิระวรรณ ตันกูรอนันท์. “การมีส่วนร่วมและบทบาทของผู้นำชุมชนในชาวไทยภูเขาในการจัด
 รายการวิทยุชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2542.
- ชาลิสมา มากแผ่นทอง “การวิจัยเพื่อสรุปบทเรียน: กระบวนการเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัด
 ปัตตานี” รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).2547
- ทิวาพร แสงเมืองจีน. “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานี
 วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะ
 นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2543
- ธนิศา กลิ่นลำควน. “การบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนของคนโคราช.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
 คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2546.
- บุษราคัม เขียมอัมไพ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดรับข่าวสารจากสถานีวิทยุ จส.100 และการเป็น
 สมาชิกชมรมจส.100 ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และ
 สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2540.
- ปัฐยา เรืองเริงกุลฤทธิ. พฤติกรรมกรับฟังรายการวิทยุชุมชนของคนโคราช สถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา, คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2546
- ประพิร์พร อักษรศรี. รูปแบบการเรียนรู้การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ,บัณฑิต
วิทยาลัย,มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- ปิยกุล เลาว์ฉวีศิริ.บทบาทของสื่อมวลชนต่อการปฏิรูปสื่อตามมาตรา 40 ในเอกสารประกอบกา
สัมมนา “ การปฏิรูปสื่อกับโครงสร้างอำนาจทางสังคม“ (10 ก.พ.44)น.3
- ประพิร์พร อักษรศรี. “รูปแบบการเรียนรู้การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน” คุษฎี
บัณฑิตนิพนธ์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ 2547.

- พัชรภรณ์ สายรัศมีเงิน. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อรายการวิทยุชุมชน เอชชุมชน ชุมชนปฐม
อโศก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม, คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2548
- พรรณนิภา วงษ์มิตร. “ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
โครงการธรรมรักษันิเวศน์” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,2540
- ภริตพร สุขโกศล. กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยุชุมชน
อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน,มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ,2547
- มารตี ธีรชนกุล. ความต้องการ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจรายการวิทยุกระจายเสียง
สำหรับผู้สูงอายุ. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
,2548
- วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. “ ปัจจัยโครงสร้างของสถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำหนด
รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542
- สลิลนา ภู่อี่ยม. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ฟังรายการ 104.5 FAT RADIO ,คณะ
วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546
- สิขเรศ ศิราภานต์. รูปแบบสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคประชาชนที่พึงประสงค์สำหรับประเทศไทย
ภายหลังการปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียง ตามเจตนารมณ์ มาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ,คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2544
- สิริพร สงบธรรม. บทบาทของรายการวิทยุเพื่อชุมชนกับประชาคมสงขลา, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร “ การศึกษารูปแบบปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ตาม
ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีแบบการเรียนและ
บุคลิกภาพที่แตกต่างกัน” ปริญญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและ
สื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อนุตรา พรวลี. ความต้องการรายการวิทยุชุมชนของผู้ฟังในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ,
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2545

อคุศลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์. การศึกษาแนวคิดเพื่อการกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับงานวิจัยสื่อสารมวลชน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

เอื้อจิตต์ วิโรจน์ไตรรัตน์. “การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอร์เรจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540

อุษา จันทรประกาศ “การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของผู้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ภาษาอังกฤษ

Burton, Wendy. SEEDS: Computer Mediated Communication (CMC) in Education (Online), 1996.

Donna L. Hoffman, Thomas P. Novak and Patrali Chatterjee Project 2000: Research Program On Marketing in computer-Mediated Environments Owen Graduate School of Management Vanderbilt University.

Ebbelink, Ingrid. Computer-Mediated Communication (Online) 1999. Available from:

[http://hnizen.dds.nl/inki/\(1999,September 18\)](http://hnizen.dds.nl/inki/(1999,September 18))

Irani, Tracy. Communication Potential, Richness and Attitude: A Study of Computer Mediated Communication in the ALN Classroom (Online) 1998 Available from:

http://WWW.aln.org/alnweb/magazine/vol2_issue1/irani.html (2001, February 8)

Katz, E., Jay G. Blumler and Michale Gurevitch, “Utilization of Mass Communication by The Individual.” in Jay G. Blumler and E. Katz (eds.), The Used of mass

Communications: Current Perspective on Gratifications Research (Beverly Hills: Sage Publications, 1974), p. 20

Kibby, Marj. Online Interaction: Types of Interaction. The University of Newcastle, Australia (Online) 1999. Available from:

<http://WWW.newcastle.edu.au/services/iesd/learndevelop/esources/online/interact.htm> (2001, September 9)

Lechner และ Schmid Communities and Media – toward a Reconstruction of Communities on Media

Lin, Tari. MUD in Education: New Environment, New Pedagogies (Online). 1995. Available from:

<http://.december.com/cmc/mag/1995/janderclai.html> (1999, December 22).

Learning&Development Program,University of Newcastle,Australia. “ Online Interaction: Chat.2001.” The University of Newcastle,,Australia(Online).1999. Available from: <http://WWW.newcastle.edu.au/services/iesd/learndevelop/resources/online/chat.htm>.(2001,September. 9)

Murry,J.Peter. Nursing the Internet: A Case Study of Nurses Use of Computer – Mediated Communications. Master Thesis. The Open University,UK.1996.

Potter,W.J.:Media Literacy,SAGE Publication,1998

Samiento,S.L.:Media Education: An overview in media education: A teaching Manual,pp 2-17
Manila:AMIC-Philippines,1995.

Denis McQuail. Mass Communication Theory (London:Sage Publications, 1983)

ข้อมูลจาก เวิร์ล ไวด์ เว็บ

<<http://www.thaibja.org/download/book01.zip>

www.thaibja.org/download.asp.2546

www.JS100.com.

www.innnews.co.th

www.PRD.GO.TH

<<http://Lyberty.com/encyc/articles/radio.inter.html>

(<http://www.udonthani.com/udnews/06335.html>)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่าง ภาพข่าวชุมชนที่ตัวแทนของชุมชนได้จัดส่งทางออนไลน์ทางสถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯ
เรดิโอ 95.75 MHz

คำอธิบายประกอบภาพ	ลักษณะของภาพข่าว
<p>ปัญหาขยะภายในชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ</p>	
<p>การป้องกันขูร จากภาพนี้เป็นอ่างน้ำที่ใส่น้ำอยู่เกือบเต็ม แต่ไม่มีอะไรมาปิด อาจทำให้เกิดการเพาะพันธุ์ของยุงต่างๆได้ซึ่งเป็นผลเสียต่อชุมชนส่วนรวมโดยเฉพาะเด็กวิธีการแก้ปัญหาคือ การหาแผ่นไม้มาปิดอ่างน้ำหรือหน้าห้องทั้งหมดอีกวิธีคือให้เลี้ยงปลาหางนกยูงเพื่อขูงจะไม่สามารถแพร่พันธุ์ได้เพราะปลาหางนกยูงกินลูกน้ำเป็นอาหาร</p>	
<p>ชุมชนวัดประดิษฐาราม ไฟส่องสว่างบางจุดไม่มี ทำให้เวลากลางคืนไม่ปลอดภัยเท่าที่ควร เป็นอันตรายแก่ผู้สัญจรผ่านไปผ่านมา และอาจจะก่อให้เกิดอาชญากรรมได้ง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย</p>	

<p>มีขยะในแม่น้ำลำคลองของชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ มีขยะมากมายทำให้ไม่ถูกสุขลักษณะ</p>	
<p>ภาพสนามเด็กเล่นที่ไม่น่าเล่นจะเลยหมว่าถ้าเด็กเห็นก็อาจจะกลัวเพราะบรรยากาศโดยรวมทั้งพื้นพั้งของเล่นก็ชำรุดและถ้ามีเด็กเล่นและได้รับอันตรายใครกันละจะเป็นคนรับผิดชอบ</p>	
<p>ชุมชนบางไผ่ไก่</p> <p>อาชีพการทำห้วยโชนในชุมชนบ้านลานับวันกำลังจะสูญหายไป...เนื่องจากขาดผู้สืบทอด ทุกวันนี้คุณชายเจริญ กิจราษฎร์ บ้านสีลปะไทยยังรอเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีใจรักในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาร่วมสานต่ออยู่ทุกวัน</p>	

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างข่าวที่ตัวแทนของชุมชนได้ Upload เข้ามายังสถานี

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คลื่นความถี่ 95.75 MHz

ชื่อรายการ บ้านสมเด็จชวนรู้

ความยาว 1 นาที

ผู้รายงานข่าว นายพงษ์ศิริ สุธารสวัชราธร

ผู้รายงาน

: สวัสดีครับ เนื่องด้วย จากทางศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จตุรมิตรสัมพันธ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครทางชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณนะครับฝากบอกในเรื่องของผู้ที่ขับขีรถจักรยานยนต์ ไปมาแถวนั้นนะครับ ให้ช่วยขับรถช้า ๆ นะครับ เพราะว่าสถานีตรงนี้ จะมีเด็กวิ่งไปวิ่งมาเยอะมาก ถ้าเราขับรถเร็ว ๆ ก็อาจจะเกิดอันตรายได้ และอาจจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ภายหลัง ครับวานผู้ขับรถจักรยานยนต์ให้ช่วยขับรถช้า ๆ ขึ้นอีกสักนิดหนึ่งด้วยนะครับ และผู้ที่ได้รับฟังผมช่วยบอกกันต่อ ๆ ไปด้วยนะครับ สำหรับวันนี้ผมขอลาก่อนนะครับ สวัสดีครับ.

ข่าว

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คลื่นความถี่ 95.75 MHz

ชื่อรายการ บ้านสมเด็จชวนรู้

ความยาว 1 นาที

ผู้รายงานข่าว น.ส.พิมพ์พร ใจวงศา

ผู้รายงาน

: วันนี้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้จัดการแสดงละครเวที เรื่อง Black or White The Musical :ซึ่งเป็นวิชาที่อยู่ในวิชาเรียน การแสดงและการกำกับการแสดง โดยมีอาจารย์ณัฐณ เตชะปัญญาเป็นผู้กำกับและดูแลการแสดง โดยการแสดงจะจัดขึ้น ในกลางเดือนกุมภาพันธ์นี้ สถานที่การแสดงที่หอประชุมชั้น 4 อาคาร 1 เวลา 19.00 น.- 21.00 น. บัณฑิตจะมีเจ้าหน้าที่หน้างาน.

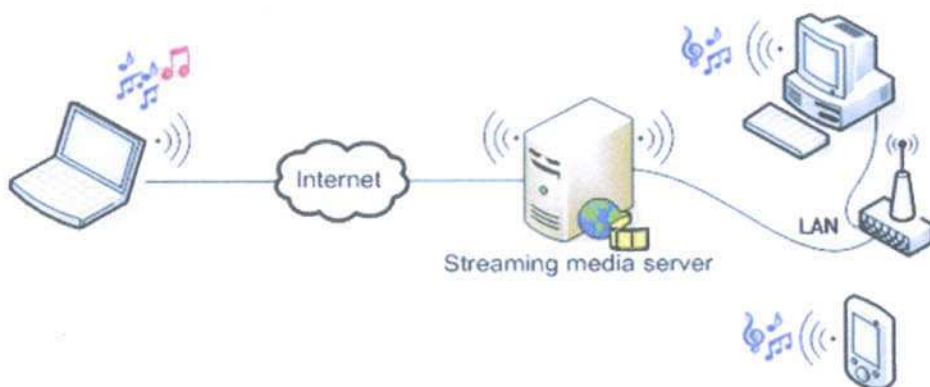
ภาคผนวก ก

เนื้อหาของเอกสารประกอบการฝึกอบรมการผลิตรายการวิทยุออนไลน์

เรื่อง การตั้งสถานีวิทยุออนไลน์ส่วนตัว

สตรีมมิ่ง (Streaming) เป็นเทคโนโลยีการส่งข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเครือข่ายอื่น ๆ โดยส่งข้อมูลอย่างต่อเนื่องให้กับผู้รับ ซึ่งผู้รับสามารถแสดงผลข้อมูลได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ข้อมูลมาจนครบ ตัวอย่างง่าย ๆ ได้แก่ การเปิดเพลงจากเว็บไซต์ที่มีเพลงให้ฟัง เราสามารถฟังเพลงนั้นได้เลยโดยไม่ต้องดาวน์โหลดเพลงลงมายังคอมพิวเตอร์ ซึ่งการดาวน์โหลดไฟล์เพลงลงมายังคอมพิวเตอร์จะใช้เวลาค่อนข้างนาน ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีสตรีมมิ่งจะช่วยให้ฟังเพลงได้ทันที หรือการเปิดชมตัวอย่างภาพยนตร์หรือวิดีโอ ก็จะใช้เทคโนโลยีสตรีมมิ่งด้วยกันทั้งสิ้น เพราะเราสามารถดูภาพยนตร์ได้ทันที ไม่ต้องรอให้ไฟล์หนังโหลดมาจนครบ หรือจะเป็นรายการทางทีวีที่ดูได้จากอินเทอร์เน็ตนั้นก็เช่นกัน การใช้เทคโนโลยีสตรีมมิ่งนี้จะใช้กับข้อมูลประเภทมัลติมีเดียได้แก่ ออดิโอ (Audio) กับวิดีโอ (Video)

การส่งและรับข้อมูลที่ใช้เทคโนโลยีสตรีมมิ่งนี้ ต้องประกอบไปด้วยผู้ส่งกับผู้รับ ด้านผู้ส่งนั้นจะมีคอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่ให้บริการสตรีมมิ่ง ถ้าเป็นยักษ์ใหญ่อ่างไม่ใคร่ขอพท์ก็จะมี Windows Media Server ให้ใช้ ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับมัลติมีเดียโดยเฉพาะ ส่วนทางผู้รับก็ใช้ซอฟต์แวร์ที่สามารถรับข้อมูลแบบสตรีมมิ่ง เช่น Windows Media Player หรืออื่นๆ โดยมีหน่วยความจำบัฟเฟอร์เป็นตัวช่วยจัดเก็บข้อมูล สำหรับคอมพิวเตอร์ที่รับข้อมูลแบบสตรีมมิ่งจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพดีพอสมควร ประมวลผลได้เร็ว เนื่องจากต้องแสดงข้อมูลที่รับมาทันที และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือคุณภาพของอินเทอร์เน็ตที่ใช้ ถ้าอินเทอร์เน็ตที่ใช้มีความเร็วต่ำมาก ข้อมูลที่ส่งมาก็จะช้า

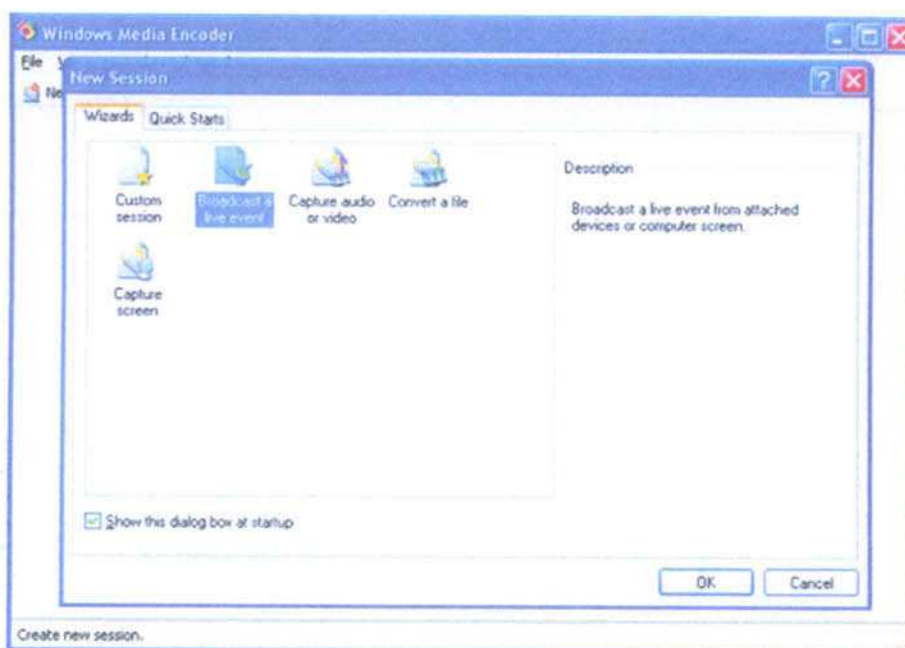
รูปที่ 1

การแสดงผลข้อมูลก็ทำได้ช้าหรือเกิดการสะดุด สำหรับไฟล์เสียงจะไม่ค่อยเป็นปัญหาเท่าไร แต่ถ้าเป็นไฟล์วิดีโออันนี้จะเห็นชัด คือแสดงผลได้ช้าหรือไม่ได้เลย

สำหรับการสร้างสถานีวิทยุออนไลน์ของเราสามารถกระจายเสียงออกสู่อินเทอร์เน็ตและภายในเครือข่ายแลน (ดังรูปที่ 1) ด้านฝ่ายส่งหรือสถานีวิทยุออนไลน์นั้นไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ใดๆ เป็นพิเศษ เพียงแค่จัดหาโปรแกรมที่ทำเป็นสถานีวิทยุออนไลน์เท่านั้น ซึ่งโปรแกรมประเภทนี้จะนำเสียงหรือข้อมูลที่จะออกอากาศมาเข้ารหัสแล้วจึงส่งออกไป ส่วนทางฝ่ายผู้รับหรือผู้ฟังให้เชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับอินเทอร์เน็ตหรืออยู่ในเครือข่ายแลน และใช้โปรแกรมที่สามารถรับข้อมูลแบบสตรีมมิ่งได้ เช่น Windows Media Player รับฟังเสียงจากฝ่ายส่ง หรือจะใช้คอมพิวเตอร์ประเภท PDA โดยใช้อุปกรณ์ไร้สายต่าง ๆ เชื่อมต่อสัญญาณ ถ้าใช้ PDA นี้เราสามารถถือไปฟังที่ไหนก็ได้เท่าที่อยู่ในระยะที่สัญญาณไปถึง

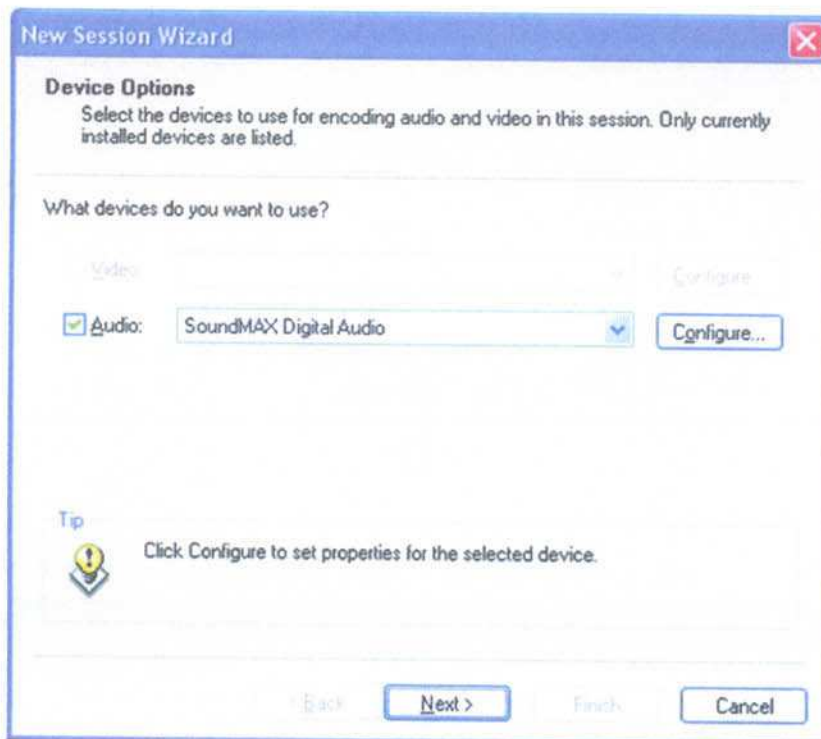
จัดตั้งสถานีวิทยุออนไลน์

ได้รู้จักกับเทคโนโลยีสตรีมมิ่งแล้ว การตั้งสถานีวิทยุออนไลน์แล้ว ขั้นแรกต้องจัดหาโปรแกรมที่จะนำมาทำเป็นสถานีวิทยุออนไลน์ ได้แก่ Windows Media Encoder 9 Series นำมาติดตั้งบนคอมพิวเตอร์ ที่จะใช้เป็นสถานีวิทยุออนไลน์ดาวน์โหลดได้ที่ <http://download.microsoft.com/80/download/8/1/f/81f9402f-cfdd-439d-b2a4-089563199d47/WMEncoder.exe> ดิงก์ที่ให้ดาวน์โหลดนี้เมื่อเรียกขึ้นมาแล้ว โปรแกรมจะถูกดาวน์โหลดมาทันที

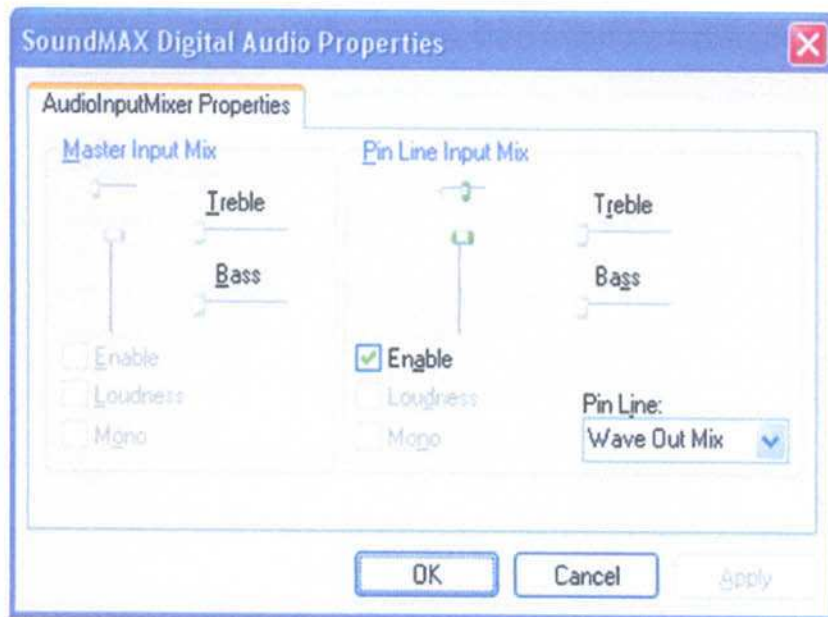
รูปที่ 2

เรียกโปรแกรม Windows Media Encoder ขึ้นมา โปรแกรมจะมีตัวช่วยพิเศษเพื่อให้กำหนดค่าการทำงานได้ง่ายขึ้น เลือก Broadcast a live event คลิกปุ่ม OK (ดังรูปที่ 2) ต่อมาคลิกถูกในช่อง Audio: แล้วเลือกอุปกรณ์ที่ใช้สร้างเสียง ก็คือซาวนด์การ์ดที่มีอยู่แล้วในคอมพิวเตอร์

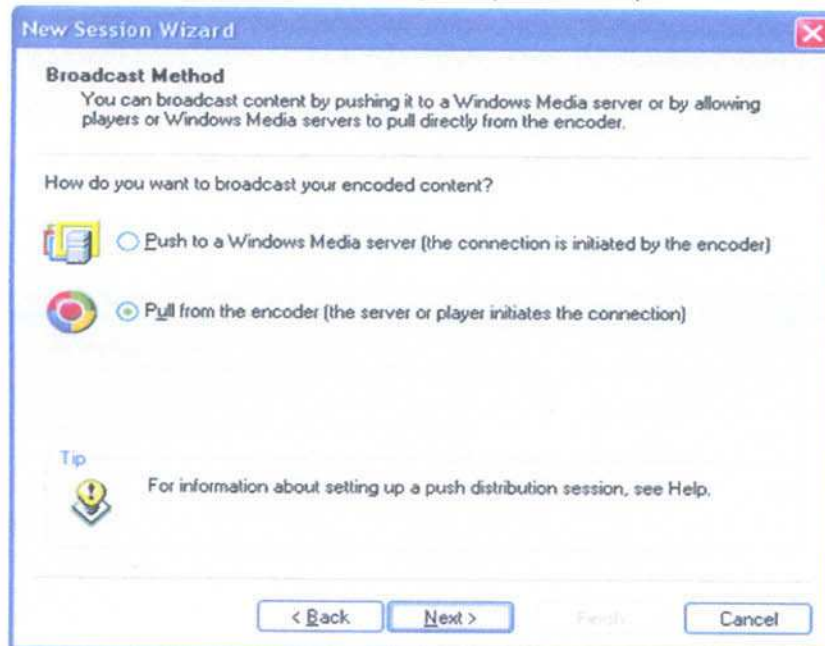
รูปที่ 3

(ตรงนี้ต้องทราบด้วยว่าซาวนด์การ์ดของเรารุ่นใดยี่ห้อใด) (ดังรูปที่ 3) จากนั้นคลิกปุ่ม Configura... ที่หัวข้อ Pin Line: ให้เลือกไปที่ Wave Out Mix แล้วคลิกถูกในช่อง Enable เพื่อเปิดการทำงานของ การกระจายเสียงออก

รูปที่ 4

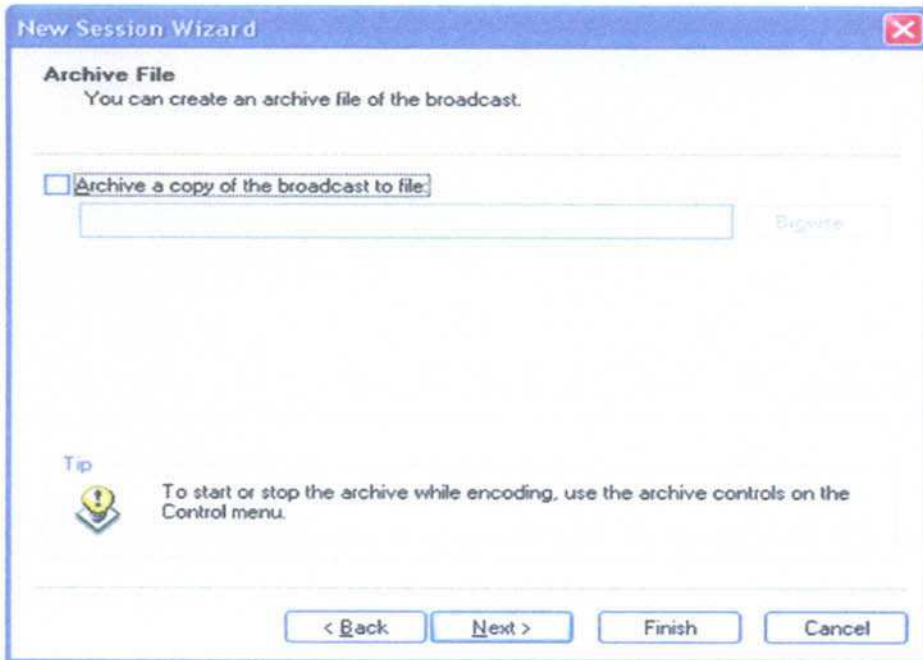
ต่อมาเลื่อนสไลด์ที่ Pin Line Input Mix ไปสูงสุด (ดังรูปที่ 4) คลิกปุ่ม OK

รูปที่ 5

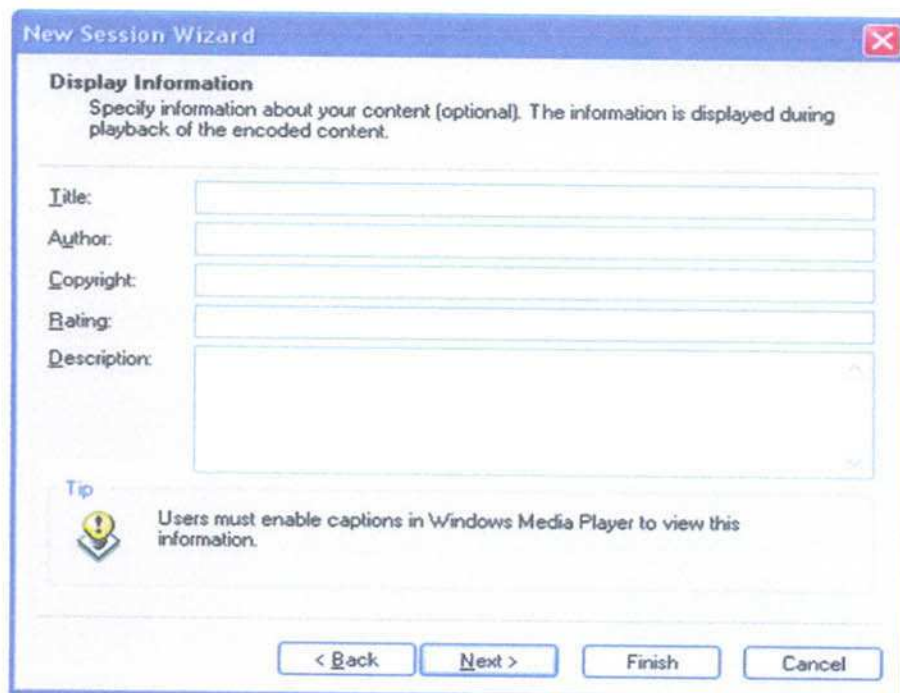
เลือกหัวข้อ Pull from the encoder เนื่องจากจะใช้คอมพิวเตอร์เครื่องนี้ส่งกระจายเสียงออกไป ส่วนหัวข้อ Push to a Windows Media server หมายถึงต้องการส่งข้อมูลไปยังสตรีมมิงเซิร์ฟเวอร์ ก่อนเราไม่มีเซิร์ฟเวอร์ที่จะใช้ก็ต้องเลือกหัวข้อ Pull from the encoder แทน (ดังรูปที่ 5) คลิกปุ่ม Next

เลือกรูปแบบการเข้ารหัสเป็นแบบ FM quality audio (CBR) และโปรแกรมจะบังคับให้ใช้ Bit rate ที่ 37 Kbps (ดังรูปที่ 7) (Bit rate คือ อัตราความเร็วของการส่งผ่านข้อมูลในหนึ่งวินาที และเป็นตัวกำหนดคุณภาพของข้อมูล คือถ้า Bit Rate มาก คุณภาพของเสียงจะดีแต่ขนาดข้อมูลก็จะใหญ่ขึ้นไปด้วย) คลิกปุ่ม Next

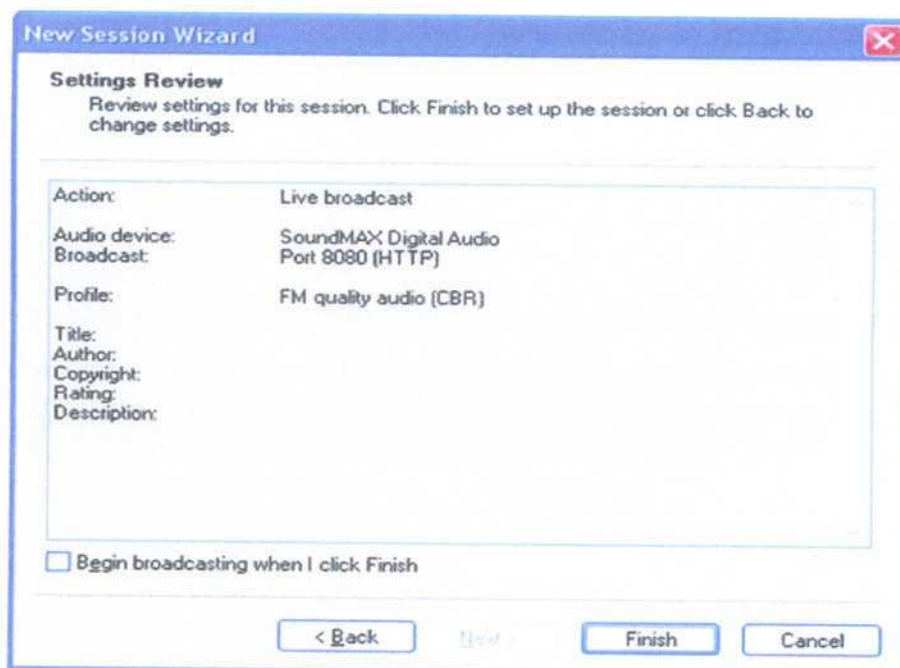
รูปที่ 8

โปรแกรมจะให้บันทึกเสียงที่ออกอากาศเก็บไว้ด้วยหรือไม่ ให้คลิกปุ่ม Next ผ่านไป (ดังรูปที่ 8)

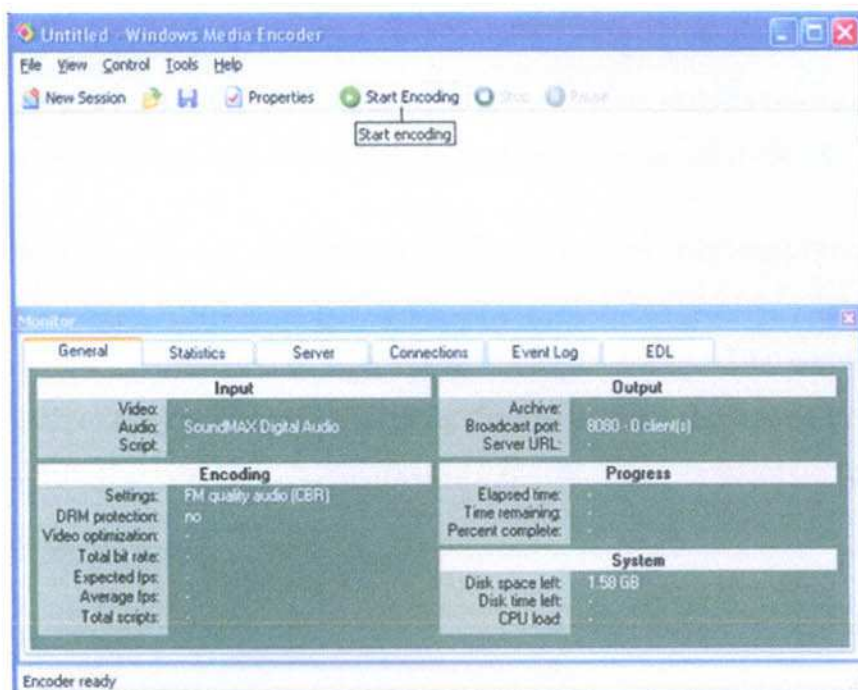
รูปที่ 9

ต่อมาโปรแกรมให้ใส่ใส่รายละเอียดของไฟล์ ตรงนี้ก็ไม่ต้องใส่ให้คลิกปุ่ม Next ผ่านไป (ดังรูปที่ 9) สุดท้ายจะมีสรุปรายละเอียดให้เห็น คลิกปุ่ม Finish

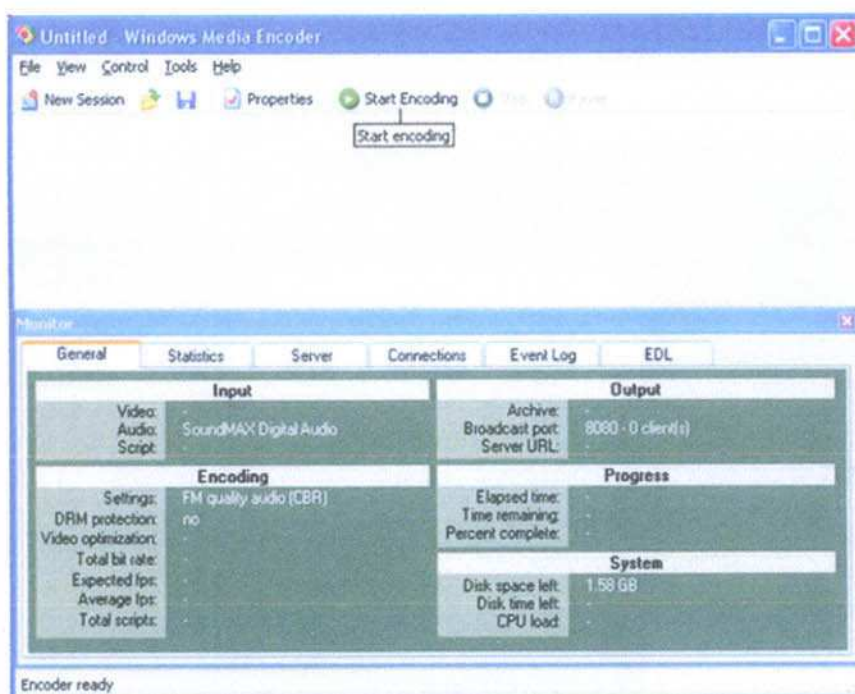
รูปที่ 10

เป็นอันจบสิ้นการตั้งค่า (ดังรูปที่ 10)

รูปที่ 11

เมื่อกำหนดค่าการใช้งานเสร็จแล้ว โปรแกรมจะแสดงผลการกำหนดให้เห็น และจะรอให้เริ่มออกอากาศ

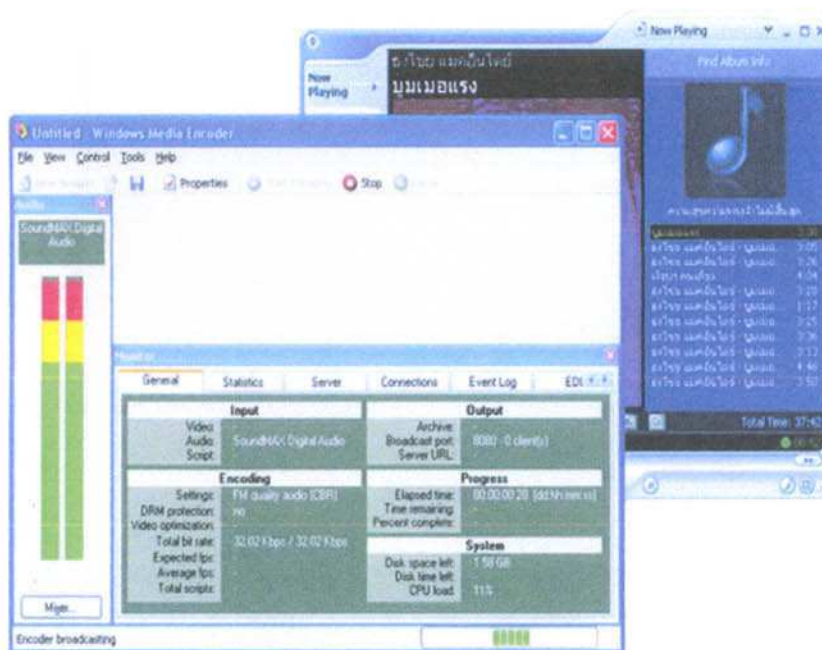
รูปที่ 12

โดยคลิกปุ่ม Start Encoding แต่ตอนนี้อย่าเพิ่งคลิกนะครับ (ดังรูปที่ 11) และยังสามารถบันทึกค่าการใช้งานเหล่านี้ไว้ได้ เมื่อจะใช้งานครั้งต่อไปก็เรียกไฟล์ที่เก็บค่าการใช้งานนี้ขึ้นมา ทำให้ไม่ต้องมากำหนดค่าการใช้งานต่างๆ กันใหม่ โดยคลิกเมนู File > Save As.. แล้วตั้งชื่อไฟล์

เราต้องเตรียมไฟล์เสียงหรือไฟล์เพลงที่จะเปิดแก่ผู้ฟังด้วย โปรแกรมเล่นเพลงทั่วไป เช่น Windows Media Player หรือ Winamp เมื่อโปรแกรมดังกล่าวนี้เล่นเพลงขึ้นมาแล้ว ก็จะส่งสัญญาณไปยังซาวนด์การ์ด ซาวนด์การ์ดจะนำสัญญาณมาแปลงเป็นเสียงออกสู่ลำโพง ตอนนี้โปรแกรม Windows Media Encoder จะจับสัญญาณที่ซาวนด์การ์ดมาเข้ารหัส จากนั้นจึงส่งข้อมูลที่เข้ารหัสนี้ออกไปแบบสตรีมมิ่ง เราจึงต้องเปิดโปรแกรมเล่นเพลงขึ้นมาด้วย ในตัวอย่างนี้ใช้โปรแกรม Windows Media Player

การ ON AIR

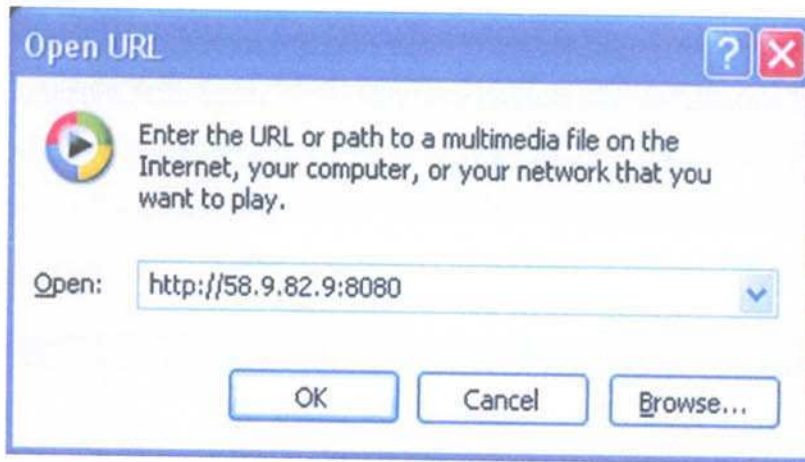
เปิดโปรแกรม Windows Media Player แล้วเล่นเพลงตามต้องการ จากนั้นคลิกปุ่ม Start Encoding ที่โปรแกรม Windows Media Encoder โปรแกรม Windows Media Encoder จะนำสัญญาณจากซาวนด์การ์ดมาเข้ารหัสแล้วเริ่มส่งเพลงนี้ออกไป สังเกตเห็นว่าโปรแกรม Windows Media Encoder จะมีแถบสีคู่เด่นขึ้นลง ตอนนี้สถานีวิทยุออนไลน์ได้เริ่มออกอากาศหรือ ON AIR แล้ว (ดังรูปที่ 12) ส่วนการหยุดส่งข้อมูลหรือหยุดออกอากาศให้คลิกปุ่ม Stop ที่ติดกับปุ่ม Start Encoding

รูปที่ 12

ฟังเพลงผ่านอินเทอร์เน็ต

มาที่ด้านผู้ฟังบ้าง เมื่อสถานีวิทยุออนไลน์เริ่มออกอากาศ คนที่เป็นดีเจจะต้องบอก URL ให้กับผู้ฟัง โดยดู URL จากช่อง URL for Internet connections ในรูปที่ 6 ส่วนผู้ฟังก็เตรียมโปรแกรมที่สามารถรับฟังเสียงแบบสตรีมมิ่ง เช่น Windows Media Player เปิดโปรแกรม Windows Media Player คลิกเมนู File > Open URL... จากนั้นใส่ URL ของสถานีวิทยุออนไลน์ อย่าลืมว่าต้องระบุพอร์ตด้วย เช่น <http://58.9.82.9:8080> (ดังรูปที่ 13) คลิกปุ่ม OK

รูปที่ 13

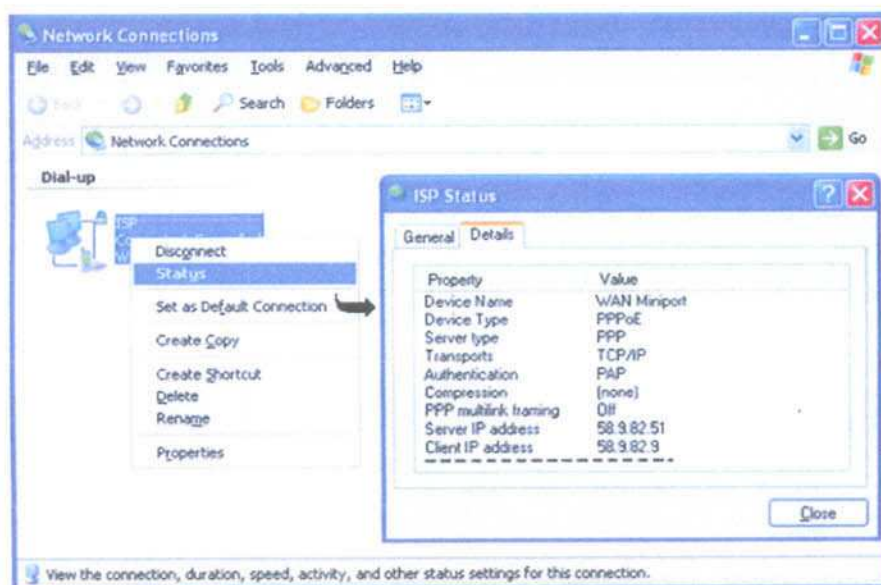

รูปที่ 14

คอมพิวเตอร์ของผู้ฟังจะติดต่อไปยังคอมพิวเตอร์ที่ตั้งเป็นสถานีวิทยุออนไลน์ เมื่อพบแล้ว จะรับข้อมูลเข้ามาแล้วก็เล่นเพลงให้ฟัง (ดังรูปที่ 14) ทางสถานีวิทยุเปิดเพลงอะไร ฟังผู้ฟังก็จะได้ยิน

เพลงนั้น แต่ข้อมูลที่เข้ามาจะเฉลี่ยคือช้ากว่าสถานีวิทยุประมาณ 10 -15 วินาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเร็วของอินเทอร์เน็ตที่ใช้ด้วย

สำหรับสถานีวิทยุออนไลน์และคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในระบบแลน ผู้ฟังก็ต้องระบุ URL เหมือนกับฟังผ่านอินเทอร์เน็ต แต่จะเป็น URL ที่ใช้ในระบบแลนแทน ไม่พบ URL for Internet connections ปัญหาที่อาจพบได้ข้อหนึ่ง คือระหว่างที่ตั้งค่าใช้งานจนมาถึงตอนที่ Windows Media Encoder จะแสดง URL ที่ต้องบอกแก่ผู้ฟัง ถ้าในช่อง URL for Internet connections ไม่แสดง URL ให้เห็น แต่มีข้อความ (Could not detect) แทน ทำให้เราไม่ทราบ URL สำหรับบอกแก่ผู้ฟังเพื่อฟังเพลงผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้น จึงต้องไปดูที่ไอคอนตัวที่ใช้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแทน ให้คลิกขวาที่ไอคอนแล้วเลือกเมนู Status เลือกแถบ Details ดูที่บรรทัด Client IP Address จะมีไอพีแอดเดรสที่ได้รับมาจากไอเอสพีแสดงอยู่ (ดังรูปที่ 15) ให้เรานำไอพีแอดเดรสตัวนี้ไปบอกกับผู้ฟัง แต่ได้ http:// นำหน้าและพอร์ตตามหลังด้วย

รูปที่ 15

แต่ถ้าคุณใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ADSL และใช้เราเตอร์เชื่อมต่อ ก็ต้องเข้าไปยังเราเตอร์เพื่อดูไอพีแอดเดรสแทน อุปกรณ์เราเตอร์นี้สามารถเข้าไปปรับแต่งค่าการติดตั้งและตรวจสอบไอพีแอดเดรสผ่านบราวเซอร์ได้ หรือจะใช้โปรแกรมตรวจสอบไอพีแอดเดรส เช่น ShowIP 1.6.3 ความปลอดภัยที่ <http://www.bitsoft.se/showip.zip> โปรแกรมนี้ใช้ตรวจสอบไอพีแอดเดรสของอุปกรณ์เครือข่ายอย่างเราเตอร์ โมเด็ม รวมทั้งการ์ดแลน ในกรอบสี่เหลี่ยมช่องแรกเป็น ไอพีแอดเดรสของการ์ดแลน กรอบช่องที่สองเป็น ไอพีแอดเดรสของเราเตอร์ที่ได้รับมาจากไอเอสพี ให้นำไอพี

แอดเดรสชุดนี้ไปบอกแก่ผู้ฟัง (ดังรูปที่ 16) อีกประการหนึ่งที่สำคัญขาดไม่ได้สำหรับสถานีวิทยุออนไลน์ที่ผ่านเราเตอร์ออกไป จะต้องฟอร์เวิร์ดพอร์ต 8080 ด้วย มิฉะนั้นผู้ฟังก็จะไม่สามารถติดต่อมายังสถานีได้เลย สำหรับเรื่องราวการฟอร์เวิร์ดพอร์ตนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอมาแล้วใน Action! ฉบับที่ 75 ปักษ์หลัง ม.ค. 49 และสามารถเข้าไปดูวิธีการฟอร์เวิร์ดพอร์ตของเราเตอร์รุ่นต่าง ๆ ได้จาก <http://www.portforward.com>

เล่นเพลงแบบกำหนดเอง ที่ผ่านมาเป็นการใช้ Windows Media Encoder แบบใช้ตัวช่วย (Wizards) ซึ่งเราต้องใช้โปรแกรมเพิ่มเติมคือ Windows Media Player เข้ามาร่วมทำงานด้วย การใช้งานดังกล่าวทำให้คุณภาพ ของเสียงที่ส่งออกไปไม่ดีเท่าที่ควร เพราะ Windows Media Encoder ต้องไปดึงสัญญาณจากซาวด์การ์ดมาก่อนที่จะเข้ารหัสแล้วค่อยส่งออกไป ทำให้มีภาระเพิ่มขึ้น ซีพียูก็ทำงานหนักขึ้น

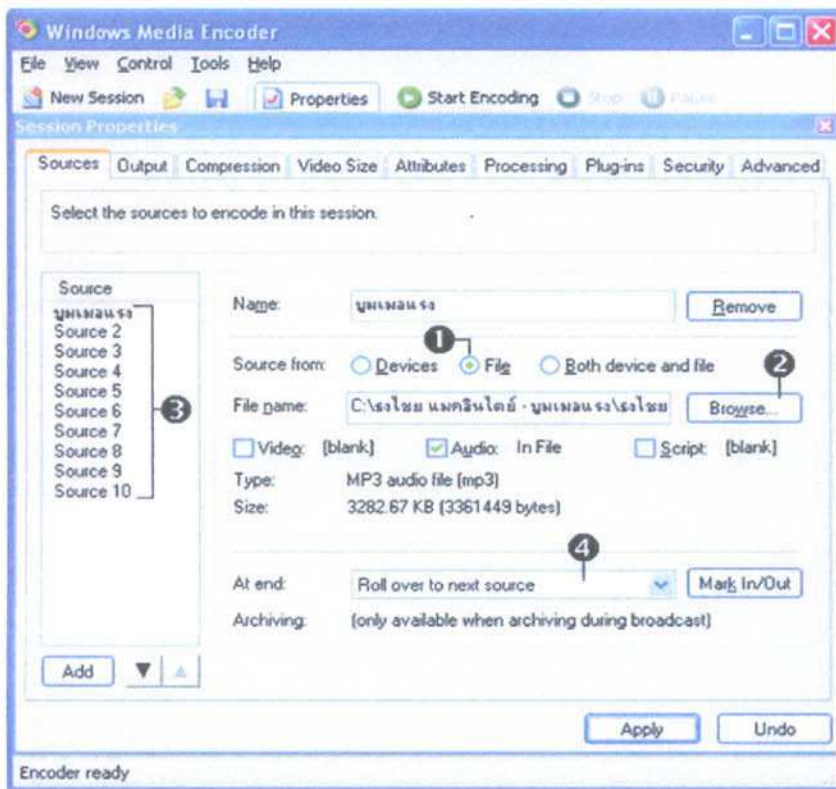
แต่ปัญหาเหล่านี้ก็แก้ไขได้ เพราะ Windows Media Encoder สามารถนำไฟล์เพลงมาเข้ารหัสได้เอง โดยไม่ต้องพึ่ง Windows Media Player ทำให้ภาระของโปรแกรมลงไป คุณภาพของเสียงจะชัดเจนกว่ามาก ถึงตรงนี้คุณผู้อ่านคงจะสงสัยว่ามาบอกให้ทำแบบแรกทำไม เหตุผลที่ให้ทดลองทำแบบแรกก็เพราะว่าต้องการให้คุ้นเคยกับการใช้โปรแกรมและเข้าใจในการทำงาน คราวนี้ลองมาดูวิธีที่ทำให้คุณภาพเสียงดีขึ้นดีกว่า

รูปที่ 1

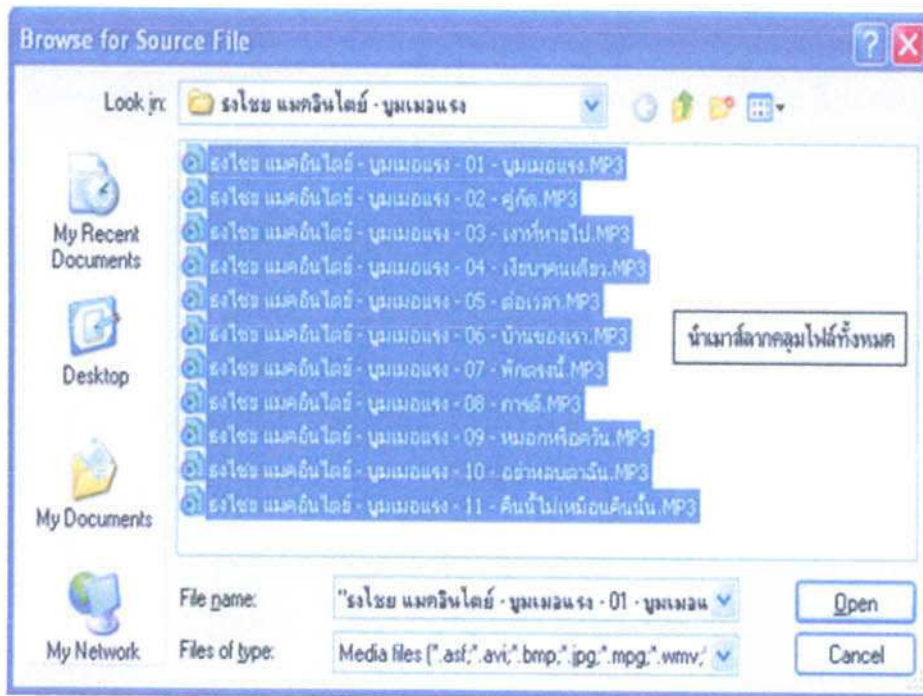
ที่โปรแกรม Windows Media Encoder คลิกปุ่ม New Session เพื่อสร้างงานใหม่ แล้วเลือก Custom session (ดังรูปที่ 17) โปรแกรมจะแสดง Session Properties (ดังรูปที่ 18) เพื่อให้เราใส่ไฟล์เพลงลงไปช่อง Source เป็นช่องที่บรรจุต้นฉบับหรือไฟล์เสียงที่จะส่งออก โดยเริ่มจาก 1 ลงไป ในช่อง Name สำหรับตั้งชื่อต้นฉบับ เช่น ตั้งเป็นชื่อเพลงก็ได้ ให้เลือกหัวข้อ File (หมายเลข 1) คลิกปุ่ม

Browse... (หมายเลข 2) แล้วเลือกไฟล์เพลงที่ต้องการ ซึ่งสามารถเลือกมาหลายๆ เพลงได้โดยนำมาใส่ลากลุ่มไฟล์ทั้งหมด (ดังรูปที่ 19) ส่วนฟอร์แมตที่โปรแกรมสามารถนำมาใช้ได้ ได้แก่ .mp3, .wav, .wma จากนั้นรายชื่อไฟล์จะมาปรากฏในช่อง Source (หมายเลข 3) สามารถเปลี่ยนชื่อ Source ได้ในช่อง Name (แหม...เพลงเก่าจังนะ) ถ้าต้องการลบเพลงใดออกให้เลือกเพลงนั้นแล้วคลิกปุ่ม Remove

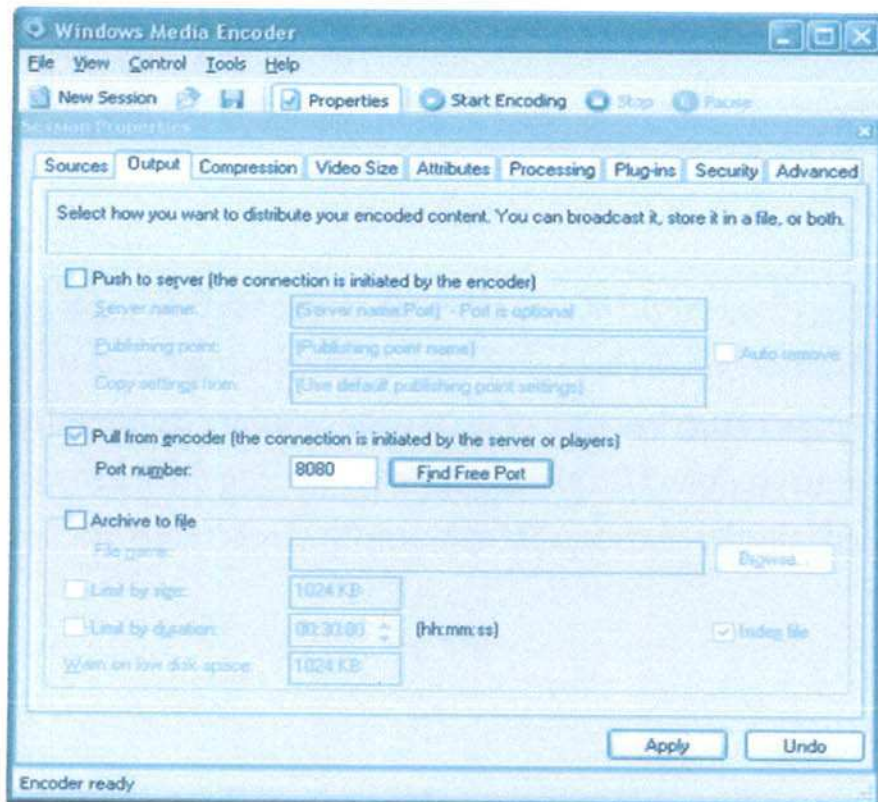

รูป 17

ต่อมาเลือกรูปแบบการเล่นเพลงที่หัวข้อ At end: (หมายเลข 4) เริ่มจากหยุดเล่นเมื่อเพลงจบ (Stop) เล่นซ้ำอีก (Loop) เล่นเพลงถัดไป (Roll over to next source) และย้อนกลับไปเล่นเพลงแรก (Roll over to first source) ต้องกำหนดแบบนี้ทุกเพลง ถ้าจะให้เล่นเพลงถัดไปก็กำหนด Roll over to next source ทุกเพลง ส่วนเพลงสุดท้ายก็กำหนดเป็น Stop หากจะเพิ่มเพลงเข้าไปอีก ให้คลิกปุ่ม Add แล้วเลือกหัวข้อ File จากนั้นทำเหมือนขั้นตอนนี้

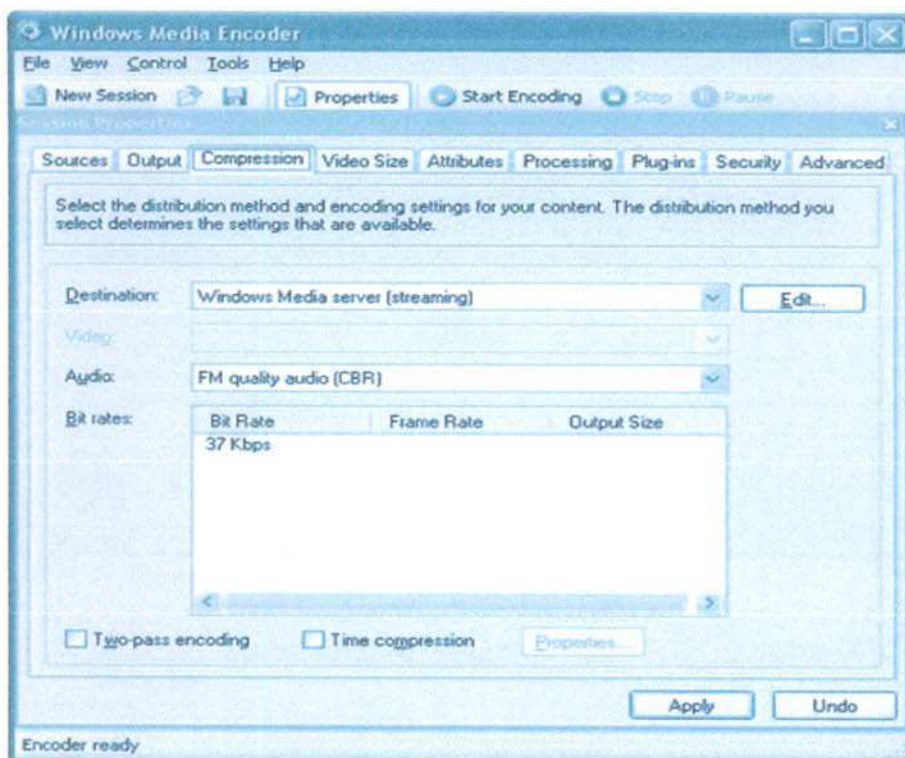

รูปที่ 18

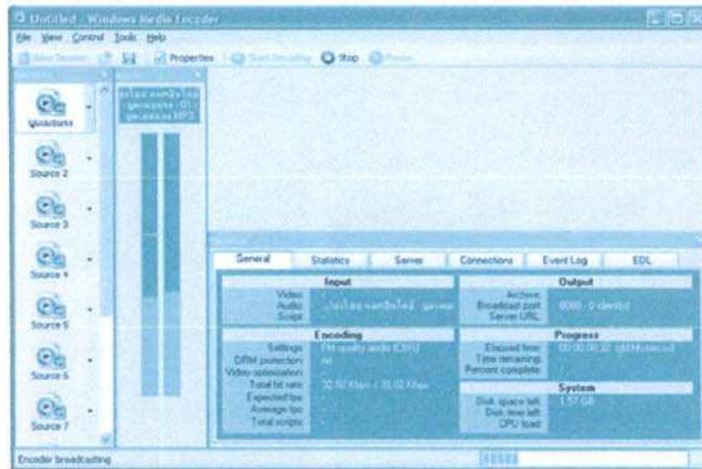
รูปที่ 19

เลือกแถบ Output คลิกถูกที่หัวข้อ Pull from the encoder ส่วนในช่อง Port number: โปรแกรมจะกำหนดไว้เป็นมาตรฐานอยู่แล้ว (ดังรูปที่ 20) ต่อมาเลือกแถบ Compression ที่ช่อง Audio: ให้เลือก FM quality audio (CBR) (ดังรูปที่ 21) คลิกปุ่ม Apply

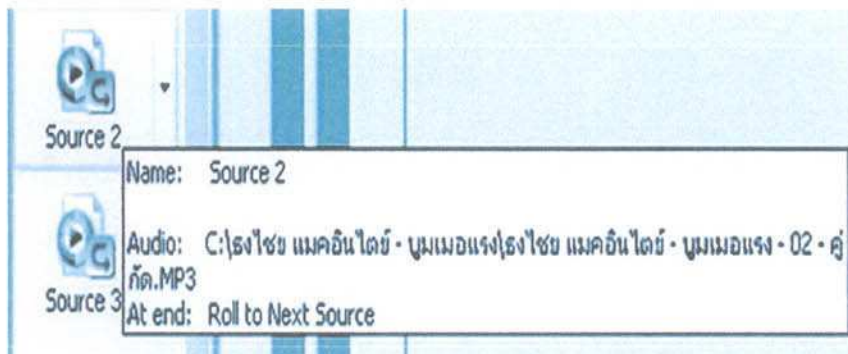

รูปที่ 20

คลิกปุ่ม Start Encoding เพื่อเริ่มออกอากาศ ที่กรอบ Sources ใน โปรแกรมจะมีรายชื่อเพลงแสดงขึ้นมา และที่กรอบ Audio นอกจากจะแสดงแถบสีคู่เดินขึ้นลงแล้ว ยังแสดงชื่อเพลงที่กำลังเล่นอยู่ในขณะนั้นด้วย (ดังรูปที่ 22) จากนั้น Windows Media Encoder จะนำไฟล์ที่มีอยู่ในตัวเองนำมาเข้ารหัสแล้วส่งออกไป ทำให้ลดภาระของ โปรแกรมและซีพียูไปได้ เหตุนี้เองคุณภาพของเสียงจึงดีกว่าการดึงสัญญาณมาจากฮาร์ดการ์ด ผู้ฟังคงจะรู้สึกได้ถึงคุณภาพของเสียงที่เปลี่ยนไป

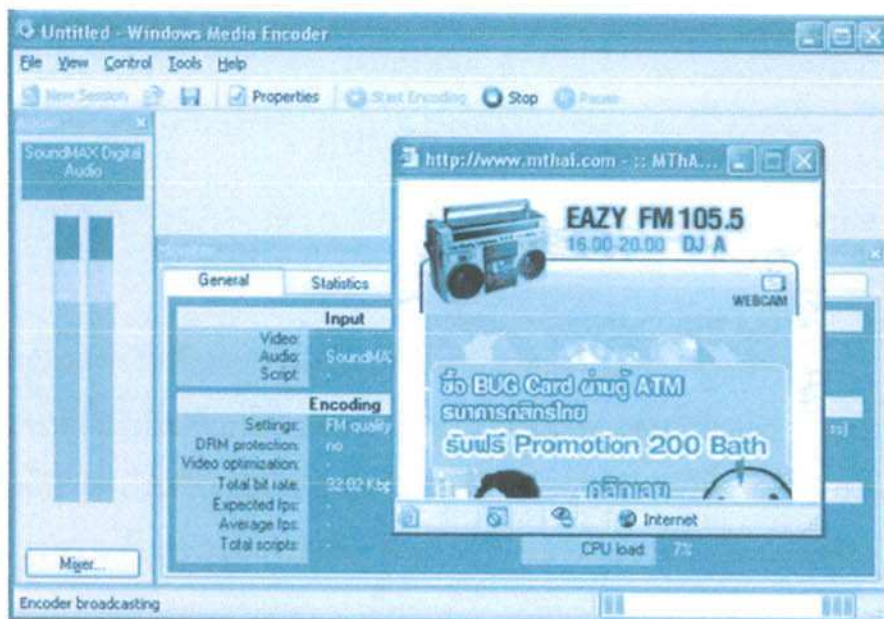

รูปที่ 22

รูปที่ 23

เพลงจะเล่นไปเรื่อย ๆ ตามที่ได้กำหนดรูปแบบการเล่น เมื่อนำเมาส์ไปวางบนปุ่มชื่อเพลงในกรอบ Sources จะมีรายละเอียดของเพลงแสดงขึ้นมา (ดังรูปที่ 23) นอกจากนี้ยังข้าม ไปเล่นเพลงได้ตามต้องการ โดยคลิกปุ่มชื่อเพลงนั้นได้เลย ในขณะที่กำลังออกอากาศอยู่ ต้องการเพิ่มเพลงเข้าไปอีกให้คลิกเมนู View > Properties Panel เพื่อเปิด Session Properties แล้วคลิกปุ่ม Add จากนั้นก็ทำตามขั้นตอนเหมือนเดิม เพลงก็จะถูกเพิ่มต่อท้ายเข้าไปใน โปรแกรม นอกจากนี้ยังนำเสียงจากสถานีวิทยุต่างๆ ที่เปิดให้ฟังผ่านอินเทอร์เน็ตมาถ่ายทอดอีกทีหนึ่งได้ โดยเปิดสถานีวิทยุนั้นขึ้นมาแล้ว ก็ใช้ Windows Media Encoder

รูปที่ 24

จับสัญญาณเสียงแล้วจึงถ่ายทอดเสียงนั้นออกมา (ดังรูปที่ 24)สรุปได้ว่า เราสามารถนำเสียงอะไรก็ได้มาออกอากาศ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นไฟล์เพลงเสมอไป หรือจะพูดใส่ไมค์โครโฟนออกอากาศสดๆ ก็ได้ เพียงแต่เสียงนั้นจะดีเลวไปประมาณ 10 -15 วินาที และนอกจากจะทำเป็นสถานีวิทยุออนไลน์แล้ว ยังนำไปประยุกต์ให้ใช้งานแบบอื่นได้ เช่น การทำเป็นสื่อการสอนทางไกล เป็นดีเจเต็มตัวกันได้แล้วกับเทคโนโลยีสตรีมมิ่ง และ Windows Media Encoder 9 Series.

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

เลขที่แบบสอบถาม

1 2 3

การศึกษาพฤติกรรมมารับฟังและความต้องการรายการวิทยุชุมชนของประชาชน

การศึกษาครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของนายไพฑูรย์ มากสุข โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาพฤติกรรมมารับฟังและสำรวจความต้องการในการรับฟังวิทยุชุมชน ของประชาชน เพื่อนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนา รูปแบบของรายการวิทยุชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง ความคิดเห็นของท่านครั้งนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งกับการวิจัยครั้งนี้ กรุณาแสดงความคิดเห็นที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถามครั้งนี้ประกอบด้วยชุดคำถามจำนวน 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและการความคิดเห็นในการรับฟังวิทยุชุมชน

ประกอบด้วยชุด คำถาม 2 ตอน

ตอนที่ 1 จำนวนชุดคำถาม 12 ข้อ

ตอนที่ 2 จำนวนชุดคำถาม 6 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านรายการของวิทยุชุมชนประกอบด้วยชุดคำถาม 4 ข้อ

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน ประกอบด้วยชุดคำถาม 3 ข้อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

กำลัง ไปรคทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความ

เป็นจริง

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

15 - 20 ปี 21 - 25 ปี 26 - 30 ปี

31 - 35 ปี 36 - 40 ปี 41 - 45 ปี

46 - 50 ปี 50 ปีขึ้นไป

เฉพาะเจ้าหน้าที่

4

5

3. สถานภาพสมรส

- โสด สมรส หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่

6

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

- ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ โปรดระบุ.....

7

5. รายได้

- ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,000 - 10,000 บาท 10,001 - 15,000 บาท
 15,001 - 20,000 บาท 20,001 - 25,000 บาท 25,001 บาทขึ้นไป

8

6. อาชีพ

- รับราชการ เอกชน/รัฐวิสาหกิจ ก้าขาย-ธุรกิจส่วนตัว
 รับจ้าง นักเรียน นักศึกษา เกษตรกร
 อื่นๆ.....

9 **ส่วนที่ 2 การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของท่านในการรับฟังวิทยุชุมชน****ตอนที่ 1 ด้านพฤติกรรมการรับฟังของท่าน**

กำลังจะ โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. ท่านเคยฟังวิทยุชุมชนหรือไม่

- เคย ไม่เคย (ถ้าไม่เคยให้ข้ามไปตอบ ตอนที่ 2)

10

2. ท่านเคยฟังวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนบ้านสมเด็จ เรดิโอ FM 95.75MHz หรือไม่

- เคย ไม่เคย

11

3. วิทยุชุมชนคลื่นใดบ้างที่ท่านเคยฟัง โปรดระบุ

-

12

4. การฟังวิทยุของท่านส่วนใหญ่ฟังที่ไหนบ่อยที่สุด

- ที่บ้าน ที่ทำงาน
 ฟังขณะเดินทาง

13

5. ความบ่อยในการฟังวิทยุชุมชนของท่านเป็นอย่างไร

- ฟังทุกวัน ฟัง 1-2 วันต่อสัปดาห์
 ฟัง 3-4 วันต่อสัปดาห์ ฟัง 5-6 วันต่อสัปดาห์

14

6. ในการฟังวิทยุชุมชนแต่ละครั้งท่านรับฟังโดยเฉลี่ยกี่ชั่วโมง

- น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ประมาณ 2-4 ชั่วโมง
 มากกว่า 4 ชั่วโมง

7. ท่านชอบฟังรายการประเภทใด (โปรดจัดอันดับที่ 1.. 2 ..3 ..4.. 5..)

- รายการข่าว รายการสารคดี
 รายการเพลง รายการพูดคุยสนทนา
 อื่นๆ ระบุ.....

เฉพาะเจ้าหน้าที่

15

16

8. ช่วงเวลาส่วนใหญ่ที่ท่านเปิดรับฟังวิทยุ

การเปิดรับฟังวิทยุ	ระดับการเปิดรับฟัง			เฉพาะเจ้าหน้าที่
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
6.1 ช่วงเช้า 05.00 - 12.00 น.				17 ☐
6.2 ช่วงบ่าย 12.01 - 18.00 น.				18 ☐
6.3 ช่วงค่ำ 18.01 - 21.00 น.				19 ☐
6.4 ช่วงดึก 21.00 น. เป็นต้นไป				20 ☐

9. ท่านมีการสื่อสารกลับเข้าไปยังรายการโดยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เขียนจดหมาย ส่ง เอส เอ็ม เอส (SMS)
 คุยทางโทรศัพท์ มาพบด้วยตนเองที่สถานี
 อื่นๆ ระบุ..... ไม่เคยติดต่อสื่อสารกับสถานี

21 22

10. ท่านประสบปัญหาถูกลั่นรบกวนขณะฟังวิทยุชุมชนหรือไม่

- มากที่สุด มาก
 ปานกลาง น้อย
 น้อยที่สุด

23

11. ที่พักอาศัยของท่านมีการกระจายข่าวสารโดยใช้วิทยุชุมชนหรือไม่

- มี ไม่มี
 ไม่ทราบ อื่นๆ ระบุ.....

24

12. รายการวิทยุชุมชนที่ท่านฟังมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

เนื้อหารายการวิทยุ	มี	ไม่มี	เฉพาะ เจ้าหน้าที่
12.1 โครงการต่างๆของชุมชน			25 ☐
12.2 โครงการต่างๆของหน่วยราชการ			26 ☐
12.3 การบริการธุรกิจ/การค้าขายในชุมชน			27 ☐
12.4 แหล่งผลิตค่านอาหารของชุมชน			28 ☐
12.5 การเรียไ้ระดมทุนจากภายในหมู่บ้าน			29 ☐
12.6 การร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน			30 ☐
12.7 การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน			31 ☐
12.8 การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ			32 ☐
12.9 การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน			33 ☐
12.10 การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน			34 ☐
12.11 ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น			35 ☐
12.12 ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นของชุมชน			36 ☐
12.13 การป้องกันยาเสพติด			37 ☐
12.14 การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน			38 ☐
12.15 การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย			39 ☐
12.16 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน			40 ☐
12.17 ความรู้ด้านกฎหมาย			41 ☐
12.18 ความรู้ด้านการศึกษา			42 ☐

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อวิทยุชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ตรงตามความเป็นจริง

1. ท่านคิดว่าเพราะอะไรทำให้ท่านรับฟังรายการเป็นประจำมากที่สุด

- สนุกสนาน ให้ความรู้
 ให้ข่าวสาร เป็นเพื่อนคลายเหงา
 อื่นๆ ระบุ.....

2. ท่านคิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่วิทยุชุมชนควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เนื้อหาสาระของรายการ ภาษาที่ผู้ดำเนินรายการพูด
 ช่วงเวลา การเปิดสายพูดคุยทางโทรศัพท์
 อื่นๆ ระบุ.....

3. ท่านคิดว่าวิทยุชุมชนมีคลื่นกระจายเสียงครอบคลุมมากน้อยแค่ไหน

- มากที่สุด มาก
 ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4. ท่านคิดว่าวิทยุชุมชนมีเนื้อหารสชาติที่เหมาะสมหรือไม่

- เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก
 เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย
 เหมาะสมน้อยที่สุด

5. ท่านคิดว่าวิทยุชุมชนมีประโยชน์ต่อผู้ฟังมากน้อยแค่ไหน

- มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

6. ท่านคิดว่าวิทยุชุมชนมีประโยชน์สำหรับตัวท่าน อย่างไร

เฉพาะเจ้าหน้าที่

43

44 45

46

47

48

ประโยชน์ของวิทยุชุมชน	มาก	ปานกลาง	น้อย	เฉพาะเจ้าหน้าที่
6.1 รับทราบข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ทันต่อเหตุการณ์				49 ☐
6.2 ได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ เป็นเพื่อนแก้เหงา				50 ☐
6.3 ได้นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการงานและชีวิตประจำวัน				51 ☐
6.4 ได้นำข้อมูลข่าวสารที่ได้ ไปใช้ในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น				52 ☐
6.5 ได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง				53 ☐

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านรายการของวิทยุชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตรงตามความเป็นจริง

1. ท่านต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีโฆษณาหรือไม่

มี

ไม่มี

ไม่ทราบ

อื่นๆ ระบุ.....

2. ท่านต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด

เฉพาะเจ้าหน้าที่

54

เนื้อหารายการวิทยุ	มาก	ปานกลาง	น้อย	เฉพาะ เจ้าหน้าที่
2.1 โครงการต่างๆของเอกชนที่เป็นประโยชน์ของชุมชน				55 ☐
2.2 โครงการต่างๆของหน่วยราชการ				56 ☐
2.3 การจัดการธุรกิจ/ค้าขายชุมชน				57 ☐
2.4 แหล่งผลิตด้านอาหารของชุมชน				58 ☐
2.5 การเรียไ้ระดมทุนจากภายในหมู่บ้าน				59 ☐
2.6 การร่วมงานรื่นเริงและงานมงคลในชุมชน				60 ☐
2.7 การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในชุมชน				61 ☐
2.8 การช่วยกันดูแลสมบัติสาธารณะ				62 ☐
2.9 การแจ้งข่าวอาชญากรรมในชุมชน				63 ☐
2.10 การป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน				64 ☐
2.11 ความรู้เรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น				65 ☐
2.12 ความรู้เรื่องประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นของชุมชน				66 ☐
2.13 การป้องกันยาเสพติด				67 ☐
2.14 การรักษาสีงแวดล้อมในชุมชน				68 ☐

2.15 การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย				69 ☐
2.16 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน				70 ☐
2.17 ความรู้ด้านกฎหมาย				71 ☐
2.18 ความรู้ด้านการศึกษา				72 ☐

3. ท่านต้องการให้รูปแบบของรายการวิทยุชุมชนเป็นแบบใด

รูปแบบรายการวิทยุ	มาก	ปานกลาง	น้อย	เฉพาะ เจ้าหน้าที่
3.1 รายการพูดคุยกับผู้ฟัง				73 ☐
3.2 รายการสนทนา				74 ☐
3.3 รายการรายการสัมภาษณ์				75 ☐
3.4 รายการอภิปราย				76 ☐
3.5 รายการสารคดี				77 ☐
3.6 รายการข่าว				78 ☐
3.7 รายการตอบปัญหา				79 ☐
3.8 รายการบรรยายเหตุการณ์				80 ☐
3.9 รายการเพลง				81 ☐
3.10 รายการละครวิทยุ				82 ☐
3.11 รายการปกิณกะ				83 ☐

4. ท่านต้องการให้ผู้ดำเนินรายการมีคุณสมบัติเป็นอย่างไร

คุณสมบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	เฉพาะ เจ้าหน้าที่
4.1 มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน				84 ☐
4.2 มีน้ำเสียงชัดเจน ออกเสียงถูกต้องตามอักขรวิธี				85 ☐
4.3 มีการเตรียมตัวและรับผิดชอบ				86 ☐
4.4 เป็นบุคคลภายในชุมชน รู้เรื่องชุมชนดี				87 ☐
4.5 ผ่านการฝึกอบรมด้านวิทยุกระจายเสียง				88 ☐
4.6 คล่องแคล่ว ว่องไว กระตือรือร้น				89 ☐

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุชุมชน

ตอนที่ 1 ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดรายการของท่าน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตรงตามความเป็นจริง

1. ท่านต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการวิทยุชุมชนหรือไม่

ต้องการ

ไม่ต้องการ (ถ้าตอบข้อนี้ให้ข้ามไปตอบข้อ 2)

2. ท่านต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการรูปแบบใด

เฉพาะ
เจ้าหน้าที่

90

การมีส่วนร่วม	ระดับการเปิดรับสื่อ			เฉพาะ เจ้าหน้าที่
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	
2.1 รับฟังอย่างสม่ำเสมอ				91 ☐
2.2 ดิชม/เสนอแนะ/ประเมินผลรายการ				92 ☐
2.3 รายงานผลการฟังให้ผู้จัดรายการทราบ				93 ☐

2.4	โทรศัพท์เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ				94	☐
2.5	จดหมายเสนอแนะ/ประเด็นเนื้อหา/ประเด็นปัญหา				95	☐
2.6	เป็นตัวแทนส่งข่าว/ร่วมแจ้งข่าว				96	☐
2.7	เป็นตัวแทนตรวจสอบข่าวกับพื้นที่				97	☐
2.8	ร้องทุกข์/ร้องเรียนปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน				98	☐
2.9	ร่วมกิจกรรมต่างๆของวิทยุชุมชน				99	☐
2.10	ช่วยจัดหาทุนสนับสนุน				100	☐
2.11	เสนอแนะรูปแบบรายการ				101	☐
2.12	ช่วยประชาสัมพันธ์สถานีวิทยุ				102	☐

3.ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการอย่างไร

การมีส่วนร่วมของผู้ฟังในระดับผู้บริหารงานวิทยุชุมชน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย	เฉพาะเจ้าหน้าที่
3.1 เป็นผู้วางแผนและนโยบายเกี่ยวกับวิทยุชุมชน						103 ☐
3.2 เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่างๆ						104 ☐
3.3 เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการเพิ่มลดช่วงเวลาออกอากาศ/เนื้อหา						105 ☐
3.4 เป็นผู้วางแผนกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิทยุชุมชน						

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ท่านให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ครั้งนี้.

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์(ทางโทรศัพท์) ครั้งที่ 1
เรื่องความต้องการและพฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง
สถานีวิทยุบ้านสมเด็จฯเรดิโอ FM 95.75 MHz

สวัสดีครับ ผมอาจารย์ไพฑูรย์ มากสุข จากสถานีวิทยุกระจายเสียงบ้านสมเด็จฯเรดิโอ ขอรบกวน
เวลาประมาณ 3 นาทีครับ

คำถาม ๑ ขอทราบชื่อครับ อายุคุณอยู่ระหว่าง

- ตอบ ๑๕ - ๒๐ ปี
๒๑ - ๒๕ ปี
๒๖ - ๓๐ ปี
๓๐ ปี ขึ้นไป

คำถาม ๒ คุณฟังอยู่แถวไหนครับ

ตอบ

คำถาม ๓ คุณฟังที่บ้านหรือที่ทำงาน

ตอบ บ้าน
ที่ทำงาน

คำถาม ๔ คุณฟังคลื่นของเราเวลาไหนครับ

ตอบ เช้า
ตอนเที่ยง
ตอนเย็น
กลางคืน
ทั้งวัน

คำถาม ๕ อะไรคือเหตุผลสำคัญที่คุณรับฟังคลื่นนี้

ตอบ ไม่มีโฆษณา
เปิดเพลงไพเราะ
ดีเจพูดคุยสนุก
ฟังชัดเจนดี

คำถาม ๖ การดำเนินรายการ โดยดีเจ ๑ คน หรือ ๒ คน คุณคิดว่าแบบไหนดีกว่า

ตอบ ๑ คน

๒ คน

คำถาม ๗ คุณต้องการฟังรายการเพลงแบบไหน

ตอบ เพลงลูกทุ่ง

เพลงเพื่อชีวิต

เพลงสตริง

เพลงสากล

คำถาม ๘ รายการข่าวคุณต้องการข่าวแบบไหน

ตอบ ข่าวท้องถิ่น

ข่าวกีฬา

ข่าวบันเทิง

ข่าวการศึกษา

คำถาม ๙ คุณต้องการให้เราปรับปรุงรายการของสถานีเราเรื่องใดบ้าง

ตอบ การจัดรายการของดีเจ

สาระความรู้ในรายการ

การเปิดเพลง

อื่นๆ.....

คำถาม ๑๐ เนื้อหาสาระที่คุณต้องการฟัง

ตอบ ข่าวสารของชุมชน

ความรู้ทางการศึกษา

ความรู้ทางการเมือง

ความรู้เรื่องการทำมาหากิน

ขอบคุณที่เสียเวลาให้กับทางสถานี ขอขอบคุณครับ

ภาคผนวก ช.
การเผยแพร่ผลงานวิจัย

ภาคผนวก ข.**การพัฒนาศูนย์ข้อมูลผลงานวิจัย**

ภาคผนวก ฅ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของชุมชนและได้สัมภาษณ์ผู้ฟังรายการวิทยุบ้านสมเด็จฯ เรดิโอ แล้วนำประเด็นปัญหาที่ได้จากการศึกษาที่กล่าวมาเป็นหัวข้อในการสนทนากับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้จากการสนทนา มาจำแนกเป็นหัวข้อตามองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร 4 องค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร

ผู้เข้าร่วมสนทนาต่างมีความเห็นสอดคล้องในแนวทางเดียวกันว่าวิทยุชุมชนต้องทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสารของชุมชน ดังเช่น ตัวแทนของวิทยุชุมชน มนุษย์สัมพันธ์ยานนาวาได้กล่าวยืนยันว่าวิทยุชุมชนควรดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งขึ้นมา

“*ครับผมคลื่น 97.25 MHz มนุษย์สัมพันธ์ยานนาวา มาเป็นตัวแทนของคลื่นเกี่ยวกับสื่อวิทยุชุมชนนี้ อาจารย์มาตรงนี้ก็ถือว่ามาเพื่อที่จะเข้าสู่แนวทางหลัก จุดประสงค์หลักก็คือว่า ชุมชนก็อยากจะให้ระบายในเรื่องของ ที่พูดมาเมื่อสักครู่ถูกหมดครับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงานสาธารณะประโยชน์ในชุมชนถือว่าไม่ค่อยมีกัน ซึ่งคลื่นผมรายการมีทั้งคืนผมบอกตรงๆว่ามีรายการผมรายการเดียวนะครับที่เสนอข่าวสารในชุมชน ”*

เช่นเดียวกับตัวแทนของคลื่น 94.25 MHz ที่กล่าวสนับสนุนไว้ว่า “*ในการดำเนินการที่ผ่านมาส่วนมากที่ อาจารย์เสนอมาถูกต้องเลยครับข่าวสารต่างๆที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นข่าวลึกลับทางคลื่นใหญ่มาช่วงต่อของชั่วโมง ต้นชั่วโมงจะลิงค์เข้ามา จะมีข่าวสารจากหนังสือพิมพ์บ้างในการที่นักจัดรายการอย่างช่วงแรกจะเป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์และข่าวเกี่ยวกับเรื่องราชการจะไม่ค่อยมีเพราะว่าไม่ค่อยมีใครเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยหรืออย่างไร ไปติดต่อเขตเขาก็ไม่ให้ความร่วมมือเท่าไรนัก ”*

นอกจากการเป็นนโยบายหรือเป็นแนวทางของทางสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนก็ต้องสนับสนุนให้บุคลากรในสถานีมีแนวทางในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารสาระที่จะนำเสนอแก่ชุมชน ดังเช่น คลื่นวิทยุชุมชนที่ดำเนินการ โดยวัดก็มิน โปบายที่จะพัฒนาให้บุคลากรหรือผู้ที่จะดำเนินรายการวิทยุชุมชนต้องมีความรู้และมีทักษะในการแสวงหาข่าวสารที่จะจัดในรายการ

“*ต้องพัฒนารูปแบบของบุคลากร โดยมาดูความต้องการของชุมชนว่าต้องการอะไร ในรูปแบบตรงนี้ก็เราก็ต้องมี รูปแบบ อันที่สองคือรูปแบบเครื่องonline อย่างวิทยุของอาจารย์กำลังส่งน้อยก็จะมีเครือข่ายไปในที่ต่างๆเพื่อไปเสนอสาระที่เห็นว่ามันมีประโยชน์กับชุมชนกำลังติดต่อ*

อยู่” สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมสนทนาอีกท่านหนึ่งที่สนับสนุนว่าข่าวสารของชุมชนต้องมีสาระและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนี้ “เรามีวิธีการเพราะอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยอยู่แล้วตรงนี้ทำได้อาจารย์ อาจารย์ต้องเสนอของกระทรวงจะคุยเรื่องสิ่งแวดล้อมของบมาจัดอบรม จัดรายการ พูดคุยเรื่องสิ่งแวดล้อม คุยให้เค้ารู้จริง เราให้เค้าจัดรายการแต่ไม่มีความรู้ เอาวิทยากรมาให้รู้จริง เลยรับถ้าจะพูดถึง สุขภาพอนามัย เามาจากกระทรวงสถานะสุขเลย เรื่องการปกครองเหมือนกัน เอนักการเมืองมาพูดให้รู้ อย่างคราวที่แล้วเรื่องหวัด 2009 ทางกระทรวงสถานะสุข ก็เชิญพวกเรา ไป กทม.”

สำหรับผู้ดำเนินรายการวิทยุก็ต้องเตรียมพร้อมที่จะนำเสนอข้อมูลสาระข่าวสารที่เหมาะสมกับผู้ฟังรายการวิทยุ เพราะผู้ฟังรายการวิทยุประกอบไปด้วยกลุ่มประชาชนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการเตรียมเนื้อหาสาระต้องตามใจกลุ่มผู้ฟังด้วย ดังเช่นการแสดงความคิดเห็นของตัวแทนจากคลื่นวิทยุชุมชน ..ว่าดังนี้ “ ยกตัวอย่างก็คือบางคนไปทานอาหารตามสั่ง สั่งได้ผิดตามใจชอบ แต่ถ้าไปทาน บุฟเฟ่้ เค้าก็จะทำออกมาแบบกลางๆ เราเป็นนักจัดรายการก็เช่นเดียวกัน พยายามที่จะจัดออกไปแบบกลางๆให้ทุกคนฟังได้ คือคนที่โทรเข้ามาเป็นแค่ส่วนน้อยส่วนพลังเงียบเนี่ยละ ”

นอกจากความคิดเห็นที่สอดคล้องกันแล้วว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอในรายการวิทยุชุมชนซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนแล้ว ยังมีความคิดเห็น ว่าปัญหาของผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน ในมิติขององค์ประกอบในฐานะของผู้ส่งสาร ที่ต้องการให้มีการจัดการแก้ปัญหาเรื่องการแทรกกันเองของคลื่นวิทยุต่างในรัศมีที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ดังผู้แทนจากสถานีคลื่น...ให้ความเห็นไว้ดังนี้ “ ผมขอเสนอว่าวิทยุชุมชนใน กทม. อาจารย์น่าจะเชิญทุกเขตเลยมาประชุมกัน และมาสัมมนากันว่าจะทำอย่างไร สมมุติว่ามีวิทยุชุมชน 50 เขต ทุกท่านมาทำให้ไม่มีคลื่นแทรกจกระบบตรงนั้นไม่ให้ทุกคนเหลื่อมล้ำน่าจะทำอย่างนั้นครับ ”

สำหรับความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชนให้มีความคิดเห็นว่าคุณดำเนินรายการวิทยุชุมชนมีความสำคัญในการที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีงามให้กับประชาชนผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนได้ ดังนี้

“ ค่ะ จริงๆ อาจจะเชิญท่านนายกสมาคมฝากข้อคิดเห็นไว้สักนิด ไม่ว่าจะป็นนักจัดรายการคนไหนก็ตามไม่แน่ใจว่าเข้าใจผิดหรือเปล่า มองในส่วนของเราที่เรากำลังทำงานส่วนของวิทยุชุมชนเนี่ยเป็นส่วนเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน ให้เค้ารู้สิ่งต่างๆที่อยากรู้อยากถามหรืออยากเล่าสิ่งต่างๆให้เค้าฟัง

บางครั้งวิทยุชุมชน ถ้าเรามองในแง่ดี ก็ช่วยสร้างจิตสำนึกที่จะต่อจากความเข้าใจแต่บางครั้ง วิทยุชุมชนก็ขึ้นอยู่กับนักจัดรายการ มันอาจจะเป็นส่วนที่เพิ่ม หรือลดจิตสำนึกได้เหมือนกัน ”

สำหรับตัวแทนของชุมชนยังไม่ค่อยมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้วิทยุชุมชนในการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน จึงยังเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ดังเช่น

“ การให้เข้าไปร่วมก็จะถามว่าการเข้าร่วมคือเราจะนำข้อมูลไปให้วิทยุหรือจะให้เราเข้าไปร่วมจัดรายการ ”

“ถามว่าเราเข้ามาร่วมได้มั๊ย คิดกันเห็นด้วย ชุมชนถ้ามีข้อมูลอะไร นำส่งไปให้วิทยุเป็นข่าว เราเห็นด้วย “

นอกจากการไม่รู้ว่าจะเข้าไปร่วมกับการกระจายเสียงได้อย่างไรแล้ว ความไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมกับการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการที่ใช้สื่อของชุมชนเพราะไม่มีเวลาหรือเวลาที่ว่างก็ไม่ตรงกับเวลาว่างของทางสถานี ดังเช่นความคิดเห็นผู้นำชุมชนท่านหนึ่งได้เสนอไว้ ดังนี้

“นี่แหละที่ต้องการพูดชุมชนเราไม่มีเวลากันจริงๆวันหนึ่งนะไปไหนไปนี้ทางสถานีมีเวลาอะไรให้ชุมชนมันควรมีเวลาให้กับชุมชนสมมุติว่าเรานัดเวลาไว้ชุมชนไหนมีเวลารวบรวมเรื่องของชุมชนออกอากาศ ”

“ หลักการจริงๆ ผมไม่มีเวลา ผมไม่มีเวลา ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ”

สรุป จากการสนทนากลุ่มทั้งสองกลุ่มคือผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการกระจายเสียงของชุมชน นักวิชาการ เมื่อวิเคราะห์จากองค์ประกอบด้านผู้ส่งสารในรายการวิทยุชุมชน พบว่า ผู้ที่ส่งสารในรายการวิทยุชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นผู้บริหารของสถานีวิทยุชุมชน หรือไม่เป็นผู้นำชุมชน จะต้องเป็นผู้ที่ต้องจัดหาเนื้อหาสาระข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง นั่นคือต้องเป็นเรื่องราวของชุมชนจริงและเป็นที่ต้องการเหมาะสมกับชุมชนการพัฒนาบุคลากรก็ต้อง

2. องค์ประกอบด้านเนื้อหา

ผู้เข้าร่วมสนทนาประกอบด้วยผู้ที่ดำเนินการวิทยุกระจายเสียงของชุมชน ผู้นำชุมชนและตัวแทนต่างๆจากประชาชนในชุมชน จึงให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระที่ควรจะมีในรายการวิทยุชุมชนตามมุมมองของแต่ละคน อาทิเช่น ตัวแทนจากวิทยุชุมชนคลื่น....ให้ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนว่า

“ เรื่องที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติดก็อยากให้วิทยุชุมชนพูดถึงส่วนมากตอนนี้นั้นมาในรูปแบบ หากตัวหลักที่จะคุยในเรื่องนี้ได้ยาก ข่าวสารผมมีนะครับ เกี่ยวกับเรื่องของกระทรวง

สาธารณะสุขเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐบาลส่งมา และก็มีกันทุกคลื่น แต่ว่าแล้วแต่รูปแบบ ชาวในชุมชนต่างๆไม่ว่าจะเป็นงานกฐิน งานผ้าป่า เนี่ยถูกต้อง เหมือนกับมหาลัย แต่ว่าเป็นงานบุญต้องอาศัยแฟนคลับแฟนเพลงช่วยกัน สนับสนุนตรงนี้ ถ้าพูดถึงงานอาสาลำบาก ถ้าพูดอย่างนั้นก็คงไม่เสียหาย แต่ว่าข่าวสารที่จะแลกเปลี่ยนกันที่มันเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังและส่วนรวม ”

สอดคล้องกับความคิดเห็นจากผู้แทนของวิทยุชุมชนท่านอื่นที่ได้ยืนยันในที่ประชุมว่าการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนของท่านนั้นให้ความสำคัญกับเนื้อหาเหมือนกันดังนี้

“คือในเรื่องของสถานีผมต้องฝากบอกว่าจริงๆผมไปอบรมหลายที่ในเรื่องการผลิตรายการ สิ่งที่ประชาชนต้องการมากที่สุดคือข่าวสาร ช่วงเวลา 8:00 – 10:00น.ถ้าเราดูทีวีจะเป็นรายการพูดคุยกันเท่านั้น ช่วงเวลานั้นคนจะยังไม่ได้ทำงานเต็มที่ วัดลงไป นี่เรื่องข่าวสาร เราจะมีรายการบ้านคือชุมชน ผู้นำชุมชนรายการธรรมะเราก็มีตัวแทนเด็กนักเรียนเราเปิดโอกาสให้ ”

“จริงๆแล้วสถานี วัดลงไปของผม 10 โมง ถึง 12 โมง ช่วงสาระ เพราะฉะนั้น สาระเนี่ย เป็นแบบเดียวกัน เบรคก็เปิดเพลง ดีใจ บ้างคนเปิดเพลงไม่นาน เปิดโอกาสให้แฟนเพลงโทรมาขอเพลงกำหนดชีวิตเรา ”

สำหรับตัวแทนด้านผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชนก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาในรายการของวิทยุชุมชน ไว้ดังนี้

“ ถ้าท่านจะคุยเรื่องวิสาหกิจชุมชนมันเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับชุมชน ถึงแม้วิทยุของท่านจะจัดเรื่องสารพันความรู้แต่ถามว่าถ้าเข้ามาในความเป็นชุมชนของกทม.แล้วภารกิจหน้าที่ต้องประสานงานกับกทม.มีอะไรบ้างที่เราเหมือนมีให้เค้าปฏิบัติร่วมกัน คำว่าชุมชนในความหมายของท่านที่เข้ามาอยู่ในที่นี้อาจจะต้องแยกแยะชกนิดหนึ่งชุมชนที่ฉันอยู่ๆตามระเบียบของชุมชน เมื่อเข้ามาอยู่ในชุมชนก็จะขอจัดตั้งระบบผู้นำ อย่างที่ท่านเรียกกันว่าผู้นำชุมชน ใน 1 ชุมชนจะมี 7 ท่าน เป็นอย่างต่ำบริหารชุมชนสูงสุดถึง 25 คน ตรงส่วนนี้ที่มาคิดว่า ถ้าจัดรายการวิทยุที่จัดมาจะเป็นตัวช่วยของท่านที่กระจายข่าวสาร การทำงานไม่สำเร็จหรอกค่ะ ถ้าสื่อไม่ให้ความร่วมมือ วิทยุชุมชนก็เป็นสื่อที่เรียกว่า เหมือนหนังสือไม่ต้องไปซื้อหา มีอยู่แล้ว จุณนี่เข้าถึงเตียงนอน เพราะวิทยุบางคนจะอยู่บนหัวเตียง ตรงนี้ที่ท่านอาจารย์ถามว่า เรื่องของเขตเราจะใช้วิทยุชุมชนอย่างไร วิทยุชุมชนจะประสานงานกับเขตอย่างไร ”

นอกจากนี้ผู้แทนจากสถานีวิทยุชุมชนก็ยังให้ความคิดเห็นว่าวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยสถาบันการศึกษา น่าจะพร้อมที่จะนำเสนอเนื้อหาได้เหมาะสมเป็นอย่างดีเพราะมีความพร้อมในหลายด้าน ดังนี้

“อาจารย์อยู่มหาวิทยาลัย ทุกอย่างพร้อมในสถานศึกษามีหลายคณะ มากุญเรื่องสิ่งแวดล้อมก็ได้ ต้องการเป็นเรื่องภาษาอังกฤษ เราท์ เอาอาจารย์สอนภาษา มาอบรม สร้างความรู้”

“อาจารย์ต้องมีรายการสารพันปัญหาคนที่ตอบปัญหานั้นมีทั้งแผนปัจจุบัน แผนจีน แผนโบราณ มีนักกฎหมายมีนักธรรมมีผู้เชี่ยวชาญหลายๆอย่างที่ตอบปัญหาตรงนั้นได้ เท่าที่พุทธมณฑลทำ จะมีหลากหลายปัญหาวัยรุ่นรอบตัว ตัวอาตมาเองก็ตอบปัญหาหลายอย่าง เลี้ยงผีเป็นไง ซ่อมคอมฯเป็นไงก็ตอบให้ และจะเป็นอันดับ 1 เลยรายการแบบนี้ ”

นอกจากนี้ผู้แทนจากสถานีวิทยุชุมชนที่เข้าร่วมสนทนาก็สนับสนุนว่าเนื้อหาสาระในรายการวิทยุชุมชนก็ต้องอาศัยจากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบที่ตั้งของสถานีนั่นเอง ดังนี้

“ที่จริงเราไปคุยกับ กทม. แล้วว่าจะเป็นสถานีข่าว กทม. เพื่อเผยแพร่ข่าว กทม. ใช้งบประมาณเยอะ ไม่ว่าจะโทรทัศน์ แผ่นพับ ใครอยู่เขตไหนข่าว กทม.ได้แต่ เจ็บที่ทำไม่ได้ เพราะ เราไม่ได้รับความร่วมมือจากที่ปรึกษาผู้ว่าฯ เราเลยต้องออกไปตระเวน หาข่าวและจัดกันเองไปบางเขตก็ให้ความร่วมมือบางเขตก็อย่ามายุ่ง แล้วอย่างนี้จะคุยกับใคร”

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่ให้ความคิดเห็น ไว้ว่าเนื้อหาสาระภายในชุมชนก็ยังมีอยู่มากมายถ้าได้มีการนำมาเสนอ ก็จะเป็นประโยชน์ได้เช่นกัน ดังนี้

“ถ้ามีข้อมูลเยอะๆควรจะทำมาเผยแพร่กัน เขตธนบุรีพูดต่อเนื่องสมัยไหน อยู่ชานเมืองมาถึง กทม. ประวัติศาสตร์ผมว่ามันดี ผมกำลังว่าดูว่าใครเหมาะสมที่จะทำรายการประวัติศาสตร์ ผมอยากสอดแทรกเข้าไปในรายการผมอยากทำแต่ไม่เวลา สังคมเปลี่ยนไปวันเวลาเปลี่ยนไปก็มีเรื่องใหม่เข้ามาเรื่อยๆ”

3. องค์ประกอบด้านสื่อ

สำหรับการดำเนินกิจการกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ถึงแม้ว่า ได้ดำเนินกันมาแล้วนับสิบปีในประเทศไทย แต่ก็ยังประสบกับปัญหาอย่างต่อเนื่อง จากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ตั้งแต่สถานีก็มีจุดเด่น จุดด้อยแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละสถานีที่ ดังนั้นการวิธิการพัฒนาทางด้านนี้ก็มีรูปแบบที่ต่างกันออกไป ดังนี้

“ขอเจริญพรครูอาจารย์และญาติโยม เจ้าหน้าที่จากวิทยุชุมชนจากแหล่งต่างๆอาตมาเองเป็นตัวแทนจากสถานีวิทยุ กปช.เพราะฉะนั้นนักจัดรายการทั้งหลาย จะต้องเริ่มที่ตัวเองให้ดีกว่าพิจารณาตัวเอง มีเป้าหมายที่เข้าไปพัฒนาคนอื่นเนี่ย อันดับแรกเลยต้องควรมีความรู้มีข้อมูลที่จะนำไปเสนอเค้า แต่ถ้าเราไม่รู้ละ เราวิธีเราถาม ใครคนนั้นคนนี้ช่วยพัฒนาพูดคุยเกี่ยวกับการทำ **online** เชี่ยวชาญในเรื่องการทำ **online** อาตมาได้สำรวจญาติโยมที่ทำบุญ เค้าบอกว่าอยากให้มีเรื่องเกี่ยวกับหมอ อาจารย์บอกให้สำรวจความต้องการของเค้า ทีนี้เราไม่มีความรู้ทำไง เราก็ติดต่อหมอให้มาอยู่ในรายการของเรา โดยที่ไม่ต้องให้เขามาอยู่ในรายการกับเราแต่เราคิดเครื่อง **online** ไว้ในรายการของเรา ”

สำหรับสถานีวิทยุชุมชนก็ต้องพัฒนาสื่อของตนเองตามความพร้อมที่สถานีมีอยู่ ดังนี้

“วันนี้ผมจะมาพูดถึงสถานีวิทยุ **online** ปัจจุบันถือว่าเป็นการบ้านเพราะผมตื่นแต่เช้า วิทยุ**online** ที่ **วี online** ผมเพิ่งเข้าไปดูในอินเทอร์เน็ตมากก็เพิ่งรู้ว่าทีวีมีเป็นร้อยช่องใน อินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าไปดูได้วิทยุก็มีเกือบทุกเว็บ ที่เราเข้าไป ทำให้ฟรีด้วยแค่ลงโปรแกรมแค่ว่า แล้วก็เอาความถี่ของเราเข้าไปให้คุณผู้ฟังฟังในอินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งมันง่ายจริงๆ นอกจากเว็บของเรา แล้วเราก็ก็น่าจะไปฝากเว็บอื่นได้ด้วย จึงฝากประชาสัมพันธ์ไว้ซึ่งเมื่อก่อนผมเป็นนักศึกษาฝึกงาน ลอง โหลดดูโปรแกรม เอาสถานีของเราลงไปทุกเว็บเลย ผมดูแล้วเนื้อหาของวัฒนธรรมกายมีทุกเว็บเลย วัด พระมงคลก็มี และวัดใหญ่ๆที่มีโปรแกรมเมอร์เก่งๆ ก็มาทำเรื่องนี้ได้หมดเลย วิทยุชุมชนของเราเนี่ย เข้าไปหมดแล้ว ทำไมจากชุมชนเล็กๆมันก็มีเว็บที่ส่งให้ฟรีทั้งนั้นเลย ไม่เสียค่าโฆษณา และ ผมก็ได้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่กระทรวงอุตสาหกรรม เคื่อบอกว่าเราต้องมีประชาสัมพันธ์เข้าไป ถ้า เรามี **Internet** อยู่แล้ว**online** เนี่ย เราลอง **search** หาเว็บของคนไทยที่อยู่ต่างแดนดู เราก็คง โพลเข้าไปแนะนำสถานีเรา ซึ่งจะทำให้คนไทยที่อยู่ต่างแดนได้ฟังด้วยเป็นการโฆษณาด้วย ”

นอกจากความพร้อมของแต่ละสถานีแล้ว แนวความคิดและนโยบายของแต่ละคลื่นก็สำคัญ ที่จะทำให้สถานีวิทยุชุมชนได้เป็นช่องทางการสื่อสารของชุมชนอย่างแท้จริง ดังนี้

“รายการแต่ละรายการเค้ามีเอกลักษณ์ของตัวเอง นักจัดรายการของผมมาจากครู อาจารย์ ไพฑูรย์ ประชุมที่ผมก็มาบอกว่าตรงนี้ดี ตรงนี้ไม่ดี เราก็ก๊ไขกันไปเราสร้างองค์กรซึ่งกันและกันถึง อยู่ได้ ผมว่าถ้าเข้าไปในเขตหนองแขม คลื่นผมก็ยังมีคนฟังมากกว่า 2 คนแน่ พระก็ฟัง ผู้หญิงก็ฟัง ผู้ชายก็ฟัง ตรงนี้อาจารย์ไม่ต้องห่วงหรอก อาจารย์ตั้งใหม่ก็แบบนี้แหละไม่มีคนดูไม่ตามใจเค็ยวเค้า ไม่ฟัง ไม่ต้อง นักจัดรายการอย่าเปลี่ยนบ่อย เปลี่ยนบ่อยก็มีปัญหา คนนั้นพูดดีนะมาจัดอาทิตย์ เดียวหายไปแล้ว คนฟังเราเขาจะติดตาม อาจารย์มีลูกศิษย์เยอะแต่ละคนเนี่ย ผมเชื่อว่าจัดเอามันส์ อย่างเดียว ”

สำหรับผู้แทนจากชุมชนนอกจากมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชน ไม่ มากแล้ว การมีส่วนร่วมก็ยังน้อยอยู่ ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของผู้แทนชุมชน ดังนี้

“ การ **Phone in** เข้าไปเราไม่รู้ว่ภาษาแต่ละคนที่ส่งข้อมูลเข้าไปถ้าพูดผิดครั้งเดียว สถานีปิดนะ ต้องระวัง ”

“ อยากถามอาจารย์ว่า ปัจจุบันที่อาจารย์ทำอยู่รายการมีเวลากำหนดมั๊ย แล้วมีอะไรกำหนด ว่าช่วงนี้เวลานี้รายการอะไร ”

“ คือบางที่ชุมชนนะ เด็กเค้าก็เด็กเกินไปไม่มีความสามารถที่จะออกเสียงกระจายเสียง ไปได้ต้องคัดอีกเหมือนกัน ”

“ การอบรมมีจำกัดอายุมั๊ยครับ ”

สรุปการดำเนินงานกิจการของวิद्यุชุมชนของแต่ละชุมชนก็มีรูปแบบที่ต่างกัน ออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละสถานี แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นผู้ดำเนินการของวิद्यุชุมชนจะต้องพยายามพัฒนาสื่อของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และต้องมีเนื้อหาสาระที่จะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชน โดยรวมอย่างแท้จริงไม่ใช่ดำเนินการกระจายเสียงเพื่อกลุ่มคนหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ

4. องค์ประกอบด้านผู้รับสาร

โดยปกติการดำเนินการกระจายเสียงในปัจจุบันนี้องค์ประกอบที่สำคัญเป็นอันดับแรกก็คือผู้ฟังรายการ หรือผู้รับสารนั่นเอง ซึ่งวิทยุกระจายเสียงหลักจะคำนึงถึงกลุ่มผู้ฟังเป็นสำคัญ ดังนั้นการดำเนินการจึงต้องตัดสินใจเลือกกลุ่มผู้ฟังของตนเอง เพราะทุกวันนี้วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเฉพาะบุคคลไปแล้ว แต่วิทยุชุมชนยังต้องดำรงไว้ในเรื่องต้องทำตัวให้เป็นสื่อสำหรับทุกคนในชุมชนที่มีความแตกต่างกันอยู่มาก จากความคิดเห็นของผู้ดำเนินการวิद्यุชุมชน ละจากมุมมองของผู้ที่ใช้บริการของวิद्यุชุมชนในชุมชนของตนเอง ดังนี้

“ เพราะเราเปิดโอกาสไม่มีการขายเวลา เราเข้ามาช่วยช่วงไหนก็คือการที่เปิดไว้ แล้วแต่วิชาชีพติดต่อมาได้ ถ้ามาติดต่อมาก็ติดต่อไป ล่าสุดเรื่องสะพานข้ามแม่น้ำแคว เข้าเว็บร่วมงานประชาสัมพันธ์ เข้าไปที่กาญจนบุรี เรื่องข่าวสารที่ไม่จำเป็นต้องรอเค้า ผมใช้ระบบผมไม่รู้จักเค้า เค้าไม่รู้จักผม สิ่งที่เรามองแล้วเกิดประโยชน์ต่อสังคม ต่อส่วนรวม ผมทำทันที ”

“ สวัสดิ์ทุกท่านนะคะ ดิฉันเป็นหัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมสำนักงานเขตธนบุรีจะอยู่ใกล้กับราชภัฏทั้งสองแห่ง ได้ทำงานถึงแม้จะไม่ได้เจอหน้ากัน ไม่มีความเกี่ยวข้องกันในทางราชภัฏ จริงๆแล้ววิद्यุชุมชนถ้าวัดจากตัวเองจะไม่ค่อยได้ฟัง แต่จะมีตัวอย่างที่บ้านคนหนึ่งคือคุณแม่ แปลกใจคุณแม่อยู่บ้านเฉยๆ ทำไมคุณแม่รู้เรื่อง แต่ไม่เคยถามว่าเคยฟังวิद्यุชุมชนมั๊ย ฟังข่าวสารไม่ต้องอ่านหนังสือพิมพ์เลย พอฟังแล้วหลายท่านที่พูดมาก็ วิद्यุชุมชนในส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของเค้าเนี่ย เป็นเรื่องของท่านที่จะทำนะคะ มันจะเกี่ยวข้องกับงานของดิฉันที่ว่า ข่าวสารในเรื่องชุมชนฝ่ายพัฒนาชุมชน ”

“ ชุมชนฟังอย่างเดียวจะเอาอะไรมาบริจาค จะให้อะไรบ้างวันนี้ แล้วก็เปิดเพลงถูกใจ แต่การสื่อสารภาคชุมชน มีอยู่อย่างหนึ่งเอาอะไรมาให้ ยาเสพติดชุมชนก็ไม่กล้ากลัวถูกปาดคอทิ้งเยอะเยอะปัญหาผมมานั่งคิดว่ากฎหมายรัฐบาลหรือใครก็ได้แล้วแต่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐไปดูแล เรื่องออกอากาศก็จะดี อย่างที่พระอาจารย์ท่านพูด ไม่ต้องมีใบประกาศก็ได้ เอกกฎหมายพวกนี้ ออกไปคุยกับชาวบ้าน DJ ต่างๆ มานั่งสนทนาอบรม หาเจ้าภาพที่จะจัดไม่มี ปัญหาเยอะเยอะเลยครับ ทำสื่อให้ชุมชน ปากก็ไม่มีหูรด ก็ว่ากันไป วิद्यุชุมชนแต่ละสถานี ขายของทุกสถานี ถามว่า

ลำบากมากมัย เต็มคลื่นไปหมดเลยครับ ผมเห็นว่าเป็นธุรกิจจะว่าก็ห้ามกันไม่ได้มันเป็นความอยู่รอด ”

“ ผมว่านะรายการผู้สูงอายุก็เอาเพลงผู้สูงอายุมาเปิด ขอเพลงนั้นเพลงนี้ ผมบอกวันนี้วันศุกร์ผมไม่เปิด ผมเปิดสุรพล สมบัติเจริญ ผ่องศรี รุ่งเก๋า ใครมาขอเพลงอื่นไว้วันหลังขอเห็นเค้าฟังกันอยู่ ผมไม่ตามใจคนฟัง แต่เราก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ”

“ มันเป็นเรื่องใหม่อาจารย์ต้องประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นและเร็วหน่อยทุกคนมีหอกระจายข่าวอยู่แล้วในระหว่างอาจารย์เปิดเราก็อรับสถานีของอาจารย์ เครื่องข่ายอาจจะเป็นการถ่ายทอดสู่ชุมชนพอมันติดหูเกิดความเคยชิน ถ้าเชื่อว่าคนฟังยังไม่รู้เลยถ้าเราถ่ายทอด หอกระจายข่าวเป็นการบังคับให้ฟังยังไงก็ต้องฟัง มันเป็นแบบนี้ครับอาจารย์พวกเรานะไม่มีเวลามานั่งส่งรายการให้อาจารย์ได้ แล้วจะเอาอะไรไปเรื่องในชุมชนมีเยอะจริง จะเอาเรื่องอะไร ไฟฟ้า หมอดู ธาระ นิยาย เป็นต้นๆ ”

สรุปจากความคิดเห็นของผู้ที่ดำเนินกิจการกระจายเสียงของชุมชน และจากผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาของชุมชน มีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป แต่สามารถสรุปได้ว่าผู้ทำสื่อเองก็ไม่สามารถดำเนินกิจการกระจายเสียงไปโดยไม่สนใจผู้ฟังรายการเลยไม่ได้ สำหรับผู้ฟังรายการหรือผู้ที่จะใช้วิทยุชุมชนเพื่อการพัฒนาของชุมชนก็จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการหรือไม่ก็ค้นหาช่องทางสื่อสารให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนทราบความต้องการที่จริงของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวก ญ

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ผู้ฟังทางโทรศัพท์ ครั้งที่ 1

เรื่อง ความต้องการของผู้ฟัง รายการวิทยุ ของ สถานีวิทยุบ้านสมเด็จเรดิโอ ๕๕.๗๕ MHz

ชื่อ/เบอร์โทรฯ	ความสามารถของเครื่อง	สาระความรู้ในรายการ	เพลงที่เป็คในรายการ	ความชัดเจนในการรับฟัง	ไม่ต้องการปรับปรุง
0833872xxx/หนุ่ม ร				/	
0817702xxx/ปู่					/
083498xxx/เจ๊อบ					/
0832251xxx/เมย์					/
0813011xxx/มีน					/
0856877xxx/จ่าน					/
0825716xxx/นิ	/				
0871040xxx/				/	
08750526xxx/	/				
0891237xxx/ลอบ					/
0846955xxx/ปู่					/
0894920xxx/นา					/
0826823xxx/จูน					/
0844263xxx/					/
0892282xxx/เนช	/				
0865287xxx/เอ๋					/
0865638xxx/อช					/
0864547xxx/โก๋แก้ว					/
0800626xxx/ลำหวาน					/
0843554xxx/หมวย		/			
0804361xxx/พลอย					/
0896632xxx/นัต					/
0875048xxx/ไอซ์	/				
0822872xxx/ไม้			/		
0894929xxx/นรพรทอง	/				
0877060xxx/หนุ่ม					/
0831973xxx/แฉ้ว				/	
0865388xxx/เหมียว					/
0851499xxx/อุ๊	/				
0844263xxx/นุช					/
0832219xxx/กาญจน์					/
0843364xxx/มีนา		/			
0863682xxx/ไอซ์	/				
0896608xxx/เอ็ม			/		
0871254xxx/ตุ๊กตัก	/				
0838383xxx/ตอม					/
0844108xxx/หนุ่ม			/		
0879850xxx/ค้อย					/
0851698xxx/ปู่	/				
รวม	8	2	3	3	20
%	22.2	5.5	8.33	8.33	55.5

0851688xxx ๗	/			
0865287xxx ๘	/			
0820502xxx ๙	/			
0806250xxx ๑๐	/			
0870313xxx ๑๑	/			
0876794xxx ๑๒	/			
0804484xxx ๑๓	/			
0897838xxx ๑๔	/			
รวม	๑๘/74.5	๘/15.6	๓/5.88	๒/3.9 //51

ประวัติการศึกษา

ชื่อ	นายไพฑูรย์ มากสุข
วันเดือนปีเกิด	10 มิถุนายน 2499
วุฒิการศึกษา	ระดับปริญญาตรี การศึกษาระดับบัณฑิต (มศว.พลศึกษา) ๒๕๒๒ ระดับปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ๒๕๓๔

ประสบการณ์การฝึกอบรม

1. การศึกษาลักสูตร “ การศึกษาหลังปริญญาโทมุ่งความเป็นผู้นำทางการศึกษา ” คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. Training Course on “ Human Resources Development for Rural Development ” University of Social Sciences and Humanities – Hanai
3. The Lecture on “ Vietnamese Educational Background and Development ” At Hochiminh City of Pedagogy
4. Successfully Completed the Business Administration Short Course at Edith Cowan University
5. Attended Mat4113 Research Preparation Short Course at Edith Cowan University
6. Attended ENS4101 University English for Academic Studies Short Course at Edith Cowan University
7. The Lecture on “ Cambodian Educational Background and Development ” At Chamroeun University of Poly – Technology , Cambodia
8. The Lecture on “ Education for Locality Development ” at University of The Philippines
9. Attended SCT 4101 New Technology for Locality Development at Edith Cowan University
10. Successfully participated in the “ Advanced Training Program of China Education System ” at Tianjin Normal University, China
11. Attended and successfully finished Practice and Study Program at Dong-Ah Institute of Media and Arts in Anseong , South Korea
12. As a participant in the programs of 2nd National Education Leaders Forum , Bangkok , Thailand

1. รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ช่างเผือก	ชั้นที่ 3	จักรดาราภรณ์	2528
2. รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มงกุฎไทย	ชั้นที่ 3	ตรีตาภรณ์	2533
3. รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช่างเผือก	ชั้นที่ 3	ตรีตาภรณ์	2539
4. รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มงกุฎไทย	ชั้นที่ 2	ทวีติยาภรณ์	2542